

Je li saborska Deklaracija grijeh parlamenta?

Napustivši odvetništvo i otisnuvši se u političke vode, Ante Nobile je komentirao presudu Haaškog suda Mladenu Naletiliću i Vinku Martinoviću i izjavio: "Ova nepravomoćna presuda otvara pitanje grijeha našeg parlamenta koji je u ovom sazivu donio Deklaraciju o Domovinskom ratu. Sad se moramo upitati što ćemo napraviti s njom, ako Haaški tribunal i u pravomoćnoj presudi utvrdi da je Hrvatska sudjelovala u ratu u BiH. Po mom mišljenju, bilo bi potrebno promijeniti Deklaraciju..."

Tako novopečeni političar stavlja haaški sud iznad Hrvatskog sabora. Zar taj sud bolje poznaje zamršeno stanje u BiH i sve aspekte rata u Hrvatskoj i BiH od prestavnika naroda, zastupnika Sabora?

Zar presuda Blaškiću, protiv koje se Nobile žalio, ne pokazuje da taj sud nije objektivan i da griješi? Dok je Blaškiću odmjerno 45 godina zatvora, Biljana Plavšić, jedna od vođa agresije u BiH, tijekom koje su počinjeni ratni zločini i etničko čišćenje, kažnjena je sa 11 godina zatvora. Je li to dokaz pravедnosti i nepogrešivosti haaškog suda?

Kao političar Ante Nobile sigurno želi ući u Hrvatski sabor nakon izbora, a svojom izjavom olako dovodi u pitanje vjerodostojnost vrhovnog predstavničkog tijela u Republici Hrvatskoj i to u iznimno ozbiljnom pitanju koje su zastupnici temeljito razmotrili i donijeli Deklaraciju o Domovinskom ratu.

Ž.S.

	strana
- Uvodnik urednika	2
- Prijedlog reforme pravosuđa	3
- Prijedlozi zakona o izborima zastupnika u Hrvatski sabor; Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o izborima zastupnika u Hrvatski državni sabor	21
- Prijedlog i Konačni prijedlog zakona o prestanku važenja Zakona o potvrđivanju Ugovora između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Republike Slovenije o uređenju statusnih i drugih pravnih odnosa vezanih uz ulaganje, iskorištavanje i razgradnju nuklearne elektrane Krško	38
- Prijedlog zakona o izbornim jedinicama za izbor zastupnika u Zastupnički dom Hrvatskoga državnog sabora; Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o izbornim jedinicama za izbor zastupnika u Zastupnički dom Hrvatskoga državnog sabora	64
- Prijedlog i Konačni prijedlog zakona o izmjeni Zakona o gradnji	65
- Prijedlog i Konačni prijedlog zakona o izmjeni Zakona o priznanju Hrvatskog sabora Zlatni grb"	65
- Konačni prijedlog zakona o psihološkoj djelatnosti	65
- Konačni prijedlog zakona o Registru godišnjih financijskih izvještaja	70

PRIKAZ RADA:

- 30. SJEDNICE HRVATSKOGA SABORA ODRŽANE 26. 27. I 28. VELJAČE TE 5, 6, 7, 11, 12, 13. I 14. OŽUJKA 2003.

PRIJEDLOG REFORME PRAVOSUĐA

Reformom do djelotvornijeg sudstva

Ponudnim dokumentom Vlada predlaže niz mjera za korjenite promjene u pravosuđu koje bi trebale pridonijeti tome da sudovi do kraja 2007. postanu ažurni.

Dobar dio vremena na ovoj sjednici zastupnici su se bavili problematikom reforme pravosuđa. Naime, Odbor za pravosuđe dostavio im je na razmatranje istoimeni dokument koji je Vlada RH prihvatila još u studenome prošle godine. Uz ocjenu postojećeg stanja, njime se predlažu mjere za ozdravljenje pravosuđa koje je zatraženo neriješenim predmetima, muku muči s nedostatkom kadrova i financijskih sredstava, neodgovarajućim uvjetima rada, itd.

Pred hrvatskim sudovima je više od 2 milijuna predmeta (s 31. prosinca 2001. godine 1.020.414 neriješenih).

U podužoj polemičnoj raspravi zastupnici vladajuće koalicije podupri su ponudeni dokument, kao dobru osnovu za temeljitu reformu tog sektora. Smatraju, naime, da će predložena rješenja - promjene postupnog zakonodavstva, nastavak kadrovskog ekipiranja i sustavnog obrazovanja pravosudnih dužnosnika i dr. poboljšati kvalitetu pravosuđenja, odnosno svesti trajanje sudskih postupaka na prihvatljivu mjeru (broj neriješenih predmeta trebao bi se smanjiti na tromjesečni priljev).

Oporbeni zastupnici, pak, stoje na stajalištu da dokumenti deklaratornog karaktera, poput ovog, neće pridonijeti boljitku pravosuđa. Prigovorili su Vladi da u protekle tri godine nije učinila gotovo ništa na popravljanju katastrofalnog stanja u toj oblasti, za što dobar dio krivice snose i zakonodavna, a poglavito izvršna

vlast (zbog hiperprodukcije na brzinu donesenih zakonskih propisa i njihovih brojnih izmjena.) Zamjeraju joj da je s prijedlogom reforme izašla tek na kraju mandata, u predizborne svrhe, dok su se, u međuvremenu, zaostaci u radu sudova dodatno povećali (na dan 31. prosinca 2001. bilo je milijun i 20 tisuća neriješenih predmeta).

Budući da se s reformskim aktivnostima dobrano kasni, a pitanje je hoće li idućih godina u državnoj blagajni biti dovoljno novaca za financiranje pravosuđa (ovogodišnjim Proračunom su, srećom, znatno povećana sredstva za tu namjenu) upozoravaju na to da je predviđeni rok za okončanje reforme preoptimističan. Vlada, naime, predviđa, da bi sudovi trebali postići potpunu ažurnost do kraja 2007. godine, a možda i prije, ako se u međuvremenu preustroji neracionalna mreža sudova, zaposle suci na određeno vrijeme, dio izvanparničnih predmeta prenese u nadležnost drugih ovlaštenika s javnim ovlastima, itd.

Na kraju je predloženi dokument ipak dobio "zeleno svjetlo" (prihvaćen je većinom glasova), uz upozorenje da treba više ulagati u pravosuđe, afirmirati izvansudske načine rješavanja sporova, hitno srediti zemljišno-knjižno stanje i dr.

UVODNO IZLAGANJE

Sudstvo mora biti neovisno o politici

Kako je uvodno naglasila ministrica pravosuđa, uprave i lokalne samouprave **Ingrid Antičević-Marinović**

Prije nego što je ministrica pravosuđa dobila riječ da predstavi predloženi dokument, o predloženom dokumentu Joško Kontić je u ime Kluba zastupnika HSLS-a zahvalio predsjedniku Tomčiću što je, na njihov zahtjev, zatražio da Vlada informira zastupnike o sigurnosnom stanju u zemlji. Zanimalo ga je ima li kakvu povratnu informaciju s tim u svezi. Predsjednik Tomčić ga je prekinuo i oduzeo mu riječ, uz napomenu da se takva pitanja postavljaju u primjerenijem terminu, a ne kad se raspravlja o nekoj točki dnevnog reda. Joško Kontić je rekao da je zatražio riječ još prije nego što je otvorena rasprava o reformi pravosuđa, te konstatirao da je predsjedatelj, oduzevši mu je, prekršio Poslovnik. Tomčić je to negirao, te sugerirao da se o spornom pitanju zatraži mišljenje Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav. Potom se javio za riječ Ivo Lončar (nezavisni) s poslovnikom primjedbom. Apelirao je nanj da se pridržava Poslovnika u kojem (čl.209) stoji da je predsjedatelj, poslije iznesenog prigovora, dužan dati objašnjenje. Zamjerio je Tomčiću što kolegi Kontiću nije dao nikakvo objašnjenje, nego da mu je "na bahat način" oduzeo riječ. Predsjednik Tomčić ga je zamolio da bude pristojan. Opovrgnuo je njegovu optužbu te napomenuo da oni koji imaju bilo kakve primjedbe na način vođenja sjednica ili eventualno kršenje Poslovnika od predsjedatelja, mogu postupiti u skladu s Poslovníkom. Potom je dao riječ ministrici pravosuđa.

reforma pravosuđa je prijeko potrebna kao obilježje vladavine prava, a time i daljnjeg razvitka naše demokracije (sudstvo mora biti neovisno o politici). Doduše, u prošlosti, pa i nedavnoj, nerijetko smo bili svjedoci da je vlast vježbala svoju efikasnost na pravosuđu (teže je bilo ulagati u pravosuđe, nego ukloniti nepoćudne suce). Kako reče, u Hrvatskoj se 2000. godine prvi put dogodilo da je svim sucima, bez obzira na to tko ih je imenovao, ukazano povjerenje, dok se u stabilnim demokracijama to podrazumijeva. U nastavku je podsjetila na "poznate čistke iz 71. te 90-ih godina te konstatirala da se ni za vrijeme

Građane najviše smeta sporost postupaka i neusklađenost sudske prakse.

vladavine bivše vlasti ne samo nisu ostvarile težnje građana za neovisnošću pravosuđa, nego je to stanje, po ocjeni stručne i opće javnosti, u mnogočemu unazađeno. U prilog tome spomenula je da je 91. i 92. godine pravosuđe napustilo oko 200 sudaca, što je tada predstavljalo gotovo petinu sudačkog korpusa. U razdoblju od 91. do 94. godine nesigurnosti položaja hrvatskog sudstva doprinosila je i sporost zakonodavne regulative, što zasigurno nije bilo slučajno.

Iako je Ustav iz 1990. predvidio da o imenovanjima i razrješenju sudaca odlučuje Državno sudbeno vijeće, ono do 94. godine nije bilo oformljeno (u takvoj pravnoj praznini praksa razrješenja sudaca bila je posve netransparentna). Međutim, ni nakon početka rada DSV-a stanje se nije promijenilo nabolje, nego je s čistkama nastavljeno jednako revnosno kao i prije. S tim u svezi podsjetila je na činjenicu da je u razdoblju od 90. do 94. godine razriješeno 475 sudaca, a od 95. do 97. još stotinjak, i to bez ijedne riječi obrazloženja (u istom razdoblju još je oko 200 sudaca otišlo u odvjetnike i javne bilježnike). Posljedice - mnoga upražnjena sudačka mjesta ostala su nepopunjena, a mladi i neiskusni suci teško su se nosili s novonastalom situacijom, tako da su se počeli gomilati neriješeni predmeti. Ne treba posebno naglašavati kako se takvo stanje u pravosuđu odrazilo na zaštitu ljudskih prava i stanje pravne države, kaže ministrica. Stoga ne čudi da je ozbiljno dovedeno u pitanje povjerenje

građana u pravosuđe (najviše ih smeta sporost postupaka i nekonzistentnost sudske prakse u istovjetnim ili sličnim predmetima).

Građani više nemaju povjerenja u pravosuđe

Kako reče, sadašnja vlast je svjesna toga da je rješavanje tog problema njen najteži, ali i prioritetni zadatak. Naime, obveza je izvršne i zakonodavne vlasti da, svaka u okviru svojih ovlasti i dužnosti, pomognu sudbenoj koja se i bez svoje krivnje našla u teškoj, ali ne i bezizlaznoj situaciji. Naime, osim opustošenog kadra, u pravosuđu su zatečeni veliki zaostaci (zbog dugotrajnih postupaka mnogi predmeti pali su u zastaru). Stanje u pravosuđu obilježava i nedostatak sustavne i stalne stručne izobrazbe pravosudnih dužnosnika i službenika (to se posebno odnosi na

Osim opustošenog kadra, u pravosuđu su zatečeni veliki zaostaci (zbog dugotrajnih postupaka mnogi predmeti pali su u zastaru).

osnovnu informatičku izobrazbu). To je posebno važno zbog novih propisa koji se donose radi usklađivanja hrvatskog pravnog sustava s pravom EU, ali i stoga što su veliki dio kadra mladi, neiskusni pravnici. Ministrica je upozorila i na nedostatak radnog prostora, opreme i stručne literature, ali i sredstava za financiranje tekućeg poslovanja. Poseban problem je, kaže, neracionalno organizirana mreža pravosudnih tijela (prevelik broj malih državnih odvjetništava i sudova od kojih neki nemaju dovoljno posla, uz istodobno preveliko opterećenje samo nekoliko pravosudnih institucija - osobito u Zagrebu, Splitu i Rijeci).

Poseban je problem neracionalno organizirana mreža pravosudnih tijela.

U nastavku je naglasila da reforma pravosuđa nije započela jučer (predloženi dokument je napravljen u suradnji predstavnika ne samo izvršne, nego i najviše sudske vlasti, te Parlamenta. Jedan od poticaja tom procesu bila je Odluka Ustavnog suda RH iz 15. ožujka 2000. godine, kojom

je utvrđeno da su mnoge odredbe zakona koje reguliraju djelovanje DSV-a neustavne. Ustvrdivši da DSV postupuje protivno cilju i svrsi zbog kojih je osnovano, Ustavni sud je u obrazloženju svoje odluke napomenuo da zakonodavac i resorno ministarstvo moraju osmisliti strategiju reforme pravosudnog sustava i odgovarajuće zakonske novele, što bi

Osnovna je svrha normativnih promjena - ubrzati postupke i sudove rasteretiti izvanparničnih predmeta koji bi se prebacili na javne bilježnike, odvjetnike i dr.

trebalo pridonijeti zakonitom i učinkovitim djelovanju sudske vlasti. Izmjenama Ustava, te noveliranjem Zakona o sudovima, Zakona o DSV-u i Zakona o državnom odvjetništvu udareni su - kaže - temelji reforme pravosuđa.

Osiguranje kadrovskih i prostornih uvjeta za rad

Započelo se s popunom pravosudnih tijela potrebnim kadrovima, prema postojećoj sistematizaciji. U ovom razdoblju raspisani su oglasi za više od 260 sudačkih mjesta (više od polovine ih je već popunjeno, a ostale DSV tek treba imenovati). Međutim, općinski sudovi u Zagrebu i Splitu još uvijek nisu do kraja ekipirani jer to uvelike ovisi i o smještajnim mogućnostima. Spomenula je da su krajem prošle odnosno početkom ove godine napokon riješeni i ti problemi (osigurane su zgrade koje treba obnoviti ali će se paralelno s tim ići i u popunu kadra). U međuvremenu su, kaže, izjednačene plaće sudaca i državnih odvjetnika istog ranga te plaće prekršajnih i sudaca općinskih sudova.

U tijeku i normativni dio reforme

U tijeku je i normativni dio reforme. Naime, radi povećanja učinkovitosti kaznenog pravosuđa promijenjeni su dijelovi Zakona o kaznenom postupku koji su usporavali tijek kaznenog postupka, omogućavali zlorabe sudionika u tom postupku, itd. Isto je napravljeno i u Zakonu o parničnom postupku koji je prošao prvo čitanje. Idućom izmjenom Zakona o kazne-

nom postupku uredit će se novi sustav kaznenog postupka iz kojeg bi se izostavio stadij istrage, a istražni sudac pretvorio u suca prethodnog postupka. Otkrivanje i istraživanje kaznenih djela povjerilo bi se državnom odvjetniku, koji bi u pripremnom stadiju postao tijelo s novim položajem i ulogom u skladu s definiranim ustavnim položajem neovisnog pravosudnog tijela odgovornog za kazneni progon svih kažnjivih djela. Propisala bi se i nova uloga redarstvenih vlasti i sudbenih tijela u prethodnom postupku, te novi, efikasniji model vođenja kaznenog postupka s proširenim elementima sporazumnog okončanja tog postupka, itd.

Sudove rasteretiti izvanparničnih predmeta

Osnovna je svrha daljnjih normativnih promjena da se sudove rastereti svih onih postupaka, odnosno izvanparničnih predmeta koji u suvremenim demokracijama uopće ne opterećuju pravosuđe (ti bi se predmeti prebacili na neke druge ovlaštenike s javnim ovlastima). Tome bi u velikoj mjeri trebalo pridonijeti i donošenje Zakona o izvanparničnom postupku koji će Vlada uputiti u zakonodavnu proceduru. Primjerice, provođenje ovršnih postupaka predviđa se povjeriti javnim bilježnicima, kako bi se suci mogli posvetiti sudenju.

Naime, pred zastupnicima će se uskoro naći izmjene i dopune tog zakona koje bi trebale pojednostaviti postupanje kako bi vjerovnici na temelju pravomoćne sudske odluke mogli efikasno ostvariti svoje pravo.

Afirmirati izvansudske načine rješavanja sporova

Govoreći o sve većem prilivu predmeta pred sudovima, što je inače karakteristično za zemlje srednje i niske pravne kulture, ministrica je spomenula da je u tijeku više od 2 milijuna predmeta (to znači da gotovo svaki drugi građanin ima neki predmet pred sudom). Kako reče, statistička analiza za prošlu godinu pokazuje i zabrinjavajući porast broja slučajeva u kojima je tužena država. Zbog toga treba afirmirati izvansudske načine rješavanja sporova (posredovanje, mirenje i arbitraža). Time bi se ne samo rasteretilo

pravosuđe i osiguralo brže rješavanje sporova, nego i uvelike doprinijelo jačanju društvene kohezije, ali i poslovnog i građanskog morala.

Spomenula je, među ostalim, i značajne izmjene Zakona o sudskim pristojbama kojima su one, u pravilu, smanjene za 50 posto. Na taj način je povećana otvorenost pravosuđa, odnosno omogućen pristup i siromašnim strankama. Sveobuhvatnim planom reforme predviđa se i neposredna komunikacija između sudova, posebno u pitanjima pružanja pravne pomoći i ekstradicije, bez posredovanja nadležnog ministarstva i uplitanja izvršne vlasti. Bolja suradnja trebala bi ubrzati sudske postupke u mnogim predmetima, napose statusnim stvarima, te pridonijeti efikasnijem suzbijanju kriminala.

Po riječima ministrice javnost je u zadnje vrijeme u velikoj mjeri kritična prema pravosuđu, nerijetko s pravom, ali ponekad i neosnovano (u demokratskom društvu javnost, posebice mediji, podržavaju neovisnost pravosuđa, a ujedno su i njegov kontrolor i korektiv). Zahvaljujući značajnom povećanju proračunskih sredstava za taj dio sustava, navela je dalje, omogućit će se kupnja i adaptacija zgrada pravosudnih tijela i osiguranje ostalih preduvjeta da njihov nesmetan rad. Kao najvažniji Vladin projekt spomenula je sređivanje katastra i zemljišnih knjiga (za tu namjenu osigurano je više od 27 mln. eura). U Hrvatskoj doista imamo šansu stvoriti nezavisno sudstvo, kaže ministrica. Budemo li ustrajali na ovim reformama, dobit ćemo i široku podršku građana, a bez javnog povjerenja nema ni pravne države.

RADNA TIJELA

Matični Odbor za pravosuđe razmotrio je ovaj dokument na sjednici u proširenom sastavu, održanoj 7. studenoga 2002. godine. U raspravi su sudjelovali i predstavnici Vlade RH, dužnosnici i čelnici pravosudnih i sudbenih tijela te predstavnici pravne znanosti i strukovnih udruga i institucija (ministrica pravosuđa je opširno obrazložila predloženi akt, s posebnim naglaskom na već učinjeno, kao i dinamici predstojećih aktivnosti i prioritetima). Ocijenjeno je, da se radi o vrlo kvalitetnom materijalu koji svojom ocjenom stanja, osnovnim

opredjeljenjima i mjerama te brojčanim pokazateljima i dr. u potpunosti obuhvaća sve neuralgične točke hrvatskog pravosuđa i predlaže odgovarajuća rješenja. Izraženo je mišljenje, međutim, da posebnu pozornost treba posvetiti rokovima za provedbu pojedinih zadataka i mjera te precizirati njihove nositelje.

Kao osnovni preduvjet za stvaranje materijalnih i kadrovskih pretpostavki za ozdravljenje pravosuđa, istaknuta je potreba značajnijeg ulaganja financijskih sredstava na svim razinama, od kapitalnih ulaganja, informatizacije i stvaranja optimalnih tehničkih uvjeta za rad pravosudnih djelatnika, do osiguranja njihova odgovarajućeg materijalnog statusa, kao jedne od pretpostavki neovisnosti sudstva. S tim u svezi, izraženo je zadovoljstvo znatnim povećanjem iznosa sredstava namijenjenih pravosuđu u Državnom proračunu za 2003. godinu.

U raspravi su se čule ocjene da su, zahvaljujući primjeni nekih od predloženih mjera, koje su u tijeku, te kadrovskoj popuni sudova kroz intenzivan rad Državnog sudbenog vijeća, već polučeni određeni rezultati (sudovi već rješavaju godišnji priliv predmeta). Rečeno je, među ostalim, da će se noveliranjem pojedinih zakonskih propisa, poglavito procesnih, zatim izmjenom nadležnosti u pojedinim vrstama predmeta, sukladno rasterećenju sudova čiju bi mrežu trebalo dodatno racionalizirati ("treba li svaka županija imati županijski sud") te korištenjem mogućnosti delegacije predmeta na manje opterećene sudove (ta se mjera već provodi u državnim odvjetništvima) stvoriti pretpostavke koje bi do 2005. godine mogle omogućiti punu učinkovitost pravosudnog sustava. Dakako, ne smije se zanemariti kronično loše stanje zemljišnih knjiga, poglavito u sjedištima velikih općinskih sudova, kaže se u Izvješću Odbora. Napominje se, također, da valja poraditi i na edukaciji pravosudnih kadrova te poboljšanju kvalitete propisa koje primjenjuju (nerijetko su proturječni).

Prihvativši ponuđeni dokument, Odbor je zaključio da zbog važnosti pravosuđa za ukupne odnose u hrvatskom društvu i poziciju Hrvatske u procesima približavanja europskim integracijama, zasluži raspravu na plenarnoj sjednici Hrvatskog sabora (ne samo radi animiranja javnosti nego i radi njegove dorade i pronalazenja najboljih rješenja).

Odbor za rad, socijalnu politiku i zdravstvo razmotrio je ponudeni materijal kao zainteresirano radno tijelo, posebno obrativši pažnju na dio koji se odnosi na radne sporove. Kako je istaknuto u raspravi, reforma pravosuđa je nužna, a predloženi dokument sadrži niz odrednica i opredjeljenja koja će pridonijeti unapređivanju i razvoju pravosudnog sustava. Upozoreno je, međutim, da bi predviđene rokove za donošenje pojedinih zakonskih propisa valjalo uskladiti i produžiti.

Kao što je istaknuto na tematskoj sjednici Odbora, da bi se mogao prihvatiti Zakon o radu nužne su izmjene niza propisa i normativnih rješenja, a među najvažnijima su upravo propisi koji se odnose na provođenje radnog zakonodavstva u pravosudnoj praksi. Članovi Odbora smatraju da će mjere i postupci predviđeni ovom reformom ubrzati sudske postupke općenito, a tako i radne sporove, koji sada nedopustivo dugo traju. Efikasnijem pravosuđenju svakako će doprinijeti i izmjena Zakona o parničnom postupku, koji treba pojednostaviti i ubrzati ukupnu sudsku proceduru (to je posebno važno u radnim sporovima).

Po mišljenju sudionika u raspravi, radni sporovi mogu se ubrzati i na osnovi postojećeg Zakona o sudovima, s tim da se što prije formiraju posebna sudska vijeća za tu oblast, te poradi na kontinuiranom i sustavnom obrazovanju pravosudnih dužnosnika. Posebnu pažnju, napominju članovi Odbora, valja pokloniti afirmiranju izvansudskih načina rješavanja jednostavnijih, individualnih radnih sporova (putem posredovanja, mirenja i arbitraže). Na taj bi se način sudove rasteretilo dijela predmeta koji su sada u njihovoj nadležnosti (povjerali bi se javnim bilježnicima, odvjetnicima i drugim institucijama).

Spomenimo i upozorenje Odbora da treba novelirati i Zakon o državnom inspektoratu, radi utvrđivanja kvalitetnih ovlasti u primjeni sankcija koje izriču državni inspektori. Dodatni razlog za to je činjenica da su prekršajni sudovi zbog preopterećenosti vrlo spori, a kazne koje izriču, čak i za opetovano kršenje odredbi Zakona o radu, vrlo blage (opomene i ukori).

Nakon provedene rasprave članovi Odbora sugerirali su Hrvatskom saboru da prihvati dokument "Reforma pravosuđa".

RASPRAVA

Čistke

Uvodno izlaganje ministrice pravosuđa, uprave i lokalne samouprave, **Ingrid Antičević-Marinović**, izazvalo je reakcije niza zastupnika. Dr.sc. **Anto Kovačević (HKDU)** joj je zamjerio na tvrdnji da je bivša vlast provodila čistke a da se aktualna ponaša kao da su sinovi majke Tereze. Po njegovom mišljenju to nije točno. Kako reče, dolaskom nove vlasti vraćeni su u sudstvo provjereni udbaško-kosovski kadrovi koji su svoju slavu, i kapital stekli upravo u ratu protiv Hrvatske. Hrvatski građanin, žrtva, nije nezadovoljan sporošću sudstva nego time što nikada ne može doći do pravde, negodovao je zastupnik.

Potaknut ministričinim riječima da je stanje u sudstvu od 90. godine unazađeno, **Ante Beljo (HDZ)** je podsjetio na činjenicu da je hrvatski narod 90. godine ostvario svoju samostalnu državu koja je trebala stvoriti i svoje sudstvo. Međutim, uslijedila je agresija na Republiku Hrvatsku, tako da je trećina države bila okupirana. Mnogi iz sudstva bivše Jugoslavije nastavili su raditi u sudstvu tzv. srpske krajine. Budući da su radili protiv interesa hrvatskog naroda, nisu mogli ostati u službi hrvatske države čije su interese trebali braniti. Takvi više nikad nemaju pravo tražiti povratak u sudstvo samostalne hrvatske države, smatra zastupnik.

Predsjedatelj, dr. **Zdravko Tomac** je primijetio da ministrica uopće nije govorila o tome. I **Nenad Stazić (SDP)** je negodovao zbog toga što pojedini zastupnici koriste institut ispravka netočnog navoda, da bi ispravili nečije mišljenje. Apelirao je na predsjedatelja da onima koji se na taj način izruguju Poslovniku oduzme riječ već na početku. Umjesto da, u skladu s člankom 209. Poslovnika, odmah navedu u čemu se sastoji povreda tog akta, kolega Stazić je u staroj boljševičkoj metodi i maniri komentirao ono što uopće nije bilo rečeno, konstatirao je **Ivo Lončar (nezavisni)**.

Dr. Tomac mu je spočitnuo da je i on, kroz povredu Poslovnika uspio uvrijediti zastupnika Stazića. Opomenuo ga je da vodi računa o tome da ovakvi međusobni odnosi saborskih zastupnika nisu dobar primjer građanima za dijalog, toleranciju i

uvažavanje argumenata. Konstatirao je da je vrlo teško voditi sjednicu ako zastupnici, svaki na svoj način, zloupotrebjavaju Poslovnik. **Lončar** je uzvratilo da on nikoga nije uvrijedio, te ustvrdio da je i potpredsjednik Tomac prekršio spomenutu poslovničku odredbu. Dr. **Tomac** je konstatirao da se zastupnik i on razlikuju u poimanju uvrede, te izrazio nadu da će jednog dana biti donesen kodeks ponašanja zastupnika koji je očito potreban.

Ljubo Česić-Rojs (HDZ) je zamjerio ministrici na izjavi da se u sudovima zapošljavaju mladi ljudi bez iskustva i nesposobni. Ne može se za mlade, visokoobrazovane ljude govoriti da su nesposobni, negodovao je. Problem je, kaže, u tome što se u sudstvo vraćaju oni koji su izvršavali partijske zadatke i koji će i dalje suditi u montiranim političkim procesima. Dok ste vi, gospodo ministrice na čelu Ministarstva pravosuđa i premijer Račan na čelu hrvatske Vlade, u Hrvatskoj nema ni pravne države ni neovisnog sudstva, zaključio je (dijelu zastupnika koji su svoje negodovanje izrazili lupanjem po klupama poručio je da će im se suditi za veleizdaju). Zbog te prijetnje predsjedatelj mu je izrekao opomenu i oduzeo pravo na daljnje sudjelovanje u raspravi o ovoj točki dnevnog reda.

Za ispravak netočnog navoda javio se i **Drago Krpina**. Nije točno, kaže, da svi mediji podržavaju neovisno sudstvo. Nažalost, neki od njih u pojedinim slučajevima preuzimaju ulogu nekadašnjih centralnih komiteta, na način da unaprijed izriču presude (ako sudovi ne potvrde takve presude suci bivaju izvrgnuti nevidenom linčom). U tom kontekstu spomenuo je slučaj Lora, suđenje tzv. Gospićkoj skupini (neki mediji tvrde da će međunarodni ugled Hrvatske ovisiti o tome kakva će presuda biti izrečena na Riječkom sudu), itd.

U svom ponovnom javljanju **Ivo Lončar** je rekao da se može složiti s tim da je u proteklom razdoblju u pravosuđu bilo puno devijacija, ali ne smatra da je ova vlast napravila bilo što pozitivno da to popravi. O tome - kaže - najbolje svjedoči činjenica da u izvršnoj vlasti sjedi čovjek koji je pravomoćnom sudskom presudom osuđen zbog kriminala.

Demantirajući ministričinu tvrdnju da je nakon 2000. godine sucima prvi put ukazano povjerenje, **Jadranka Kosor (HDZ)** je podsjetila na činjenicu da je za suce početnike uveden

pokusni rok od 5 godina. **Vladimir Šeks** je, pak, reagirao na ministričin navod da je u razdoblju od 90. do 95. godine provedena politički motivirana čistka nepoćudnih kadrova u pravosuđu. Pojasnio je da je u tom razdoblju oko 140 nositelja pravosudnih dužnosti otišlo iz Hrvatske na okupirani teritorij, gdje su djelovali kao suci i tužitelji, te da je znatan dio njih otišao u odvjetnike. Dakako, u pojedinim slučajevima odluke o razrješenju suca ili tužitelja bile su dvojbene (vodilo se računa o njegovom političkom back groundu), ali na osnovi toga ne može se izvesti spomenuti zaključak, negodovao je zastupnik.

Nesporazumi oko ispravka netočnog navoda

Nakon toga dobili su riječ izvjestitelji nadležnih odbora. **Luka Troconić** informirao je zastupnike o stavovima Odbora za pravosuđe, a **Snježana Biga-Friganović** o stajalištima Odbora za rad, socijalnu politiku i zdravstvo. Kada je zastupnik **Kovač** pokušao ispraviti netočni navod u stajalištu Odbora, dr. **Tomac** mu to nije dopustio, uz obrazloženje da to može činiti samo na sjednici toga radnog tijela (članovi Odbora na sjednici tog radnog tijela (članovi Odbora o tome mogu izvijestiti Sabor). Mr. **Željka Glavana** zanimalo je temeljem kojeg članka Poslovnika je zastupniku Kovaču uskraćeno pravo na ispravak, a **Joško Kontić** je konstatirao da se već drugi ili treći put tijekom jutrošnje sjednice krše poslovnička prava zastupnika HSLs-a. U ime Kluba zastupnika HSLs-a zatražio je petnaestominutnu stanku, kako bi se očitovali o takvom postupanju. Dr. Tomac je odredio kraću stanku.

U nastavku sjednice, nakon stanke, predsjednik Kluba zastupnika HSLs-a **Joško Kontić** je najprije citirao čl. 208. Poslovnika, prema kojem zastupnik može dobiti riječ, neovisno o redosljedu, kada želi govoriti o povredi Poslovnika, ispraviti navod za koji drži da je netočan te za repliku. Potom je pročitao odredbe članka 209. kojima su regulirani slučajevi kad zastupnici ne mogu dobiti riječ (nemaju pravo odgovoriti na izlaganje predsjedatelja, na navod iz izlaganja (replika) predstavnika Vlade i predstavnika Kluba zastupnika, te na navod iz izlaganja zbog kojeg je

predsjedatelj izrekao govorniku stegovnu mjeru). Osim toga, prema članku 180. tijekom aktualnog prijepodneva ne mogu zatražiti riječ da bi odgovorili na navod ili ispravili netočan navod iznesen u zastupničkom pitanju drugog zastupnika ili koji je u odgovoru na zastupničko pitanje iznio predsjednik ili član Vlade. Kontić je konstatirao da nigdje u Poslovniku ne stoji eksplicite da zastupnici nemaju pravo ispraviti netočan navod predstavnika odbora. Kao dodatni argument spomenuo je i to da čak imaju pravo sudjelovati u raspravi i na sjednicama onih odbora u kojima nisu članovi. Ako je u Saboru već uobičajena praksa da se navodi predstavnika odbora ne ispravljaju, dobar je običaj i da predstavnici parlamentarnih klubova dobiju riječ kad god je zatraže, primijetio je (taj je običaj jutros grubo prekršio predsjednik Tomčić koji predstavniku Kluba zastupnika HSLs-a nije dopustio da uzme riječ, iako je to zatražio na vrijeme, prije nego što je otvorena rasprava o ovoj točki dnevnog reda).

Ako ćemo se pridržavati Poslovnika striktno poštujući njegove odredbe, a ako ćemo, uz to, primjenjivati i dobre običaje, onda ih primjenjujmo po istim kriterijima za sve zastupnike, bez obzira na to iz koje stranke dolaze, apelirao je Kontić.

Dr. **Tomac** mu je prigovorio da nije citirao jedino članak 209. Poslovnika iz kojega jasno proizlazi da zastupnici nemaju pravo ispravljati netočan navod u izvješću odbora. Naime, u tom članku piše da "zastupnik može ispraviti netočan navod i odgovoriti na izlaganje samo jedanput, i to na osnovno izlaganje. Budući da rasprava o ovoj točki dnevnog reda još nije ni otvorena a izvješće Odbora nije osnovno izlaganje, zastupnik Kovač uopće nije imao pravo govoriti. Kako reče, pogriješio je kad mu je to htio omogućiti (mислеći da je član Odbora), ali nakon što je na to upozoren, postupio je u skladu s Poslovníkom. Međutim, kao predsjedavajućeg, povrijedile su ga, kaže, optužbe zastupnika HSLs-a da diskriminira njihov Klub (ako imate primjedbe, zatražite autentično tumačenje Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav).

Mario Kovač je ustvrdio da je predsjednik prekršio članak 209. Poslovnika (st.4) koji ne pravi razliku između osnovnog i sporednog izlaganja. U svakom slučaju, izlaganje

predstavnika odbora nije sporedno izlaganje. Osim toga, izvješće odbora nije "sveto pismo" i Poslovnik ne brani da se netočan navod, koji se može potkrasti i saborskom odboru, ispravi na plenarnoj sjednici.

Ispričavši se zastupnicima što je došlo do ovog nesporazuma, dr. **Tomac** je predložio da se o spornom pitanju zatraži tumačenje Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav. Potom je dao riječ predstavnicima klubova zastupnika.

Vlada nije ostvarila obećane promjene

Reforma sudbene vlasti i pravosuđa bitan je preduvjet daljnjeg gospodarskog razvoja i prosperiteta Hrvatske, podsjetio je **Ivić Pašalić**, glasnogovornik Kluba zastupnika HB-a. Cijeli naš pravosudni sustav vapi za promjenama, koje se više ne mogu odlagati. Naime, našu zbilju karakterizira ugrožena pravna sigurnost, nepovjerenje u pravnom prometu, ugrožene poduzetničke slobode, nesigurnost ulaganja te ugrožena nepovredivost vlasništva.

U protekle tri godine u pravosuđu nije napravljeno ništa, osim što su promijenjena dva ministra, provedene kadrovske čistke na svim razinama, te bacana ljaga na suce kao korumpirane.

Drago nam je da je to shvatila i ova Vlada i njezin predsjednik, pa makar to bilo i na kraju mandata. Međutim, unatoč tome, u protekle tri godine u pravosuđu nije napravljeno ništa, osim što su promijenjena dva ministra, provedene kadrovske čistke na svim razinama, te bacana ljaga na suce kao korumpirane (i sam premijer je u nedavno objavljenom intervjuu priznao da Vlada nije uspjela ostvariti obećano u pogledu provođenja reforme pravosuđa). Dokument koji nudi hrvatskim građanima neposredno pred izbore, pretenciozno nazvan Reforma pravosuđa, uopće ne dovodi u pitanje temeljne postavke neovisnosti i samostalnosti sudbene vlasti i stalnosti sudačke dužnosti, utvrđene još prvim demokratskim Ustavom RH od 22. prosinca 1990. Stoga bi bilo

primjerenije predložene promjene tretirati kao program razvoja sudbene vlasti, koji bi trebao osigurati bolju i kvalitetniju provedbu bitnih ustavnih odrednica, a napose ostvarenje načela efikasnosti. Po riječima zastupnika ovim materijalom Vlada želi zamagliti stvarnost teško razumljivim frazama poput one o posve iracionalnoj mreži sudova, bez ikakvog obrazloženja na temelju čega se izvodi takav zaključak. Na osnovi toga može se zaključiti da ovaj dokument ne sadrži ništa više od onoga što zna svaka bolje obaviještena osoba iz pravosuđa. Praznine u njemu ukazuju na nove potencijalne probleme, a pojedini dijelovi rađeni su s optimizmom, isključivo radi potrebe skorašnje predizborne kampanje. Paradoksalno je, kaže, da su sudovi izloženi kritici javnosti zbog sporosti i neažurnosti, dok istodobno sve veći broj građana i pravnih osoba traži od njih zaštitu. Upravo na temelju toga Krpina izvodi zaključak kako u Hrvatskoj nedostaju drugi društveni mehanizmi koji bi trebali djelovati preventivno. Osim toga, Vlada nije ni pokušala stvoriti takve zakonodavne okvire koji bi poticali građane i pravne osobe da svoje sporove rješavaju izvan suda. Zbog toga smo danas suočeni s podatkom da je na dan 1. prosinca 2001. u Hrvatskoj ostalo neriješeno milijun i 247 tisuća 549 predmeta, uz godišnji priliv više od milijun i 600 tisuća predmeta. Nema sumnje da će

Dokumentom koji nudi hrvatskim građanima neposredno pred izbore, pretenciozno nazvanim Reforma pravosuđa, Vlada želi zamagliti stvarnost.

se broj neriješenih predmeta i dalje povećavati, ne pristupi li se rješavanju ovih problema s najvećom ozbiljnošću, ali ne na razini deklarativnog pristupa i jeftinih predizbornih obećanja, napominje zastupnik. Najviše ga zabrinjava veliki broj neriješenih predmeta na trgovačkim sudovima, što samo po sebi blokira gospodarski krivotok, te oko 48 tisuća neriješenih radnih sporova, što govori o bespomoćnosti i ponižavajućem položaju radnika u hrvatskom društvu. Bilo bi nepravedno, kaže, svu krivnju za ovako katastrofalno stanje prebaciti isključivo na sudbenu vlast. Uvjeren

je, naime, da je za ovakvo stanje u prvom redu kriva zakonodavna, a poglavito izvršna vlast. Razlog - hiperprodukcija na brzinu donesenih, nedorečenih i teško provedivih zakonskih propisa te njihovih brojnih izmjena, rezultira nesnalaženjem i kontradiktornostima u sudskoj praksi. Kako reče, Vlada zasipa Sabor novim zakonskim projektima često opravdavajući to potrebom ispravljanja grešaka prethodne vlasti i usuglašavanja našeg zakonodavstva s propisima EU, a u stvarnosti se zapravo radi o iznalaženju kompromisa i rješavanju nesporazuma unutar vladajuće koalicije.

Prioritet socijalno osjetljivim predmetima

Navodeći mjere koje bi zasigurno poboljšale postojeće stanje, Krpina je na prvom mjestu spomenuo kadrovske ekipiranje sudova. Kako reče, hitno valja popuniti slobodna sudačka ali i ostala radna mjesta, poštujući pritom načelo stručnosti i moralnih kvaliteta kandidata, (sudskim savjet-

Da bi se poboljšala efikasnost rada sudstva nužne su i izmjene niza procesnih propisa te jačanje procesne discipline.

nicima treba dati veće ovlasti, uz jačanje njihove odgovornosti). Predlaže da se nagomilani zaostaci smanje uz pomoć tzv. licenciranih sudaca koje bi se zaposlilo na određeno vrijeme, te uvođenjem dopunskog i prekovremenog rada sudaca. Dakako, prioritet treba davati socijalno osjetljivim predmetima, poput radnih sporova, zaštite prava radnika, sporova oko uzdržavanja, onih u svrhu zaštite vjerovnika i ostalima koji traju duže od 3 godine. Da bi se poboljšala efikasnost rada sudstva nužne su i izmjene niza procesnih propisa te jačanje procesne discipline, kaže zastupnik. Ovršni postupak treba modernizirati i pojednostaviti, kako bi vjerovnici mogli brzo i efikasno ostvariti svoja prava. Prije nego je potrebno, nadalje, urediti pitanje dostave sudskih poziva i drugih pismena, te maksimalno smanjiti mogućnost manipulacija, odnosno izbjegavanja primitaka sudskih poziva. Dinamika razvoja modernog tržišnog gospodarstva nameće i

razvoj formularnog prava. To znači da određene postupke u trgovačkim odnosima valja standardizirati i tipizirati do te mjere da budu jednako tumačeni u širem gospodarskom i pravnom okružju.

Budući da gotovo trećina zaostataka u sudovima otpada na zemljišno-knjižne predmete (neriješeno ih je više od 300 tisuća) hitno treba srediti zemljišno-knjižno stanje. Među ostalim, valja afirmirati alternativne načine rješavanja sporova. Daljnja je njegova sugestija da se ovlasti DSV-a prošire i na upravljanje sudovima i kontrolu nad njima, izobrazbu sudaca, sudsku upravu i dr. Upozorava i na potrebu neodgodive izrade široke baze podataka koja bi obuhvaćala sve odluke što ih donese Vrhovni sud (širenjem informatizacije i odluke drugih sudova). Daljnji razvoj informatičke tehnologije i bolja opremljenost sudova informatičkom opremom te umrežavanje omogućilo bi stvaranje sve ujednačenije sudske prakse te brži i kvalitetniji rad sudova, napominje zastupnik.

Što se, pak, tiče prostornih problema sudova, zastupnici HB-a smatraju da bi bilo racionalnije i jeftinije sredstva namijenjena sanaciji i adaptaciji starih zgrada usmjeriti u izgradnju posebnog kompleksa sudskih zgrada, prije svega u Zagrebu i Splitu, zaključio je Pašalić.

Njegovo izlaganje izazvalo je brojne replike.

Ivan Ninić se javio za riječ radi ispravljanja njegova navoda da je reforma pravosuđa još jedno od neizvršenih obećanja Vlade te da je u pravosuđu izvršena čistka. Smatra drskim da takvu izjavu daje osoba koja je bila na čelu komisije za koje je hrvatsko pravosuđe doživjelo, najblaže rečeno, elementarnu nepogodu.

Budući da gotovo trećina zaostataka u sudovima otpada na zemljišno-knjižne predmete (neriješeno ih je više od 300 tisuća) hitno treba srediti zemljišno-knjižno stanje.

Naime, protjerano je 400 sudaca, samo u Splitu 80, među kojima i pokojni Vladimir Primorac, neosporna moralna i sudačka veličina. Po ocjeni zastupnika ova Vlada je na najboljem putu da izvrši svoje obećanje u pogledu pravosuđa, budući

da je normativni dio reforme pri kraju, materijalna situacija sudova nikada nije bila bolja, rješavaju se smještajni problemi, itd.

Nije istinita tvrdnja gospodina Pašalića da je ova Vlada provodila i da provodi čistke u pravosuđu, prigovorio je mr.sc. **Marin Jurjević**. Istina je, kaže, upravo suprotna. Naime, za vrijeme dok je gospodin Pašalić bio jedan od onih koji su drмали Hrvatskom i tada vladajućim HDZ-om, iz pravosuđa je, samo u gradu Splitu, "amputirano" stotinjak ljudi. Radilo se o specifičnoj političkoj kirurgiji kojoj je, izgleda, Pašalić bio veoma vješt. **Pašalić** mu je uzvatio optužbom da je nova vlast smijenila sve predsjednike sudova, te da je u tu svrhu čak promijenjen i zakon.

Potaknuta njegovom primjedbom kako je nerazumljiva konstatacija u materijalu o iracionalnoj mreži sudova, **Dubravka Horvat** je ustvrdila da je to itekako razumljivo, s obzirom na činjenicu da su za vrijeme bivše vlasti sudovi osnivani ne tamo gdje je to iziskivao broj predmeta, nego gdje su imali svoje ljude i određene interese (u svrhu izborne kampanje). Ilustracije radi, spomenula je primjer Županijskog suda u Slavanskom Brodu koji do dolaska ove vlasti nije mogao dobiti "zeleno svjetlo", bez obzira na to što je odnos predmeta na Županijskom sudu u Požegi iznosio 70 naprama 30 posto, u korist Brodsko-posavske županije.

Reforma je već započela

Nije točna konstatacija kolege Pašalića, da će ova reforma ostati samo obećanje, primijetila je **Lucija Debeljuh (SDP)**. Naime, reforma je već započela, budući da smo u Hrvatskom saboru već donijeli više zakona predviđenih tim projektom. Primjerice, izmjene Zakona o kaznenom postupku znatno će pridonijeti efikasnosti sudova, u proceduri je Zakon o odgovornosti pravnih osoba, Zakon o nasljeđivanju, itd.

Nije točna tvrdnja zastupnika Pašalića, da se ovim dokumentom nastoje zamagliti stvarni problemi, negodovala je **Mirjana Didović (SDP)**. Upravo suprotno. Iz njega se može zaključiti da je izabrana dobra strategija upornih, postupnih i konkretnih koraka na izmjeni pojedinih loših rješenja.

Opovrgnuvši Pašalićeve navode o čistkama u sudstvu, Dragutin Vukušić je primijetio da se ovoj vlasti čak

može zamjeriti što nije smijenila nesposobne suce. Kako reče, za vrijeme HDZ-ove vlasti napravljeno je čišćenje ne samo u sudstvu, nego u svim segmentima društva.

Bilo bi logično da Parlament raspravlja o ovakvom dokumentu prije nego li ga je prihvatila Vlada, a nikako ne post festum. Osim toga, Vlada je trebala izaći s njim na početku, ili barem u prvoj polovini mandata, a ne na kraju.

Dr. Zdravko Tomac apelirao je na zastupnike da pravo na ispravak netočnog navoda ne koriste za repliciranje, te da ne zlorabe institut povrede Poslovnika da bi dobili riječ.

Reforma se ne provodi na kraju mandata

Mario Kovač (HSLs) se na početku svog izlaganja nadovezao na riječi zastupnika Ninića o pokojnom, časnom Vladimiru Primorcu koji je prvi put udaljen iz hrvatskog pravosuđa 1972. godine, radi toga što nije htio sudjelovati u progonu hrvatskih ljudi. Napomenuo je da je taj progon organizirala stranka čiji je SDP pravni sljednik.

Govoreći u ime Kluba zastupnika HSLs-a, primijetio je da bi bilo logično da Parlament raspravlja o ovakvom dokumentu prije nego li ga je prihvatila Vlada, a nikako ne post festum. Osim toga, bilo bi primjerenije da je Vlada izašla s njim na početku, ili barem u prvoj polovini mandata, a ne na kraju. S obzirom na konstataciju u "Ocjeni postojećeg stanja" kako je tijekom više decenija, dijelom namjerno, dijelom zbog zanemarivanja, hrvatsko pravosuđe dovedeno u teško stanje, nameće se pitanje, kaže, je li tome pridonijela i ova Vlada u protekle tri godine. Naime, razumljivo je da se u tom razdoblju nije mogao riješiti veliki broj zaostalih predmeta. Činjenica je, međutim, da se zaostaci nisu smanjili, nego još i dodatno povećali (sa 929.905 na milijun i 20 tisuća, na dan 31.12.2001.). Zastupnicima HSLs-a nije jasno, kaže, zašto se u protekle tri godine nije poradilo na stalnoj i sustavnoj izobrazbi pravosudnih duž-

nosnika. Primjerice, zbog čega nije aktiviran Centar za usavršavanje sudaca koji ovogodišnjim proračunom dobiva milijun i 666 tisuća kuna, dok u lanjskom uopće nije bio naveden kao samostalna stavka. Zašto se nije interveniralo u neracionalno organiziranu mrežu pravosudnih tijela, itd., pita zastupnik.

To što se na početku ove godine pred hrvatsku javnost izlazi s najavom velikih promjena nabolje u hrvatskom pravosuđu uopće ne začuđuje, jer to već postaje tradicija, kaže Kovač. U prilog tome podsjetio je na nerealizirano ministričino obećanje, izrečeno početkom siječnja prošle godine na konferenciji za novinare, kako će Ministarstvo pravosuđa postati samostalan resor (sektor uprave i lokalne samouprave trebao se odvojiti u poseban Vladin ured). Bilo je najavljeno i to da će Državno odvjetništvo ponovo biti zaduženo za kazneni progon i neće više zastupati državu u građanskim parnicama, jer se to u praksi nije pokazalo dobrim. Osim toga, ministrica je obećala da će se uvesti prekovremeni rad sudaca, ali ni to nije zaživjelo. Nije puno napravljeno ni na planu edukacije pravosudnih kadrova, negoduje zastupnik. Što se, pak, tiče "privrženosti" vladajuće garniture toliko proklamiranom načelu neovisnosti sudstva, valja se prisjetiti, kaže, izjava najviših državnih dužnosnika u kojima izražavaju nezadovoljstvo prvostupanjskom presudom u slučaju "Lora" i otvorenih ataka u medijima na suca koji je nazočio Thompsonovom koncertu u Splitu, što je široki krug vladajućih političara osudio zbog političke nepodobnosti protagonista tog koncerta.

Predviđeni rok preoptimističan

Ova debelo ukorijenjena sklonost reformama, koja karakterizira ovu Vladu, podsjeća ga na vremena od prije dvadesetak godina, budući da je tadašnje partijsko jugoslavensko vodstvo sve probleme pokušavalo riješiti posezanjem za reformama. Naime, trenutno se reformira pravosuđe, zdravstvo, vojska, policija, obrazovanje, poljoprivreda, državne financije, itd. Nema sumnje, kaže, da su promjene u pravosuđu doista nužne, jer o efikasnom pravosuđu ovisi i prosperitetna budućnost Hrvatske, pa i u gospodarskom smislu. Međutim, po ocjeni haeselesovaca

problem ne bi trebao biti u nedostatku sudaca, već u neodgovarajućim uvjetima rada, propisima na temelju kojih se radi, pa i kvaliteti pravosudnih kadrova. Naime, u materijalu se navodi da nam nedostaju 333 suca, odnosno 463 službenika i namještenika, iako imamo više sudaca po broju stanovnika (33 na sto tisuća stanovnika) nego Austrija (23) ili Njemačka (25).

Problem ne bi trebao biti u nedostatku sudaca, već u neodgovarajućim uvjetima rada, propisima na temelju kojih se radi, pa i kvaliteti pravosudnih kadrova.

Svakako bi trebalo ustrojiti i staviti u funkciju Centar za stručno usavršavanje kadrova u pravosuđu te poraditi na poboljšanju materijalnih uvjeta rada (na to nije trebalo čekati zadnju godinu mandata). S obzirom na to da se sa svim ovim aktivnostima debelo kasni, a pitanje je i hoće li idućih godina u državnoj blagajni biti dovoljno sredstava za tu namjenu, već sada je jasno da je krajnji rok za okončanje reforme naznačen u materijalu preoptimističan (predviđeno je da bi sudovi trebali dostići potpunu ažurnost do 31. prosinca 2007.) konstatira zastupnik. Kako reče, njegovi stranački kolege nemaju dojam da reforma pravosuđa ide prema kraju, kao što tvrdi premijer Račan. To potvrđuju i izjave ravnatelja USKOK-a, bučno najavljivane pravosudne institucije koja je trebala biti lučonoša borbe s korupcijom i organiziranim kriminalom, o tome kako "postoje naznake da je organizirani kriminal imao i da ima svoje ljude u vitalnim dijelovima sustava". Podsjetio je da se radi o instituciji koja od prosinca 2001., kad je započela s radom, nije uspjela riješiti niti smještajne probleme, i u kojoj je do polovine prošle godine radilo samo pet ljudi (od 30 sistematiziranih radnih mjesta popunjeno je svega 14). Osim toga, zbog aljkavog odnosa vlasti prema USKOK-u, toj je instituciji od predviđenih 17 mln. kuna u prošlogodišnjem Proračunu, rebalansom osigurano svega 3,5 mln. kuna, jer nije bila osposobljena za obavljanje svoje zakonske zadaće. Kao dodatni argument za svoju ocjenu zastupnici HSLS-a navode i izjavu ministra vanjskih poslova Picule, nakon

sjednice stalnog Vijeća Organizacije europske sigurnosti i suradnje u Beču, u prosincu 2002. godine. Naime, ministar Picula ističe da su neki sudionici u raspravi bili razočarani nekim presudama hrvatskih sudova u posljednje vrijeme, te da se, primjerice, u slučaju "Lora" očekivalo "drugačije rješenje". Odakle nekome pravo očekivati nekakvo rješenje od hrvatskog pravosuđa - pita zastupnik. Ne znači li to da će hrvatski sudovi pri donošenju presuda ubuduće morati voditi računa o tome kakvu presudu želi domaća izvršna vlast, ili međunarodni centri moći?

Budući da stoje na stajalištu da dokumenti deklaratornog karaktera, poput ovog, neće pridonijeti boljitku pravosuđa, zastupnici HSLS-a neće glasovati zanj, zaključio je na kraju.

Za ispravak netočnog navoda javio se **Ivan Ninić**. Napomenuo je da 1971. godine, kad se bivša partija neko-rektno ponijela prema pokojnom Vladi Primorcu, on nije bio dovoljno podoban da bude njen član. To, međutim, nije ništa smetalo kolegi Kovaču da jedva dočeka punoljetnost da bi ušao u tu Partiju, zaključio je. **Mario Kovač** je rekao da se ne želi osvrnati na insinuacije ovog tipa (neka zastupnik Ninić kaže kakvu sam ja to dužnost obnašao i gdje sam bio član SKJ SKH).

U raspravu se uključila ministrica **Antičević-Marinović**, napomenom da je Centar za sustavnu edukaciju sudaca i drugih pravosudnih dužnosnika osnovan još 1999. godine, a započeo je s radom u studenome kad su osigurana sredstva. Otada kontinuirano radi - svakog tjedna održavaju se seminari i radionice, a odaziv je izvanredan. Dodala je još da će taj Centar uskoro dobiti i svoj prostor, budući da su u Državnom proračunu za ovu godinu osigurana sredstva za tu namjenu.

Popunjavaju se upražnjena sudačka mjesta

Istaknula je, nadalje, da hrvatskom pravosuđu nedostaje više od 300 pravosudnih dužnosnika. U tijeku je popunjavanje upražnjenih sudačkih mjesta (raspisani su oglasi za 260 mjesta). Po njenim riječima DSV je već odradio polovinu posla, a uskoro se očekuje imenovanje i ostalih kandidata. Još nisu popunjena sva slobodna sudačka mjesta u općinskim

sudovima Zagreb i Split, i to zbog smještajnih problema. Budući da su nedavno osigurani i prostorni uvjeti, to će uskoro biti moguće učiniti. Pojasnila je da je Državno povjerenstvo za upravljanje imovinom Republike Hrvatske dodijelilo pravosuđu zgrade bivših vojarni koje je Ministarstvo obrane stavilo na raspolaganje državi, tako da su potrošena samo sredstva za uređenje tih prostora. Naglasila je, također, da će, zahvaljujući odobrenim sredstvima iz Državnog proračuna, hrvatsko pravosuđe napokon biti potpuno ekipirano.

Hrvatskom pravosuđu nedostaje više od 300 pravosudnih dužnosnika (u tijeku je popunjavanje upražnjenih sudačkih mjesta).

Potaknuta dilemama iz rasprave o tome treba li nam uopće toliko sudaca, konstatirala je da su takva pitanja bespredmetna, ima li se u vidu veliki broj zaostataka, te činjenica da je sistematizacija radnih mjesta napravljena ranije, kad nije bilo toliko predmeta na sudovima. Uostalom, usporedba sa sudstvom u drugim zemljama nije primjerena, budući da u Austriji ili Njemačkoj svakom sucu pomaže po pet - šest stručnih savjetnika. Riječ je, dakle, o drugačijoj koncepciji ustroja pravosudnog sudstva, kojoj bismo i mi trebali težiti u budućnosti (to je reformom i zacrtano).

Na kraju je izvijestila zastupnike da će USKOK uskoro riješiti svoje smještajne probleme. To će omogućiti i potpuno kadrovske ekipiranje te institucije, koja već daje i prve rezultate, o čemu gotovo svakodnevno izvješćuju mediji.

U svom ponovnom javljanju Mario Kovač je upozorio na to da je ta tvrdnja u kontradikciji s konstatacijom u materijalu o tome kako Vlada RH tek pristupa definiranju sustava stručnog i stalnog obrazovanja zaposlenih u pravosuđu, putem spomenutog centra.

Dr. **Anto Kovačević** opovrgnuo je ministričinu tvrdnju da nisu bila potrebna nova ulaganja u sudstvu. Umjesto da su sucima povećane plaće, prije Nove godine investirano je, kaže, u nove automobile (a u predizbornoj kampanji se vozilo na biciklima). Na opasku predsjedavajućeg, da se suci

nisu vozili na biciklima, zastupnik je rekao da je aludirao na pripadnike izvršne vlasti, kojoj pripada i gospođa ministrica.

Itekako su potrebna ulaganja iz Proračuna za Ministarstvo pravosuđa, odnosno reformu pravosuđa, primijetila je **Zdenka Babić-Petričević**. Naime, tehnički dio reforme je završen onog časa kad je gospođa ministrica preuredila svoj kabinet i kad je u prosincu prošle godine kupila Audi A6. (iako je uvijek govorila da je skromnost vrlina svakog čovjeka). **Ingrid Antičević-Marinović** je konstatirala da je zastupnica, očito, krivo informirana, budući da Ministarstvo pravosuđa u proteklih 9 godina nije nabavilo niti jedno vozilo (nisu dobili proračunska sredstva ni za obnovu voznog parka za sudove), a nije se preuređivala niti njena kancelarija.

Ključni problem - nedostatak sredstava

Po ocjeni Kluba zastupnika HSS-a, kaže **Zdenko Haramija**, dokument što ga je pripremila Vlada RH dobra je analiza stanja u pravosuđu te izvrsno polazište za rješavanje toga akutnog problema. Po njihovu mišljenju ključni je problem nedostatak novčanih sredstava za financiranje pravosuđa (tom sektoru treba dati veći udio u raspodjeli proračunskih sredstava) te

Ključni je problem nedostatak novčanih sredstava za financiranje pravosuđa (tom sektoru treba dati veći udio u raspodjeli proračunskog novca) te nedovoljna stručnost pravosudnih dužnosnika i službenika.

nedovoljna stručna izobrazbenost pravosudnih dužnosnika i službenika. Zbog toga haeseslovci pozdravljaju prijedlog za osnivanje Centra za stručno usavršavanje sudaca i ostalih pravosudnih dužnosnika. Smatraju da je veliki broj neriješenih predmeta na dan 31. prosinca 2001. (milijun i 20 tisuća) posljedica velikog odljeva kvalitetnih sudaca i državnih odvjetnika iz pravosuđa, na čija su mjesta došli mladi i neiskusni

pravnici. Dakako, ne može se zanemariti ni slaba informatička opremljenost i educiranost državnog odvjetništva i sudstva.

Što prije popuniti upražnjena sudačka mjesta, ali ne na način da se suci imenuju na određeno vrijeme.

Iz podataka u materijalu vidljivo je, kaže, da najviše neriješenih predmeta ima Općinski sud u Zagrebu, kojemu nedostaje i najveći broj sudaca. Stoga treba što prije popuniti upražnjena sudačka mjesta, ali ne na način da se suci imenuju na određeno vrijeme (moraju biti imenovani u skladu s postojećim propisima, te svi trebaju imati istovjetan status). Po mišljenju zastupnika HSS-a broj pravosudnih djelatnika ne bi smio prijeći broj sistematiziranih radnih mjesta, budući da se izmjenom legislative dio ovršnih i izvanparničnih predmeta panira prenijeti u nadležnost javnih bilježnika. Zahvaljujući tome, dio sudaca bi bio rasterećen, pa bi se mogao posvetiti tzv. ozbiljnijim predmetima iz građansko-pravne i kazneno-pravne domene. S obzirom na to da su neriješeni predmeti iz domene zemljišnih knjiga usko grlo hrvatskog pravosuđa, haeseslovci pozdravljaju ideju da se položaj zemljišno-knjižnih službenika učini samostalnijim te da oni ubuduće podliježu većoj odgovornosti nego dosad. Isto tako, podržavaju preoblikovanje zemljišnih knjiga iz manualnog u elektronski vođene zemljišne knjige. Smatraju, nadalje, da će smanjenju broja neriješenih predmeta pred sudovima uvelike doprinijeti izmjene Zakona o parničnom postupku i Ovršnog zakona. Njihov glasnogovornik je najavio da će podržati ponuđeni dokument jer su uvjereni da, zaživi li u praksi, hrvatsko pravosuđe ima šansu do kraja 2007. izaći ih krize.

Umjesto pravne zaštite - pravni kaos

Nema nikakve dvojbe da je stanje u pravosuđu izuzetno teško, tako da je postalo jedan od bitnih ograničavajućih faktora gospodarskog razvoja Hrvatske i njezina ulaska u EU, konstatirao je **Darko Šantić**, predstavnik Kluba zastupnika HNS-

PGS-SBHS-a. Po njihovoj ocjeni najveći su problem zaostali predmeti koji u nekim sudovima izazivaju pravu erupciju nezadovoljstva stranaka (umjesto o pravnoj zaštiti moglo bi se govoriti o pravnom kaosu). Takvoj situaciji je u velikoj mjeri pridonijela neracionalno organizirana mreža pravosudnih tijela, ali i nedovoljna stručnost pravosudnih dužnosnika i službenika (posebice nepostojanje objektiviziranog sustava ocjenjivanja uspješnosti rada). Dakako, tu su i problemi materijalne prirode, nedovoljna opremljenost sudova, napose informatičkom opremom, te nedostatak sredstava za tekuće poslovanje. Kako reče, Klub zastupnika će podržati sve racionalne mjere radi otklanjanja navedenih nedostataka.

U nastavku je prenio neke njihove kritičke opaske i prijedloge.

Više poraditi na proceduralnim propisima

Mišljenja su, naime, da se previše vremena izgubilo na brojne izmjene i dopune zakona, s dvojbenim ishodom. Primjerice, umjesto opsežnih izmjena Zakona o kaznenom postupku trebalo je više poraditi na proceduralnim propisima, što bi omogućilo efikasnije vođenje postupaka i spriječilo eventualne zloporabe. Što se, pak, tiče usklađivanja našeg zakonodavstva sa zakonodavstvom EU, Šantić upozorava da se naša zrelost za ulazak u tu

Jasnim uputstvima stanje zemljišnih knjiga u pojedinim sudovima može se relativno brzo poboljšati, a da se ne čeka na okončanje informatizacije (ta dva procesa trebala bi teći paralelno).

organizaciju neće procjenjivati samo po tome jesmo li uskladili propise, nego u kojoj smo mjeri te propise implementirali u funkcioniranje društva. Napominje, nadalje, da aktiviranje centra za stručno usavršavanje pravosudnih kadrova neće donijeti očekivane rezultate, svede li se samo na održavanje određenih konferencija, seminara i radionica. Sustavno objavljivanje sažetaka sudskih presuda na Internetu zasigurno bi pomoglo sucima, odvjetnicima i dr. da usklade sudsku praksu i da se

lakše snalaze u brojnim zakonskim izmjenama.

Kako reče, uvjeren je da se ciljanim intervencijama (npr. u vidu jasnih uputstava) stanje zemljišnih knjiga u pojedinim sudovima može relativno brzo poboljšati, a da se ne čeka na okončanje informatizacije (ta dva procesa trebala bi teći paralelno). Naime, u praksi se nerijetko događa da se isprave identičnog sadržaja u zemljišnim knjigama pojedine općine ili grada provode bez problema, dok se u drugima ne mogu provesti. Jasnim uputstvima te se pojave mogu otkloniti, napominje zastupnik. Stoga treba analizirati gdje su zastoji kod provedbe određenih akata, isprava i rješenja, kako bi se ujednačio pristup u radu zemljišno-knjižnih odjela na području cijele države.

Zastupnik je na kraju rekao da će Klub zastupnika HNS-PGS i SBHS-a podržati predloženi dokument jer ga smatraju dobrom polaznom osnovom za bolji rad cjelokupnog pravosuđa.

Zaštititi policiju

U ime **Kluba zastupnika LIBRA-e** javio se **Mladen Godek (LIBRA)**. U početku je rekao da je rijetko kada postignuto takvo suglasje, kako u stručnoj, tako i u sveopćoj javnosti, u ocjeni da pravosuđe ne funkcionira kako treba. Sporovi na sudu su dugotrajni, ima veliki broj zaostataka, a stručna javnost ocjenjuje da ni rad nije kvalitetan.

Zastupnik je naglasio da tako gotovo i nemamo pravomoćnu presudu za ozbiljniji gospodarski kriminal, kao ni jednu pravomoćnu presudu za ratni zločin.

Konstatirao je da je naša policija ugrožena. U tom smislu smatra da treba više poraditi na tome da se policajci zaštite i da budu efikasni u svom radu, s jedne strane kroz postupovne propise, a s druge strane, kroz to da se napad na policajca kvalificira kao zasebno kazneno djelo ili da bude barem kazneno djelo s kvalifikatornim okolnostima, otežavajućim.

Što se tiče sudaca za prekršaje, prvi put se dogodilo da su izjednačeni sa sucima i u plaći i u svim pravima.

Odao je priznanje ministrici pravosuđa koja se uspjela izboriti za značajno povećanje sredstava u proračunu za pravosuđe.

Mladen Godek naglasio je da će zastupnici Kluba LIBRA-e maksimalno angažirano sudjelovati u svim

zakonskim projektima i prijedlozima koji će stizati pred njih i koje će ocjenjivati, a sve u cilju veće efikasnosti pravosudnog sustava i sudenja općenito.

Dr.sc. **Anto Kovačević (HKDU)** javio se za ispravak navoda. Rekao je da on ne misli kao kolega Godek da treba jače zaštititi policiju. Smatra da treba zaštititi građanina, "jer svako suvremeno društvo u Europi i svijetu ima takvu pravnu državu koja se boji građanina, a ne da se građanin boji države". Postavlja pitanje zašto treba jače zaštititi one koji bi trebali štiti čovjeka i građanina. "To je stara boljševička filozofija, gdje je država iznad Boga".

Reforma u 13 mjera

U ime **Kluba zastupnika LS-a** govorio je **Zlatko Kramarić (LS)**. Podsjetio je da je reforma pravosuđa bila politički cilj i dio izbornog programa koalicije koja je pobijedila na izborima u siječnju 2000. godine. "Nažalost, velika reforma pravosuđa nije provedena, usprkos činjenici da je Ustav mijenjan čak 2 puta, pa i dio značajnih ustavnih odredbi o sudbenoj vlasti".

Klub zastupnika LS-a mišljenja je da se cjelovita i sustavna reforma pravosuđa ne bi trebala provoditi u posljednjoj godini mandata koalicije ili u predizbornoj godini, osim u slučaju ako oko predloženog modela reformi postoji opći politički konsenzus, koji trenutno ne postoji.

Opasno je provoditi ishitrene reformske poteze po diktatu međunarodne zajednice ili pak kao jedan od uvjeta za prijam u EU.

Jednako tako, naglašava zastupnik, opasno je provoditi ishitrene reformske poteze po diktatu međunarodne zajednice ili pak kao jedan od uvjeta za prijam u EU. Na taj način reforma, zbog brzine kojom se provodi, za posljedicu neće imati funkcioniranje pravne države, ostvarivanje vladavine prava kao jedne od najviših vrednota ustavnog poretka i pomak u sustavu trodiobe vlasti, koji bi konačno jednom zauvijek trebao afirmirati sudbenu vlast kao samostalnu i neovisnu.

Liberalna stranka predlaže 13 mjera. Prvo je preispitivanje postojeće mreže sudova u RH, uz napuštanje

načela prema kojem ustroj sudbene vlasti nužno mora slijediti administrativni ustroj Hrvatske, "koji je primjerice doveo do apsurdnog zahtjeva da svaka županija u RH mora imati svoj kakav takav županijski sud". Rekao je da to preispitivanje može dovesti do novog ustroja sudbene vlasti u RH, uvođenjem sudskih kotara i sudskih okruga, koji bi prema načelu 1 kotar i okrug jedan sud za posljedicu imao novu i racionaliziranu, zakonom ustrojenu mrežu kotarskih i okružnih sudova u RH.

Drugo, prihvaćanje nove mreže sudova nužno bi dovelo do ukidanja malih i kadrovski neekipiranih općinskih i dijelova županijskih sudova, čije su osnivanje ionako diktirali politički, a nikako stvarni razlozi. Nova pak, ili izmijenjena mreža sudova u RH, uz izmjene njihove stvarne nadležnosti omogućila bi imenovanje većeg broja sudaca sukladno zakonom propisanim kriterijima, ističe zastupnik.

Dodao je da bi valjalo razmisliti i o eventualnom donošenju posebnog zakona o Vrhovnom sudu, kako bi se i na taj način izrazila ustavna pozicija tog suda, njegovo značenje u hrvatskom pravosudnom sustavu, kao i djelokrug i unutarnje ustrojstvo i funkcioniranje Vrhovnog suda i samog predsjednika tog suda.

"Trebalo bi razmisliti i o reformi upravnog suda. Iako neki smatraju da je to naslijeđe iz bivšeg pravosudnog sustava Socijalističke Republike Hrvatske, ali mislimo da nema potrebe da se Upravni sud ukida". Ipak, bilo bi dobro razmisliti o njegovoj reformi, te na odgovarajući način osigurati primjerenu sudsku kontrolu upravnih akata, naglasio je dr. Kramarić. Također bi trebalo razmisliti o potrebi posebnih specijaliziranih upravnih sudova za pojedina područja, npr. posebni službenički sudovi, sudovi za mirovinske sporove i sl.

Peta mjera koju predlaže Klub zastupnika LS-a je potreba da se nakon racionalizacije mreže sudova, a sukladno tome i mreže državnih odvjetništava, provedu postupci imenovanja sudaca i državnih odvjetnika do broja utvrđenog okvirnim mjerilima resornog ministarstva.

Šesta mjera bila bi ta da kod imenovanja svih pravosudnih dužnosnika osim formalnih uvjeta, zakonom treba objektivizirati kriterije koji se tiču njihove stručnosti, neovisnosti

i dostojnosti za obnašanje pravosudnih funkcija, kako bi se u što većoj mjeri isključio subjektivizam i voluntarizam.

Sedma mjera govori da reforma zahtijeva odgovarajući materijalni položaj pravosudnih dužnosnika, kao bitan preduvjet njihove neovisnosti.

Osma mjera je nova ili izmijenjena mreža sudova u RH, te provođenje specijalizacije u većim kotarskim, općinskim i okružnim županijskim sudovima osnivanjem posebnih odjela ili pak vijeća za pojedine grane sudovanja.

Kao devetu mjeru Klub zastupnika LS-a spominje da unutar pravosudnog sustava zakonom treba ojačati samostalnu poziciju sudbene vlasti prema zakonodavnoj i izvršnoj vlasti. Dakle, treba otkloniti mogućnost izravnog uplitanja drugih dijelova vlasti u samu sudbenu vlast, posebno u procesu suđenja i imenovanja pravosudnih dužnosnika.

Stalna edukacija

Deseta mjera bila bi u tome da se temeljito zakonom razgradi stegovna odgovornost sudaca i državnih odvjetnika.

Jedanaesta mjera sastoji se u tome da se ojača uloga Ministarstva pravosuđa kao servisa sudbene vlasti, kroz obavljanje striktno propisanih poslova pravosudne uprave. Na taj način onemogućio bi se bilo kakav utjecaj ili miješanje izvršne vlasti u proces suđenja.

Dvanaesta mjera govori o potrebi stalne i sustavne edukacije pravosudnih dužnosnika u organizaciji Ministarstva pravosuđa. Trinaesta mjera sastoji se u ubrzanju započete informatizacije pravosuđa. Također, potrebno je poboljšati prostorne uvjete za rad sudova, kao i dovršiti započetu reformu kaznenog i građanskog zakonodavstva, posebno kroz reformu postupovnih zakona iz tih oblasti.

"Doista mislim da ovo nije reforma koja se radi preko noći i upravo su neki put ishitrena rješenja kud i kamo lošija i od ovih postojećih".

Na kraju je rekao da bi se u sklopu ove reforme trebao ugraditi jedan nužan institut besplatne pravne pomoći osobama lošijeg imovnog stanja, odnosno socijalnih prilika, u kakvima se nalazi većina hrvatskih umirovljenika.

Klub zastupnika LS-a sklon je dati zeleno svjetlo ovoj reformi pravosuđa, ali bi također voljeli da se njihovih 13

vrlo konkretnih prijedloga uvaži i ugradi.

Branka Baletić (SDP) javila se za ispravak netočnog navoda. Rekla je da je netočna tvrdnja kolege Kramarića da je ova Vlada poduzela jedino kozmetičke promjene u reformi pravosuđa.

Prevelik broj sudova u RH

U ime **Kluba zastupnika DC-a** govorila je **Vesna Škare-Ožbolt (DC)**. Rekla je da danas u Hrvatskoj postoji tristotinjak sudova različitog stupnja, što znači da je broj sudova u odnosu na ukupan broj stanovnika u Hrvatskoj relativno visok s gledišta ekonomičnosti, ali također i s pravnog gledišta, jer tako veliki broj sudova dovodi do neučinkovitosti i teškoća u smislu jedinstvene primjene zakona.

Naglasila je da je Europski sud za ljudska prava već uputio kritike Hrvatskoj radi sporosti njezinog pravosudnog sustava. "Propust da se osigura pouzdani razvojno djelotvoran sustav upisa u zemljišne knjige predstavlja prepreku kako za domaća, tako i za strana ulaganja, a stvara vrlo ozbiljne teškoće hrvatskim građanima". Primijetila je da zbog nesređenog i zastarjelog stanja u zemljišnim knjigama i katastru, hrvatsko gospodarstvo i hrvatska država trpe ogromnu štetu.

Zbog nesređenog i zastarjelog stanja u zemljišnim knjigama i katastru, hrvatsko gospodarstvo i hrvatska država trpe ogromnu štetu.

Jedan od uvjeta za ulazak u EU je pravna sigurnost vlasništva nad nekretninama. Usklađene i sredene zemljišne knjige i katastar nekretnina omogućuju široku primjenu instituta hipoteke kao jednostranog i sigurnog oblika osiguranja kredita. Strani su investitori posebno osjetljivi na to pitanje, te je stoga njegovo rješavanje preduvjet za ozbiljnije inozemne investicije, ističe **Vesna Škare-Ožbolt**.

Za pravnu sigurnost u državi, a naročito za sigurnost ulaganja stranih ulagača, ključno je postići brz i pregledan način upisa svih promjena u zemljišne knjige, i to je pretpostavka za daljnje prenošenje knjiga u elektronsku formu.

Kao drugi ozbiljan problem u funkcioniranju pravosuđa zastupnica je navela ovrhu. Konstatirala je da optuženi uglavnom raspoložu brojnim mogućnostima za odgodu ovrhe i dok sudovi imaju teoretsku moć, u stvarnosti ne postoje sankcije za neizvršavanje odluke, odnosno za neposluš sudu.

Vesna Škare-Ožbolt istaknula je da se procjena glede trenutnog broja neriješenih predmeta kreće od milijun 300 tisuća na više. Sudovi su sve više zatrpáni novim predmetima, a s druge strane, snažno su izloženi javnoj kritici zbog sporosti i neefikasnosti u pružanju pravne zaštite. "Čini se da ne postoji prava strategija koju bi prihvatilo Ministarstvo pravosuđa, ali i samo pravosuđe, kada je riječ i načinu kako riješiti više od milijun i 300 tisuća zaostalih predmeta".

Zastupnica primjećuje da broj sudaca nije dovoljan. Tako Općinski sud u Zagrebu smatra da mu je potrebno povećanje broja pravosudnih djelatnika na 150%, dakle od 160 postojećih na 400.

Vesna Škare-Ožbolt drži da postoji nekoliko uzroka koji doprinose neučinkovitosti sustava sudstva. Tako ističe da suci vrlo rijetko imaju prilike za izobrazbu, bilo na početku karijere, bilo tijekom obnašanja sudačke dužnosti, a "osobito su snažne bojazni u vezi sa Zakonom o parničnom postupku koji je ključan za poboljšanje cijelog parničnog postupka, a za koji se edukacija organizira praktički na ad hoc način".

Mlado i neiskusno sudstvo

Sudski kadar je mlad i sukladno tome riječ je u cjelini o neiskusnom sudstvu, jer 2/3 sudaca ima manje od 5 godina radnog iskustva.

Nadalje, suci obavljaju poslove upravne naravi, pravničke poslove koje bi primjerenije mogli obavljati drugi, oni nadziru izvršenje odluka i u istom trenutku donose rješenja u vezi s upisom u zemljišne knjige, ističe zastupnica.

Što se tiče informacijske i tehnološke potpore, ona je na vrlo niskoj razini.

Osvrnula se na žalbeni postupak, rekavši da tu gotovo da i nema ograničenja, žalbe se ulažu na 60% prvostupanjskih rješenja, "a Ustavni sud otvoreno pokazuje jednu vrstu sklonosti da postane 4. stupanj iznad Vrhovnog suda".

Klub zastupnika DC-a priklanja se onima koji se zalažu za osnivanje nacionalnog suda s nadležnošću na cijelom teritoriju Hrvatske, čija bi funkcija bila kazneni progon i suđenje za zločine nacionalnih razmjera, organiziranog kriminala i korupcije, terorizma i povezanih sličnih kaznenih djela, a tu se uključuje i suđenje za ratne zločine ili zločine protiv međunarodnog humanitarnog prava. "Taj nacionalni sud kad specijalizirani sud redovnog pravosudnog sustava morao bi imati nužno i svoje kaznene odjele i predsjednika, te poseban ured državnog odvjetnika, te suce istražitelje".

Klub zastupnika DC-a smatra da je potrebno osnovati i visoki sud zadnjeg priziva koji bi uzimao na razmatranje i odlučivao o žalbama protiv odluka županijskih sudova donesenih u prvom stupnju. "Mislimo da je potrebno smanjiti broj županijskih drugostupanjskih sudova, a također mislimo da je potrebno ograničiti dopuštenu osnovu za ulaganje žalbe, te razmotriti mogućnost ukidanja nadležnosti županijskih sudova prvog stupnja za kaznene predmete".

Klub zastupnika DC-a zalaže se i za osnivanje inspekcijske službe u sklopu Državnog sudbenog vijeća, kao jedan dodatni mehanizam za potporu nadzornim i stegovnim odgovornostima predsjednika sudova.

Alternativno rješavanje sporova predstavlja korisnu dopunu sudovima, kada je ono moguće na dobrovoljnoj osnovi ili uz poticaj, ali ne i prisilu suda.

Zaključno, Vesna Škare-Ožbolt konstatirala je da njen Klub smatra da je situacija u pravosuđu vrlo složena, alarmantna, da su reforme potrebne, te da ih je potrebno što prije provesti.

Štetan utjecaj politike

U ime **Kluba zastupnika HSP-HKDU-a**, govorio je **Anto Đapić (HSP)**. Rekao je da je utjecaj politike na hrvatsko pravosuđe svih ovih godina eklatantan. Osvrnuo se na pitanje kaznenog progona, rekavši da je upravo tu najviše primjera uplitanja politike u pravosuđe. Rekao je da je potrebno napraviti kvalitetnu analizu provedbe Zakona o amnestiji, odnosno Zakona o općem oprost, nakon 1995. godine, da se vidi tko je sve u Hrvatskoj amnestiran. Anto Đapić mišljenja je da je ovaj problem nedovoljno dotaknut kroz reformu pravosuđa.

"Što se tiče stanja u zemljišnim knjigama, ono je takvo da je dovelo do devastacije pravosuđa". Zastupnik se slikovito izrazio rekavši da svaka država ima svoja tri stupa, a to je matična knjiga rođenih, matična knjiga državljana i knjiga vlasništva, gruntovnica.

Promjene Ustava su oslabile nezavisnost sudbene vlasti, odredba koja proklamira da načelo diobe vlasti uključuje oblike međusobne suradnje i uzajamne provjere nositelja vlasti.

Naglasio je da EU od Hrvatske inzistira na reformi pravosuđa na način da je upravo stanje u zemljišnim knjigama pravi razlog kritike. "Ako vlast nije spremna poništiti sve upise koji su učinjeni suprotno odredbama Zakona o zemljišnim knjigama i Pravilnika o provedbi upisa u zemljišne knjige, onda se teško može govoriti da se ima dobra namjera da se napravi reforma pravosuđa".

Anto Đapić ističe da ako se govori o pravnoj državi i nepovredivosti vlasništva, onda upravo stanje u zemljišnim knjigama i gruntovnicama je ono od čega reforma pravosuđa treba započeti.

Dakle, istinska volja za reformom pravosuđa može se pokazati na način da se podnese izvješće i učini revizija provedbe Zakona o općem oprost, te da se riješi pitanje zemljišnih knjiga, da se ponište svi oni upisi koji su učinjeni suprotno odredbama zakona o zemljišnim knjigama i pravilnika o provedbi upisa u zemljišne knjige, naglasio je Đapić. "Zbog stanja u zemljišnim knjigama, odnosno otežanog prometa nekretninama, dolazi do blokade gospodarskog razvoja".

U ime **Kluba zastupnika HDZ-a** govorio je **Vladimir Šeks (HDZ)**. Osvrnuo se na stajalište predlagatelja da se ustavnim promjenama i promjenama Zakona o Državnom sudbenom vijeću onemogućilo nelegitimno i političko zadiranje u samostalno i nepristrano djelovanje pravosuđa. Gospodin Šeks drugačijeg je mišljenja, dapače, drži da su promjene Ustava donijele nešto drugo. "Promjene Ustava su oslabile nezavisnost sudbene vlasti, jer u stavku 1. članku 4. Ustava dodala se odredba koja proklamira da načelo

diobe vlasti uključuje oblike međusobne suradnje i uzajamne provjere nositelja vlasti". Gospodin Šeks pita što to u stvari znači međusobna suradnja sudbene, zakonodavne i izvršne vlasti, te ističe da nikada nitko nije objasnio što to doktrinarno stajalište pretočeno u Ustav znači u zakonodavnoj i operativnoj zbilji.

"Nije se tim promjenama Ustava i zakona onemogućilo nelegitimno i političko zadiranje u samostalno i nepristrano djelovanje pravosuđa, nego upravo vrijednosno obrnuto, snizila se razina povjerenja građana u sudstvo".

Izjavio je da smo dnevno svjedoci vrlo visoke politizacije konkretnih sudskih predmeta. "Upravo te ustavne i zakonske promjene su pospješile nelegitimno i političko zadiranje u samostalno i nepristrano djelovanje pravosuđa".

Zaključno je rekao da će njegov Klub pravu ocjenu ove reforme moći dati tek onda kada pred Hrvatski sabor dođu konkretni zakonski prijedlozi pojedinih zakona.

Kadrovi - najpresudniji faktor

U ime **Kluba zastupnika SDP-a** govorio je **Josip Leko (SDP)**. Rekao je da se na temelju ove reforme hrvatskom društvu i građanima RH treba osigurati efikasno, pravedno, pravično, samostalno i neovisno sudovanje. Rekao je da ova Vlada djeluje istodobno na dva pravca u okviru pravnog sustava. Prvi je tranzicijski pravac izgradnje pravnog sustava u RH iz prošlog socijalističkog u tržišno vlasničko sudovanje i pravni sustav. Zatim, tu je usklađivanje pravnog sustava sa sustavima zemalja EU. U tu svrhu doneseni su mnogi reformski zakoni i prihvaćeni međunarodni pravni akti, povelje koje štite ljudska prava i temeljne slobode građana, neovisno i pravično suđenje, zakonito suđenje i zahtijevanje presuda u razumnom roku, navodi Josip Leko.

"Siguran sam da su i kadrovi možda najodlučniji za stabilnost pravnog i pravosudnog sustava, ali i kvaliteta zakona, odnosno stabilnost zakona u jednom pravnom sustavu". Naglasio je da radi dugoročnih ciljeva koje postavlja ova reforma predviđeno je i stalno educiranje i osposobljavanje kadrova u pravosuđu. Mišljenja je da i nastavne programe fakulteta u RH treba prilagoditi potrebama novog vremena i ciljevima koje RH ima u

vezi s ulaskom u EU i izgrađivanjem prava komparativnog zemljama EU.

Josip Leko podsjetio je da je ova Vlada poboljšala materijalni položaj pravosuđa, naime, razdjel budžeta za pravosuđe povećan je za 18%.

Drugi cilj koji provodi ova Vlada u sklopu reforme pravosuđa je uređenje i informatizacija zemljišnih knjiga, katastra vlasništva, vlasničkih prava i nekretnina. "Svi se slažemo da je taj registar temelj za promet nekretnina i prava u RH, za općeniti razvoj tržišnog gospodarstva".

Nadalje, tu je i zamašan posao oko informatizacije trgovačkih sudova i registra u trgovačkim sudovima, trgovačkih društava u trgovačkim sudovima, informatizacija pravosuđa u cjelini, uređenje tržišta i evidencije vrijednosnih papira, registra dionica i dioničara, registra financijskih izvješća pravnih osoba, uređenje USKOK-a, sustavno i zakonski rasterećenje djelokruga sudova, pojašnjava Leko.

Zastupnik je konstatirao da hrvatsko pravosuđe ubrzano dostiže razinu materijalnoga, tehničkoga i tehnološkog stanja pravosuđa u zemljama EU.

Zaključno je rekao da će Klub zastupnika SDP-a podržati sve mjere i aktivnosti koje donose brze promjene, te one mjere i aktivnosti koje strateški pomažu osposobljavanju sadašnjih sudaca i osiguravanju reprodukcije kadrova osposobljenim po pravilima sudaca zemalja EU.

Ministrica **Ingrid Antičević-Marinović** javila se za riječ kao predstavnicu predlagatelja. Rekla je da želi iznijeti neke činjenice. Raspisani su oglasi za više od 270 sudačkih mjesta. Povećane su plaće državnih odvjetnika, te sudaca za prekršaje, odnosno povećan je razdjel državnog proračuna za pravosuđe prvi put nakon 12 godina. Također su povećani radni rezultati Vrhovnog suda za jednu trećinu, Državnog odvjetništva za jednu polovinu, županijskih sudova 79%. Nešto slabije rezultate, povećanje od 30% u prosjeku, imali su općinski sudovi. Konačno, riješen je problem stambenog prostora zagrebačkog i splitskog pravosuđa.

Otpočela je internetizacija i osigurana su sredstva za ovu godinu. Raspisani su oglasi za 500 zemljišno knjižnih referenata, te je povećan broj stručnih suradnika. Kupljena je zgrada za Upravni sud koja se upravo obnavlja.

Mnogi zakoni već se nalaze ili u trećem čitanju ili su pripremljeni za drugo čitanje, a inače velika većina njih već je prošla prvo čitanje, naglašava ministrica.

"Upravo državnim proračunom za pravosuđe u 2003. godini riješena će biti 47 kapitalna projekta, 23 projekta za zgrade, 10 projekata u informatizaciji, 3 projekta nabave opreme, namještaja i obnove voznog parka". Ministrica je priopćila da čitavo Ministarstvo pravosuđa, zajedno sa zatvorskim sustavom i sa sudbenom vlašću nije dobilo zadnjih 9 godina niti jedno jedino vozilo, pa će ove godine dobiti stotinu vozila koja su potrebna sucima.

Gospođa Antičević-Marinović mišljenja je da reformu treba nastaviti, te je spomenula posebice značaj Konačnog prijedloga zakona o parničnom postupku. "Nema sumnje da će se broj zaostataka u predmetima vrlo brzo početi smanjivati i da će reforma početi davati plodove".

Ljerka Mintas-Hodak (nezavisna) javila se za ispravak navoda. Željela je ispraviti netočan navod ministrice koja je izjavila da se zastupnici netočno pozivaju na to da Centar za stručno obrazovanje i trajno usavršavanje sudaca nije počeo s radom.

Gospođa Mintas osvrnula se na dokument od 10. veljače 2003. godine koji je Vlada dostavila zastupnicima kao informaciju i podlogu za raspravu, a u kojemu upravo Vlada kaže da se tek pristupa definiranju sustava stručnog i stalnog obrazovanja zaposlenih.

"Da li se radi o zastarjelom materijalu ili ne, to je stvar Vlade, no činjenica je da mi zastupnici ipak koristimo takve materijale, na bazi njih dobivamo informacije i na bazi njih raspravljamo".

Zastupnica je ustvrdila da je danas ministrica govorila nešto sasvim drugo.

Sudački poziv postao primamljiv

Predstavnicu predlagatelja, ministrica **Ingrid Antičević-Marinović** rekla je da je zastupnica Mintas-Hodak djelomično u pravu, jer je Centar za edukaciju faktički tek otpočeo s radom.

"U ovom našem materijalu stoji da se i dalje radi na programima, ali da se suci već sada obučavaju za sve promjene zakonodavstva, pa tako rade

u posebnim radionicama za kazneno, a posebno za građansko pravo".

Ministrica je istaknula da je izabran pravi put, jer se prvi put iz pravosuđa ne bježi. Naime, to govore objektivni pokazatelji, pa se na oglasu za nekoliko radnih mjesta javlja stotinu kandidata, što znači da se pravosudna vlast stabilizirala, da je sudački poziv postao primamljiv.

U pojedinačnoj raspravi govorila je **Ljerka Mintas-Hodak (nezavisna)**. Rekla je da gotovo nema političara u vlasti ili izvan nje koji se neće zdušno zalagati za potrebu ozbiljne i sustavne reforme pravosuđa, "jer svi znamo da je stanje u našem pravosuđu neprihvatljivo i da je većina građana krajnje nezadovoljna sporošću i kvalitetom sudske zaštite".

Zastupnica je naglasila da je pravosuđe kao treći neovisni stup državne vlasti, neovisan samo u obavljanju funkcije pravosuđenja, dok je itekako ovisan o kvalitetnom funkcioniranju druga dva stupa vlasti, izvršne i zakonodavne, kako u osiguranju potrebnih materijalnih i drugih pretpostavki za normalan rad, tako i u kvaliteti zakonodavstva kao podloge za kvalitetnu i ažurnu pravnu zaštitu građana.

Iz ovog dokumenta kojeg je Vlada poslala, očito je da sve ove gore navedene pretpostavke nisu već godinama ispunjavane, naglašava Mintas-Hodak, pa ne bi bilo pravedno, uz sve subjektivne slabosti pravosuđa, svu krivicu svaljivati samo na leđa sudaca i državnih odvjetnika, a istodobno amnestirati Vladu i Hrvatski sabor za takvo stanje.

Zastupnica je primijetila da ovaj materijal Vlade sadrži određene ideje i zadatke koji se u najvećem dijelu tek trebaju početi ostvarivati, bilo da je riječ o sredivanju i osuvremenjivanju zemljišnih knjiga, što je naš kronični problem, koji koči normalno funkcioniranje gospodarstva i poduzetništva, bilo da je riječ o ovrsi, o stečaju, institutima koji su još uvijek dosta neučinkoviti i nekvalitetni. Spomenula je tu i stalno eksperimentiranje i promjene u procesnom zakonodavstvu, pitanje informatizacije pravosuđa koja je započela još 1996. godine, no slabo napreduje, te popunjavanje slobodnih sudačkih mjesta za koja nažalost još uvijek nisu do kraja definirani kriteriji izbora.

"Analiza ovog materijala jasno ukazuje na to da ova Vlada nije od 2000. godine do danas ostvarila neke izrazito velike uspjehe i pomake u provođenju reforme pravosuđa".

Osvrnula se na riječi ministrice pravosuđa koja je rekla da je ove, 2003. godine resorno ministarstvo pravosuđa prvi put dobilo u proračunu značajnija sredstva za provođenje reforme.

"Dakle, tri godine ova vlast, koja stalno govori o reformi pravosuđa i potrebi uspostave učinkovite i kvalitetne zaštite građana kao pretpostavke da RH konačno u tom dijelu dostigne europske standarde i postane država vladavine prava, nije osigurala potrebna sredstva kako bi se stanje u pravosuđu promijenilo i kako bi se zaista ozbiljno prionulo svim segmentima ove neophodne reforme". Stoga zastupnica postavlja pitanje radi li se ovaj put o stvarnoj namjeri da se riješi sadašnje nepovoljno stanje u pravosuđu, ili je na djelu predizborna taktika.

Također je istaknula da je ovaj materijal krajnje općenit, sa zadnjim podacima iz 2001. godine, "jer ga je Vlada navodno usvojila u studenom 2001. godine, a raspravljamo ga tek sada, u ožujku 2003. godine".

Navela je da je u materijalu relativno točno opisano sadašnje stanje i problemi koje treba riješiti, predložene su i neke ideje, te projekti na kojima Vlada tek radi.

Međutim, u prijedlogu reforme nema nikakvih konkretnih analiza mogućih pozitivnih i negativnih učinaka predloženih mjera, kao npr. kada se govori o većim ovlastima javnih bilježnika ili o uvođenju veće fleksibilnosti sudaca, a nema niti naznake nikakvih rokova unutar kojih bi trebalo provesti te zacrtane mjere, pojašnjava Ljerka Mintas-Hodak.

"Mislim da bi ovaj visoki dom zaslužio mnogo više razrađen i ažuriran materijal za kvalitetnu raspravu o reformi pravosuđa".

Devastacija pravosuđa

Dubravka Horvat (SDP) na početku je ustvrdila da se svi u svojim izlaganjima uglavnom slažu da je reforma pravosuđa najbitnija reforma, jer je djelotvorno i učinkovito pravosuđe ne samo garancija osobnih sloboda i sigurnosti svih građana, nego je direktno i uvjet razvoja gospodarstva, preduvjet svih domaćih i stranih ulaganja.

Dubravka Horvat ističe da treba govoriti o reformi koja znači ulaganje u sustav. Mišljenja je da se 90-tih godina u Hrvatskoj dogodila deva-

stacija pravosuđa i to u svim njegovim segmentima. "Kada govorimo o kadrovskoj devastaciji, moram reći da smo mi u svojim sredinama bili svjedocima smjenjivanja, otpuštanja sudaca i predsjednika sudova, pa i na onim sudovima za koje su tada u stručnim glasilima iznesene pohvale za rad suda i za broj riješenih predmeta, a ti suci nisu niti napustili RH, niti su na bilo koji način bili kompromitirani".

U prijedlogu reforme nema nikakvih konkretnih analiza mogućih pozitivnih i negativnih učinaka predloženih mjera, a nema niti naznake rokova unutar kojih bi trebalo provesti te zacrtane mjere.

Rekla je da su ta ispražnjena mjesta djelomično popunjena mladim kadrovima, bez iskustva, "a o onom nepopunjenom dijelu mi danas razgovaramo, o sistematizaciji koja je donesena i usvojena čak 1990. godine i koja se nije tijekom ovih godina popunjavala".

Zastupnica je naglasila da krivci nisu ti mladi ljudi, nego sustav koji je oblikovao i podržavao nesređeno stanje u pravosuđu, što potkrepljuje činjenica da je 1998. godine nedostajalo 50% sudačkog kadra u sustavu pravosuđa. Tome pak treba pridodati i sustavno zanemarivanje u djelu ulaganja u pravosuđe, i to u obrazovanje, u opremu i sredstva za rad.

Gospođa Horvat rekla je da je za svaku pohvalu što su ove godine iz državnog proračuna izdvojena značajnija sredstva za ovo područje, povećanje je za 18%. "Ako se tome doda rješavanje radnog prostora i kapitalna ulaganja ta se sredstva povećavaju i do 40%".

Sve ove mjere predviđene su s ciljem uspostave sustava brzog i efikasnog suđenja.

Jadranka Kosor (HDZ) javila se za ispravak netočnog navoda kolegice da nakon vojno redarstvenih akcija nitko nije procesuiran. "Imam podatke iz 1999. godine, iz tzv. "Bijele knjige", gdje jasno piše da je RH nakon tih operacija protiv počinitelja različitih kaznenih djela podnijela gotovo 4000 kaznenih prijava i da je osuđeno do tada, znači 1999. godine 1949 osoba, od čega 27 njih za ubojstvo, a na

izdržavanju teških zatvorskih kazni nalazilo se do tada 13 osoba".

Zamolila je i druge zastupnike da ove činjenice i podatke uzmu u obzir prilikom izlaganja.

Potom je **Jadranka Kosor (HDZ)** govorila u pojedinačnoj raspravi. Rekla je da bi se svi u ovoj raspravi mogli složiti oko činjenice da hrvatsko pravosuđe najčešće trpi zbog kvalifikacija da je sporo, neučinkovito, govori se o pravnoj nesigurnosti, o nepovjerenju građana, o institucionalnoj nesigurnosti, a u 12 godina promijenjeno je 9 ministara pravosuđa.

Primijetila je da su u ovom dokumentu nabrojani zakonski projekti koje će ova Vlada, odnosno ovaj saziv Parlamenta promijeniti odnosno donijeti nove, međutim, nitko nije do sada govorio o dva temeljna dokumenta, kao što je Zakon o sudovima i Zakon o DSV-u. Podsjetila je na zaključak Hrvatskog sabora od 15. prosinca 2000. godine, kojim se obvezuje Vlada da u roku od 6 mjeseci podnese nove prijedloge Zakona o sudovima i Zakona o DSV-u, "a do dana današnjeg to se nije dogodilo".

Istaknula je da česte izmjene zakona doprinose pravnoj nesigurnosti, o čemu je bilo riječi i na proširenoj sjednici Odbora za pravosuđe, i na što je upozorila i stručna javnost.

Težak udarac pravosuđu nanesen je 1990. godine

Riječ je zatim zatražila ministrica pravosuđa i uprave **Ingrid Antičević-Marinović**. Glede upita što se kada je u pitanju pravosuđe poduzima temeljem zaključaka Sabora odgovorila je kako se upravo radi na izmjenama Zakona o sudovima. Na konstataciju da se zbog izborne godine išlo ishitreno s nekim zakonskim prijedlozima, ministrica odgovara kontra argumentima te podsjeća da se Zakon o nasljeđivanju radio nekoliko godina, a jednako tako i Zakon o parničnom postupku, i izmjene i dopune Zakona o kaznenom postupku. A s obzirom na način kako su neki od njih prihvaćeni u prvom čitanju nema sumnje da su solidno pripremljeni. Podvukla je zatim da se nije odustalo od zakona o sudovima za ratne zločine te napomenula da se tu ne radi ni o kakvom novom ustroju već jednostavno o premještanju (koncentraciji) nadležnosti i to iz čisto

praktičnih i efikasnih razloga (županijski sudovi u Zagrebu, Splitu, Rijeci i Osijeku). Podsjetila je i na svoje uvodno slovo u kojem je govorila o odluci Ustavnog suda koji je ustvrdio da su neustavna sva imenovanja predsjednika sudova koje je proveo tadašnji DSV-e, te odredio zakonodavcu kratki rok do kada mora popuniti tu pravnu prazninu. To je i učinjeno izmjenama i dopunama Zakona o sudovima gdje se taksativno navode slučajevi razrješenja sudaca.

Mario Kovač (HSLŠ) je reagirao na konstataciju ministricice Antičević-Marinović o odluci Ustavnog suda. "Svi predsjednici sudova bili su imenovani i izabrani na zakonit način te im mandat slijedom odluke Ustavnog suda, koja nije bila poništavajuća nego ukidna, nije mogao prestati, a to što se vi kasnije stvari isfabricirali i to iskoristili za likvidaciju nepoćudnih predsjednika sudova nešto je drugo", zaključio je zastupnik Mario Kovač.

U najvećem broju slučajeva imenovani su kandidati koji su i ranije bili predsjednici sudova, odgovorila mu je ministrica **Antičević-Marinović**. Objasnila je zatim kako nisu mogli biti imenovani oni koji se uopće nisu kandidirali na mjesto suca ili koji su nekoliko puta bili kandidati a kada su ocijenili da im sudačko vijeće ne bi dalo potporu shvatili su da bi bilo dobro povući se. I koliko god bilo tužbi Upravnom sudu, niti jedna tužba ovih nezadovoljnika nije bilo uvažena, nego odbačena, odnosno odbijena ovisno o tome kako je glasilo petit na kraju obrazloženja suda.

Nenad Stazić (SDP) smatra da je administracija koja je nakon 3. siječnja 2000. preuzela upravu naišla na jako loše stanje u pravosuđu, te da je pokušala učiniti nešto da se ono popravi, a jedan od tih pokušaja je i ovaj prijedlog reforme pravosuđa. Težak udarac pravosuđu nanesen je 1990. godine kada je tamo provedena

Težak udarac pravosuđu nanesen je 1990. godine kada je tamo provedena lustracija te maknutiiskusni suci i dobri sudački kadrovi, a sve bez Zakona o lustraciji.

lustracija te maknutiiskusni i dobri kadrovi, a sve bez Zakona o lustraciji. O sucima tada nije odlučivalo nikakvo Državno sudbeno vijeće, odnosno

struka već politika, nastavlja Stazić. I nije lustracija provedena samo na sudovima nego i u tužilaštvu. S tim u vezi ima različitih interpretacija pa tako i da je taj postupak proveden paralelno s procesom pretvorbe, pa je trebalo pripremiti sudove kako ne bi slučajno ušli u analizu načina provedene pretvorbe. A da su takve analize vrlo blizu logičnom zaključivanju dokazuje i činjenica da su mnogi predmeti koji se danas nastoje istražiti iz pretvorbe i gdje je evidentno da se kršio zakon otišli u zastaru namjernom greškom sudbene vlasti, i ljudi iz pravosuđa koji su tako nešto dopustili, kaže Stazić. Zastupnik drži da se mnogo toga napravilo u normativnom dijelu i da se krenulo u dobrom pravcu pa je u tom smislu spomenuo izmjene u kaznenom i parničnom postupku, a napose zakon o nasljeđivanju. Zao mu je samo što se u izmjenama Zakona o kaznenom postupku nije krenulo radikalnije već u prvom koraku. Isto tako drži da i ovrha mora doživjeti neke promjene tj. postati brza i efikasna jer jedino tako ima smisla. Jednako tako valja modernizirati gruntovnicu (informatizirati je i srediti bazu podataka) jer bez sređene gruntovnice ne možemo očekivati nikakva ozbiljnija strana ulaganja u Hrvatsku. Trebalo bi također promijeniti položaj DSV-a tj. razmisliti o proširenju njegovih ovlasti te odrediti da ne samo da imenuje i razrješava suce nego i određuje norme ponašanja sudaca u sudnici i izvan sudnice. DSV mora biti tijelo koje će odgovoriti na pitanje je li sucu mjesto na nekakvom rok koncertu na način da skida majicu i njome vitla, i može li sudac uopće odlaziti u noćne barove ili ga se može pijanoga vidjeti na ulici ili ne. Po mišljenju Stazića ovdje je riječ o jednom dignitetnom zvanju i jednom od najčasnijih zvanja pa je stoga sudac obavezan ponašati se u skladu s čašću koje to zvanje pruža. Samo kad budemo imali takve suce rasti će povjerenje u pravosudni sustav i u njihov pravorijek, uvjeren je ovaj zastupnik. Elementarno je pravo suca da presudi ovako ili onako, a valja znati da niti jedna prvostupanjka presuda nije pravomoćna, jer će je preispitivati viši sud, a ne smije se preispitivati u javnosti niti od strane novinara i političara. U tom bi pogledu DSV-u kao tijelo struke trebalo dati ovlasti da i takve stvari prosuđuje od slučaja do slučaja, jer se ne može sve normirati, smatra Stazić.

Replika **Joška Kontića (HSLŠ)** išla je na neki način u prilog dvojbi zastupnika Stazića koliko su uzročno-posljedično vezane stanovite promjene u pravosuđu s procesom pretvorbe i privatizacije. Kontić se s tim u svezi sjetio primjera jedne tvrtke koja je privatizirana, i u kojoj su podignute kaznene prijave protiv nekih pojedinaca, a jedna je prijava pala u zastaru. Radi se o prijavi protiv čovjeka koji je, kaže Kontić, nedavno postao šef financija jednog velikog grada, i u tom svojstvu raspoloživim sredstvima, te dodaje kako zastupnici Jurjević i Podlipec znaju o kojem je gradu riječ i ispred koje je stranke taj čovjek postao šef financija.

Na Stazićev istup repliku je imao i **Anto Đapić (HSP)**. Dio sudaca koji je početkom 90-tih smijenjen s vodećih funkcija u hrvatskom pravosuđu trebao je biti lustriran jer su bili glavni eksponenti politike ondašnjeg jugoslavenskog establišmenta u političkom smislu te riječi. Đapić se, međutim, slaže da je pri tome manjkao Zakon o lustraciji kojim bi se to zakonski uredilo pa se onda ne bi moglo govoriti o revanšizmu ili osveti. A što se tiče gruntovnice ovaj HSP-ov zastupnik ne vidi problem u načinu vođenja gruntovnice nego u današnjem stanju u hrvatskoj gruntovnici, u kriminalu, vođenju dvostrukih knjiga i činjenici da su se mimo Zakona o zemljišnim knjigama i Pravilnika o provedbi tog Zakona provodili upisi u zemljišne knjige što je očigledan primjer kriminala i o tome tek treba progovoriti.

Uzvratio je **Stazić (SDP)** konstatacijom da je govoreći o provedenoj lustraciji u pravosuđu 1990. godine imao u vidu suce koji su sudili po zakonima. Druga je stvar kakvi su bili ti zakoni, ali je činjenica da su ih suci samo primjenjivali, ali ne i donosili. Govorilo se tada da su ti suci osobito revno primjenjivali zakone, a pitanje je kakvi bi to bili suci koji tako ne postupaju, nastavlja ovaj zastupnik. Takvo smjenjivanje u pravosuđu bila je tek isprika da se maknuiskusni suci koji su znali suditi i kvalitetno bi sudili i po novim zakonima Republike Hrvatske, uvjeren je Stazić. Prilika da se zadrže dobri kadrovi u pravosuđu nažalost je propuštena 1990. godine, a političkom voljom dovedeni su mladi i neiskusni suci, no Stazić se nada da su u međuvremenu nešto naučili te da će dodatnom edukacijom postati dobri i kvalitetni suci.

Politika malih, ali stručno zasnovanih koraka

Rasprava se vodi o vrlo značajnom dokumentu, a o tome kako će se Hrvatski sabor odnositi spram reforme pravosuđa u velikoj mjeri će ovisiti daljnji smjer razvoja naših unutarnjih odnosa, a slijedom toga i međunarodna politička percepcija Hrvatske, primijetila je **Mirjana Didović (SDP)**. Drži stoga da bi Sabor trebao dati snažnu potporu poboljšanju stanja u pravosuđu i ohrabriti proveditelja reforme da ustraje na njezinom provođenju. Uostalom, to je jedan od uvjeta koje Hrvatska mora ispuniti za ulazak u EU, podsjeća zastupnica. U tom smislu Hrvatska mora iskazati političku volju posebno u nekoliko slijedećih mjeseci kada će se odlučivati o njezinom zahtjevu za punopravno članstvo u tu organizaciju. Raspravu o reformi pravosuđa zastupnica je razložila kroz četiri stava držeći da su značajna za jedan opći okvir razumijevanja ove teme.

**Valja modernizirati
gruntovnicu jer bez sredene
gruntovnice ne možemo
očekivati nikakva ozbiljnija
strana ulaganja.**

Prva se teza svodi na već izrečeno da je riječ o dokumentu koji je od presudne važnosti za daljnji razvoj Hrvatske jer bez djelotvornog pravosuđa društvo ne može uredno i normalno funkcionirati. Druga se teza svodi na konstataciju da je u velikim i značajnim sustavima kao što je pravosuđe potrebna politika malih ali upornih i stručno zasnovanih koraka poboljšanja. Mnoge kritike zbog stanja u pravosuđu upućuju se ministrici pravosuđa i uprave i resornom ministarstvu, ali se odmah postavlja pitanje jesu li građani nezadovoljni djelovanjem sudbene vlasti ili organizacijom i materijalno financijskim stanjem u pravosuđu. Ono s čime su građani nezadovoljni u najvećoj mjeri u nadležnosti je sudbene, a ne izvršne vlasti, a u domeni resornog ministarstva očigledan je napor na rješavanju problema, kaže zastupnica, i dodaje kako smatra da je izabrana dobra strategija upornih, postupnih i konkretnih koraka na izmjeni pojedinih loših rješenja. Nije točno da u

pravosuđu ništa ne valja, niti je točno da je sve u redu ali eto nedostaje više novca. S tim u vezi zastupnica iznosi i treću tezu po kojoj se ciljevi reforme u pravosuđu ne postižu primarno davanjem više novca u sustav koji se namjerava reformirati. Ocjenu prema kojoj bi se problemi pravosuđa vrlo lako mogli riješiti s više novaca zastupnica proglašava jednostranim pristupom. Time, kaže, ne želi reći da suci ne bi trebali raditi u pristojnim prostorijama, i da ne bi trebali imati informatičku ili drugu opremu ili stručnu literaturu. Upravo suprotno sve bi to suci trebali imati, ali zastupnica smatra da to nije dovoljan uvjet za rješavanje bitnih pitanja u pravosuđu koja se svode na dosljednu primjenu odredbi članka 118. Ustava o osiguravanju jedinstvene primjene zakona i ravnopravnosti građana. Iluzija je da ministrica pravosuđa i uprave i ministarstvo kojem je na čelu mogu sami provesti reformu pravosuđa, ako to suci ne žele i za to nemaju interes. Dojam je zastupnice da nema dovoljno iskazane volje sudaca na poboljšanju stanja u pravosuđu, a ako postoji nije vidljiva za vanjskog promatrača zbivanja u Hrvatskoj. Posljednja je njezina teza da pravosudni sustav nije i ne može biti apsolutno nezavisan, iako je samostalan. Istina suci su samostalni i neovisni u suđenju, ali neki bi tu vrstu samostalnosti proširili do apsurdna tvrdeći npr. da suci mogu dolaziti na posao kada žele. Na taj način nije moguće postići bolje pravosuđe, kaže Didović i zaključuje da suci imaju javnu odgovornost, a ako već nisu najodgovorniji za stanje u pravosuđu onda svakako jesu kada je u pitanju angažiranje na promjeni postojećeg lošeg stanja.

Joško Kontić (HSL) ne zna koliko cijela ova rasprava ima smisla i što se iz nje može zaključiti, i strah ga je da će bez obzira na odluku Sabora o ovom dokumentu Vlada ponovno raditi ono što smatra da je dobro. Zastupnik ponavlja kako ova rasprava neće ni malo utjecati na reformu pravosuđa i rješavanje brojnih problema koje imamo u tom segmentu funkcioniranja sustava, a to uostalom pokazuje dosadašnja praksa. Početkom prosinca 1998. Sabor je donio zaključke u svezi s problematikom pravosuđa u RH i obvezao Vladu da ih provede. Kada se uspoređi taj dokument iz 1998. godine koji ima cijeli niz točaka i mjere i sredstva za ostvarenje temeljnih opredjeljenja iz

dokumenta o kojem se sada vodi rasprava može se vidjeti da je riječ o dokumentima koji se preklapaju u više od 90 posto navoda, nastavlja Kontić. Umjesto da Sabor raspravlja i traži očitovanje Vlade i ministarstva zbog čega nisu provedeni pet godina stari zaključci Sabora za što je odgovorna bivša i sadašnja vlast i Vlada, sada se raspravlja o tome što se radi ili bi se počelo raditi u pravosuđu. Zato je upitan cijeli smisao ove rasprave koja bi trebala biti sasvim drugačije intonirana, ponavlja Kontić.

Nema dovoljno iskazane volje za poboljšanjem stanja u pravosuđu, a ako i postoji nije vidljiva za vanjskog promatrača.

Glede dokumenta o kojem se raspravlja Kontić naglašava kako tu ne nalazi niti riječi o dinamici ostvarivanja koncepta reforme pravosuđa i nema jedne vizije kako će se taj koncept razvijati u slijedećih pet ili deset godina. A iz ocjene postojećeg stanja može se tek zaključiti da je većina stvari koje obilježavaju teško stanje našeg pravosuđa u ingerenciji Vlade, a tek dijelom Sabora. Suci se ne mogu amnestirati od lošeg rada, ali ključni problem nije na sucima već na politici tj. na svim dosadašnjim vladama i sazivima našeg parlamenta koji se bave problemima pravosuđa već punih 13 godina.

Kao jedno od temeljnih opredjeljenja kad je u pitanju pravosuđe navodi se i prilagodba pravosudnom sustavu i standardima EU-a, a zastupnik misli da je gotovo licemjerno o tome govoriti jer kada se zbroji sve ono što se u protekle tri godine radilo vidi se da je to upravo suprotno navedenom. Izmjene Ustava išle su na štetu jamstva neovisnosti sudstva, a umjesto stalnog mandata dobili smo probni rok za suce u trajanju od pet godina. Nadalje, umjesto DSV-a, dakle jednog strukovnog tijela, predsjednike sudova imenuje ministrica, a u procesu imenovanja mišljenje daje i saborski Odbor za pravosuđe, nažalost možda i po političkim kriterijima. Uz to, u više je navrata smanjena plaća sucima, a sve to nije prilagodba pravosudnom sustavu i standardima EU-a, upozorava Kontić. Sve navedeno u ovom dokumentu Vlada je trebala već pet godina provoditi, a sada se

odjedanput to pompozno prikazuje kao nekakvu reformu cjelokupnog sustava koji će riješiti brojne probleme u pravosuđu. Osvrnuo se i na tabelarni prikaz zaprimljenih, riješenih odnosno neriješenih zahtjeva. Tako je na dan 31. prosinca 2000. ostalo neriješeno nešto više od 900 tisuća predmeta. Podaci dalje pokazuju da je tijekom 2001. zaprimljeno više od milijun i 200 tisuća predmeta, riješeno oko milijun i 100 tisuća. Tako se može steći slika da sudstvo rješava barem predmete koji dolaze, ali se već običnim kalkulatorom može izračunati da je u 2001. godini koja se postavlja kao neka referentna godina za uspješno djelovanje pravosuđa ostalo više od 90 tisuća neriješenih problema pritužbi i postupaka bez onih naslijeđenih, upozorava Kontić. Nastavi li se ovim trendom za deset godina imat ćemo dvostruko veći broj neriješenih zahtjeva, primijetio je Kontić što je svakako alarmantan pokazatelj. Primijetio je još da se u pravosuđe nekada miješa politika i s tim u vezi spomenuo zahtjev kojeg je Vladi postavio odvjetnički tim generala Ante Gotovine da im se dostavi potrebna dokumentacija za obranu generala na što imaju pravo po Ustavu i odgovarajućem zakonu i deklaraciji koju je donio Sabor. Vlada je to odbila učiniti iako je riječ o vrlo važnoj stvari. Istodobno u Hrvatskoj se sudilo i sudi Martiću, Mladiću, Adžiću, Kadijeviću, Šešelju i još drugima koji su razarali i bombardirali hrvatske gradove, a njihovi odvjetnici nemaju nikakvih problema kod dobivanja dokumenata potrebnih da bi branili svoje klijente.

Desetogodišnje sustavno zanemarivanje pravosuđa

Zlatko Canjuga (HND) želi vjerovati kako je cilj ove reforme poboljšanje stanja u sustavu pravosuđa, a napose njezine organizacije i upravljanja. Dobro je što se u ovom dokumentu na novo pokušava afirmirati država i povjerenje u državu. "Braneci dignitet reforme pravosuđa zapravo branimo slobodu čovjeka, a braneci slobodu čovjeka branimo jedan sustav kojeg želimo izgraditi". "Ako reformom pravosuđa ne afirmiramo državu i hrvatsku politiku u cjelini tada ćemo zauvijek zaostati u jednom glibu da je hrvatska politika kvarna, jednako kao i procesi koji vladaju hrvatskim

društvom. Istodobno zauvijek će ostati dojam da je hrvatski čovjek i građanin nesiguran i neravnopravan, te da oni bogatiji i moćniji pred sudom ostavljaju jači i snažniji dojam. K tome još ćemo se zauvijek dvoumiti jesu li određene osobe ispravno ili neispravno osuđene, a napose je li određeni sudac ispravo ili neispravno sudio", rekao je ovaj zastupnik. Zastupnik smatra da se bez povjerenja u suce ne može reformirati pravosuđe. U reformi pravosuđa posebno izdvaja dva važna načela ili opredjeljenja. Prvo je načelo promicanje ustavnih načela vladavine prava, pravne države i pravne sigurnosti što će osigurati ravnopravnost hrvatskoga čovjeka pred sudom kako onog bogatog tako i siromašnog. Drugo je načelo, po mišljenju zastupnika, Ustavom zajamčena neovisnost sudbene vlasti, a za to je potrebno povjerenje u ljude koji obnašaju sudbenu vlast i nose naše pravosuđe. U reformi pravosuđa ima prostora i za uvođenje suda za ratne zločine u Hrvatskoj. Zastupnik Canjuga je apsolutno za osnivanje tog suda kao primjer mirotvorne politike Hrvatske i borbe protiv rata jer je svaki rat uperen protiv čovjeka.

Mr.sc. **Marin Jurjević (SDP)** uvjeren je da je ova vlast prišla reformi pravosuđa s najboljim namjerama nego i s nekim vidljivim rezultatima. Tako je ministrica Antičević-Marinović smanjila sudske pristojbe za 50 posto u odnosu na do tada važeće pa je tako pružena barem jednaka šansa ljudima da u sudskom postupku zatraže pravdu. Prije aktualne ministrice na djelu su bile zastare koje su ulazile u sudačku normu pa je bilo apsurdnih slučajeva da su suci s najvećim brojem zastara ispadali najradišnji. Dolaskom aktualne ministrice i to je izmijenjeno pa više nema šanse niti mogućnosti da najbolji suci budu najlijeniji suci. Reforma pravosuđa je preduvjet da Hrvatska uđe u EU i NATO, a zastupnik je uvjeren da ćemo upravo na ovom području pokazati da smo spremni da uđemo u ove asocijacije.

Reformu pravosuđa podržava i **Ivan Ninić (SDP)** jer je, kaže, učinkovito pravosuđe od strateške važnosti za ostvarenje interesa i ciljeva RH u procesu stabilizacije i pridruživanja EU-u, a postizanje njegove učinkovitosti i nepristranosti na temelju europskih standarda glavni cilj kojeg valja doseći predloženom strategijom i pravcima reforme pravosudnog sustava. Istaknuo je da se stanje u

pravosuđu sada nastoji popraviti nakon deset godina zanemarivanja. "Provedene su čistke i 400 sudaca nestalo je s pozornice preko noći, a zamijenili su ih mladi, nedovoljno

U reformi pravosuđa ima prostora i za uvođenje suda za ratne zločine.

stručni ljudi da adekvatno odgovore potrebama posla", nastavio je Ninić. Slaže se da je i danas pravosuđe bremenito problemima, ali zato prvi put u proteklih dvanaest godina Vlada ima sluha za pravosuđe, a to se vidi i po osiguranim proračunskim sredstvima za te namjene. Sve do 2000. godine bilo je nepopunjeno 20 posto mjesta sudaca što je rezultiralo ogromnim brojem neriješenih predmeta, a danas je gotovo polovica tih nepopunjenih mjesta popunjena, s intencijom da se u tome ide do kraja. Nije zanemariva i činjenica o 27 milijuna eura za rješenje možda najvećeg problema u pravosuđu, problema sa zemljišnim knjigama, normativna reforma je pri kraju i većina je zakona donesena ili je prošla prvo čitanje odnosno u pripremi je. Stoga za razliku od nekih Ninić s optimizmom gleda na reformu pravosuđa i misli da je ona na dobrom putu da se i ostvari.

Vedran Lendić (SDP) pozdravio je ovaj dokument koji se odnosi na reformu pravosuđa, i pri tome mu je posebno drago što se reforma odnosi na cijelo pravosuđe, a ne samo na sudstvo. U nastavku posebno se osvrnuo na stanje u zemljišno-knjižnim uredima. Tvrdi kako je u regiji iz koje dolazi najveća navala upravo na te urede, i bilježe se najveći zaostaci u rješavanju predmeta, pa su građani nezadovoljni. Za posao nedostaju zemljišno knjižni referenti, radi se u skučenom prostoru. Za promjenu nabolje potrebno je ne samo vrijeme, ljudi, prostor i jasno novac. Stoga je zastupnik zadovoljan najavom 26 milijuna eura (Projekt Svjetske banke), za uređenje zemljišnih knjiga i katastra, te zahtjevom da se u proračunu RH odobre sredstva kojim će se pratiti spomenuti projekt. To će, smatra Lendić, sigurno biti ogroman poticaj za unapređenje stanja, omogućavanje boljih prostornih uvjeta i nagrađivanja ljudi koji rade u zemljišnoknjižnom sustavu. To će biti višegodišnji proces, ali je isto tako činjenica da bez sredenih zemljišnih

knjiga ne možemo nikuda, a kamoli u Europu.

Reforma pravosuđa mora ići dalje

U ime Kluba zastupnika LIBRE istupio je **Jozo Radoš**. Ukoliko želimo dobiti dobro pravosuđe morali bismo prije toga ili istovremeno s reformom pravosuđa provesti i reformu zakonodavnog postupka, smatra Radoš. Često puta imamo tzv. instant zakone koji zapravo samo služe da pošalju političku poruku, a nisu u svrhu kvalitetnog rješenja nekog pitanja. I više nego što treba donose se loši zakoni, često puta pod presijom, nastavlja zastupnik. Drži da je reforma pravosuđa doista dobra, a što se tiče uloge Sabora u svemu tome podsjeća da je naš parlament prije birao suce, dok danas samo služi kao kontrolni mehanizam između sudova i resornog ministarstva. To je velika promjena i pomak prema nezavisnom sudovanju, naglašava zastupnik Radoš. U materijalu o kojem se vodi rasprava primijetio je podatak iz kojeg je vidljivo da su neki općinski i trgovački sudovi u istim okolnostima dvostruko efikasniji u odnosu na iste takve sudove u različitim mjestima, a to ne smije i ne može biti, kategoričan je Radoš.

U ponovnom istupu u ime Kluba zastupnika HSP-HKDU-a **Anto Đapić (HSP)** ustvrdio je da reforma pravosuđa svakako mora ići dalje jer je najgore ostaviti postojeće stanje i ne pokušavati stvari pomaknuti s mrtve točke. U nastavku ponovno je ukazao na dva problema iz ranijeg svog istupa, a nije dobio odgovor. To je već od prije poznat prigovor Kluba da u Hrvatskom saboru nije provedena rasprava o Zakonu o oprostima, a to je, kaže, condicio sine quo non reforme pravosuđa kako bi svi pred zakonom bili jednaki. Pokazao je to na slijedećem primjeru. Isti dan, kaže, kada se general Norac predao Hrvatskoj policiji kako bi pred

hrvatskim pravosuđem dokazao svoju nevinost, a Đapić je uvjeren da će je na kraju dokazati, Državno je odvjetništvo aboliciralo 83 pobunjena terorista. Zastupnik izražava duboku sumnju da je kod provedbe Zakona o općem oprostima bilo zlorabe, tj. da je kod njegove primjene veliki broj terorista, pobunjenika abolicirano, i da se Zakon na njih ne bi odnosio. Đapić podsjeća da se Zakon o aboliciji odnosi samo na sudjelovanje u oružanoj pobuni, ali ne amnestira od ratnog zločina. Neki su se, međutim, pogodili s Haagom, i postali su zaštićeni svjedoci pa su amnestirani od haškog progona, ali kao zaštićeni svjedoci ne bi smjeli biti abolicirani od hrvatskih sudova za zločine počinjene u Hrvatskoj, konkretno u zapadnoj Slavoniji. Klub očekuje od ministrice da do kraja mandata podnese izvješće o provedbi Zakona o općem oprostima. Na kraju upitao je ministricu je li Ministarstvo pravosuđa sukladno svojoj nadležnosti spremno učiniti sve glade poništenja onih upisa u zemljišne knjige koji su učinjeni suprotno odredbama Zakona o zemljišnim knjigama i Pravilnika o provedbi upisa u iste?

Zaključnu riječ imala je ministrica pravosuđa, uprave i lokalne samouprave **Ingrid Antičević-Marinović**. Iz istupa zastupnika Đapića razabrala je kaže da zastupnik podržava osnivanje suda za ratne zločine jer će se na takav način izbjeći problematične situacije na koje ukazuje zastupnik. Kao predstavnica izvršne vlasti upozorava da ne može govoriti o

Najgore je ostati na postojećem stanju.

zakonitostima zakona o kojem je govorio HSP-ov zastupnik, a donesen je u vrijeme bivše vlasti. Ministarstvo, međutim, može zatražiti izvješće Državnog odvjetništva. Što se tiče upisa u zemljišne knjige upozorava da je riječ o sudskom postupku u kojem

izvršna vlast ne može sudjelovati niti na bilo koji način reagirati, a Državnom odvjetništvu dato je u nadležnost da ukoliko uoči nepravilnosti djeluje putem izvanrednih pravnih lijekova. Ministarstvo može, međutim, reagirati na sve pritužbe i predstavke građana na rad sudova. U tom smislu dobro bi došao još jedan pisani zahtjev pogotovo ako locira o kojim se to zemljišno-knjižnim uredima radi.

Ministrica se osvrnula i na konstataciju zastupnika Radoša da danas Sabor služi kao kontrolni mehanizam između sudova i Ministarstva. S tim u vezi gospođa Antičević-Marinović naglasila je da Ministarstvo kao izvršna vlast ni na koji način ne sudjeluje u imenovanju sudaca, osim što raspisuje oglase. To je, s izuzetkom Mađarske, jedinstven primjer u Europi, a možda i u svijetu iz kojeg se također vidi stupanj samostalnosti sudstva. Sve je prepušteno struci, odnosno Državnom sudbenom vijeću.

Složila se s konstatacijom koja se mogla čuti tijekom ove rasprave da su upravo suci i pravosudni dužnosnici ti koji provode reformu pravosuđa, a tu je od presudne važnosti zadobiti povjerenje sudbene vlasti koja s pravom ima nepovjerenje spram svake vlasti pa čak i one koja joj želi i dužna je pomoći. Najveći teret nagomilanih teškoća u pravosuđu (zaostalih predmeta) leži na sucima, napose onima najiskusnijima. Upravo najbolji među njima odražavaju vjeru, optimizam i nadu da će ova reforma uspjeti u svakom slučaju bez obzira na neke prisutne skepse. Među onima koji kritiziraju reformu pravosuđa, i ne samo pravosuđa ima i onih koji naprosto ne žele nikakve promjene, svjesna je ministrica.

Većinom glasova (84 "za", 10 "protiv" i 2 "suzdržana") zastupnici su prihvatili dokument "Reforma pravosuđa".

M.Ko; S.Š.; J.Š.

PRIJEDLOZI ZAKONA O IZBORIMA ZASTUPNIKA U HRVATSKI SABOR; PRIJEDLOG ZAKONA O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O IZBORIMA ZASTUPNIKA U HRVATSKI DRŽAVNI SABOR

Novi prijedlog izmjena hitnim postupkom

Hrvatski sabor je na 30. sjednici razmotrio tri prijedloga zakona o izborima zastupnika u Hrvatski sabor, triju predlagatelja: Kluba zastupnika DC-a; Kluba zastupnika HSS-a; Kluba zastupnika SDP-a te, na prijedlog zastupnika Zlatka Kramarića i Damira Kajina, Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o izborima zastupnika u Hrvatski državni sabor. O svim četirima prijedlozima vođena je objedinjena rasprava, s različitim ishodom. Prijedlozi klubova zastupnika HSS-a i SDP-a prihvaćeni su, a prijedlozi Kluba zastupnika DC-a te zastupnika Kramarića i Kajina odbijeni. Posebnim zaključkom Sabor je obvezao Odbor za Ustav, Poslovnik i politički sustav da za prvu slijedeću sjednicu Hrvatskoga sabora pripremi i uputi u hitni postupak prijedlog nužnih izmjena postojećeg izbornog zakona.

O PRIJEDLOZIMA

U prikazu izbornih zakona što su ih predložili klubovi DC-a, HSS-a i SDP-a te u prikazu izmjena i dopuna postojećeg izbornog zakona predlagatelja Kramarića (LS) i Kajina (IDS) kratko ćemo prikazati najvažnija rješenja, koristeći se pritom samim prijedlozima te izlaganjima predlagatelja u Saboru. Prijedloge ćemo predstaviti poštujući redosljed po kojem su upućivani u proceduru.

Smanjiti broj zastupnika

Klub zastupnika DC-a u svom se prijedlogu izbornog zakona, upućenog u saborsku proceduru koncem svibnja 2002. zauzeo za zadržavanje razmjernog sustava uz podjelu Hrvatske na šest izbornih jedinica.

Takav sustav, argumentira Klub, ima i najveći broj europskih zemalja. Sabor bi brojio 120 zastupnika, uz postojanje liste za iseljenu Hrvatsku i liste za manjine. Izborni bi prag bio pet posto.

Klub drži da treba zadržati posebnu listu za iseljenu Hrvatsku u tzv. aktivnoj dijaspori, omogućiti joj zastupljenost u Saboru, otvoriti mogućnost dopisnog glasovanja. Pitanje glasova Hrvata iz BiH rješava se međudržavnim sporazumom. Broj zastupnika manjina, sa sadašnjih pet, treba povećati za tri.

U Sabor bi se biralo 130 zastupnika - 65 s liste po razmjernom i 65 zastupnika u isto toliko jedinica po većinskom principu i u dva kruga.

Klub zastupnika HSS-a, umjesto dosadašnjeg, razmjernog izbornog sustava s podjelom države na deset izbornih jedinica, zagovara uvođenje mješovitog većinsko-razmjernog sustava. U Sabor bi se biralo 130 zastupnika i to 65 s liste po razmjernom principu, a 65 u isto toliko jedinica po većinskom principu i u dva kruga. U spomenuti broj nisu uračunati zastupnici hrvatskih državljana s prebivalištem u inozemstvu i zastupnici nacionalnih manjina.

Nacionalnim manjinama u Saboru bi se osiguralo osam zastupničkih mjesta - tri za Srbe, po jedno za Bošnjake, Talijane i Mađare, jedno mjesto za zastupnika Čeha i Slovaka, te jedno mjesto za ostale manjine.

Hrvatski državljani s prebivalištem u inozemstvu imali bi pravo na izbor najmanje tri zastupnika po teritorijalnom načelu - po jednog za

Europu, za dvije Amerike te jednog za Australiju, Aziju i Afriku. Ti hrvatski državljani svoje bi zastupnike birali u posebnoj izbornoj jedinici temeljem lista sa po deset kandidata, a konačan broj zastupnika ovisio bi o izlasku njihovih birača na izbore, odnosno odredio bi se po tzv. nefiksnoj kvoti.

Iz Kluba poručuju da se ne smije zaboraviti da u svijetu živi blizu četiri milijuna Hrvata i njihovih potomaka, od čega u prekomorskim zemljama blizu milijun i pol. Uvođenje tog instituta u hrvatski izborni sustav trebalo bi, ističu, imati trajni karakter.

Glede kandidiranja, HSS uglavnom zadržava postojeća zakonska rješenja, ali uvodi i novinu po kojoj bi kandidacijsku listu mogla predložiti svaka politička stranka ili birači, ali uz potporu najmanje 5.000 birača. Time bi se, tumači Klub, onemogućila disperzija glasova, a sličnu odredbu sadržava i Zakon o izboru predsjednika Republike. Kandidati za izbor zastupnika u izbornim jedinicama morali bi imati prebivalište na području izborne jedinice, a ako kandidata predlažu birači, a ne stranke, za to bi trebalo tisuću pravovaljanih potpisa. HSS predlaže zadržavanje praga od pet posto, a za koalicijske liste traži prag od osam posto važećih glasova.

Uvesti "poluotvorene" liste

Klub zastupnika SDP-a predlaže da se 120 zastupnika u Sabor bira u jednoj izbornoj jedinici koju bi činila cijela država. Birali bi se razmjernim sustavom s tim da bi liste bile "poluotvorene", tj. redosljed kandidata na listi određivala bi politička stranka koja listu predlaže, a birači bi mogli po svom izboru, osim lista, zaokružiti i imena pojedinih kandidata s te liste. Izabrani se kandidati

utvrđuju po uspjehu pojedine liste, odnosno po broju glasova koje je dobio pojedini kandidat, s tim da prvog izabranog utvrđuje politička stranka koja je listu predložila, a nadalje izabrane kandidate naizmjenično određuje politička stranka, odnosno izabrani se kandidat određuje prema broju glasova koje je pojedini kandidat dobio.

SDP-ov prijedlog ne negira pravo na glasovanje hrvatskih državljana koji uz hrvatsko, imaju i druga državljanstva, a borave izvan Hrvatske, pod istim uvjetima koji vrijede za sve hrvatske državljane. To znači da moraju biti prijavljeni u Hrvatskoj i da se mogu kandidirati na listi bilo koje stranke ili na nezavisnoj listi te da će za njih glasovati svi građani Hrvatske. Na takav bi se način izabrala tri zastupnika. Ako se izborom s predloženih lista stranaka ili nezavisnih lista ne izaberu ta tri zastupnika, naknadno bi se odredio nedostajući broj zastupnika s lista političkih stranaka ili nezavisnih lista koje su na izborima dobile najveći broj glasova.

Sukladno "manjinskom" Ustavnom zakonu, pripadnicima nacionalnih manjina SDP jamči da u posebnoj jedinici biraju osam zastupnika.

Klub se zauzima da se ukupni troškovi izborne promidžbe ograniče na 15 milijuna kuna, predviđa jedinstvenu prohibitivnu klauzulu od pet posto biračkih glasova, traži ustanovljenje izbornih povjerenstava u stalnom i proširenom sastavu koji bi bio utvrđen naknadno, po objavi i utvrđivanju lista za izbor zastupnika. Predlaže također, da se propiše nespojivost zastupničke s dužnošću gradonačelnika i dogradonačelnika osoba koje u izvršnim tijelima lokalne samouprave profesionalno obavljaju dužnost vijećnika.

Za "otvaranje" lista ispuniti preduvjete

Zastupnici **Kajin (IDS)** i **Kramarić (LS)** izradili su zakonski prijedlog koji ne predviđa opsežne izmjene, odnosno dopune zakona o izborima iz 1999. Najvažnijim drže one koje se odnose na usklađivanje izbornog s Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina, te u tom smislu predlažu povećanje broja manjinskih zastupnika s pet na osam. Tri bi zastupnika imala srpska manjina, po jednog talijanska i mađarska, jednog bi

zajednički imala češka i slovačka manjina, jednog pripadnici austrijske, njemačke, rusinske, ukrajinske i židovske nacionalne manjine. Jedno mjesto u Saboru pripalo bi ostalim manjinama koje u ukupnom stanovništvu čine manje od 1,5 posto.

Tri zastupnika srpske manjine birala bi se sustavom relativne većine u jednoj izbornoj jedinici i istodobno, a izabranim bi se smatralo onih troje kandidata koji dobiju najveći broj važećih glasova.

Druga sadržajna izmjena postojećeg izbornog zakona odnosi se na način preračunavanja broja dobivenih glasova u mandate, a temelji se na Odluci Ustavnog suda od svibnja 2001. Primjena sadašnjeg načina preračunavanja, tvrde, može dovesti do pojave tzv. prekomjernih mandata, što se i dogodilo 2001. tijekom lokalnih izbora. Stoga predlažu primjenu "čiste" D'Hondtove metode koja bi bila jednostavnija za primjenu i spriječila bi pojavu prekomjernih mandata.

Kajin i Kramarić ne predlažu sadržajne izmjene u uređenju glasovanja hrvatske dijaspe, smatraju da postojeći način izbora primjenom "nefiksnih kvota" zadovoljava legalnu svrhu zbog koje je ustanovljen.

U sadašnjem trenutku ne smatraju svrsishodnim mijenjati ni način glasovanja birača na parlamentarnim izborima, iako u cijelosti podržavaju uvođenje tzv. otvorenih kandidacijskih lista. Otvaranje lista, tumače, pretpostavlja pravnu mogućnost da birač glasuje i za listu stranke ili koalicije, odnosno nezavisnu listu, ali i za pojedinog kandidata ili više njih. Upozoravaju, međutim, da otvaranje lista podrazumijeva niz drugih promjena (npr. novu koncepciju glasačkih listića, promjenu dosadašnjeg načina glasovanja itd.), o kojima se do sada nije raspravljalo ni u Hrvatskom saboru, ni u stručnoj, ni u široj javnosti. Drže da se s javnom raspravom o toj izmjeni izbornog zakonodavstva treba započeti tek nakon predstojećih izbora.

Bezuvjetno podržavaju zakonsko osnivanje Državnog izbornog povjerenstva kao stalnog tijela za provedbu svih izbora - od predsjednika države do izbora članova predstavničkih tijela lokalnih jedinica, no kako su stajališta da se to tijelo mora osnovati posebnim zakonom, u svom zakonskom tekstu ne predlažu nikakve izmjene u postojećem sastavu i nadležnostima Državnog izbornog povjerenstva.

RADNA TIJELA

Odbori za Ustav, Poslovnik i politički sustav te za zakonodavstvo na zajedničkoj su sjednici, objedinivši raspravu, razmotrili sva četiri prijedloga - Kluba zastupnika DC-a (podnijet u svibnju 2002.), Kluba zastupnika HSS-a (studen 2002.), Kluba zastupnika SDP-a (veljača 2003.) te zastupnika Kramarića i Kajina (ožujak 2003.). Odbor za Ustav prijedloge je razmotrio kao matično radno tijelo.

Odbori u raspravi nisu raspolagali mišljenjem Vlade o prijedlozima.

U raspravi su utvrdili da se prijedlozima zakona utvrđuju različiti modeli izbornog sustava. Istaknuto je i da je člankom 4. Ustavnog zakona za provedbu Ustava određen instruktivni rok za donošenje izbornog zakona - godinu prije redovnih izbora. Odbori drže da taj rok treba poštovati.

Odbori smatraju da treba izmijeniti važeće izorno zakonodavstvo i usuglasiti ga s promjenama Ustava i Ustavnog zakona o pravima manjina. Međutim, istaknuto je da paralelno uz prijedloge izbornog zakonodavstva postoje inicijative da se izmijene važeći zakoni o političkim strankama te o izboru članova predstavničkih tijela lokalnih jedinica, pa odbori dvoje da se izorno zakonodavstvo može sveobuhvatno izmijeniti u spomenutom roku.

S tim u svezi, odbori predlažu razdvajanje aktivnosti na daljnjoj doradi novog izbornog zakonodavstva i nužnog usklađivanja važećeg izbornog zakona s Ustavom i Ustavnim zakonom o pravima manjina.

U vezi s navedenim, odbori predlažu Saboru da raspravi sve prijedloge u prvom čitanju, nakon čega bi trebalo pokušati naći novi model izbornog zakona čija bi provedba na optimalan način odražavala volju biračkog tijela. Uz to, odbori su predložili da Sabor obveže Odbor za Ustav na izradu nužnih izmjena važećeg izbornog zakona.

Nakon rasprave odbori su predložili Saboru da donese dva zaključka. Prvim se obvezuje Odbor za Ustav, Poslovnik i politički sustav da za prvu narednu saborsku sjednicu po hitnom postupku pripremi prijedlog nužnih izmjena i dopuna Zakona o izborima zastupnika u Hrvatski državni sabor radi njegovog usklađivanja s promjenama Ustava i Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina. Taj zaključak, Odbor za Ustav je donio sa

deset glasova "za" i jednim protiv, a Odbor za zakonodavstvo jednoglasno.

Drugim zaključkom odbori Saboru predlažu da prihvati sva četiri prijedloga, a da se sve primjedbe, prijedlozi i mišljenja iz saborske i rasprave na sjednicama radnih tijela upute predlagateljima da ih uzmu u obzir prilikom izrade konačnog prijedloga zakona. Odbor za Ustav taj je zaključak donio sa sedam glasova "za", tri protiv i jednim suzdržanim, a Odbor za zakonodavstvo s četiri glasa za, dva protiv i jednim suzdržanim.

Odbor za useljništvo, na sjednici održanoj 12. ožujka, objedinjeno je raspravio sva četiri prijedloga i nakon iscrpne rasprave donio četiri zaključka. Njima se prihvaća zakonske prijedloge uputiti u drugo čitanje, predlaže da sve parlamentarne stranke postignu konsenzus oko izbornog zakona, zahtjeva da se za izbor zastupnika hrvatskih državljana koji imaju prebivalište izvan Hrvatske primijeni isti princip koji se bude primijenio za izbor zastupnika manjina te da im se omogući dopisno glasovanje, a što je praksa u većini demokratskih zemalja.

Svi dosadašnji izbori po različitim modelima

Četiri predložena zakona Sabor je raspravio objedinjeno. Predlagatelji su ih predstavili redosljedom kako su zakoni ulazili u saborsku proceduru, pa je pravo da prva govori dobila **Vesna Škare-Ožbolt (DC)**.

U Hrvatskoj su svi dosadašnji parlamentarni izbori bili održani po različitim izbornim modelima.

Podsjetila je da je Klub zastupnika DC-a još u svibnju 2002. predložio izborni zakon i zakon o izbornim jedinicama, te ustvrdila da je bilo dovoljno vremena da se temeljem njih provede stručna i široka javna rasprava i donese novi prijedlog izbornog zakona.

Vremena je očigledno bilo, ali nije bilo dovoljno političke volje, sada je sve jasnije da zbog nedostatka vremena nije moguće donijeti novi izborni zakon do ustavnog roka tj. 2. travnja 2003., istaknula je zastupnica dodajući da tekuća rasprava o četiri prijedloga ima samo načelni karakter, odnosno DC ju drži samo početkom

ozbiljne i stručne rasprave o budućem izbornom zakonu koji bi morao imati trajniji karakter od jednog saborskog mandata.

Primijetila je da se u demokratskim zemljama izborni zakoni vrlo rijetko mijenjaju, dok su u Hrvatskoj svi dosadašnji parlamentarni izbori održani po različitim izbornom modelu. Opće je prihvaćeno mišljenje da onaj tko ima vlast ima pravo s izbornim zakonom činiti što mu drago i prilagođavati ga svojim interesima, istaknula je zastupnica, te upozorila da to šteti razvoju demokracije i političke kulture i da takav način razmišljanja treba mijenjati.

Podsjetila je da se u Hrvatskoj, za razliku od svijeta, izborni zakon mijenjao pred svake parlamentarne izbore - na izbore 1990. izišlo se na osnovi većinskog sustava, "92. na osnovi mješovitog (75:25 u korist većinskog)", "95. sustav je također bio mješovit, ali omjer je bio 50:50. Na izborima 2000. uveden je čisti razmjerni sustav i na taj način Hrvatska je, praktički, isprobala sve postojeće izborne modele, naglasila je Škare-Ožbolt iznoseći potom glavne značajke DC-ova prijedloga (vidi: O prijedlozima).

DC je, kaže, predložio zakon koji je najbliži postojećem, razlikuje se po broju izbornih jedinica. To je zakon sa čistim razmjernim sustavom što bi bio nastavak postojećeg izbornog zakona i što bi biračima omogućilo da dva puta zaredom na izbore idu po istom modelu. Na taj način, hrvatski izborni sustav bi se stabilizirao, profilacija političke scene odvijala bi se postepeno i spriječila bi se njena daljnja radikalizacija.

Klub zaključno poručuje da će, ne postigne li se konsenzus oko nekog novog izbornog zakona - a što je malo vjerojatno, prihvatiti tehničke izmjene postojećeg zakona, ali da bez obzira na sve treba početi rad na donošenju novog, trajnog izbornog zakona pa čak, ako treba, o tom pitanju raspisati referendum.

Izborni model bitno utječe na stabilan i demokratski razvoj društva, stoga treba osmisliti izborni sustav u kojem će manje-više doći do izražaja stvarna volja biračkoga tijela, istaknula je **Ljubica Lalić (HSS)** držeći da se takvom sustavu možemo približiti uvođenjem mješovitog izbornog modela, a upravo takav predlaže HSS (vidi o Prijedlozima).

U saborskoj se proceduri nalazi nekoliko izbornih zakona koji se bitno

razlikuju, želja nam je da se postigne suglasnost u donošenju jednog zakona koji će uistinu biti trajnije naravi i koji će stvoriti uvjete da izbori i izborni rezultati budu odraz biračke volje sa što manjim utjecajem političkih stranaka, poručila je zastupnica Lalić.

Josip Leko (SDP) podsjeća da teoretičari izbornih sustava načelno tvrde da je stabilnost izbornog sustava ogledalo demokratičnosti, te sa žaljenjem konstatira da je Hrvatska sve dosadašnje izbore provodila po različitim zakonskim rješenjima.

Navodi da su višestranački izbori istodobno test i za stranke i za političare i za birače, da je zbog toga Klub zastupnika SDP-a, a nakon što se pojavilo nekoliko prijedloga izbornih zakona, odlučio predložiti svoje viđenje kako bi se i u kojem smjeru trebao razvijati izborni sustav. Mišljenje je Kluba zastupnika SDP-a, naglašava, da će se izborni sustav razvijati ka neposrednijem utjecaju građana-birača na sastav Hrvatskog abora i to ne samo političkih stranaka, nego i stranačkih ljudi.

Zastupnik je potom predstavio zakonska rješenja koja nudi njegov klub, te istaknuo da SDP-ov prijedlog izbornog zakona pojačava utjecaj birača pojedinaca i uspostavlja neposredniju vezu između saborskih zastupnika, kandidata na političkoj listi stranke i građanina birača.

Zadržati važeći izborni zakon

Pojednostiti zajedničkog prijedloga **Kajin-Kramarić**, sa saborske je govornice iznio zastupnik dr.sc. **Zlatko Kramarić**, tumačeći da je odluka da se u saborsku proceduru uputi prijedlog izmjena i dopuna izbornog zakona iz 1999. bila gotovo iznuđena događanjima oko izbornog zakona. Prvo je, kaže, DC uputio u proceduru svoj prijedlog izbornog zakona, potom je to učinio HSS, a onda i SDP, sva tri prijedloga su različita, a u pojedinim rješenjima i dijametralno suprotna, neki od prijedloga nisu usklađeni s pozitivnim zakonodavstvom, ni jedan nije u cijelosti nomotehnički dotjeran i svaki zahtijeva daljnje normativno uređenje za što je potrebno vrijeme.

S druge strane, nastavila zastupnik, ni važeći izborni zakon nije primjenjiv, od njegova donošenja dogodile su se mnoge promjene u ustavnom i zakonodavnom poretku, npr. u studenome 2000. promijenjen

je Ustav, naziv parlamenta Hrvatski državni sabor mijenja se u Hrvatski sabor, u ožujku 2001. slijedi nova promjena Ustava kojom se ukida Županijski dom, krajem 2002. donijet je novi Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina koji na nov način uređuje pravo manjina na zastupljenost u Saboru.

Ako nešto upućuje na bijedu parlamentarizma u Hrvatskoj, onda je to permanentno prilagođavanje izbornih pravila svojoj poziciji.

U spomenutom su razdoblju doneseni i posebni upravni zakoni (izmjene zakona o matičnom broju, o sustavu države uprave itd.) zbog kojih se također moraju promijeniti odredbe važećeg izbornog zakona.

No, koliko god zvučale opsežne, ni jedna od navedenih ustavnih i zakonskih promjena, ne dovodi do potrebe donošenja novog izbornog zakona, ističe zastupnik i dodaje da je argument više za to činjenica da je propuštena mogućnost da se na početku mandata nove vlasti donese novi izborni zakon. Kad to već nije učinjeno, onda je bolje da se izborna utakmica odigra po poznatim pravilima, gdje građane ne treba dodatno educirati.

Kramarić podsjeća i na činjenicu da u većini zemalja, pa i tranzicijskih, poput Mađarske i Slovenije, postoji pravilo da se izbori održavaju uvijek u isto vrijeme svake četiri godine, te poručuje da Hrvatska ne smije postati jedina zemlja u kojoj će se licitirati vremenom izbora.

Zauzimajući se za zadržavanje postojećeg izbornog zakona, zastupnik navodi i razloge za to - nema više vremena za donošenje kvalitetnoga novog izbornog zakona, među političkim strankama, pa ni koalicijskim, nema niti načelne suglasnosti koji izborni sustav odabrati. HSS, kaže, nudi paralelni, a ne mješoviti sustav, SDP predlaže razmjerni s jednom izbornom jedinicom što u Europi imaju samo Slovačka, Moldavija i Nizozemska, a u svijetu Namibija i Izrael, a Namibija nam, smatra, nikako ne bi trebala biti uzor za predlaganje izbornog modela.

Nastavljajući s argumentima za zadržavanje postojećeg zakona, Kramarić kaže da je iskustvo 3. siječnja 2000. pokazalo da primjena zakona iz 1999. nije uzrokovala

nikakve teže sporove i da se njegovom primjenom izbori mogu održati bez štetnih posljedica po njihov legitimitet. Osim toga, dodaje, ne postoji ni jedna stručna analiza koja bi pokazala da je taj zakon, uza sve slabosti, sam po sebi nedemokratski ili da njegova pravila odstupaju od onih koja propisuju druge europske zemlje.

Polazeći od svih navedenih razloga, kolega Kajin i ja zaključili smo da u ovom trenutku više nema vremena za kvalitetnu raspravu o novom izbornom zakonodavstvu, pa je na slijedećim parlamentarnim izborima bolje ponovo primijeniti važeći izborni zakon, naglasio je zastupnik Kramarić.

Nakon četiri uvodna izlaganja, na red su došli izvjestitelji odbora - u ime Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav govorio je mr.sc. **Mato Arlović** (vidi: O prijedlozima), a potom su riječ dobili predstavnici klubova.

Za promjenu izbornog zakona dvotrećinska većina

Damir Kajin (IDS) mišljenja je da nije vrijeme da se zastupnici bave izbornim zakonodavstvom, ima dojam da građane to jednostavno ne zanima, da izmjene izbornog zakonodavstva doživljavaju kao još jednu u nizu igara političara od kojih oni neće imati osobne koristi. Među stotinu prioriteta građani ne bi stavili izborni zakon, spominjali bi nezaposlenost, bankrote poduzeća, socijalnu nezvjesnost, radnu nesigurnost itd.

Suglasan je s Kramarićevom ocjenom da je izborni zakon svih zakona, jer onaj tko na izborima dobije legitimitet, taj piše ostale zakone.

Drži da je vrijeme da Hrvatska dva puta za redom ide na izbore po istom zakonu, upozorava da je krajnje nedemokratska praksa da svaka vlast sama piše izborna pravila. Ako nešto upućuje na bijedu parlamentarizma u Hrvatskoj, onda je to permanentno prilagođavanje izbornih pravila svojoj poziciji, naglašava Kajin.

Podsjetio je da je HDZ u vrijeme donošenja važećeg izbornog zakona - 1999. imao natpolovičnu većinu u Saboru, ali je pisanje tog zakona prepustio stručnoj radnoj skupini na koju je veći utjecaj mogla imati tadašnja opozicija, današnja vlast, nego HDZ. Konačno, podsjeća, zakon je, izuzme li se HSP, u Saboru usvojen konsenzualno, a ako je ondašnja opozicija nešto osporavala onda su to bile izborne jedinice.

Kajin ističe da je te 1999. čak i lista za dijasporu poštivala neku logiku, fiksna kvota od 12 zastupnika iz 1995. zamijenjena je nefiksnom i na taj je način izabrano šest zastupnika, otprilike koliko ima i manjinskih. Glede dijaspore, ističe da je apsolutno za to da ljudi rođeni u Hrvatskoj, a koji žive u inozemstvu imaju biračko pravo.

Kada su posrijedi građani BiH, Kajin i Kramarić drže da to nije "dominantno" pitanje koje bi trebalo razrješavati izbornim zakonom, iako je to par excellence izborna pitanje, nego međunarodnim ili međudržavnim ugovorom između Hrvatske i BiH. Ako nema tog ugovora, najispravnije bi bilo da i po tom pitanju manje-više ostane onako kako je bilo 1999.

Ne osporava vlasti pravo da donese novi izborni zakon, ali upozorava na europsku praksu da se novi zakon, u pravilu, ne primjenjuje na prve slijedeće, nego tek na izbore iza njih. Smatra također da bi, možda, za budućnost Hrvatske, najbolje bilo da se izborni zakoni mijenjaju dvotrećinskom većinom.

IDS se zauzima da građani zastupnike biraju izravno, jer bi u tim okolnostima zastupnik konačno postao odgovoran građanima, ne samo stranačkim vodstvima ili, što je jednako loše, izvršnoj vlasti. Sabor bi konačno postao parlament iznad kojega ne bi bilo nikoga osim Boga, pa ni u liku ne znam kojeg predsjednika ili premijera, izjavio je zastupnik.

Analizirajući učinjeno nakon 3. siječnja 2000. kaže da je polupredsjednički sustav zamijenjen poluparlamentarnim, da si je Sabor dozvolio da sluša izvršnu vlast, otprilike kao što je do 3. siječnja slušao predsjednikove savjetnike. Sabor svojim marginaliziranjem od izvršne vlasti dopušta da se parlamentarizam marginalizira u korist te vlasti i zato građani neka previše ne traže od nas zastupnika, poručio je Kajin.

Osvrćući se na ostale prijedloge izbornih zakona, SDP-ov naziva reliktom kojeg Europa gotovo ne poznaje, ocjenjuje da je taj zakon antieuropski, a biranje s tzv. poluotvorenih lista neprovedivo - ako na izbore ide 40 ili 50 stranaka, treba ispisati imena šest-sedam tisuća kandidata i u tome se, na kraju, nitko neće snaći. Glede HSS-ova zakona, kaže da je to nešto što poznaje

Njemačka, s tim da tamo, ako netko osvoji dva mandata u većinskim jedinicama automatski sudjeluje i u raspodjeli mandata s liste. Kada bi HSS-ov to poznao, a to je na neki način, vraćanje na HDZ-ov zakon iz 1992. koji je imao prag od tri posto, za IDS bi to bio logičan zakon.

Što se tiče manjina, kaže da ni jedna zemlja koja predstavnike manjina bira u parlament, ne uskraćuje im i tzv. politički glas, što znači da bi manjine u Hrvatskoj trebale imati dva glasa, ako ni zbog čega onda zbog toga što ih danas, u odnosu na 1991, ima svega trećina. To što je jučer napravljeno u Saboru, da na lokalnim izborima predstavnici manjina ne mogu glasovati za stranke, da znači gube taj politički glas, to je potpuna degradacija stečenih prava i da mi je vidjeti hoće li neke međunarodne institucije i glede toga reagirati kao što su običavale do 2000, izjavio je, među ostalim Damir Kajin.

Ispravljajući netočan navod zastupnik **Stjepan Henezi (SDP)** je kazao da su opoziciju 2000. na vlast doveli građani. Izborni zakon ima utjecaja, ali većim dijelom na donji prag i tko će ući u Sabor, i zbog toga nervoza, ali podršku građana ne može eliminirati ni jedan izborni zakon, kazao je.

Okрупniti političku scenu

Klub zastupnika SDP-a podržat će da svi prijedlozi idu u prvo čitanje, najavio je govoreći u ime Kluba mr.sc. **Mato Arlović**. Najavio je da će glasati i za zaključak kojim bi Sabor obvezao Odbor za Ustav, Poslovnik i politički sustav da pripremi nužne izmjene i dopune postojećeg izbornog zakona radi njegova usklađivanja s Ustavom i Ustavnim zakonom. Istaknuo je da smatraju da je neophodno donijeti novi izborni zakon, a drugo je pitanje je li, zbog Ustavnih rokova, to izvedivo i za ove izbore.

Objašnjavajući nekoliko bitnih ciljeva koje bi trebao postići novi izborni zakon, kao prvo je naveo da je vrijeme da se u Hrvatskoj okрупni politička scena, da se zaustavi proces mrvljenja političkih stranaka zapravo na iste političke opcije, a samo različite političke strategije. Drugi je cilj nužnost da se ublaži partitokratski utjecaj, a treći potreba da se u cijelosti razriješi izbor zastupnika nacionalnih manjina u Hrvatski sabor, kazao je.

Istaknuo je da u SDP-u smatraju da je prijeko potrebno razlučiti pojam dijaspore od osoba s dvojnim državljanstvom, ili osoba koje su rođene u Hrvatskoj. Ne možemo se, kazao je, složiti da bilo tko rođen u RH ima pravo da bira i bude biran. Može birati samo onaj tko ima državljanstvo RH, rekao je, dodajući da u SDP-u smatraju da danas, sutra treba donijeti zakon koji će čvršće povezati Hrvatsku s dijasporom, ali da to nije materija izbornog zakona. Izborni zakon treba riješiti kako osobe s dvojnim ili više državljanstava, među kojim i državljanstvo RH, trebaju birati i biti birani u Sabor. U SDP-u ne misle da je bila dobra dosadašnja praksa da to bude s posebnih lista i posebnih izbornih jedinica, rekao je, ističući da u SDP-u smatraju da bi ih trebalo birati prema uspjehu lista, a da bi im zastupljenost osigurala nefiksna kvota. Da li je to tri ili maksimalno pet to je stvar za dogovor, rekao je.

Naglasio je da su u SDP-u za smanjenje broja zastupnika na 120 koje se bira, a tom bi se pridodali zastupnici manjina do ukupno osam, te tri iz reda osoba s dvojnim državljanstvom. Istaknuo je da su u SDP-u mišljenja da treba preciznije urediti i doraditi pitanje nadzora, da treba ograničiti sredstva koja se troše za izbore, te regulirati pitanje zastupljenosti nezavisnih i lista stranaka u medijima.

Morat ćemo mijenjati izborni zakon, donijeti novi Zakon o političkim strankama, o izborima u predstavnička tijela jedinica lokalne samouprave, novi zakon o izbornim jedinicama, o popisima birača, kazao je. Dodao je da treba razlučiti dvije faze, da je dobra rasprava o novom izbornom zakonu, a drugo je ono što je prijeko potrebno da bi se ispoštovala odredba Ustavnog zakona da se godinu dana prije održavanja redovitih izbora donese izborni zakon. U SDP-u, naglasio je, smatraju da nije moguće donijeti novi izborni zakon i zbog toga se usuglašavaju s pripremom nužnih izmjena i dopuna izbornog zakona. Ako se donosi novi izborni zakon onda on neće moći biti korišten za ove izbore osim ukoliko se ne bi postigao nekakav poseban konsenzus, kazao je.

Istaknuo je da Klub zastupnika SDP-a u cijelosti ne prihvaća tezu da je Hrvatska zemlja koja se boji svojih nacionalnih manjina, da je Hrvatska jedina zemlja u Europi koja je svojim

pravnim sustavom zaokružila cjelovitu regulaciju položaja nacionalnih manjina.

Rekao je i da je, ako se tvrdilo da treba umanjiti partitokraciju, ojačati utjecaj birača, teško razumljivo pitanje što bi bilo toliko nedemokratski ako birač dobije knjižicu s popisom svih kandidata koje bira i za koje glasa s pojedinih lista. Prigovore da je problematično kako to obračunati kao izborni rezultat teško je prihvatiti u eri kompjutera. To nije pravi argument, ali ako postoji strah da možda i neki vrlo visoko pozicionirani ljudi u nekim strankama time ne bi prošli, onda može biti jasno i razumljivo zbog čega strah od poluotvorene ili još demokratskije otvorene liste, kazao je.

U SDP-u su, istaknuo je, spremni i s postojećim izbornim zakonom ići u izbore da tada birači ocijene po onome što su do sada dobro napravili, što trebaju još napraviti, te što su propustili napraviti i da se nakon takvih izbora vidi kakva je njihova pozicija. Uvjereni smo, kazao je, da će ona biti takva da ćemo zajedno s našim koalicijskim partnerima, HSS-om, HNS-om, LS-om, vjerojatno i IDS-om formirati ponovno Vladu, dakako da u tom pogledu to neće ovisiti samo o SDP-u, ovisit će naravno i o snazi HDZ-a, naše opozicije. Na kraju je ponovio da je SDP-u prioritet okрупniti političku scenu, podsjećajući da je u Saboru 15 stranaka, da ima 12 klubova, a puno više klubova nastalo je nakon izbora, nego je ušlo početkom izbora.

Predsjednik Hrvatskog sabora **Zlatko Tomčić** zamijetio je da bi bilo loše pravilo sa saborske govornice u ime klubova početi pričati tko će s kim i na koji način iza izbora, da je to loš običaj.

Ispravkom je reagirao zastupnik **Ljubo Česić-Rojs (HDZ)** i, osvrćući se na navod da će svaki birač dobiti knjižicu, upitao koliki su troškovi. Oni koji su se očešali o lovu mogu podijeliti knjižice, a koliki su troškovi, bolje da to podijelimo sirotinji pa da imaju kruh oni koji nemaju što jesti, kazao je.

Ispravkom je reagirao i zastupnik dr.sc. **Anto Kovačević (HKDU)** koji je naglasio da nije točno da će koalicija, SDP, nakon ovih izbora formirati koaliciju s nabrojanim strankama. Točno je da SDP odlazi u duboku zimsku povijesnu priču, a koalicija će posve drugačije izgledati, rekao je.

Većinski izborni model u dva kruga

Raspravu je u ime **Kluba zastupnika HB-a** nastavio **Ivić Pašalić** koji je istaknuo da izborni zakonodavstvo pripada najvažnijim političkim i demokratskim institucijama društva, da bitno određuje sudbinu političke demokracije u svakoj zemlji. Stoga je vrlo važan način donošenja izbornog zakonodavstva, jer bi on trebao jamčiti njegovu trajnost i stabilnost, a put k tome je politički konsenzus o temeljnim načelima izbornog zakona uz korisne savjete stručnjaka, kazao je. Dodao je da smo trenutno jako daleko od takvog načina rada, o tomu svjedoče tri različita prijedloga

Vrijeme je da se u Hrvatskoj okrupni politička scena, da se zaustavi proces mrvljenja političkih stranaka zapravo na iste političke opcije, a samo različite političke strategije.

zakona te potpuno ignoriranje stava struke, da donošenje u zadnji čas, uz jasno postojanje Ustavne norme, dodatno svjedoči o okolnostima u kojima se zakon donosi. Kao jedno od temeljnih načela ustrojstva parlamentarne vlasti naveo je pravedno političko predstavljanje svih dijelova biračkog tijela i pravednu parlamentarnu zastupljenost političkih stranaka, a drugo važno načelo je učinkovitost političke vlasti. Dodao je da je, vodeći računa o ta dva načela u donošenju izbornog zakona po kojem su održani zadnji parlamentarni izbori ključnu ulogu imalo mišljenje nezavisnih eksperata. Uпитao je kako to da se danas ne čuje glas struke, zašto nije zatražena ozbiljna ekspertiza stanja i slabosti hrvatskog parlamentarizma. Kazao je da u HB-u smatraju da niti jedan od predloženih zakona ne sadržava kvalitetne odgovore i da će zato glasovati protiv svih predloženih zakona. Iznio je prijedlog HB-a da se zastupnici biraju ponaosob u izbornim jedinicama većinskim modelom u dva kruga sustavom apsolutne većine. HB predlaže biranje 120 zastupnika u 120 izbornih jedinica, što znači prosječno oko 35 tisuća stanovnika u jednoj izornoj jedinici. Objasnio je da bi time građani, uz glasovanje za stranku, glasali za točno određenu

osobu, a zastupnik bi istinski odgovarao ne samo svojoj stranci nego i svojim konkretnim biračima. Istaknuo je da bi se time ograničila svemoć uskih stranačkih vrhova, da utjecaj građana na vlast ne bi trajao samo jedan dan, već cijelo vrijeme mandat, te da bi se time ostvarilo i treće važno načelo, a to je jednostavnost izbornog sustava.

Govoreći o političkom predstavljanju hrvatskih državljana koji ne prebivaju u Hrvatskoj, kazao je da se mora početi od ustavnog načela iz članka 44. i 45. Ustava koji obvezuje zakonodavca da na državnim izborima načelno propiše opće i jednako aktivno i pasivno biračko pravo za sve hrvatske državljanke, a to znači i one koji nemaju prebivalište u RH. U HB-u smatraju da valja ostati pri rješenjima o zasebnoj izornoj jedinici u kojoj bi se biralo 12 zastupnika, da je to 10 posto od biranih zastupnika, a birači bez prebivališta u RH čine oko 10 posto ukupnog broja upisanih glasača. Ključnim je označio i uvođenje mogućnosti glasovanja dopisnim putem. Kao primjer naveo je Italiju i nedavno u dnevnim novinama objavljeni poziv talijanskog veleposlanstva u Hrvatskoj svim talijanskim državljanima koji žive u Hrvatskoj kojim ih se poziva da glasuju za parlament, da prijave svoju adresu na koju će dobiti svu dokumentaciju na dan kad budu izbori. Vezano uz političko predstavljanje nacionalnih manjina, rekao je da bi oni ukupno trebali birati osam svojih predstavnika i predložio da ih biraju u šest zasebnih izbornih jedinica, gdje bi se u jednoj birala tri predstavnika srpske nacionalne manjine, a ostalih pet po jedan zastupnik određenih manjina.

Kazao je da smatraju da treba ograničiti ukupna sredstva za izbornu promidžbu, te rekao da ga čudi prijedlog SDP-a da to bude 15 milijuna kuna i predložio da gornja granica bude pet milijuna kuna.

Ponovio je da HB ne podržava predložene zakone i da će glasovati protiv njih. Istaknuo je da u HB-u smatraju da izborni zakonodavstvo treba biti usvojeno na temelju političkog konsenzusa parlamentarnih stranaka i razboritog utjecaja struke, te da stoga predlažu da se kroz ustaljene oblike parlamentarne prakse žurno razmotre svi predloženi modeli.

Raspravu je trebalo otvoriti prije godinu dana

Klub zastupnika HSLs-a smatra da je svakako dobro da nas Ustavni zakon obvezuje da eventualni novi zakon moramo donijeti do 2. travnja, dakle godinu dana prije krajnjeg roka za održavanje sljedećih izbora, kazao je govoreći u ime Kluba **Joško Kontić**. Bilo bi dobro, kazao je, da je rasprava otvorena prije godinu dana, pa bi se mogli razmotriti i neki dijelovi npr. SDP-ovog izbornog zakona i knjižice, interesantan zakonski prijedlog HSS-a, mogućnosti o kojima je govorio HB da se Hrvatska podijeli u 120 izbornih okruga, kao i moguće negativne konzekvence takvih rješenja. Ali u ovom trenutku, 20 dana prije nego što moramo donijeti konačnu odluku u

Bez obzira na sve primjedbe na postojeći izborni zakon za Hrvatsku je dobro da joj se konačno dogodi i da građani dva puta na izbore idu po istom izbornom modelu.

HSLs-u smatramo da je to gotovo nemoguće, rekao je i predložio da Vlada ili Odbor za Ustav po hitnom postupku predlože nužne izmjene i dopune postojećeg izbornog zakona.

Bez obzira na sve primjedbe na postojeći izborni zakon HSLs smatra da je za Hrvatsku dobro da joj se konačno dogodi i da građani dva puta na izbore idu po istom izbornom modelu. Sve ostale varijante i eventualno trgovine koje mogu rezultirati donošenjem novog zakona neposredno prije roka i po hitnom postupku za HSLs bi značile izborni inženjering i bile bi neprihvatljive, rekao je.

Istaknuo je i da rasprava u uvjetima kada prvi put izborni zakon ne može biti donesen voljom jedne stranke omogućava sagledavanje i onih segmenata koji su redovito bili u sjeni donošenja samog izbornog modela. Izbori, državni, županijski, lokalni događaju se gotovo svakodnevno i to, kazao je, otvara vrlo važno pitanje - treba li državno izorno povjerenstvo biti stalno tijelo. Podsjetio je da svi prijedlozi predviđaju da minimalni rok od dana raspisivanja do dana održavanja izbora bude do 30 dana, te da su brojne primjedbe da je taj rok kratak. Iznio je primjere Slovenije

gdje je rok 60 dana, Poljske i Češke gdje je 90 dana, BiH gdje je čak 170 dana. Rekao je da bi bilo nužno državno izborno povjerenstvo imenovati stalnim tijelom i od provedbe izbora rasteretiti suce, da niti jedan predsjednik Vrhovnog suda u Europi nije predsjednik Državnog izbornog povjerenstva, da su izborna tijela u Europi više vezana za državnu upravu, a ne pravosuđe. Prilikom raspisivanja nacionalnih izbora u RH približno tisuću sudaca oko dva mjeseca radi na izborima. Možemo li mi to sebi dopustiti, s obzirom na raketanu hrvatskog pravosuđa - više od milijun predmeta, upitao je.

Naglasio je kako je potrebno razmisliti da li donijeti zakon o državnom izbornom povjerenstvu ili npr. zakon o tehničkoj provedbi izbora koji bi regulirao ne samo status tog povjerenstva, nego i pitanje kandidiranja, izbornu promidžbu, reguliranje odnosa između medija u privatnom i državnom vlasništvu tijekom promidžbe, ovlasti i obveze etičkog povjerenstva, zaštitu biračkog prava, glasovanje poštom. Dodao je da taj posao može biti nevezan od naznačenog roka i da Sabor može obvezati Vladu ili nadležne odbore da pripreme takav zakonodavni okvir koji će ambijent hrvatskih izbora učiniti boljim. U tom kontekstu posebnu pozornost treba obratiti Zakonu o popisima birača, kazao je, ističući da treba razmisliti treba li Sabor uputiti zahtjev Vladi da se ažuriraju popisi birača, da se o tome donese kvalitetniji i moderniji zakon. Vezano uz financiranje izbornih kampanja i prijedlog SDP-a, kazao je da u Klubu smatraju da je to prevelik iznos i da bi ga trebalo smanjivati. Ponovio je stav Kluba da treba zatražiti od Vlade ili Odbora za Ustav da hitno naprave prijedlog nužnih promjena postojećeg izbornog zakona. To je dosta solidno napravljeno u prijedlogu zastupnika Kramarića i Kajina, i Vlada može i taj prijedlog uzeti u obzir i već za nekoliko dana dati prijedlog na glasovanje. Pretpostavljam da je to jedini mogući prijedlog oko kojeg ćemo imati konsenzus, koji se može donijeti, da će se već za 20 dana znati po kojem izbornom modelu se ide na izbore, da će građani, znatno prije nego je bilo uobičajeno u ovih 13 godina, znati i svoja biračka mjesta i način na koji će glasovati, zaključio je.

Podrška u prvom čitanju nagrada za trud

Donošenje izbornog zakona ne bi smio biti predmet rasprave o političkom darvinizmu ili okrupnjavanju političke scene nego jedan od najvažnijih elemenata stabilnosti demokracije u državi, kazao je u ime **Kluba zastupnika HSP-a Anto Đapić**. Dodao je da u nekim državama koje žele stabilno izborno zakonodavstvo nije rijedak slučaj da se, ako nema konsenzusa među političkim strankama, čak i putem referendumu pita javnost koji je izborni model prihvatljiv. U Hrvatskoj se do sada kod svakih izbora mijenjao izborni zakon jer se na takav način pokušavalo prilagoditi izbornom zakonodavstvu pojedinim političkim strankama, u pravilu onima koje su bile na vlasti, kazao je. Kao osnovne elemente koje treba ispuniti izborni zakon, naveo je apsolutno korištenje pasivnog i aktivnog biračkog prava, konstantnu stabilnost održavanja

Očito je da će biti potrebno do izbornog zakona doći konsenzusom, što će biti teško postići sljedećih 20-ak dana i sada je stvarno "cajtnot".

redovitih izbora u točno određeno vrijeme, da se zna koji je izborni model. Zbog toga, kazao je, u HSP-u drže da je pojava mnogih izbornih zakona o kojima se raspravlja u "cajtnotu" u odnosu na ustavne rokove, izraz političkog darvinizma. Složio se sa zastupnikom Arlovićem da bi bilo dobro ići na okrupnjavanje političke scene, ali i istaknuo da izborni zakon nije način za to. To bi trebala biti uloga Zakona o političkim strankama koji je kod nas iznimno preliberalan i doveo je u najvećoj mjeri do usitnjavanja političke scene, kazao je, podsjećajući da je prije deset godina bilo dovoljno tek deset građana da osnuje političku stranku, a kasnije je to pomaknuto na sto ljudi.

Najavio je da će Klub podržati da svi predloženi izborni zakoni prođu prvo čitanje, te da je to više nagrada za uloženi trud. Istaknuo je da bi trebalo razmisliti o institutu dopisnog glasanja, da taj institut koriste i Kanada, Amerika, Australija. Što se tiče zastupnika nacionalnih manjina rekao je da u HSP-u drže da je to dobro riješeno postojećim izbornim zako-

nom i vrlo kvalitetno usklađeno u prijedlogu zastupnika Kajina i Kramarića. Dodao je da drže da bi broj pripadnika manjina u Saboru, a temeljem i Ustavnog zakona, morao biti proporcionalan ukupnom broju zastupnika u Hrvatskom saboru, da bi maksimalan broj trebao biti osam ukoliko ostane isti broj zastupnika, dakle 10 plus 11 izborna jedinica i 140 zastupnika. U tom slučaju bi se moglo razmišljati o šest pripadnika nacionalnih manjina, dakle da bude pet posto, a osam ukoliko bi ostao isti izborni zakon, kazao je.

Osvrnuo se i na pitanje financiranja izborne kampanje, ističući da bi bilo dobro kada bi se to moglo limitirati, ali i zamijetivši da većina stranaka jedno govori, a u praksi to ispadne drugačije, da je teško iskontrolirati koliki su uistinu troškovi izborne kampanje. Kazao je da nisu protiv toga da se troškovi izborne kampanje limitiraju, da bi to HSP-u odgovaralo, jer bi to na neki način približilo izbornu utakmicu i dalo u tom dijelu podjednake šanse svim političkim strankama. Naglasio je da HSP podržava jednu izbornu jedinicu, prag od pet posto, poluotvorene liste, ali da se ne slažu s elementima iz prijedloga SDP-a da bi trebalo biti vezano pravo glasanja uz prebivalište najmanje tri mjeseca, da se to kosi sa stavom o dopisnom glasanju.

Očito je da će biti potrebno da se pokuša do izbornog zakona doći konsenzusom, rekao je, dodajući da će to biti teško postići sljedećih 20-ak dana i da je sada stvarno "cajtnot". Moguće je da će se ići prema postojećem izbornom zakonu koji bi imao i svoju opravdanost, ako ništa da se dva puta u Hrvatskoj održe izbori po istom modelu i da bi konačno nakon takvih izbora mogli sjesti i dogovoriti se o jednom kvalitetnom izbornom zakonu koji bi onda odredio i način izbora, vrijeme izbora i sve ostale elemente koji krase stabilne demokracije, zaključio je.

Za trajni izborni zakon i trajni datum izbora

U ime **Kluba zastupnika HDZ-a** vrijeme za raspravu podijelili su dr.sc. **Ivo Sanader** i **Vladimir Šeks**. Na početku svoga izlaganja dr. **Sanader** je podsjetio da parlamentarna većina ima nekoliko zakonskih prijedloga, te da bi bilo dobro znati može li se dogovoriti oko jednoga. U HDZ-u,

kazao je, drže da bi se zrelost Hrvatske kao demokratske zemlje trebala pokazati i u temi izbornog zakonodavstva. Vjerojatno će to zbog ustavnih rokova biti nemoguće u ovom mandatu, rekao je, predlažući dogovor oko izbornog zakona za idući mandat kako se izborni zakon ne bi mijenjao prilikom svake promjene vlasti.

Ukoliko se donese trajni izborni zakon, dogovori trajni datum, treba donijeti i odluku da se izorno zakonodavstvo može mijenjati dvotrećinskom većinom glasova u Hrvatskom saboru.

Kao drugi prijedlog iznio je potrebu da se zna datum izbora. Bilo bi dobro, kazao je, da se dogovorimo da izbori uvijek budu svake četiri godine, primjerice u rujnu ili početkom listopada tako da nova izborna koalicija ima dovoljno vremena za pripremu državnog proračuna za iduću godinu. Dodao je da u slučaju pada Vlade, pa stoga i prijevremenih izbora također treba doći do nekih standarda.

Ukoliko se donese trajni izborni zakon, dogovori trajni datum, predložio je i da se donese odluka da se izorno zakonodavstvo može mijenjati dvotrećinskom većinom glasova u Hrvatskom saboru.

Istaknuo je da svi predloženi izborni zakoni, kao i postojeći odgovaraju HDZ-u, da je HDZ spreman za izbornu utakmicu.

Osvrćući se na pitanje iseljništva, istaknuo je da prebivalište ne može biti kriterij za pravo glasa na državnim izborima. Ako netko ima hrvatsko državljanstvo onda je on jednak pred Ustavom, živio on u Melbourneu, Orahovici, Splitu ili Buenos Airesu, rekao je. Podsjećajući da je u aktualnom mandatu šest zastupnika iseljništva, istaknuo je da HDZ ne može ići ispod toga, da minimum bude fiksno šest zastupnika, a otvoreno prema gore ovisno o postotku izlaska na birališta u posebnoj jedinici, te da inzistiraju na posebnoj izbornoj jedinici za iseljništvo. Priklonio se i prijedlozima za dopisno glasovanje, naglašavajući da je to danas standard u svijetu, te da takvo glasovanje treba omogućiti onima koji žive vani, kao i ljudima koji se na dan izbora zateknu

u inozemstvu, npr. službenom putu, a nisu blizu nekog konzulata ili veleposlanstva da mogu glasovati.

Drugi govornik u ime Kluba zastupnika HDZ-a **Vladimir Šeks** istaknuo je da bi prema SDP-ovom prijedlogu zakona Hrvatski sabor imao 131 zastupnika, po HSS-ovom 144, možda i više ovisno o primjeni nefiksne kvote, po DC-ovom 128 plus nefiksna kvota.

U pogledu hrvatskih državljana koji nemaju prebivalište u Hrvatskoj, a prema popisu iz 1999. bilo ih je 357 tisuća, kazao je da se prijedlogom SDP-a njihov broj bitno reducira, smanjuje na tri zastupnika, da se mijenja i način izbora i glasovanja, jer bi za njih glasali svi hrvatski državljanjani, s tim da bi se nalazili na stranačkim listama. Podsjećajući na brojne zemlje Europe, posebice Italiju, rekao je da je za HDZ neprihvatljivo da se ukida 11-ta izborna jedinica za hrvatske državljanjane koji nemaju prebivalište u Hrvatskoj.

Kao drugo stajalište naveo je da treba prihvatiti jače ustavno načelo, nego ono slabijeg ustavnog ranga. Objasnio je da članak 15. stavak 2. Ustava ostavlja mogućnost zakonodavcu da pripadnicima nacionalnih manjina, pored općeg biračkog prava osigurava i zasebno biračko pravo, ali da u HDZ-u drže da je jača norma članka 45. Ustava i da svi hrvatski državljanjani imaju opće i jednako pravo glasa.

Kao neprihvatljiv naveo je prijedlog Kluba zastupnika SDP-a kojim se uz opće uvode još dva uvjeta za sudjelovanje na izborima - prebivalište i prebivanje u Hrvatskoj neprekidno najmanje tri mjeseca prije zaključenja biračkog popisa. To bi značilo eliminiranje desetaka i desetaka tisuća hrvatskih državljana koji imaju prijavljeno prebivalište u Hrvatskoj, a žive i rade u Njemačkoj, Austriji, Švicarskoj, kazao je, dodajući da bi zbog toga oni morali tražiti tri mjeseca neplaćenog ili dati otkaz. To je, rekao je, želja SDP-a da reducira i bitno smanji taj dio biračkog tijela u kome nije imao potporu u svim dosadašnjim izborima. HDZ to ne može prihvatiti, a osim toga to je i protuustavno, naglasio je.

Istaknuo je kako misli da nije u redu u tijeku mandata postojećih gradonačelnika i načelnika općina, a stupanjem na snagu izbornog zakona, tražiti da odluče hoće li biti zastupnici ili gradonačelnici. Takve odredbe imaju jedino smisla za budućnost, kazao je.

Podsjećajući da Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina ostavlja mogućnost da manjine koje imaju više od 1,5 posto u ukupnom stanovništvu mogu imati najmanje jednog, a najviše tri zastupnika, rekao je da bi trebalo razmisliti zašto odmah to fiksirati na tri zastupnika.

Zaključno je kazao da bi trebalo regulirati i što s mandatima kada dođe do promjene stranačkih dresova ili osnivanja novih stranaka u Hrvatskom saboru, pa mandati ostaju kod tih zastupnika, a stranke bez tih mandata i birači bez onih za koje su glasovali.

U ime predlagatelja Kluba zastupnika SDP-a **Josip Leko** je podsjetio da je u zakon o izboru u predstavnička tijela jedinica lokalne i područne samouprave amandmanom HDZ-a unesena odredba da moraju prebivati u izbornoj jedinici tri mjeseca. Objasnio je i da je u prijedlogu zakona Kluba zastupnika SDP-a korigirana, proširena mogućnost sastavljanja i predlaganja liste za hrvatske državljanjane koji, osim hrvatskog, imaju još jedno ili dva državljanstva, tako da sami ti birači mogu i utvrdivati listu kandidata za koju je potreban određeni broj potpisa tih birača.

Ispravljajući netočan navod zastupnik **Šeks** je istaknuo da je pravni standard i Hrvatske i Europe da na lokalnim izborima glasuju isključivo oni koji tamo imaju prebivalište. Ne radi se ni o nikakvom dvostrukom mjerilu i kriteriju, jedno su izbori za Sabor, a drugo izbori za lokalnu samoupravu, kazao je.

Na izlaganje zastupnika Šeksa, ispravkom je reagirao zastupnik dr.sc. **Furio Radin (nezavisni)** koji je, podsjećajući na članke 45. i 15. Ustava, naglasio da u Ustavu ne postoje jači i slabiji članci. Oba pripadaju istom poglavlju pa bi i po tome bili istog ranga, a ako baš želimo članak koji se tiče posebnih prava a spada u zajedničke odredbe, pa bi mogli reći da je on jači, ne zato što je jači nego zato što konačno definira na koji način pripadnici manjina postaju ravnopravni s građanima pripadnicima većine - s dodatnim glasom, ili pozitivnom diskriminacijom, kazao je.

Bitan uvjet izbornog zakona - konsenzus

Govoreći u ime Kluba zastupnika LIBRE **Jozo Radoš** je podsjetio na

izborne zakone od 1992., ističući da su svi, osim zadnjeg iz 1999., bili donošeni stvarno ili formalno po hitnom postupku, da u njima nije bilo nečega što bi se moglo zvati dugoročna projekcija nacionalne stabilnosti preko stabilnosti izbornih zakona.

Nema razloga strepiti da će velik broj stranaka značiti nestabilnost zemlje. Politička logika, logika okrupnjavanja dovest će do toga da će političke stranke i onda kada ih ne prisiljavamo izbornim zakonima biti u nekakvim savezima.

U ime Kluba zastupnika LIBRE apsolutno je podržao temeljni model koji je predložio HSS, koji bi uz nekoliko bitnih promjena bio model koji bi dugoročno jamčio stabilnost izbornog sustava. U Saboru je 16 zastupnika više nego ima mjesta, jer postoji 135 zastupničkih mjesta, a zastupnika je 151, te kao puno važniji argument za smanjenje broja istaknuo i veličinu zemlje. Predložio je da broj zastupnika, mimo manjina i dijaspore, bude 120, što znači 60 po većinskom i 60 po proporcionalnom sustavu.

Kao dvije vrijednosti političkog života koje čuva model HSS-a naveo je neposrednu vezu građanina i njegova zastupnika, te čuvanje političkih stranaka. Istaknuo je da bi taj zakon nužno trebao imati zaštitu od nadzastupljenosti bilo na njemački način, što znači da lista određuje koliko će stranka imati zastupnika, bilo prebacivanjem onih glasova koji se gube u većinskom dijelu na stranačku listu. Kao drugi zahtjev istaknuo je potpuno otvorene liste na svim razinama, ukidanje svih zabrana.

Nema razloga, objasnio je, strepiti da će velik broj stranaka značiti nestabilnost zemlje, bilo bi idealno da ima četiri, pet, šest, sedam stranaka pa onda vladajuću koaliciju čine tri ili četiri stranke, ili možda dvije, ali nije to jamstvo stabilnosti demokracije. Politička logika, logika okrupnjavanja dovest će do toga da će političke stranke i onda kada ih ne prisiljavamo izbornim zakonima biti u nekakvim savezima, kazao je, navodeći primjer Francuske gdje desni

konzervativni blok uvijek istupa zajedno na izborima a čini ga pet, šest ili sedam političkih stranaka.

Istaknuo je da bi izborni model koji predlaže HSS, sa svim nadopunama, bio u ovoj fazi blagotvoran za daljnji razvoj naše demokracije, ali opet uz bitan uvjet - da se taj model, jednako kao i svaki drugi, donese konsenzusom.

U nastavku je upozorio na gotovo nemoguću ustavnu poziciju, na loša ustavna rješenja, ali nevjerojatnu maštovitost u tumačenju Ustava. Kazao je da se tako zapravo ne zna što su redoviti, a što prijevremeni izbori, upozorio na različita tumačenja, od toga da su svi izbori koji se događaju u ovoj, a ne u idućoj godini, zapravo redoviti, ali i tumačenja protiv po kojima bi se ti izbori proglašavali izvanrednim, te s tim povezano pitanje primjene novog izbornog zakona, te kao drugi problem ustavne naravi naveo da Ustavni zakon kaže da se redoviti izbori moraju održati po novom izbornom zakonu, da je to interpretacija da zakon mora biti donesen godinu dana prije. Ako želimo izbjeći ustavne interpretacije, što može značiti i ustavnu krizu, pa onda mrlju koju će imati izbori, pa pitanje legaliteta, novog saziva parlamenta, itd., rekao je da to znači da u principu ne smijemo donijeti novi izborni zakon unatoč tomu što se u donošenje krenulo i više od godinu dana od mogućeg održavanja izbora.

Naglasio je da će u Klubu Libre pokušati amandmanima popraviti prijedlog HSS-a, gledajući ima li šanse da se donese konsenzusom. Ako ne, jedino rješenje koje omogućava da se izbjegniju sve ustavne interpretacije je blaga promjena postojećeg izbornog zakona, bilo da je to zakon Kramarića i Kajina, bilo onaj kojeg će eventualno podnijeti Vlada, ili nadležni saborski odbor. Zamijetio je da iz predloženog zakona Kramarića i Kajina nije jasno kako bi se birali zastupnici srpske nacionalne manjine, da li bi to bila jedna ili tri izborne jedinice, da je to jasno iz obrazloženja, ali ne i samog zakona.

U ispravku netočnog navoda zastupnik **Seks** je, osvrćući se na navod o nastupanju ustavne krize, kazao da je kod roka iz članka 4. Ustavnog zakona o donošenju izbornih zakona riječ o instruktivnom roku. Jasno je po Ustavu kada su redovni, a kada prijevremeni izbori. Prijevremeni su izbori ako većina zastupnika donese odluku o raspuštanju Hrvatskog

sabora, ako dođe do krize i povjerenja Vladi, a ne uspije se sastaviti nova Vlada, objasnio je.

Građani neće bezlične liste, već prepoznatljive ličnosti

U ime Kluba zastupnika HSS-a **Luka Troonić** je podsjetio da je HSS podnio svoj prijedlog u studenom, prije četiri mjeseca u dobroj vjeri da će se on na najseriozniji i najozbiljniji način raspraviti. Istaknuo je da su pozivanja da se dođe do trajnijeg izbornog sustava čista retorika već godinama, da do toga i takvog konsenzusa treba jedna razina političke, demokratske kulture. Objasnjavajući zašto izborni model koji je na snazi nije dobar, rekao je da on omogućuje da se partitokracija uvuče u naš izborni sustav, da stranački kriteriji praktički vladaju izbornim sustavom, te da građani i javnost danas traže izborni sustav koji će njihovu biračku volju nagraditi odgovarajućim rezultatima. Istaknuo je da građani neće naprosto glasati za bezlične stranačke liste nego traže da glasuju za prepoznatljive ličnosti. To je, naglasio je i bit HSS-ova prijedloga da se ide na mješoviti izborni sustav, da se 50 posto zastupnika bira većinskim i to sustavom apsolutne većine. Obraćajući se zastupniku Kramariću, kazao je da je to ipak mješoviti, a ne paralelni sustav, iako prihvaća da se radi o izbornom sustavu koji može imati određene elemente paralelizma.

Svaki od četiri prijedloga daje neka rješenja koja su uglavnom na tragu Ustavnog zakona o pravima manjina, ali ni jedan ono što je Ustav otvorio kao mogućnost ne pretvara u konkretno pravo.

Podsjećajući i na prijedlog Kluba zastupnika Hrvatskog bloka da se ide na 120 jedinica, kazao je da ne treba ići ni u drugu krajnost i iz igre izbaciti političke stranke jer onda doista ne bi bilo garancije za demokratski razvitak.

Kada bi imali 50 posto zastupnika s izvornim mandatom, mandatom koji ih obvezuje da polažu vrlo često računa svojoj biračkoj bazi, oni bi kroz rad u parlamentu i svoj angažman u biračkom tijelu afir-

mirali i sebe i svoj uži zavičaj. To je potpuna novost i zato se HSS odlučio za mješoviti model, kazao je, dodajući da HSS-u ni drugi modeli nisu veliki hendikep.

Istaknuo je da je za HSS vrlo bitan institut izbornog prava dijaspore, da je uveden i tzv. teritorijalni princip da ne bi bili oštećeni Hrvati koji žive i na najudaljenijim krajevima, te da se, bez obzira na nefiksnu kvotu, unaprijed garantiraju tri zastupnika. Vezano za manjine, kazao je da su u grubim crtama anticipirana rješenja Ustavnog zakona.

Osvrćući se na prijedlog SDP-a rekao je da je za HSS neprihvatljiva jedna izborna jedinica, jer to znači veliku nepravdu i gubi se ravnopravnost. Poluotvorene liste donekle jesu rješenje, još više i otvorene liste, ali se i složio da je to za nas u ovoj fazi možda prekomplikirano rješenje i da su za to potrebne temeljite pripreme. Rješenje SDP-a za dijasporu za HSS je neprihvatljivo, taj bi model praktički isključio građane u dijaspori da glasuju, to bi bila samo forma, a ne sadržajni iskorak, kazao je. Za projekt DC-a je rekao da je u biti malo dotjerani sadašnji model, a za prijedlog Kramarića i Kajina da je naprosto nužno zlo. Ovog trenutka HSS ne može podržati niti jedan od tih projekata, još uvijek smo spremni na dijalog i pokušaj da se usuglasimo, a ako se to ne može pokušajmo pojedine institute usuglasiti kako bi značili određeni iskorak, kazao je.

Upozorio je i na očekivanja birača, na činjenicu da birači imaju jednostavan mehanizam kažnjavanja - ostati kod kuće, te poručio da je bitno animirati građane da bez obzira koji izborni zakon bio iziđu na izbore. Ako se sada ne uspije doći do približavanja, pozvao je da se kroz dulje vrijeme i studioznije pokušaja iznjedrili izborni model prihvatljiv i specifičan za naše prilike.

Ispravljajući netočan navod, zastupnik **Kramarić** je kazao da termin paralelni izborni sustav primjenjuju Ujedinjeni narodi od 1998. Objasnio je da je riječ o paralelnom sustavu jer se parlament popunjava provedbom dvaju odvojenih, zasebnih i samostalnih izbornih sustava koji u utvrđenom omjeru pola - pola teku paralelno jedan pored drugog, jedan na drugom ne utječe ni u jednoj fazi izbornog postupka uključujući i obračunavanje glasova. Nedopustivo je, naglasio je i što taj sustav uvodi dvije vrste, grupacije zastupnika.

Kazao je i da se o svakom modelu može raspravljati, ali i upozorio da smo nažalost ponovno dovedeni u "cajtnot".

U ime predlagatelja Kluba zastupnika DC-a **Vesna Škare-Ožbolt** je kazala kako se jasno iskristaliziralo da se neće uspjeti doći do nekog zajedničkog rješenja, te da se čini da će se idući izbori voditi po postojećem, malo tehnički modificiranom izbornom zakonu. S obzirom na to da se vodi izgleda rasprava radi rasprave, predložila je da se saslušaju predstavnici preostalih klubova i nakon toga donesu određeni zaključci. Bilo bi dobro da ovaj parlament obveže sljedeći saziv parlamenta da odmah na početku mandata, nakon stručne i javno provedene rasprave, donese novi kvalitetan izborni zakon i za parlament, ali i zakon o izborima za lokalne jedinice i za izravno biranje gradonačelnika i načelnika, zaključila je.

Klub zastupnika nacionalnih manjina neće podržati ni jedan od četiri zakona ni u prvom čitanju, jer ni jedan od njih nije predvidio ono što je Ustav u članku 15. predvidio kao mogućnost, najavio je u ime Kluba **Tibor Santo**. Naglasio je da je to izuzetno važan preduvjet za ostvarivanje ravnopravnog položaja pripadnika nacionalnih manjina, koji se upravo kroz institut pozitivne diskriminacije, posebnog prava glasa za izbor svojeg zastupnika, zapravo predmećuje. Objasnio je da ne čudi što to ne predlažu zastupnici oporbe. Podsjetio je da je Vlada u programu iz 2000. izrijekom najavila da će podržati odgovarajuće rješenje za osiguranje pozitivne diskriminacije u izbornom zakonodavstvu, te uputio prigovor onima koji su podržali taj dio programa Vlade, a sada nisu imali snage ni volje ugraditi to u svoje prijedloge izbornog zakona.

Svaki od četiri prijedloga daje neke prijedloge i rješenja koji su uglavnom na tragu Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, ali ni jedan ne predviđa i ne kani ono što je Ustav otvorio kao mogućnost pretvoriti u konkretno pravo, rekao je. Prenio je i čvrsto stajalište Kluba da tek dodatni glas dovodi u ravnopravan položaj manjine. Istaknuo je da u Klubu drže da pravo na zastupnika u Hrvatskom saboru treba imati i iseljeništvu, da bi se time zadržala stečena prava, ali i omogućilo sudjelovanje u kreiranju života u Hrvatskoj onih koji su njenom stvaranju značajno dopri-

nijeli. Na kraju je najavio da bi, jedino ako bi se u drugom čitanju prihvatio amandman koji osigurava dvostruko pravo glasa za manjine, onda za Klub bilo koji od predloženih zakona bio prihvatljiv.

U ispravci netočnog navoda zastupnik **Kajin** je kazao kako ga čudi principijelnost manjinskih zastupnika koji se za svoju pozitivnu diskriminaciju nisu borili kada se usvajao Ustavni zakon o manjinama, već su za svoju poziciju u to vrijeme preko dijaspore trgovali zajedno s HDZ-om.

Reagirajući zbog povrede Poslovnika, zastupnik **Santo** je kazao da prethodnik nije ispravio ništa već je iznio svoje mišljenje i to iskoristio da uvrijedi Klub insinuirajući neku trgovinu ili bilo što drugo.

Zbog povrede Poslovnika reagirao je i zastupnik **Šeks** koji je kazao da se, ako je bilo razgovora između Kluba zastupnika HDZ-a i Kluba zastupnika manjina, kao i sa svim strankama, ne radi ni o kakvoj trgovini, kao što je insinuirano, već o raznim gledištima i mišljenjima.

Protiv brzopletosti

U izbornoj godini mi nemamo izborni zakon i ne znamo datum izbora, istaknuo je dr.sc. **Mate Granić** govoreći u ime Kluba zastupnika DC-a. Podsjetio je da je Hrvatska od 1990. do 2000. isprobala četiri različita izborna modela, od većinskog, preko mješovitog do proporcionalnog. DC smatra da je najbolje da je izborni model stabilan, da se točno zna datum izbora za četiri godine redovitih izbora, da se ne mijenja izborni model, te da se donese s najvećim stupnjem konsenzusa, kazao je, dodajući da je to razlog zašto je DC u lipnju prošle godine predložio novi izborni zakon. Objasnio je da je taj prijedlog kontinuitet i doradivanje postojećeg izbornog zakona. Istaknuo je da se u DC-u ne slažu s izbornim zakonom s jednom izbornom jedinicom, jer to vodi bipolarizmu, daje daleko manje šanse regionalnim i strankama nacionalnog karaktera jakim u nekim područjima, te da se nisu složili ni s prijedlogom Odbora za Ustav i Poslovnik jer se povećavao izborni prag na više od osam posto što ponovo vodi bipolarizmu.

DC podržava model koji je de facto unapređenje postojećeg izbornog zakona, a ako ne bude prihvaćen DC će podržati postojeći model bez

ikakvih promjena, osim tehničkih koje se tiču usklađivanja s Ustavom. Nakon toga potrebno je otvoriti raspravu o izbornom zakonodavstvu i o sljedećoj promjeni odlučiti ili dvotrećinskom većinom ili referendumom, rekao je, zaključujući da DC u svakom slučaju nije ni za kakvo brzopleto mijenjanje izbornog zakona.

Ohrabruje što su se predstavnici svih stranaka izjašnjavali da se buduće izorno zakonodavstvo regulira na način da postane stabilan faktor u demokratizaciji društva.

U ime Kluba zastupnika HNS-PGS-SBHS-a **Darko Šantić** je istaknuo da su tri najvažnije sastavnice izbornog zakonodavstva i izbornih sustava - način biranja, veličina izbornih okruga, tj. broja mandata koji se u njemu dijele, te način preračunavanja glasova u mandate. U nastavku je detaljnije predstavio pozitivne i negativne karakteristike razmjernog i većinskog modela izbora. Kombiniranim sustavom se žele pomiriti dobre strane oba sustava, a eliminirati loše, kazao je, dodajući da se prijedlog HSS-a želi prikazati kao mješoviti, kombinirani sustav. Složio se pritom sa zastupnikom Kramarićem da to nije kombinirani, mješoviti sustav, već da su kod prijedloga HSS-a u pitanju praktički dva paralelna sistema.

Govoreći o izbornim jedinicama, ili izbornom okrugu, naglasio je da ta poluga može biti iskorištena u pozitivnom, ali često i u negativnom smislu. Upozorio je na tzv. "gerimenderig" jedinice, napominjući da upravo on dolazi iz jedne takve, 7. izborne jedinice koja seže od Zagreba do sjevernog Jadrana. To je ono što moramo izbjeći kod budućih izbornih zakona, poručio je.

Podsjetio je da su u HNS-u već ranije istaknuli četiri moguća mehanizma za stabiliziranje izbornog sustava. Prvi je da se izorno zakonodavstvo podigne na razinu ustavnog zakona koji se moraju donositi dvotrećinskom većinom. Drugi nužan institut je objedinjavanje izbornog zakona i zakona o izbornim jedinicama, a ako ne objedinjavanje onda bar podizanje zakona o izbornim jedinicama također na ustavni nivo

kako bi se izbjegao gerimenderig. Kao treći mehanizam naveo je ugrađivanje vremenskog odmaka od dana donošenja izbornog zakona do dana održavanja izbora. Kazao je da je prijedlog da to bude najmanje godina dana, da je ta mogućnost postojala kroz Ustavni zakon o provedbi Ustava, ali se nepovratno propustilo iskoristiti taj rok. Kao četvrto načelo naveo je onemogućavanje da jedan saziv predstavničkog tijela obvezuje tek idući saziv.

Istaknuo je kako ohrabruje što su se u raspravi predstavnici svih stranaka izjašnjavali da se buduće izorno zakonodavstvo regulira na način da postane stabilan faktor u demokratizaciji društva.

Na kraju je kazao kako je prijedlog Kramarića i Kajina za sada jedina realna mogućnost, da on odražava postojeće stanje, uvažava ustavni rok u kome se zakon mora donijeti, usklađuje postojeći zakon s izmjenama Ustava i Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina.

U ime predlagatelja Kluba zastupnika HSS-a **Ljubica Lalić** se osvrnula na ponovno nagadanje je li HSS-ov prijedlog paralelni ili mješoviti sustav. Za HSS je nebitno kako se on zove, nama je bitan cilj, a to je da izborni rezultati budu odraz volje birača i da se što više onemogući izborni inženjering i volja političkih stranaka, kazala je.

Tko bira - birači ili stranke?

U ime predlagatelja riječ je potom dobio dr.sc. **Zlatko Kramarić** koji se osvrnuo na tri najvažnija pitanja u raspravi o političkim učincima izbornih sustava. Kao prvo naveo je pitanje na koji način se broj dobivenih glasova pretvara u broj zastupničkih mandata, podsjećajući na primjer iz 1992. kada je Đodan većinskim modelom pobijedio sa 20-ak posto glasova i ušao u parlament. Suočili smo se 1992. s nadzastupljenošću, kazao je iznoseći i primjedbu na prijedlog zakona HSS-a, koji je zapravo vraćanje u prošlost.

Kao drugo pitanje naveo je utjecaj primjerenog izbornog sustava na broj stranaka u parlamentu, i iznio primjer izbora 1983. u Engleskoj kada su Liberalni demokrati sa 25 posto glasova dobili svega 3,5 posto mandata. Kao treće pitanje naveo je utjecaj izbornog sustava na stabilnost političkog režima koja se najčešće mjeri trajanjem pojedinih kabineta Vlade.

Osvrćući se na želje SDP-a i HSS-a da riješe problem partitokracije, kazao je da se pažljivijim čitanjem predloženih zakona vidi koliko ima loših rješenja, rješenja kojih se pomalo boji, da ne razumije što su to otvorene što potvrdne liste. Vezano za prijedlog SDP-a, upozorio je da se propisuje da je nevažeći glasački listić i onaj na kojem je birač glasao za više kandidata od broja koji se bira, te upitao kako će glasovati za više kad mu zakon dopušta da zaokruži sve kandidate na listi. Kao najtužniju odredbu u tom prijedlogu naveo je onu vezano za izbor kandidata po kojoj se on utvrđuje prema broju glasova koje je dobila ta lista, s tim da prvog izabranog kandidata utvrđuje politička stranka koja je listu predložila, a nadalje naizmjenice politička stranka, odnosno da se utvrđuju prema broju glasova koje je dobio pojedini kandidati s te liste do broja zastupničkih mjesta koji pripada toj listi. Upitao je pritom tko bira na izborima, birači ili političke stranke.

Osvrćući se na neke apsurdnosti HSS-ovog izbornog zakona upozorio je da se razmjerni dio izbora za 65 zastupnika završava odmah, na dan izbora, a da se tada ne završavaju većinski izbori, jer se u jedinicama u kojima ni jedan kandidat nije dobio natpolovičnu većinu izbori ponavljaju za 14 dana. Kao logično pitanje postavio je hoće li birači u drugom krugu biti pod utjecajem već poznatih rezultata, te podsjetio da stručnjaci kažu da birači nikad ne ostaju imuni na već poznate i vjerojatne izborne pobjednike. Upitao je i koji je motiv npr. birača rusinske nacionalnosti da nakon 14 dana ponovno iziđe na izbore kada se u drugom krugu natječu kandidati slovenske i austrijske manjine, da taj većinski izborni sustav za izbor jednog zastupnika nije primjenjiv ako se biraju ukupno tri zastupnika srpske manjine. Nadalje je upozorio na probleme glasovanja za birače iz dijaspore, jer se počinje od nefiksne kvote, a onda propisuje da najprije treba osigurati ravnomjernu zastupljenost, da se u prijedlogu ne propisuje na koji će se to način osigurati, da nije propisana obveza da na posebnim listama za dijasporu moraju biti istaknuti kandidati iz dijaspore.

To su razlozi, ponovio je, zašto su on i zastupnik Kajin, nakon što su pažljivo pročitali sve prijedloge,

odlučili da je ipak najbolje zadržati stari zakon sa svim nužnim modifikacijama.

Taj je istup potaknuo niz reakcija, a najprije je poslovnikom primjedbom reagirao zastupnik mr.sc. **Željko Glavan (HSL)** koji je istaknuo kako je zastupnik Kramarić zloupotrijebio odredbu koja mu omogućuje da kao predlagatelj govori kad god zatraži. Predlagatelji moraju isključivo obrazlagati svoj prijedlog zakona, a ne polemizirati i praktički raspravljati o drugim prijedlozima, kazao je. Sa sličnom primjedbom zbog povrede Poslovnika reagirao je i dr. **Zdravko Tomac (SDP)** koji je zamolio da predlagatelji daju samo obrazloženja vezano uz svoj prijedlog, u druge ulaze samo koliko je nužno, a ako žele polemizirati javljaju se kao i drugi zastupnici.

Zastupnik **Glavan** reagirao je i ispravkom netočnog navoda i istaknuo da je pitanje nadzastupljenosti i podzastupljenosti relativno pitanje, da ovisi o izbornom sustavu, te da se može govoriti o nadzastupljenosti samo unutar jednog izbornog sustava.

Ispravkom je reagirala i zastupnica **Lalić** i naglasila da nije točno da je predloženi većinski sustav vraćanje unazad, jer većinski sustav u kojem treba 50 posto glasova za izabranog kandidata do danas u Hrvatskoj nije postojao. Vezano za slučaj Đodan, kazala je da se stoga i predlaže dvokružno glasovanje kako bi kandidat s više od 50 posto glasova mogao ući u Sabor.

Za ispravak riječ je dobio i zastupnik **Leko** koji je rekao kako se prijedlogom SDP-a želi da na izborima na listama na polovicu redosljeda osvojenih mandata utiču birači. Zastupniku Kramariću je poručio da se neke stvari interpretiraju, a neke pišu, da postoje standardi u pravu i izbornom sustavu. SDP je izišao s idejom da na poluotvorenim listama građani, birači koji glasaju za tu listu imaju pravo i mogućnost da odrede redosljed polovice osvojenih mandata, kazao je.

Zbog poslovnike primjedbe riječ je dobio zastupnik dr. **Kramarić** i zamolio da ga se zaštiti od nepotrebnih uvreda zastupnika Leke. Kazao je da ne vidi razloga da netko nešto ne napiše, pa bi se onda to moralo shvatiti, te ponovio da je nejasno tko zapravo bira, da li birači ili političke stranke.

Zaključujući te poslovnike primjedbe, predsjednik Hrvatskog sabora **Zlatko Tomčić** je kazao da su oba govornika zaslužila opomenu, jedan zbog zlorabe instituta ispravka, a drugi zbog poslovnike primjedbe.

Time je zaključena rasprava po klubovima te se prišlo pojedinačnoj raspravi.

Rasprava nikamo ne vodi

Zastupnica **Jadranka Kosor (HDZ)** navela je da se rasprava o četiri prijedloga izbornog zakona vodi kasno podsjetivši na programske dokumente hrvatske Vlade, u kojima je istaknuta obveza da će do kraja 2002. donijeti novi izborni zakon. To jasno piše u tom dokumentu, međutim o tome više danas nitko ne govori. Samo je Demokratski centar svoj zakonski prijedlog u proceduru poslao još u svibnju prošle godine, rekla je upitavši što je čitavo vrijeme čekala Vlada. Zanimljivo je i to da njezina mišljenja nema ni o četiri predložena izborna zakona o kojima danas raspravljamo i logično je tumačiti, da Vlada za to nije osobito zainteresirana. I sada se nalazimo u aspuđnoj situaciji, da raspravljamo o predloženim zakonima, a da je izborna kampanja zapravo već počela, da su se pojedine stranke, kao Hrvatska narodna stranka već uključili u izbornu kampanju.

Raspravljamo o predloženim zakonima koji nemaju nikakve šanse jer je iz rasprave razvidno da nitko nikoga ne podržava. Rasprava ne vodi nikamo i troše se novci poreznih obveznika.

O čemu mi danas zapravo raspravljamo, o zakonima koji nemaju zapravo nikakve šanse za preživjeti jer je iz dosadašnje rasprave razvidno da nitko nikoga ne podupire, da su prijedlozi koje su predložile stranke iz vladajuće koalicije tako različiti da je potpuno nemoguće i onaj uobičajeni zaključak na kraju rasprave - da će Vlada uzeti u obzir sve primjedbe i prijedloge i na temelju toga izraditi konačni prijedlog zakona. Dodala je da se na temelju svega vodi rasprava koja ne vodi nikamo i troše novci poreznih obveznika. Bolje bi bilo da smo raspravljali o nečem drugom s dnevnog reda, to više što je Odbor za

Ustav, Poslovník i politički sustav donio zaključak da će za prvu sljedeću sjednicu Hrvatskog sabora po hitnom postupku pripremiti prijedlog nužnih izmjena i dopuna važećeg Zakona o izborima zastupnika u Hrvatski sabor.

Zauzela se za izborni zakon koji će omogućiti veći postotak žena u sljedećem sazivu Hrvatskog sabora. Mislim da on mora biti veći barem za deset posto i da u tom smislu novi izborni zakon mora sadržavati neku vrstu preporuke. Navela je da u Hrvatskom saboru sada ima više od 20 posto žena, ali da ni jedna, primjerice, nije potpredsjednica Sabora.

Navela je da je protiv i svih predloženih odredbi koje na bilo koji način žele izmijeniti dosadašnju zastupljenost hrvatskih državljana izvan domovine. Također je predložila da se u izbornom zakonu posebno mjesto mora posvetiti praćenju izbora u medijima, i to ne samo Hrvatskoj televiziji, već i drugim TV postajama, jer HRT, istaknula je, nije jedina televizija s nacionalnom koncesijom.

Zastupnik **Ante Beljo (HDZ)** kazao je da se od devedesetih godina isprobalo više varijanti raznih izbornih zakona i da je vidljivo da nešto nije u redu, u vezi između birača i njihovih zastupnika, odnosno da se kroz različite izborne zakone dolazilo do toga da su zastupnici sve manje bili istinski zastupnici svojih birača. Izborni zakon je toliko dobar koliko je izravna i dobra transmisija izborne volje biračkog tijela i njegovih zastupnika u Saboru. Naveo je da je Županijski dom, koji je ukinut, zapravo direktno zastupao volju birača na terenu. Nakon ukidanja tog Doma u Saboru imamo zastupnike iz deset izbornih jedinica, a u jedanaestoj se biraju zastupnici hrvatskih državljana koji žive izvan Hrvatske. Osvrćući se na predložene zakone i prijedloge izbornih jedinica, rekao je kako bi mu se najviše svidio prijedlog da bude onoliko izbornih jedinica koliko je zastupnika. To je najbolji način na koji ljudi mogu izabrati svoje zastupnike, i da točno znaju tko im je odgovoran, rekao je.

O zastupljenosti Hrvata izvan Hrvatske, rekao je da u novije vrijeme Italija, Irska, Portugal, veliku pozornost poklanjaju svom iseljeništvu, a to u novije vrijeme čini i Kina i druge zemlje koje uspjehe u gospodarskom razvoju zahvaljuju i uključivanju svoje dijasporu u parlamentarni život. Ne bi bilo dobro

da se hrvatskim državljanima kojih je gotovo polovica izvan Hrvatske, onemogućiti pravo zastupljenosti u Saboru. Važnim je napomenuo da ti ljudi ne glasuju na lokalnim izborima nego samo na parlamentarnim i za predsjednika države. Rekao je da su ti ljudi, zapravo, u daleko lošijem položaju nego manjine u Hrvatskoj, i da su po sva četiri predložena izborna zakona uskraćeni. Predložio je da se njihovo ustavno pravo da biraju i budu birani definira, odnosno da isto načelo zastupljenosti vrijedi za njih kao i za manjine, odnosno da imaju pravo na fiksnu kvotu, te da svakako bude uvedeno dopisno glasovanje.

Ne bih želio da veliki broj hrvatskih građana bude diskriminiran, neka se određeni broj bira i po fiksnoj kvoti, kao i manjine, a ostatak neka bude po nefiksnoj kvoti. Naveo je da će zbog gospodarske situacije i zatvaranja radnih mjesta sve više biti onih koji će biti prisiljeni otići trbuhom za kruhom, i tim ljudima, rekao je, država ne bi smjela oduzeti pravo da biraju i budu birani u svojoj vlastitoj državi.

Svrha treba biti izbor osoba optimalnih kvaliteta

Zastupnica **Marijana Petir (HSS)** je navela da je u duhu hrvatske političke tradicije donošenja novih izbornih pravila da pojedine političke stranke zagovaraju modele kojima je svrha pogodovanje vlastitoj stranci u neizvjesnom izbornom natjecanju. Takvi su izborni zakoni glavni uzročnici stvaranja političkog elitizma, poslušnosti, centralizma, a i korupcije s političkim učincima, koji uzrokuju gospodarske i socijalne teškoće.

Politika shvaćena kao djelovanje od izbora do izbora nije ništa drugo nego kratkoročno egoistično postupanje.

Svrha izbornog zakona, dodala je, mora biti izbor osoba optimalnih kvaliteta za odgovarajuće dužnosti. Ako bi postojala mogućnost iskazivanja raspoloženja građana o izbornom modelu, oni bi zasigurno podržali HSS-ov prijedlog, navela je, dodajući kako smatra da će se kombinacijom većinskog i razmjernog sustava omogućiti da se

sastav Hrvatskog sabora u većoj mjeri podudara s voljom većine birača.

Istaknula je da HSS predlaže da hrvatski državljani s prebivalištem u inozemstvu glasuju samo za svoje posebne zastupnike, jer nema opravdana razloga da glasuju za zastupnike koji će predstavljati građane s prebivalištem u Hrvatskoj.

Politika shvaćena kao djelovanje od izbora do izbora, kad se političari sjete građana bez čije podrške uopće ne bi bili političari, nije ništa drugo, nego kratkoročno egoistično postupanje. Stoga je potrebno politiku rehabilitirati i u nju uključiti ljude koji će shvatiti da u ime općeg dobra djeluju i za sebe i za svoje interese.

Ukazala je i najveći problem mladih - nezaposlenost, neostvarenje socijalne pravednosti i sigurnosti, te predložila da im se omogući da kroz aktivno političko djelovanje participiraju u rješavanju tih problema. Istraživanje je pokazalo da su mladi suglasni, da su nedovoljno zastupljeni u političkom životu zemlje i da ih većina smatra prihvatljivim uvođenje tzv. kvota za mlade. Navela je također da povećanje sudjelovanja žena u politici ovisi o javnoj svijesti i volji političkih stranaka da prakticiraju interne stranačke kvote u izborima. Potrebno je učiniti iskorak prema nacionalnom konsenzusu, kako bi kroz dobar izborni sustav podržali naše političke predstavnike, izabrali najbolje ljude da nas predstavljaju i uredili društvo tako da funkcioniraju institucije.

Izborni zakon HSS-a to im može omogućiti, jer se svojim zakonskim prijedlogom HSS okreće narodu, uvažavajući ga kao društvenu snagu sposobnu pridonijeti boljitku države. Uz dobar izborni model važno je osigurati nepristrano i demokratsko provođenje izbora koje štiti pravo građana na glasovanje i tajnost glasovanja, kako bi se spriječile manipulacije, navela je.

Zastupnik **Mladen Godek (LIBRA)** rekao je da je od svih predloženih izbornih zakona najbolji onaj HSS-a. Iskustvo nas uči, a i narodna poslovice govori da je dobro naći sredinu. U tom HSS-ovu prijedlogu imamo i većinski i proporcionalni model, i sredina je mješoviti sustav. Slijedom toga može se govoriti samo o više ili manje podešavanju toga prijedloga, rekao je. Značajnim je ocijenio dio HSS-ova prijedloga koji zagovara većinski sustav čak u jednoj polovici kandidata. Siguran sam da će

odaziv birača biti veći kada će znati koga će birati, odnosno da se poštuje načelo personalnosti izbora, a to je većinski sustav. Istodobno HSS-ov prijedlog vodi računa i o drugom segmentu političkoga života, a to je postojanje političkih stranaka, što dolazi do izražaja u prijedlogu kroz proporcionalni sustav. HSS-ovim prijedlogom na određeni način je zastupljena decentralizacija ili regionalizacija, rekao je.

Podsjetio je, da su u Saboru četiri zakonska prijedloga, da istječe ustavni rok za njihovo donošenje i da očigledno neće biti moguće donijeti novi izborni zakon te je stoga predložio da se izmijeni važeći Izborni zakon, ali da se nastavi i rasprava o novom.

Važeći zakon sam po sebi nije loš, rekao je, i dodao da bi možda trebalo više razgovarati o izbornim jedinicama.

U važeći zakon treba ugraditi odredbe o otvorenim listama. To bi natjeralo stranke da ne vode politiku podobnosti nego sposobnosti.

Naveo je da je osobno protiv posebne liste za dijasporu. Moramo razmisliti o načinu na koji će ti ljudi ostvariti svoje ustavno pravo, da li da glasuju putem pošte, ili u konzulatima. To im treba omogućiti, ali posebna lista za dijasporu zapravo nema opravdanja. No, ako bi se ipak odlučili da ta posebna lista postoji, onda se zauzimam za nefiksnu kvotu, rekao je. Zauzeo se i za to, da od osam predstavnika nacionalnih manjina tri budu predstavnici srpske manjine, te za dvostruko pravo nacionalnih manjina, odnosno za tzv. pozitivnu diskriminaciju.

Interes je Libre da u novom izbornom zakonu što više bude zastupljen većinski sustav, jer, rekao je, imamo malu stranku, ali velik broj kvalitetnih pojedinaca.

Glasovanje hrvatskih iseljenika

Za repliku se javio zastupnik **Drago Krpina (HDZ)** navodeći kako teško može shvatiti žar s kojim se pojedini zastupnici, među kojima je i Mladen Godek, zauzimaju protiv posebne liste za hrvatske državljane koji nemaju prebivalište u Hrvatskoj.

Hrvatski narod je osobito zadnjih stotinjak godina, u zadnjih pedeset

godina, do prvih demokratskih izbora, bio izložen sustavnom i ciljanom progonu iz Hrvatske i raseljavanju. I dok mnoge druge demokratske zemlje upravo uvode takve institute posebnih lista, Vi se zauzimate protiv te liste. Teško mi je takvo nešto shvatiti, dok se u isto vrijeme zalažete za maksimalan broj predstavnika nacionalnih manjina. Ja nisam protiv zastupljenosti nacionalnih manjina, podržavam ih, ali ne razumijem taj Vaš otpor prema posebnoj zastupljenosti hrvatskih iseljenika, to više što je hrvatski narod jedan od najraseljenijih u svijetu, rekao je zastupnik Krpina.

Zastupnik **Mladen Godek** odgovorio mu je kako nije ni očekivao da će se s njim razumjeti, ističući da mu je Krpina izokrenuo riječi. Rekao je da neće govoriti o terminima raseljenoj, iseljenoj Hrvatskoj, o dijaspori, dodajući da se zauzima da ti ljudi imaju aktivno i pasivno pravo glasa. Osvrćući se na navode o iseljavanju iz Hrvatske spomenuo je da to traje od 1850. do današnjih dana, te da svakako preteže odlazak iz ekonomskih razloga. Tko to ne prizna, zamagljuje stvarnost, ne znam radi čega, rekao je.

U ispravku netočnog navoda, zastupnik **Ante Beljo (HDZ)** rekao je, da kad se govori o pravu glasa za dijasporu, da nije riječ o hrvatskim iseljenicima i prognanicima od 1500. nego o hrvatskim državljanima koji imaju prebivalište izvan Hrvatske, a takvih danas ima samo u Njemačkoj više od pola milijuna, u Francuskoj, u Kanadi, u Americi. Oni imaju isto pravo glasa, kao Vi i ja, i moramo im omogućiti da to pravo ostvare, rekao je zastupnik Beljo.

U važeći zakon ugraditi odredbe o otvorenim listama

Zastupnik dr.sc. **Zdravko Tomac (SDP)** drži da bi bilo puno bolje da se o izbornom modelu u Hrvatskom saboru raspravljalo prije godinu ili više dana. Predložio je osnivanje Povjerenstva u kojemu bi bili predstavnici svih klubova, koji bi na temelju i predloženih zakonskih tekstova i rasprave predložili Saboru što dalje. Naveo je kako iz saborske rasprave proizlazi većinsko mišljenje da sada nema mogućnosti za donošenje novog izbornog zakona, te da treba ići na usklađivanje postojećeg. Smatram da oko toga

možemo postići konsenzus. Drugi konsenzus bi trebao biti da idemo korak dalje, pa da se i taj postojeći izborni zakon, osim usklađivanja s Ustavom, poboljša i u nekim odredbama. U tom smislu postavio je pitanje je li moguće da se u postojeći izborni zakon, o kojem je država podijeljena u deset izbornih jedinica, jedanaesta za građane koji su izvan Hrvatske i posebna za manjine, izmijeni na način da na izborima budu tzv. otvorene liste. To znači, da pružimo šansu da ljudi biraju s jednim glasom stranku, a s drugim da na tim listama zaokruže najviše 14

Svi se zaklinju u struku, a struka je izostala. Ako bi se uvele otvorene liste trebalo bi za svaki birački odbor, a njih je od 6 do 7 tisuća, osigurati optičke čitače.

zastupnika. Ja bih rekao da je opće raspoloženje da treba stvoriti mogućnost da se biraju i ljudi i stranke. To je važno jer u parlamentarnoj demokraciji Sabor mora biti tijelo koje kontrolira izvršnu vlast. Dodao je, da su u postojećem modelu u kojemu se bira samo nositelj liste, a ne i kandidati s nje, zastupnici fiktivno kontrolirani od vrha svoje stranke, i od izvršne vlasti, a trebalo bi biti obratno. Zauzeo se da se to uvede u postojeći izborni zakon jer bi to, rekao je, natjeralo stranke da ne vode politiku podobnosti, nego sposobnosti. Ako bi se tome dodala i izmjena po kojoj bi se na isti način birali i zastupnici s lista građana, minimalnim bi promjenama napravili veliki korak naprijed. Ako to nije moguće, predložio je tehničke izmjene postojećeg izbornog zakona, a da se predlagače zakonskih tekstova i klubove zastupnika obveže da nastave rad na jednom pravom modelu izbornoga zakonodavstva. Također je rekao da bi uz tehničke izmjene važećega zakona trebalo razmisliti i o uvođenju dopisnoga glasovanja za građane koji žive izvan Hrvatske.

Zastupnica **Zdenka Babić-Petričević (HDZ)** navela je da se iseljavanje hrvatskog naroda iz domovine može podijeliti u šest razdoblja, i to od 15. stoljeća do danas. Ako bi se brojila i treća generacija u europskim zemljama, onda 50 posto Hrvata živi izvan domovine, navela je, dodajući da

je Hrvatska treća zemlja u svijetu po broju iseljenika. Također je rekla da je od 3. siječnja 2000. na djelu jedan drukčiji način skrbi za te ljude. Protuustavnim smatra prijedlog SDP-a da zastupnike u Sabor biraju hrvatski državljani koji imaju prebivalište i prebivaju u Republici Hrvatskoj najmanje tri mjeseca bez prekida prije dana zaključivanja popisa birača. To znači, da se pravo glasa, po tom SDP-ovu prijedlogu veže za mjesto prebivališta. Kad bi se to prihvatilo, to bi bilo protuustavno i svi koji bi time bili pogođeni mogli bi tužiti svoju vlastitu državu, navela je izrazivši nadu da do toga neće doći.

Osvrnula se i na prijedlog HSS-a po kojemu državljani s prebivalištem u inozemstvu biraju najmanje tri zastupnika, i naglasila, da HSS u obrazloženju predloženog zakona navodi jedno, a u saborskoj raspravi sasvim drugo.

Prebivalište ne može biti kriterij za glasovanje na izborima jer je to protuustavno, ponovila je, dodajući da se pravo glasa svugdje u svijetu veže uz državljanstvo.

Na primjedbe kolega zastupnika iz SDP-a da hrvatski iseljenici ne plaćaju porez, i da za to ne bi trebali sudjelovati na izborima, navela je da hrvatsko iseljeničtvo u Hrvatsku godišnje unese 4,5 milijardi dolara, da plaćaju poreze, komunalije, održavaju dio svojih obitelji u domovini, i školuju u njoj svoju djecu.

Također je rekla, da se danas u Hrvatskom saboru osjeća pomalo ponižena i uvrijeđena, i da govori u ime stotina tisuća hrvatskih ljudi koji su se i u zadnjih deset godina brinuli za svoju domovinu, kao što su to činili i u vrijeme kad je bila zarobljena za vrijeme Jugoslavija.

Postupak aktualne hrvatske vlasti nije samo pokušaj ograničavanja ljudskih prava i sloboda, nego i pokušaj ponovne podjele hrvatskog korpusa, kao nekada, a posebno od 1945. do 1990., istaknula je apelirajući da se ne zaboravi da su druga i treća generacije hrvatskih iseljenika već ambasadori svoje domovine i da bi na njih Hrvatska trebala biti ponosna.

Zastupnik **Zlatko Čanjug (HND)** rekao je da kada jedna stranka kaže da joj je potpuno svejedno po kojem će se izbornom zakonu provesti izbore, pokazuje da joj je samo do vlasti i ni do čega drugog. Meni nije svejedno, po kojem će se izbornom zakonu birati, i čista je laž, kad netko govori

suprotno, rekao je, dodajući, da se ti kojima nije svejedno kako će se birati, ne pitaju kakav je Sabor bio u povijesti, čemu je težio i kakvu bi danas politiku trebao prezentirati. Samo vodimo računa o našim uskim stranačkim interesima, rekao je navodeći da je svim zastupnicima stalo da i u sljedećem mandatu sjede u Hrvatskom saboru i da se narodu prikažu boljima.

Također je rekao kako mu nije jasno da po važećem izbornom modelu na izbore želi ići HDZ, koji je po tom zakonu izbore izgubio, ali ni to da se i koalicija usuglašava da se s tim zakonom ide na izbore samo zato što su ih po tom zakonu dobili. Ističući kako je samo jedan zastupnik Hrvatskih nezavisnih demokrata koji neće moći utjecati na donošenje izbornog zakona, rekao je, kako su ipak pozitivni primjeri da se smanji broj zastupnika na 120. To bi mogao biti signal da želimo smanjiti državnu birokraciju, i pokazati narodu da nam je u interesu kvalitetna politika, a ne koja je stranka zastupljena. Rekao je da je za Hrvatsku previše 154 zastupnika i 22 ministarstva. Ključnim pitanjem naveo je hoćemo li se opredijeliti za stranke. Parlamentarna demokracija ovisi o strankama, a ako je želimo unaprijediti, onda je to neposredna demokracija. Ako želimo zagovarati čovjeka, kao čovjeka, onda treba težiti tvoj neposrednoj demokraciji i primijeniti je na svim razinama, rekao je. Dodao je da nije dobar, ni broj predloženih izbornih jedinica, jer ne odražava volju birača na terenu, te da bi bilo pravednije povećati broj izbornih jedinica, minimalno barem na 21 županiju, a u neposrednoj demokraciji uvesti i neposredni izbor gradonačelnika i načelnika.

Navodeći kako je zastupnik u Hrvatskom saboru 1848. bio iskren i istinski prijatelj puka, rekao je da se zastupnici danas skrivaju iza stranačkih lista, kao što je godinama bilo i za jednog. To nije u redu, promijenimo takvo stanje, ako već hoćemo kvalitetno razmišljati o politici učinimo da to bude neposredna demokracija, rekao je. Izborni zakoni bitno utječu na politički život i treba misliti u interesu hrvatske države a ne hoće li moja stranka biti zastupljena ili neće. Važnim smatra pojačati ulogu žena i mladih u hrvatskoj politici.

Što se tiče hrvatskog iseljništva, rekao je da je riječ o ljudima koji

imaju određena prava, te da je na njima hoće li se ili neće uključiti u politički život u Hrvatskoj. Imaju pravo na neki oblik sudjelovanja i nemojmo biti protiv toga, rekao je.

Javljaajući se za repliku zastupnik **Miroslav Rožić (HSP)** rekao je kako je izjava zastupnika Canjuge da se "mi ovdje pokušavamo prikazati boljima nego što jesmo", zapravo na granici uvredljivosti. To može možda biti točno u njegovu slučaju, ali ako govori o mom, onda to nije točno, jer se ja u Saboru nikada nisam pokušavao prikazati boljim nego što jesam, pa ni u ovoj temi, rekao je Rožić.

Odgovarajući na repliku, zastupnik **Canjuga** je rekao, da se to može shvatiti kao simpatična sintagma.

Replicirao mu je i zastupnik mr.sc. **Željko Glavan (HSL)** navodeći kako je zanimljivo da kad zastupnik Canjuga govori nešto pozitivno, onda govori "ja", a kad govori negativno onda "mi", a prije toga govori o osobnoj odgovornosti zastupnika. S druge strane, rekao je, s ponosom ističe, da je član Hrvatskih nezavisnih demokrata, a čak se, naglasio je, i iza te stranke nije skrio na izborima.

Zastupnik **Ivo Lončar (nezavisni)**, replicirajući je rekao, kako je Canjuga naveo da mnogi od zastupnika žele biti u idućem sazivu Sabora i da se zato prikazuju boljima nego što jesu. On je tu govorio "mi", a to se njegovo "mi", dok je bio na vlasti, uvijek transformiralo u "ja" i zato je njemu to neprihvatljivo, jer je on pobornik "pendrek demokracije", rekao je. Također se osvrnuo i na navode o uvođenju neposredne demokracije, dodajući kako bi bilo dobro, kada je Canjuga u pitanju, uvesti posrednu demokraciju koju je dobro definirao jedan ideolog socijalističkog samoupravljanja, drug Bevc.

Zauzimam se da svi u Sabor uđemo po civiliziranom modelu, a neka kolega Canjuga ide po posrednom delegatskom sustavu, kakav je bio u socijalističkom samoupravljanju.

Odgovarajući na repliku zastupnik **Zlatko Canjuga** rekao je kako se može vidjeti i u tim vizijama o kojima govori Lončar, no da kad bi i sagledavao sve vizije politike, pa i demokracije, nigdje pojedine ljude, kao što je Ivo Lončar, ne bi smjestio ni u Platonovu viziju demokracije i države.

Replicirala je i zastupnica **Zdenka Babić-Petričević**, navodeći da je zastupnik Canjuga među inim rekao

kako se nekada skrivalo iza jednoga pojedinca na listi. Canjuga se skrivao iza jednog pojedinca i tek je tada pobjeđivao i sada još sjedi na tom stolcu, koji se zove Hrvatska demokratska zajednica, navela je.

Zastupnica **Dorica Nikolić (HSL)** navela je kako činjenica da se cijeli dan raspravlja o četiri zakonska prijedloga pokazuje da se vladajuća koalicija nije uspjela dogovoriti. Da je to uspjela sve bi išlo po hitnom postupku, nitko nikoga ne bi ništa pitao i stvar bi bila završena u 15 minuta, istaknula je i navela da nema vremena za novi izborni zakon.

Ako je doista postojeći zakon veliki problem, upitala je, kako to da se oni koji su podnijeli zakonske prijedloge, osim zastupnice DC-a Vesne Škare-Ožbolt, toga nisu sjetili prije. Svi oni koji su se zauzimali za novi izborni zakon, tvrdeći da stari ne vrijedi, svi su kratkog pamćenja. Postojeći zakon donijet je s vrlo visokim konsenzusom i tada je u raspravi i dogovoru između stranaka zapravo samo bilo sporno pitanje dijaspore. Prema tome, danas je nepotrebno otvarati pitanja da li uvesti jednu izbornu jedinicu, deset, šest, žele li to građani, ne žele, je li to demokracije ili nije. Nema nikakve isprike što mi danas raspravljamo o tim prijedlozima, ako smo već htjeli, onda smo mogli otvoriti javnu raspravu davno prije toga, istaknula je, dodajući kako je trebalo uključiti i stručnjake, a koji su inače sudjelovali u izradi postojećeg zakona. Navela je da se sada to suzilo na raspravu u Parlamentu, a tvrdi se da bi trebala biti veća demokratičnost, da bi trebali biti uključeni građani.

Sada, kada se nije mogao postići dogovor unutar vladajuće koalicije, izvlačiti tisuću i jedan razlog za promjenu izbornog zakona nema smisla, naglasila je, dodajući da Sabor više nema vremena za donošenje novoga.

Nedostaje riječ struke

Zastupnik mr.sc. **Željko Glavan (HSL)** rekao je kako se svi zaklinju u stručnost, ali da te struke fali. No, za sve je premalo vremena, rekao je, dodajući kako i javni natječaj za nabavku roba i usluga mora trajati 15 dana. Sve se radi u zadnji čas i tvrdim da građane u načelu ipak izborni sustav bitno ne zanima. Predložio je da se postojeći zakon uskladi s ustavnim promjenama i zakonima koji su u međuvremenu donijeti.

Naveo je kako mu se čini da su prijedlog SDP-a očito radili ljudi koji ne mogu sagledati posljedice onoga što su napisali. Ustvrđio je da po tom prijedlogu može doći do izuzetne neregularnosti izbora u vezi s tzv. otvorenim listama. U Hrvatskoj, rekao je, ima 80 stranaka, svaka od njih može predložiti svoju listu, što znači 120 imena, a to je 9.600 imena koje treba tiskati na glasačkom listiću. Volio bih vidjeti biračke odbore kako bi riješili taj posao, jer SDP-ov prijedlog predviđa da svaki čovjek pored stranke može zaokružiti jedno do 60 imena. To bi u našim

Hoće li zbog ukidanja JMBG-a hrvatski birači nakon što glasuju dobiti žig na ruku kako se na biralištu ne bi pojavili ponovo.

uvjetima jednostavno bilo nemoguće, rekao je, dodajući, kako ima podatke da u Hrvatskoj ima vrlo malo optičkih čitača, a da je 6,7 tisuća biračkih mjesta koji bi ih za to trebali imati. Koliko bi se novca trebalo potrošiti da se nabave ti optički čitači, ne znam, rekao je, dodajući kako je taj predloženi zakon u tehničkom dijelu, kao i u sustavnom loš.

Lošim prijedlogom smatra i to, što bi srpska nacionalna manjina automatski imala tri zastupnika. To bi teoretski moglo značiti da sto ljudi izabere tri zastupnika, a s druge strane svi ostali predstavnici srpske manjine da sudjeluju i u općim izborima i tako utječu na opću političku volju. To praktično znači da ostvaruju dvostruko pravo glasa, što mislim da nije u redu i zauzمام se za nefiksnu kvotu i u slučaju srpske nacionalne manjine, rekao je.

U ispravku netočnog navoda, **Josip Leko (SDP)** rekao je kako je neprimjereno reći da je zastupnik Mate Arlović za jednu noć napisao Ustav, s obzirom na to da je Ustav donio Hrvatski sabor u ustavnoj proceduri.

Zastupnik **Glavan** odgovorio mu je da je povrijedio Poslovnik, navodeći da u svom izlaganju nije spomenuo ni jedno ime.

Potrebno osigurati regionalnu zastupljenost

Zastupnik mr.sc. **Miroslav Rožić (HSP)** podsjetio je da je prije četiri

godine, kada je donesen izborni zakon Hrvatska stranka prava bila jedina koja se zalagala za čisti proporcionalni sustav i jednu izbornu jedinicu. Danas to predlaže i SDP, ali sada je to bitno različito jer kada je to predlagao HSP, tada je Hrvatski sabor imao dva doma. Danas kada Županijskog doma nema ta se regionalna zastupljenost ne bi mogla osigurati kroz jednu izbornu jedinicu, jer bi se teoretski moglo dogoditi da svi zastupnici budu iz Zagreba ili pak, da Slavonija ili Dalmacija nemaju ni jednoga zastupnika. HSP je za jednu izbornu jedinicu, ali pod uvjetom da Sabor bude dvodomni i da se kroz taj drugi dom osigura regionalna zastupljenost.

Govoreći o pravima hrvatske dijaspore, naveo je da tko god je državljanin Republike Hrvatske ima pravo birati bez ikakvih dodatnih kriterija. Naveo je, kako u Hrvatskom saboru, sjedi zastupnik Furio Radin (talijanska manjina) koji ima dvojno državljanstvo - hrvatsko i talijansko, te da bez ikakvih problema glasuje na talijanskim izborima. Nitko ga u Italiji ne pita gdje je njegovo prebivalište, nitko ga ne ograničava da glasuje za talijanski parlament zato što on ima prebivalište u Hrvatskoj. Upitao je zašto Hrvatska svojim državljanima ne bi omogućila taj stupanj demokracije kao što imaju Talijani i neke druge europske zemlje. Nedopustivo je hrvatskim državljanima zabraniti da glasuju samo zato što ne ispunjavaju neki dodatni kriterij, rekao je.

Zauzeo se i za uvođenje glasovanja dopisnim putem na način da se svaki državljanin javi izbornom povjerenstvu koje će mu na adresu poslati glasački listić, a on će mu ga vratiti. To je posve uobičajen postupak u svijetu, i naši državljanji tako glasuju u Kanadi i u Americi., rekao je upitavši zašto Hrvatska svom iseljeništvu to ne bi omogućila.

Smatra da broj od 140 zastupnika nije prevelik i da otprilike, toliki broj zastupnika imaju zemlje sa sličnim brojem stanovnika kao i Hrvatska.

Oni koji se zauzimaju za smanjenje broja zastupnika govore bez ikakvih argumenata ili možda pripadaju političkoj opciji tzv. demokratskog centralizma i smatraju da bi bio dovoljan jedan komitet od dvadesetak članova koji bi vodio jednu malu državu. S druge strane, rekao je kako smatra da je previše osam zastupnika nacionalnih manjina na broj od 140

zastupnika. Ako bi se broj zastupnika smanjivao na 120, HSP predlaže da broj zastupnika nacionalnih manjina bude najviše šest, a ako ostane broj od 140, da ih bude sedam jer je to točno pet posto od ukupnog broja zastupnika. Osam zastupnika manjina na 120 zastupnika je definitivno previše i ne odražava pravi odnos između većinskog naroda i manjina.

Iz SDP-ova prijedloga HSP, rekao je, podržava otvorene liste, dodajući da su to i zastupnici HSP-a predlagali prije četiri godine.

Zastupnik **Krunoslav Kordić (HDZ)** rekao je kako su se pred zastupnicima pojavila četiri zakonska prijedloga, što upućuje da ne postoji ni načelna suglasnost političkih stranaka o izbornom zakonu. Uočljivo je, rekao je, da izborni zakon svaka politička stranka sagledava s aspekta svojih užitih interesa, odnosno s aspekta da osvoji ili zadrži vlast. Naveo je da SDP-ov prijedlog, suprotno Ustavu Republike Hrvatske, ukida aktivno i pasivno izborni pravo hrvatskim državljanima koji nemaju prebivalište u Hrvatskoj. Tim prijedlogom SDP želi još više oslabiti krhke veze između brojne dijaspore i Hrvata u Bosni i Hercegovini s matičnom domovinom.

Rekao je kako je teško razumjeti zašto SDP to predlaže posebno u vezi s biračima iz Bosne i Hercegovine i Nacrtom ugovora o dvojnog državljanstvu između BiH i Republike Hrvatske koji je predložila RH, a po kojem se ugovorne strane slažu da će dvojni državljani aktivno i pasivno pravo glasa na izborima ostvarivati sukladno nacionalnom zakonodavstvu države potpisnice ugovora.

Prema tome, naveo je, ne vidim osnova, da se državljanima Republike Hrvatske s prebivalištem u Bosni i Hercegovini, ukine biračko pravo kako je to predloženo u SDP-ovu prijedlogu, i to posebno ne dok im se ne ostvari jednakopravnost, jednakopravni ustavni status u Bosni i Hercegovini s druga dva naroda i dok je Bosna protektorat, kojim upravlja međunarodna administracija.

Ustvrđio je da se u Vladi i Saboru pod svaku cijenu nastoji izbjeći ikakva rasprava o Hrvatima izvan domovine, dok su to redovite prakse vlada i parlamenata država koje imaju dijasporu. Tom nepoželjnošću rasprave, u Vladi i Saboru stekao se lažni dojam da su Hrvati izvan Republike Hrvatske nepotrebni i da ne mogu pridonijeti sveukupnom razvitku hrvatskoga gospodarstva i društva, i

da ih kao takve treba isključiti iz Sabora i niza drugih oblika suradnje. Zaboravlja se činjenica da je iseljena Hrvatska dala ogroman doprinos u Domovinskom ratu, i da iseljena Hrvatska može biti značajan partner u procesu privatizacije, pridonijeti gospodarskom, kulturnom, demokratskom i svakom drugom boljitku matične države, zanemaruje se ustavna obveza prema prihvaćenom Daytonskom sporazumu i sporazumu o posebnim odnosima s Federacijom BiH, rekao je.

Dodao je da su hrvatska Vlada i predsjednik kontinuirano davali podršku međunarodnoj administraciji za tihu reviziju Daytonskog sporazuma i Ustava Federacije BiH na štetu hrvatskog.

Zastupnik dr.sc. **Anto Kovačević (HKDU)** rekao je kako bi bilo dobro da se u interesu općeg dobra hrvatskog naroda zastupnici mogu odreći stranačkih interesa i donijeti konsenzusom novi izborni zakon. Podsjetio je da je i važeći prihvaćen konsenzusom, te da je blagodat hrvatske demokracije što će se prvi put, dva puta za redom birati po istom izbornom modelu. Rekao je kako je možda važeći izborni zakon najbolji za jednodomni Hrvatski sabor, a da bi budućnost mogla biti mješoviti model i mogućnost izravnoga biranja pojedinaca.

Ocijenio je da se iz SDP-ova i HSS-ova prijedloga mogu vidjeti uskostranački interesi, te je dobrim ocijenio što nitko ne prihvaća ideju o jednoj izbornoj jedinici. To bi bio neprirodan hrvatski centralistički unikat, rekao je.

Nećemo pogriješiti ako na izbore izidemo po starom Izbornom zakonu, jer je prijedlog o jednoj izbornoj jedinici antidemokratski, proturegionalan i centralistički, zaključio je.

Kako će se bez JMBG-a provjeravati identitet birača

Dr.sc. **Đuro Njavro (nezavisni)** istaknuo je da Hrvatskoj treba kvalitetnija politika i profesionalniji političari koji će moći razumjeti probleme društva i oblikovati rješenje tih problema. U Hrvatskoj ne može stabilne politike ako će se sa svakim novim izborima mijenjati izborni zakon, i zato se zauzima da se ne mijenja. To iz više razloga, a jedan od njih je što u ovom trenutku ne postoji ni približan konsenzus kakav bi novi

izborni zakon trebao biti, rekao je. Kamo sreće, rekao je, da nismo dva puta mijenjali Ustav i da se veća javna rasprava vodila prije ukidanja Županijskog doma. Da je ostao Županijski dom, onda sigurno ne bismo izbrisali jedinični matični broj iz hrvatske prakse i zakonodavstva. Upravo zbog toga brisanja, rekao je, nije mi jasno pomoću čega će se građani identificirati na glasačkom mjestu, i je li bez toga uopće moguće provesti poštene izbore.

Upitao je hoće li Hrvatska završiti u praksi nekih afričkih zemalja gdje će birači nakon što su glasali dobiti žig na ruku, kako se ne bi još jednom pojavili na izbornom mjestu.

Tko brzo zakone donosi, još ih brže mijenja, a najskuplje je za jednu državu i stabilnost političkog sustava često mijenjati izborne zakone, rekao je. Zauzeo se da u Hrvatskoj nikada jedan saziv Sabora ne donosi izborni zakon nego da se donosi najmanje kroz dva saborska saziva. Rekao je kako je ustavnim promjenama politički sustav Hrvatske ostao nedorađen. Predsjedniku su smanjene ovlasti, Parlamentu formalno povećane, ali, istaknuo je, zastupnik je ostavljen u položaju da ne može odgovoriti na očekivanja koja pred njega stavljaju građani i birači. Zastupnik nema mogućnosti korištenja stručnog savjeta, elementarne uvjete rada kakve ima zastupnik u njemačkom ili austrijskom parlamentu. Daleko je još Hrvatska od parlamentarne demokracije i naprotiv, došli smo do toga da hrvatska javnost od zastupnika očekuje puno, a u biti i ne zna kako su zastupnici nemoćni u izvršavanju profesionalnih obveza i u osnovici prepušteni snalaženju. Promjenama političkog sustava Hrvatska više nema predsjednika koji donosi odluke u kritičnim trenucima, aribitru, nema ni Vladu koja je do kraja domišljena. Imamo kancelarski sustav bez kancelara, parlament od kojega narod očekuje puno, a zastupnici znaju kako malo mogu udovoljiti. Hrvatski politički sustav treba stabilnost, treba ga pažljivo popravljati, a ne samo donositi zakone čime se stvara iluzija promjena, u kojoj se nitko ne može snaći, i na kraju se proizvede opća neefikasnost, koja u 3,5 godine poveća inozemni dug sa 10 na 15 milijardi dolara, nezaposlenost sa 16 na 22 posto, a gospodarski rast nikako ne uspijeva povećati iznad tri do četiri posto. Politika koja nikako

ne povećava izvoz, koja povećava trgovački deficit i deficit platne bilance i koja na kraju Hrvatsku ne približava Europskoj uniji, nego ju je zakovala u regiju zapadnog Balkana, se treba mijenjati. A da bi se to učinilo, politika treba biti profesionalnija i zato ne treba mijenjati izborni zakon, ne bar na brzinu rekao je.

Zastupnik **Marijan Maršić (HSS)** rekao je kako mu se čini da će se zbog nemogućnosti usuglašavanja različitih izbornih prijedloga, najvjerojatnije na izbore ići s postojećim zakonom koji treba uskladiti s Ustavom i Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina.

Rekao je da u SDP-ovu zakonu nema uvida u zastupljenost pojedinih područja pa je moguće da bi iz pojedine županije bilo više zastupnika, a iz nekih ih uopće ne bi bilo. Također je mišljenja da je teško provediv SDP-ov prijedlog o poluotvorenim listama, te da tu ideju treba bolje urediti. Nasuprot SDP-ovu prijedlogu HSS-ov, rekao je, naročito dobro regulira pitanje teritorijalne pokrivenosti. Zastupnik takvim izborom postaje odgovoran prvenstveno svojim biračima iz izborne jedinice, rekao je, dodajući da je vrlo važno da kandidat određene izborne jedinice ima prebivalište u toj istoj izbornoj jedinici. Predložio je da se zakonom regulira dostupnost informacija o imovinskom stanju svakog zastupnika, te da se vodi računa o nespojivosti dužnosti. Potrebno je detaljnije razraditi na koga se sve to odnosi, da li na općinske i na gradske vijećnike, članove županijske skupštine, gradonačelnike i načelnike općina. Mišljenja je da HSS-ov prijedlog zakona nudi izbornu mogućnost biračima da unaprijede i djelomično stabiliziraju parlamentarnu demokraciju.

Rekao je da je dobra odredba o zadržavanju izbornog praga od pet posto za jednu listu, odnosno da za koalicijske liste dviju ili više stranaka bude osam posto. Logičnim je ocijenio da pravo da budu birani imaju građani od 18 godina.

GLASOVANJE

Većinom glasova - sa 104 za i 3 suzdržana Hrvatski sabor prihvatio je zaključak kojim se obvezuje Odbor za Ustav, Poslovnik i politički sustav da

za prvu slijedeću sjednicu Hrvatskog sabora po hitnom postupku pripremi prijedlog nužnih izmjena i dopuna Zakona o izborima zastupnika u Hrvatski sabor.

Sa 66 glasova za, 33 protiv i osam suzdržanih zastupnici su prihvatili Prijedlog zakona o izborima zastupnika u Hrvatski sabor koji je predložio Klub zastupnika HSS-a.

Također su većinom glasova - 55 glasova za, 35 protiv i 16 suzdržanih prihvatili i Prijedlog zakona o izborima zastupnika u Hrvatski

sabor, koji je predložio Klub zastupnika SDP-a.

Odbili su predložene zakone Kluba zastupnika DC-a i zastupnika Zlatka Kramarića (LS) i Damira Kajina (IDS).

Za Prijedlog zakona o izborima zastupnika u Hrvatski sabor koji je predložio Klub zastupnika DC-a glasovalo je 37 zastupnika, 31 je bio protiv, a 39 suzdržanih.

Za Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o izborima zastupnika u Hrvatski sabor, koji su predložili zastupnici Zlatko Kramarić

(LS) i Damir Kajin (IDS) glasovala su 33 zastupnika, 13 protiv, a 61 je bio suzdržan.

Većinom glasova Hrvatski sabor odbio je prihvatiti Prijedlog zakona o izbornim jedinicama za izbor zastupnika u Hrvatski sabor, koji je predložio Klub zastupnika DC-a, kao i Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o izbornim jedinicama za izbor zastupnika u Zastupnički dom Hrvatskog sabora koji su predložili zastupnici Zlatko Kramarić i Damir Kajin.

M.B; N.B; S.Š.H.

PRIJEDLOG I KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O PRESTANKU VAŽENJA ZAKONA O POTVRĐIVANJU UGOVORA IZMEĐU VLADE REPUBLIKE HRVATSKE I VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE O UREĐENJU STATUSNIH I DRUGIH PRAVNIH ODNOSA VEZANIH UZ ULAGANJE, ISKORIŠTAVANJE I RAZGRADNJU NUKLEARNE ELEKTRANE KRŠKO

Ugovor o nuklearnoj elektrani Krško stupio na snagu

Klub zastupnika HSLŠ-a podnio je aktom od 7. veljače 2003. godine Prijedlog zakona o prestanku važenja Zakona o potvrđivanju Ugovora između vlada Hrvatske i Slovenije o uređenju statusnih i drugih pravnih odnosa vezanih uz ulaganje, iskorištavanje i razgradnju nuklearne elektrane Krško. Taj Prijedlog svojim potpisima podržao je 51 saborski zastupnik. Prihvaćeno je da se Zakon razmotri i donese po hitnom postupku. Vlada Hrvatske u vezi s prijedlogom Kluba zastupnika HSLŠ-a dala je svoje mišljenje da se predloženi zakon ne prihvati. Radna tijela Hrvatskoga sabora također su bila protiv donošenja tog Zakona. Nakon dugotrajne rasprave većinom glasova zastupnika donesen je zaključak kojim se ne prihvaća Konačni prijedlog zakona o prestanku važenja Zakona o potvrđivanju ugovora vlada Hrvatske i Slovenije o nuklearnoj elektrani Krško. Uz to Hrvatski sabor donio je zaključke koje je predložio Klub zastupnika HSS-a.

O PRIJEDLOGU

Klub zastupnika HSLŠ-a u ocjeni stanja, osnovnim pitanjima koja se trebaju urediti Zakonom te posljedicama koje će donošenjem zakona prosteći navodi da je Hrvatski sabor donio 3. srpnja 2002. godine Zakon o potvrđivanju ugovora između vlada Hrvatske i Slovenije o NE Krško. Pritom je donijet zaključak: "U slučaju da se do 1. siječnja 2003. godine ne steknu uvjeti za stupanje na snagu Ugovora, Hrvatski sabor će razmotriti potrebu za stavljanje izvan snage Zakona o potvrđivanju Ugovora." Kako slovenska strana nije ratificirala predmetni Ugovor do tog roka, a ne postoje naznake da će ga skoro ratificirati, nameće se potreba za njegovim stavljanjem izvan snage. Hrvatskoj je samo od srpnja 2002. godine nanijeta šteta od 39 milijuna američkih dolara, a ukupno od 1998. godine taj iznos je gotovo 300 milijuna dolara. Ukoliko se dogodi da Slovenija ratificira Ugovor, koji bi time postao punovažan, Hrvatska

dolazi u još nepovoljniju poziciju. Opraštaju se slovenski dugovi od 250 milijuna dolara, Hrvatskoj se nameće obveza financiranja raspremanja elektrane i preuzimanja polovice otpada (600 milijuna dolara), te ukida mogućnost povlačenja imovine u novcu po budućem arbitražnom zahtjevu (više od 900 milijuna dolara). Zbog svega navedenog, a imajući u vidu gospodarsku i ekološku dobrobit Hrvatske, Klub zastupnika HSLŠ-a predlaže prestanak važenja predmetnog Ugovora. Sam predloženi zakon ima dva članka. Prvim se stavlja izvan snage Zakon o potvrđivanju Ugovora dviju vlada o Krškom. U članku drugom predloženo je da Zakon stupa na snagu danom donošenja.

MIŠLJENJE VLADE

Vlada predlaže Hrvatskome saboru da ne prihvati Zakon predlagatelja Kluba zastupnika HSLŠ-a iz slijedećih razloga. Točno je da se do 1. siječnja 2003. godine nisu stekli uvjeti za

stupanje na snagu Ugovora vlada Hrvatske i Slovenije o nuklearnoj elektrani Krško, jer slovenska strana još nije dostavila obavijest o ispunjavanju uvjeta za stupanje na snagu Ugovora na slovenskoj strani. Tako su se formalno stekli uvjeti da Hrvatski sabor otvori raspravu o potrebi stavljanja izvan snage Zakona o potvrđivanju tog Ugovora, temeljem Zaključka koji je donijet prilikom donošenja tog Zakona 3. srpnja 2002. godine.

Međutim, nije točna tvrdnja iz ocjene stanja za donošenje predmetnog Prijedloga zakona da ne postoje naznake da će slovenska strana uskoro ispuniti uvjete za stupanje na snagu Ugovora, jer je slovenski parlament 25. veljače 2003. godine potvrdio Ugovor. Realno je za očekivati slovensku diplomatsku notu u vezi toga. Isto tako, nisu točni navodi da bi primjena Ugovora bila gospodarski štetna za Hrvatsku. Naime, Vlada Hrvatske je 20. lipnja 2002. godine Hrvatskom saboru, uz Konačni prijedlog zakona o potvrđivanju Ugovora, dostavila i dodatno obrazloženje u kojem je dana analiza gospodarske koristi.

Za hrvatskog partnera u NE Krško (Hrvatska elektroprivreda d.d.) najveća je šteta što ne upravlja svojom elektranom i što ne raspolaže odgovarajućom električnom energijom koja se u njoj proizvodi. To stanje može promijeniti samo stupanje na snagu Ugovora kojim se kompromisno rješavaju pitanja iz prošlosti i kojim se, što je još važnije, utvrđuju jasni uvjeti ravnopravnog gospodarenja tom elektranom do kraja njenog životnog vijeka. Dakako, predugo odgađanje stupanja na snagu Ugovora može učiniti upitnim ostvarivanje planiranih pozitivnih učinaka za hrvatsku stranu. Ukoliko Ugovor stupa na snagu, tada bi valjalo postupati sukladno Ugovoru i hrvatski partner bi trebao ući u punom smislu u vlasništvo svog dijela NE Krško.

Radi činjenice da Ugovor rješava pitanje međusobnih financijskih odnosa zaključno s 30. lipnja 2002. godine, te činjenice da Hrvatska elektroprivreda još ne sudjeluje u upravljanju društvom NE Krško d.o.o. i da ne preuzima električnu energiju iz elektrane, Vlada Hrvatske će predložiti Vladi Slovenije dogovorno rješenje pitanja naknade Hrvatske elektroprivrede za štetu koju objektivno trpi, uključivo i

druga moguća otvorena pitanja. Ako se ne bi postigao sporazum, Hrvatska elektroprivreda će moći koristiti pravni put predviđen Ugovorom (arbitraža).

Ukoliko Ugovor ne stupa na snagu hrvatska je strana već poduzela potrebni korak tj. Hrvatska elektroprivreda je uz suglasnost Vlade, pokrenula prearbitražni postupak, koji će se, u slučaju nestupanja na snagu Ugovora, i nastaviti. U slučaju nastavka arbitražnog postupka, hrvatska bi strana ipak bila vjerodostojnija ukoliko se ne ukine Zakon o potvrđivanju Ugovora, kako to predlaže Klub zastupnika HSLS-a.

RADNA TIJELA

U uvodnom izlaganju na **Odboru za gospodarstvo, razvoj i obnovu** predstavnik predlagatelja istaknuo je da je predmetni akt podnesen prije potvrđivanja Ugovora između vlada Hrvatske i Slovenije o nuklearnoj elektrani Krško, od strane slovenskog parlamenta, odnosno u bitno drugačijim okolnostima. Hrvatski sabor zaključcima je obvezao Vladu da poduzme sve mjere radi stupanja na snagu Ugovora, a u slučaju da se do 1. siječnja 2003. ne steknu uvjeti za to Hrvatski sabor će razmotriti potrebu stavljanja izvan snage Zakona o potvrđivanju Ugovora. Vlada je, podsjeća predstavnik predlagatelja, u svibnju 2002. godine zauzela stajalište prema kojem bi odgađanje stupanja na snagu Ugovora narušilo postignutu ravnotežu na štetu hrvatske strane. Nadalje, Ministarstvo gospodarstva je 10. veljače 2003. godine zaprimilo pismo Hrvatske elektroprivrede u kojem se upozorava na posljedice u slučaju da slovenski parlament potvrdi ili ne potvrdi Ugovor. Hrvatska elektroprivreda predlaže da se poduzmu radnje za stavljanje izvan snage Zakona o potvrđivanju Ugovora prije nego Ugovor potvrdi slovenski parlament. Predstavnik predlagatelja predložio je da se prije rasprave i zaključaka Odbora od Vlade zatraži spomenuto pismo Hrvatske elektroprivrede kao i diplomatska nota Ministarstva vanjskih poslova, koja je upućena slovenskoj strani u svezi s Ugovorom.

Predstavnik Vlade ukazao je da će Vlada dostaviti tražene dokumente uz napomenu da je Hrvatska elektro-

privreda uputila više pisama te da je uz suglasnost Vlade pokrenula prearbitražni postupak.

U raspravi je izneseno stajalište člana Odbora prema kojem je Ugovor višestruko štetan za Hrvatsku. Pored toga naglašeno je da se Hrvatska prvi put ovim Ugovorom obvezala na zbrinjavanje 50% radioaktivnog otpada i istrošenog nuklearnog goriva NE Krško. Postavljeno je pitanje o razlozima slovenske strane za odugovlačenje potvrđivanja ovog Ugovora. Predstavnik predlagatelja ukazao je da zbog tih okolnosti Hrvatska trpi štetu, koja dnevno iznosi oko 1,5 milijuna kuna.

Nakon provedene rasprave Odbor je većinom glasova odlučio Hrvatskome saboru predložiti zaključke. Prvo, ne prihvaća se Prijedlog zakona o prestanku važenja Zakona o potvrđivanju Ugovora između vlada Hrvatske i Slovenije o nuklearnoj elektrani Krško. Drugo, zadužuje se Vlada Hrvatske da pokrene postupak rješavanja pitanja naknade štete Hrvatskoj elektroprivredi nastale nepreuzimanjem električne energije iz NE Krško, kao i drugim otvorenim pitanjima.

Odbor za zakonodavstvo također je raspravljao o prijedlogu zakona kojeg je podnio Klub zastupnika HSLS-a. Odbor se protivi donošenju ovog Zakona iz razloga utvrđenih u Mišljenju Vlade Hrvatske od 27. veljače 2003. godine.

RASPRAVA

Predsjednik Odbora za zakonodavstvo **Josip Leko (SDP)** informirao je da Odbor nije imao kvorum. Smatramo da Prijedlog zakona nije pripravan za raspravu bez stajališta nadležnog tijela, rekao je Josip Leko. Nakon kraće stanke za konzultacije o tome su se izjasnili predstavnici klubova. U ime Kluba zastupnika HSS-a **Luka Trconić (HSS)** rekao je da nema potrebe za odgodom ove rasprave. Svako kašnjenje i neodržavanje rasprave bilo bi fatalno, jer samo još danas ima smisla o ovome raspraviti i prihvatiti ovaj Prijedlog zakona, rekao je u ime Kluba zastupnika HSP-HKDU **Anto Đapić (HSP)**. On je dodao da Slovenija danas šalje diplomatsku notu kojom se ispunjavaju uvjeti i stupa Ugovor na snagu. Klub zastupnika HSLS-a smatra također da se rasprava treba

provести, rekao je **Joško Kontoč (HSLŠ)**. Klub zastupnika Libre ne vidi razloga za odgodu ove rasprave, rekao je **Ivo Škrabalo (LIBRA)**. Klub zastupnika LS-a također smatra da nema nikakvih valjanih razloga da se ova rasprava odgađa, upozorio je **Zlatko Kramarić (LS)**. Rasprava izaziva veliku pozornost u javnosti i svako odgađanje moglo bi dovesti do nekih novih špekulacija. Klub zastupnika Hrvatskog bloka također smatra da se rasprava treba održati danas, izvijestila je **Zdravka Bušić (HB)**. Klub Demokratskog centra također misli da nema potrebe odgoditi današnju raspravu, rekla je **Vesna Škare-Ožbolt (DC)**. Ja se isto u ime Kluba zastupnika HDZ-a pridružujem ovim prijedlozima da se održi rasprava, ustvrdio je **Vladimir Šeks (HDZ)**. Pri tome je dodao kako nema nikakve zapreke da se kratko prekine sjednica Hrvatskoga sabora i zakaže sjednica Odbora za zakonodavstvo te da Odbor da svoje mišljenje. Čemu odgoda, upitao je u ime Kluba IDS-a **Damir Kajin (IDS)**. Ova rasprava je trebala biti održana 1. siječnja 2003. godine. Ova rasprava je post festum. Pokušaj odgode samo dodatno potiče sumnju naših građana da nešto nije u redu s ratifikacijom Ugovora o nuklearnoj elektrani Krško. Zaključak je posve jasan. Održat ćemo raspravu, ustvrdio je predsjednik Hrvatskoga sabora **Zlatko Tomčić (HSS)**.

Nepovoljna situacija

U ime predlagatelja Zakona govorio je **Dražen Budiša (HSLŠ)**. On je podsjetio da je Hrvatski sabor 3. srpnja 2002. godine nakon ratifikacije Ugovora o nuklearnoj elektrani Krško donio zaključak prema kojemu ako slovenski parlament ne ratificira Ugovor do 31. prosinca 2002. godine, da će Hrvatski sabor razmotriti proglašavanje ništavnim potpisani Ugovor. U međuvremenu slovenski parlament, ali ne do tog roka, ratificirao je Ugovor. U ovom trenutku čeka se potvrda ili odustajanje od veta Državnog sveta Slovenije i nakon toga nota Vlade Slovenije s kojom bi taj ratificirani sporazum stupio na snagu.

HSLŠ pokrenuo je postupak za proglašenje ništavnim tog sporazuma, a temeljem zaključka Hrvatskog sabora od 3. srpnja 2002. godine, u trenutku kada slovenski parlament još nije ratificirao spo-

razum. Uputili smo i pismo premijeru Ivici Račanu prije same ratifikacije sporazuma u slovenskom parlamentu da se povuče nota koju je u srpnju 2002. godine hrvatska Vlada uputila Vladi Slovenije. Sada o Prijedlogu zakona HSLŠ-a raspravljamo u novom pravnom kontekstu u odnosu na onaj koji je postojao kada smo izišli s tim prijedlogom. Sada je nepovoljnija situacija za raspravu.

Nema ugovora od 1974. godine do danas koji slovenska strana nije prekršila oko nuklearne elektrane Krško. Najdrastičnije je bilo podržavljenje nuklearke i odluka da se Hrvatskoj ne isporučuje električna energija.

HSLŠ duboko žali što smo došli u situaciju u kojoj imamo niz neriješenih pitanja sa Slovenijom. Odbacujemo bilo kakav zaključak da je to bila naša intencija. Puno puta čulo se od predstavnika Vlade da vlasništvo obvezuje. Dogodilo se da je Hrvatska odlukom Hrvatskog sabora odustala od potraživanja prema Sloveniji od oko 300 milijuna dolara, a prema postupku koji se vodi pred Trgovačkim sudom u Zagrebu za neisplaćenu električnu energiju od trenutka kada je slovenska država podržavila zajedničko vlasništvo u elektrani. Poznati slovenski pravnik Janez Šmidovnik je u "Delu" napisao da je to barbarski čin te predviđa da će radi njega nastati štetne posljedice za Sloveniju. To se nije dogodilo. Tada nismo mogli predmijevati da će se za nekoliko godina naći hrvatska Vlada koja će u nemogućnosti pronalaznja zajedničkog rješenja oko spornih pitanja iz prošlosti biti za stav: podvucimo crtu u odnosu na ono što je bilo i gradimo odnose na perspektivi. Nije se moglo pretpostaviti da će se naći na čelu ove države Vlada koja će otpisati iznos od 300 milijuna dolara. Naravno, ne osporavamo naše obveze prema Sloveniji za neisplaćenu struju do 1998. godine, kao i obveze kao suvlasnika koje se odnose na amortizaciju, odnosno dodatna ulaganja. Međutim, nema ugovora od 1974. godine do danas koji slovenska strana nije prekršila oko nuklearke. Najdrastičnije je bilo podržavljenje nuklearke i odluka da ne dobivamo električnu energiju.

Prvo je pitanje odakle odustajanje od našeg zahtjeva za neisporučenu električnu energiju u dugom razdoblju od četiri godine. Drugo, kao suvlasnik imamo obvezu koja proizlazi iz dekomisije i zbrinjavanja otpada. Ali nismo imali obvezu fizičkog preuzimanja otpada iz nuklearke do potpisivanja ovog sporazuma. Hrvatska nema prostora za pohranjivanje nuklearnog otpada. Hrvatska nije izabrala lokaciju, niti je može izabrati, niti će je izabrati, a preuzela je obvezu koju nije imala. Postavlja se pitanje što smo mi dobili. Odustajanje od potraživanja od 300 milijuna dolara, preuzimanje obveze prema dekomisiji i zbrinjavanju nuklearnog otpada. Dobili smo, zamislite, stupanje u posjed onoga što je naše vlasništvo, polovicu nuklearke.

Ove godine bez struje iz Krškog

Nakon ratifikacije sporazuma HEP je fakturirao svaki mjesec slovenskoj strani iznos koji premašuje 6 milijuna dolara. Taj se iznos popeo na više od 50 milijuna dolara. Vlada Hrvatske u obrazloženju pri ratifikaciji napisala je da kompromisni prijedlog iz ovog Ugovora ima rezona jedino u slučaju da on stupi na snagu u drugom tromjesječju prošle godine, a najkasnije do 30. lipnja. Od tada je prošlo osam mjeseci, a da nismo dobili ni kilovat sata. Imamo izjavu ministra za okoliš u Vladi Slovenije, gospodina Janeza Kopača koji kaže da Hrvati ove godine vjerojatno još neće dobiti električnu struju iz nuklearke Krško. To znači nije više osam mjeseci nego bi to moglo biti godinu i pol dana na one četiri godine od kada nismo dobivali struju do ratifikacije samog sporazuma. Postoje dodatni elementi. To su dva zakona koje je usvojio slovenski parlament u isto vrijeme kada je ratificirao ovaj sporazum. Jedan je Zakon o ionizirajućem zračenju, a drugi Zakon o nuklearnom otpadu. Dobili smo službenu izjavu ministra Kopača da će, ukoliko se hrvatska strana ne bude držala rokova, ne predviđenih ovim sporazumom nego obvezama Europske unije prema izgradnji lokacija za zbrinjavanje nuklearnog otpada do 2008. godine, slovenska strana razvrgnuti ratificirani Ugovor. Ta obveza do 2008. ne postoji u ratificiranom sporazumu. Europska unija to traži od zemalja koje imaju nuklearne elektrane. Usput treba

podsjeti na jednu apsurdnu rečenicu iz Vladinog obrazloženja da će naše potpisivanje ratificiranog sporazuma uvesti Hrvatsku u krug zemalja s nuklearnom energijom što će pospješiti našu integraciju u Europsku uniju. U Europskoj uniji, međutim, ima zemalja koje nemaju nuklearnu energiju.

Veliki dio argumentacije koju ovdje iznosim, upozorio je Dražen Budiša, je argumentacija Hrvatske elektroprivrede, suvlasnika nuklearke Krško. Na zadnjoj sjednici Odbora za gospodarstvo, razvoj i obnovu pomoćnik ministra gospodarstva Roman Nota obećao je da će prije ove rasprave biti dostavljeno pismo Nadzornog odbora Hrvatske elektroprivrede, sva dokumentacija i nota Vlade Hrvatske Sloveniji. Iz tog bi se vidjelo da ova argumentacija nije argumentacija političke stranke nego vlasnika polovice nuklearke Krško. Ali ta se argumentacija zastupnicima ne daje. Poduzeća u državnom vlasništvu ne mogu imati poslovnih tajni pred Vladom i Hrvatskim saborom. Zaključak je Nadzornog odbora HEP-a da Hrvatski sabor na prijedlog Vlade donese odluku o realizaciji zaključka od 3. srpnja

Suštinsko je pitanje što su dogovorile vlade Hrvatske i Slovenije, a što ne smiju znati Hrvatski sabor, stručnjaci i javnost.

2002. godine, tj. da se proglasi ništavnim ratificirani sporazum. Različitim političkim manevrima pa i pritiskom na ljude iz HEP-a zabacila se dokumentacija. Predlažem da svu dokumentaciju dobijemo kako bismo imali uvid u to na koji način su se donosile te odluke, koja je politička logika stajala iza toga i koji motivi. Radi se o promašenom poslu zbog kojeg ćemo imati teških posljedica. Zbog čega? Zbog toga što je mišljenje HEP-a bilo, a ono se taji, da i tako ratificirani sporazum neće biti provediv te da nas i nakon toga čeka arbitražni postupak, ali u puno nepovoljnijim okolnostima u odnosu na startnu poziciju Hrvatske gdje smo otpisali već 300 milijuna dolara. Vodit ćemo arbitražni postupak za ovih 50 milijuna dolara koji su nastali od 3. srpnja do današnjeg dana.

Jadna je hrvatska Vlada koja se tako odnosi prema svom vlasništvu i

nacionalnim interesima. Goreg poteza od ovoga ova Vlada nije napravila. Kolegama iz HDZ-a moram reći da je i njihova vlada propustila pokrenuti arbitražni postupak u trenutku kada je Slovenija iz vlastila HEP kao suvlasnika nuklearne elektrane, zaključio je Dražen Budiša.

300 milijuna dolara

Netočno je da je Hrvatska preuzela obvezu fizičkog zbrinjavanja nuklearnog otpada, ustvrdila je **Dragica Zgrebec (SDP)**. Slovenija je preuzela obvezu odlaganja, a Hrvatska u svom dijelu obvezu financiranja zbrinjavanja nuklearnog otpada. A što se tiče pisma radi se o mišljenju Uprave HEP-a, gdje ona izvještava Ministarstvo gospodarstva o tome što bi trebalo poduzeti ukoliko se ratificira, a što ukoliko se ne ratificira sporazum u slovenskom parlamentu.

Kolega Dražen Budiša je rekao da je Hrvatska odustala od potraživanja 300 milijuna dolara, podsjetio je **Ljubo Česić-Rojs (HDZ)**. Međutim, to neće ostati slovenskoj Vladi. Upravo tu i leži zec. U pitanju je mito i korupcija. Točno se zna u dolar kome će biti podijeljeno tih 300 milijuna dolara. Imam dokumente. Neka se Državno odvjetništvo pozabavi time. Podijelit će najviši članovi naše i slovenske vlade i još iz višeg vrha, čak ih ima iz našeg Hrvatskog sabora, rekao je Ljubo Česić-Rojs.

Predsjedavajući sjednicom, predsjednik Hrvatskog sabora **Zlatko Tomčić (HSS)** upozorio je zastupnika da treba biti pažljiv. Ove riječi vjerojatno čuje državni odvjetnik. On bi se morao raspitati koji su to članovi naše i slovenske vlade te Hrvatskog sabora koji će podijeliti 300 milijuna dolara. Molim da se klonimo ovako teških optužbi, a ako netko ima dokaze neka to državnom odvjetništvu predoči, zaključio je Zlatko Tomčić.

Kolega Dražen Budiša je rekao da svi znamo što se dogodilo. Međutim, ne znamo, rekao je dr.sc. **Anto Kovačević (HKDU)**. Upravo danas otvaramo mrakove o kojima hrvatski narod nije imao pojma. Odričemo se 300 milijuna dolara, dok istovremeno dižemo kredite kod MMF-a. Slovenci kupuju vrijeme. Hrvatski političari, koji često igraju tenis sa Slovencima, prodaju to vrijeme, a Hrvatska gubi. Svjedoci smo da se i danas govori i piše da u Hrvatskoj postoji sprega organiziranog kriminala, vlasti i mafije.

Potom je **Dragica Zgrebec (SDP)** izvijestila o stavovima Odbora za gospodarstvo, razvoj i obnovu. Uslijedilo je uvodno izlaganje predstavnika Vlade, ministra gospodarstva Ljube Jurčića. Stavovi Odbora su prikazani, kao i mišljenje Vlade koje je iznio ministar Jurčić.

Na izlaganje ministra Jurčića za ispravak netočnog navoda javio se **Tonči Tadić (HSP)**. Ratifikacijom Ugovora Hrvatska je pristala na otpis slovenskih dugova radi neisporučivanja struje i to prebijala sa slovenskim potraživanjima. Međutim, time je Hrvatska u minusu od 200 milijuna dolara. Drugo, Hrvatska prvi put pristaje sufinancirati preuzimanje

Spor oko nuklearne elektrane Krško Hrvatska nikako nije mogla izgubiti.

ili ostajanje u Sloveniji 50% radioaktivnog otpada, što do sada nikada nismo imali. Sporazum je temeljem toga štetan. Jednako tako pristali smo pokriti 50% svih troškova upravljanja nuklearnom u zadnje četiri godine, a da ne znamo koliki su i zašto su nastali. Što se tiče minusa svatko može raditi svoje analize, odgovorio je ministar Ljubo Jurčić. Obveza Hrvatske u vezi sa zbrinjavanjem otpada i razgradnje elektrane proizlazi iz sporazuma zaključenog 1970. godine. Obveza glede otpada još je jasnije utvrđena u Samoupravnom sporazumu iz 1982. godine, gdje se govori da će osnivači iz pojedine republike u omjeru 50:50 snositi troškove koji proizlaze iz deponiranja nuklearnog goriva i otpadnih radioaktivnih materijala.

Ponovo se javio **Tonči Tadić**, ali je predsjedavajući potpredsjednik Hrvatskog sabora **Baltazar Jalšovec** ustvrdio da ne može ići ispravak na ispravak. **Marina Matulović-Dropulić (HDZ)** ocijenila je da je dobro što je ministar Ljubo Jurčić spomenuo ovo iz 1982. godine, jer se tu isključivo govori o pokrivanju troškova. A ovim Ugovorom mi moramo preuzeti i otpad i zbrinuti ga u Hrvatskoj. Za povredu Poslovnika javio se **Miroslav Rožić (HSP)**. Upitao je po kojem članku Poslovnika predstavnik Vlade ima pravo na ispravak ispravka netočnog navoda te upitao zašto kolega Tonči Tadić nije mogao dobiti ispravak netočnog navoda na izlaganje ministra. Zatražena je u ime Kluba zastupnika HSP-HKDU-a

stanka, a nakon nje **Miroslav Rožić (HSP)** prvo je izrazio razočarenje činjenicom da se ovdje nalazi ministar Ljubo Jurčić, a da ovdje u ime Vlade ne sjedi strateg i arhitekt ovog fijaska i gospodarski sramotnog Ugovora za Hrvatsku, potpredsjednik Vlade koji je zadužen za energetiku, tvorca energetske strategije, predsjednik Nadzornog odbora HEP-a, osnivač i direktor Energetskog instituta "Hrvoje Požar". Kao Klub tražili smo stanku zbog povrede Poslovnika. Predlagatelj ove točke dnevnog reda nije Vlada, nego Klub zastupnika HSL-a. Prema tome, ministar ne može prema Poslovniku davati nikakvo uvodno izlaganje. Može tijekom rasprave svaki puta kada dobije riječ dobiti najdulje 10 minuta. Prema članku 209. Poslovnika ako zastupnik zatraži riječ da bi ispravio netočan navod predsjedatelj će mu dati riječ čim završi govor onoga koji je iznio navod. Nakon što je drugi put gospodin ministar zatražio riječ iznio je u tom svom izlaganju nekoliko netočnih navoda. Kolega Tonči Tadić i ja javili smo se za ispravak netočnog navoda. I morali ste nam zbog toga dati riječ, rekao je Miroslav Rožić.

Vi ste među ostalim zatražili, a to sada niste ponovili, da se i sastane Odbor za Poslovnik i politički sustav. On se može u roku 24 sata sastati i on će se sastati te dati ispravno tumačenje ovoga što tražite što nisam dobro napravio, ustvrdio je predsjedavajući Baltazar Jalšovec.

Gubitak 717 milijuna dolara

Nastavljena je rasprava u ime klubova. U ime Kluba zastupnika IDS-a **Damir Kajin (IDS)** naglasio je da bi svi vjerojatno radije da nikada nije došlo do gradnje nuklearne elektrane Krško. Vjerojatno bi i Slovenci radije da nuklearku nemaju na svom teritoriju, iako tu činjenicu vješto danas koriste spram Hrvatske. Ova hrvatska Vlada nije odlučivala o pokretanju gradnje nuklearne elektrane Krško. Nije to učinila ni HDZ-ova vlast. Genezu problema oko nuklearne elektrane Krško svi znamo. Prvi isporučeni kilovati su iz 1981. godine. Prekid isporuke struje Hrvatskoj uslijedio je 30. srpnja 1998. godine. Međudržavni ugovor potpisan je 19. 12. 2001. Hrvatska je ratificirala Ugovor 3.7.2002. godine. Hrvatska u siječnju 2003. pokreće predarbitražni postupak, a u veljači 2003. ovaj Ugovor ratificira i

slovenski parlament. Hrvatska je od 30.7.1998. godine trpjela štetu. Slovenija nije isporučivala struju. Hrvatska je mjesečno gubila više milijuna dolara. Prema podacima Hrvatske elektroprivrede ukupni gubitak koji je Hrvatska pretrpjela kreće se do 717 milijuna dolara. Slovenci kažu da je Hrvatska iskočila iz tog "aranžmana" prije 1998. kada nije htjela sa 50% sredstava sudjelovati u podmirenju troškova za zamjenu parogeneratora.

Slovenija je ratificirala Ugovor o nuklearnoj elektrani Krško. To Hrvatskoj ostavlja vrlo malo manevarskog prostora, to više što je Slovenija pred vratima Europske unije.

Bilo je za vjerovati da će Hrvatska ratifikacijom dati pozitivan primjer slovenskoj strani kako bi ona zatvorila neka druga otvorena pitanja. Međutim i dalje tapkamo na mjestu. Već sada je jasno da najkrupnija hrvatsko-slovenska pitanja neće biti u stanju razriješiti politički establishment Ljubljane i Zagreba već da će ta pitanja sigurno biti prepuštena trećima, odnosno arbitrima ili međunarodnim sucima.

Hrvatska je u sedmom mjesecu 2002. uputila jasnu poruku Ljubljani. Dali smo i rok da naša ratifikacija vrijedi do 31. 12. 2002. godine te ukoliko i slovenska strana od tog datuma ne ratificira taj Ugovor Hrvatska "iskače" iz ratifikacije. Nije jasno zašto to Hrvatska nije učinila. Suštinsko je pitanje što su se dogovorile hrvatska i slovenska vlada, a što ne smije znati Hrvatski sabor, odnosno što ne smije znati stručna i najšira hrvatska javnost. U međuvremenu slovenska strana ratificirala je Ugovor. Time je Hrvatskoj dopušteno ono što nikada nije trebalo biti sporno, da "ude" u svoje vlasništvo, odnosno posjed. Pitanje, međutim, glasi što je danas s neisporučenom strujom. Da li će Hrvatska išta dobiti od toga što joj nije gotovo pet godina isporučivana električna energija?

Slovenska strana ima potraživanja glede održavanja elektrane, nabavke parogeneratora i slično, ali je svakome jasno da je u ovom aranžmanu hrvatska strana izvukla kraći kraj. Zašto? Ne vjerujem da je to

zbog inercije Hrvatske elektroprivrede. HEP je bio vjerojatno spreman učiniti sve ono što se od njega tražilo. Konačno, Uprava nije ništa drugo nego transmisija Vlade. Možemo slobodno reći da je to političko tijelo. Spor oko nuklearne elektrane Krško Hrvatska nije mogla nikako izgubiti.

Ako podvučemo crtu ispod svega ovoga vidimo slijedeće. Prvo, da je slovenska strana zadovoljna jer je izbjegla arbitražu. Drugo, Hrvatska je najvjerojatnije izgubila 300 milijuna dolara kroz neisporučenu struju. Treće, Hrvatska će morati sudjelovati u saniranju već dotrajalih postrojenja. Četvrto, Hrvatska mora zbrinuti ili početi zbrinjivati 50% otpada ili oko 500 tona istrošenog goriva. Peto, morat će sa 50% sredstava od 600, odnosno 700 milijuna dolara, sudjelovati u razgradnji nuklearne elektrane. Šesto, posvadat će se svi u zemlji gdje smjestiti otpad. Hrvatska je morala odustati od ratifikacije sa 1. 1. 2003.

Hrvatska i Slovenija kao susjedne zemlje upućene su jedna na drugu. Hrvatska će ove godine izvesti u Sloveniju oko 450 milijuna dolara robe. Slovenija izvozi u Hrvatsku oko 700 milijuna dolara robe. Slovenski turisti u Hrvatskoj potroše oko 800 milijuna dolara godišnje, a hrvatski građani u Sloveniji između 100 i 150 milijuna dolara kroz formu zimskog turizma.

Prevarili su se oni koji su mislili da će Sloveniji biti otežan ulazak u Europsku uniju zbog neriješene granice na moru. Upravo obrnuto, Europska unija će nakon nepotrebnog parafa kojega je predsjednik naše Vlade stavio na Sporazum o razgraničenju na moru biti na strani Slovenije.

Ova rasprava o Krškom je post festum. Preduhitrio nas je slovenski parlament. Greška nije na Ljubljani već u Zagrebu što je Ljubljani dao priliku da poentira u izgubljenoj situaciji. Igra mora biti korektna, bez skrivenih namjera, a oko nuklearne elektrane Krško bilo je i previše skrivenih namjera s jedne i druge strane, ali ipak za 300 milijuna dolara više na slovenskoj nego hrvatskoj strani. Upravo zbog toga Hrvatska se nije smjela dovesti u situaciju u kojoj se danas nalazi, zaključio je Damir Kajin.

Nije dobro da se olako i paušalno izbace određeni iznosi, upozorila je **Dragica Zgrebec (SDP)**. Netočno je da

je HEP izračunao da su štete za neisporučenu energiju 717 milijuna dolara. HEP se našao u vrlo nepovoljnom pravnom položaju što se tiče vlasništva i upravljanja. Da bi se koristio arbitražni postupak pred Međunarodnim centrom za rješavanje investicijskih sporova u Washingtonu pokrenuo je postupak temeljem Ugovora o energetskej povelji da se plati odšteta za izvlaštenje. Tu se onda spominje iznos od 717 milijuna dolara. Dakle, kao odšteta za izvlaštenje, a ne štete zbog neisporučene energije. I brojka od 300 milijuna dolara također je proizvoljna.

Ova Vlada je pričuvna vlada Slovenije, ustvrdio je dr.sc. **Anto Kovačević (HKDU)** dodavši da smo prihvatili Ugovor gdje ima tisuću razloga u kojim smo se odrekli svega na što imamo pravo. Istovremeno novim Ugovorom preuzeli smo sve obveze u korist vlastite štete. Pojedinci u hrvatskoj Vladi su ucijenjeni.

Kolega Damir Kajin, naglasio je **Ljubo Česić-Rojs (HDZ)**, govorio je o dugu Ljubljanske banke od 300 milijuna maraka, što nije točno. Dug je 450 milijuna eura. S kamatama i zateznim kamatama popeo se na dvije milijarde eura. Ali, dug Ljubljanske banke prije dvije godine prebačen je u međudržavnu sukcesiju, a to se može riješiti za 10, 20 ili 100 godina ili nikada.

Za ispravak netočnog navoda javio se i **Tonči Tadić (HSP)** koji je rekao da je sklon vjerovati Janezu Drnovšku koji je u slovenskom parlamentu izjavio da je kritika u Hrvatskoj zbog toga što je Hrvatska preuzela obveznost za otpad koju do sada nije imala. A što se tiče rokova slovenski parlament je usvojio i posebne zakone koji kažu da se najkasnije do kraja 2004. godine mora pripraviti plan upravljanja radioaktivnim otpadom, odlagalište locirano do konca 2008, a odlaganje u odlagalište do konca 2013. godine. To su rokovi koji nas trebaju zabrinjavati.

Klub zastupnika Hrvatskog bloka podržao je Prijedlog HSLS-a da se rasprava odmah uvrsti u dnevni red Hrvatskoga sabora, kako bi se promptno djelovalo u obrani interesa Hrvatske, rekla je **Zdravka Bušić (HB)**. Saborska većina je bila protiv. U međuvremenu slovenski nas je parlament preduhitrio te ratificirao Ugovor. U međunarodnom pravu ratificirani međudržavni ugovor uz

razmjenjivanje diplomatskih nota ima prednost pred arbitražom. Malo se toga može učiniti glede povlačenja ratifikacije. Hrvatska je država oštećena za oko milijardu dolara. Koji su bili motivi ovakvog Ugovora? Hrvatska je uložila u nuklearnu elektranu Krško više od 700 milijuna dolara. Hrvatska je tim ulaganjem 50-postotni vlasnik elektrane. Ta ekonomska i pravna činjenica nije spriječila donošenje jednostrane odluke slovenske Vlade da 1998. godine prekine isporučivati struju Hrvatskoj. Time su danas troškovi Hrvatske za neisporučenu struju dosegli iznos od 300 milijuna dolara. Pokrenut je spor na Trgovačkom sudu u Zagrebu, ali ne i pitanje arbitraže.

Ugovor sve svodi na nulu

Nakon 3. siječnja 2000. godine Vlada je dinamizirala pregovore sa Slovenijom želeći riješiti pitanja Piranskog zaljeva, štedišta Ljubljanske banke te statusa nuklearne elektrane. Nametana je teza kako su sva tri pitanja u korelaciji te kako će popuštanje u jednom donijeti pozitivna rješenja u drugom. Nakon prvih rezultata pregovora postalo je jasno kako je pregovarački tim hrvatske Vlade izgubio okvir i smisao u sva ova tri pitanja. Citiram: "Slovenska Vlada ne priznaje dug Ljubljanske banke, smatrajući kako je jamstva za devizne uloge hrvatskih građana nakon raspada SFRJ preuzela Republika Hrvatska". To su riječi visokog predstavnika za nasljedstvo Rudolfa Gabrovca. Piranski zaljev drugi je udarac Slovenije u bradu hrvatske Vlade. Hrvatska se parafiranim sporazumom od strane premijera Račana odrekla dijela svog teritorija, jedan dio pretvorivši u međunarodni koridor, a drugi ustupivši Sloveniji. Umjesto 50% Piranskog zaljeva, odnosno međunarodno pravnog instituta crte sredine, Hrvatska je pristala na samo 19,8 posto. Hrvatski sabor je odbio ratificirati takav sporazum. Ipak, šteta premijerovog parafa ne može se umanjiti. Treći dio hrvatsko-slovenskog paketa jest nuklearna elektrana i sporazum koji se provukao kroz Hrvatski sabor u lipnju 2002. godine, zamaskiran u sukob unutar vladajuće koalicije. Vlada je isticala važnost ponovnog ulaska HEP-a u upravljačku strukturu u jednakom omjeru sa Elektro Slovenijom, uštede

dobivanja jeftinije struje. Ali Vlada nije pojasnila kako se Hrvatska odriče svog potraživanja za neisporučenu struju od 300 milijuna dolara. Hrvatski udio u nuklearnoj elektrani prije ratificiranja Ugovora iznosio je oko 720 milijuna dolara, ali njegovim stupanjem na snagu hrvatski udio iznosio bi samo 150 milijuna dolara. Naime, od ukupnog udjela odbijaju se financijske obveze razgradnje. Dakle, Hrvatska se odriče 300 milijuna dolara potraživanja za neisporučenu struju. K tome se dodaje novi iznos obveza za razgradnju od 600 milijuna dolara. Znači, Hrvatska je oštećena za više od 900 milijuna dolara. Ni argument Vlade o jeftinijoj struji također ne stoji. Demantirao je to predsjednik Uprave HEP-a Ivo Čović.

Kakvo je raspoloženje u slovenskoj Vladi, najbolje svjedoči izjava ministra Janeza Kopača koji kaže: "Da sporazum nismo ratificirali, počeo bi postupak arbitraže, koji je dug, skup i neizvjesnog ishoda. Tada se toliko ne bih bojao, koliko se bojim otvorene tužbe na zagrebačkom Trgovačkom sudu za neisporučenu električnu energiju od 1998. godine do sada. Međudržavni ugovor sada sve to regulira i svodi na nulu". Slovenija je ratificirala Ugovor, što Hrvatskoj ostavlja vrlo malo manevarskog prostora. To više što je Slovenija pred vratima Europske unije. Hoće li Slovenija ucjenjivati Hrvatsku s njenim izbacivanjem iz nuklearne elektrane Krško, vraćanjem štednih uloga Ljubljanske banke u zamjenu za realizaciju parafiranog sporazuma o Piranskom zaljevu, to sada postaje stvar na koju ne možemo utjecati. To je sve sada u slovenskim rukama. Puno se u javnosti i stručnim krugovima špekuliralo o motivima nametanja ovako štetnog Ugovora. Prema riječima dr. Esada Prohića, savjetnika predsjednika Stjepana Mesića, postoji sumnja kako se radi o konkretnom interesu nekog lobija vezanog uz najavljenju privatizaciju HEP-a. Čak i laiku je jasno kako će se temeljni kapital HEP-a povećati za minimalno 750 milijuna dolara ukoliko postane suvlasnik nuklearne elektrane Krško, a time i vrijednost dionica u privatizaciji. Nitko me ne može uvjeriti kako je ovo pozitivan Ugovor za Hrvatsku i kako se iza svega ovog možda ne krije ogroman osobni interes ili interes nekog jakog lobija, naglašava Zdravka Bušić. Hrvatski blok podržava HSLS-ov prijedlog. Bojim se da nećemo moći

polučiti pravne učinke jer Ugovor je u Sloveniji jučer objavljen i time stupio na snagu. Sada je prekasno da bi se uspjeli osloboditi obveza nametnutih od učinkovite i mudre slovenske Vlade s jedne strane te nesposobne i nesnalazljive hrvatske Vlade s druge strane.

Proizvodna cijena

Usljedilo je nekoliko ispravaka netočnog navoda. **Josip Leko (SDP)** rekao je da se u licitacijama s brojkama o izgubljenoj vrijednosti možemo natjecati. Međutim, nitko ne uzima u obzir i obvezu Hrvatske prema Sloveniji. Ne vrijedi brojka od 300 milijuna dolara za neisporučenu struju, jer u cijeni struje postoji proizvodnja a i obveza servisiranja. Nama nisu problem slovenska Vlada ni Slovenci, kazao je **Ljubo Česić-Rojs (HDZ)**. Problem su naši pojedinci. Slovenija i da hoće ne može vratiti dug Ljubljanske banke jer je taj dug prebačen na međudržavnu sukcesiju prije dvije godine. Kolegica Zdravka Bušić rekla je da se zakon o ratifikaciji Ugovora donio zamaskiran sukobima u vladajućoj koaliciji. To nije točno, upozorila je **Lucija Debeljuh (SDP)**. Ništa nije bilo zamaskirano ni skriveno, jer smo o zakonu u ovome Saboru raspravljali o svim njegovim točkama. Gospođa Zdravka Bušić ne raspolaže dobrim podacima o 300 milijuna dolara, rekao je **Franjo Kučar (SDP)**. Naime,

Ovdje se licitira s brojkama i iznosima od kojih boli glava.

ako je proizvodnja hrvatskog dijela elektrane 2,5 milijardi kilovat sati godišnje i ako HEP kaže da je proizvodna cijena kilovat sata od 2,5 do 2,8 centi onda možemo razgovarati o 250 do 280 milijuna dolara proizvodne cijene. Nije dobro da se prikazuje kao da smo nešto kupili, a nismo dobili što nije točno.

Ovi su dani još od 3. srpnja prošle godine pa do sada dani oporih riječi. Nikome od nas ne može biti svejedno i nitko ne može imati osjećaj da je nevin u ovoj priči, rekao je u ime Kluba zastupnika LS-a **Zlatko Kramarić (LS)**. Ne možemo pristati na posve-mašnju relativizaciju ove teme. Licitira se s brojkama od kojih doista boli glava. Ne bi bilo dobro da i ova rasprava, koja se događa post festum, bude po onoj narodnoj "tresla se brda, rodio se miš". Bilo bi dobro da oni

ljudi koji kažu da imaju podatke i dokumente to podastru javnosti. Na taj način prekinula bi se svaka vrsta špekulacija, jer Hrvatski sabor ne može biti sudnica ali ni navijački klub. Od izvršne vlasti očekuje se dobivanje vjerodostojnih podataka. U posljednje vrijeme postalo je dominantno da su podaci koje dobivamo u najmanju ruku suspekti. I s pravim podacima možete praviti krive zaključke, ali kako je tek s podacima koji su u najmanju ruku dvojbni.

Iscijedeni limun

Kada se otvorila tema Krškoga postavlja se pitanje koliko daleko u prošlost treba ići. Pri tome ostaje mogućnost da se konzultirate s nekim ljudima koji su i u onim vremenima bili uključeni u slučaj Krškoga. No ni poslije razgovora s tim vrlo ozbiljnim i starim ljudima nisam ništa mudriji, kaže Zlatko Kramarić. Ima se osjećaj da smo u ovu raspravu ušli kada je limun potpuno iscijeden, a sada nas se prisiljava da napravimo solidnu limunadu. Preporuka koju bi Klub zastupnika LS-a dao je ta da ipak Hrvatska preuzme svoje vlasništvo sukladno Ugovoru. Ta pozicija pretpostavlja da bi na eventualnoj arbitraži Hrvatska mogla možda biti nešto jača, nego da se odrekne toga vlasništva.

Postavlja se pitanje zbog čega se propustilo reagirati kada smo sukladno zaključcima Hrvatskog sabora to morali učiniti. U konzultacijama s tim ljudima imate sliku koja je pojednostavljena da je do 1990. godine manje-više sve funkcioniralo, a da od te godine naovamo nastupaju problemi. Na tu sliku vrlo se teško može pristati. Stvara se i dojam da je i hrvatska strana poslije 1990. sustavno izbjegavala izvršavati svoje obveze spram Slovenije i da smo bili korak iza. Klub zastupnika LS-a teško ili nikako ne može pristati na percepciju da smo stalno u inferiornom položaju spram Slovenije. U povijest treba zagrebat. Trebalo bi odgovoriti zašto se od dvije nuklearne elektrane odustalo, pa se ostalo samo na jednoj. Zaboravlja se da smo 80-tih godina gradili infrastrukturu Krškog i okolice. Napravili smo most preko Save, hotel, osam kilometara autoceste, robnu kuću, komunalnu infrastrukturu. To također košta.

Jedan od najvažnijih troškova bit će ono što piše u Ugovoru, a to je članak 10. U njemu piše: "Ako ugovorne

strane ne postignu dogovor o zajedničkom rješenju odlaganja radioaktivnog otpada i istrošenoga nuklearnog goriva do kraja redovnoga životnog vijeka obvezuju se da će najkasnije dvije godine nakon toga roka završiti s preuzimanjem i odvoženjem radioaktivnog otpada i istrošenoga nuklearnoga goriva s lokacije nuklearne elektrane Krško i to svaka po polovicu". Ovdje ne piše gdje će se voziti radioaktivni otpad. Ovo odvoženje pokazuje da Hrvatska prvi put preuzima tu obvezu. Ta obveza postoji i moramo je prihvatiti. To su ogromni troškovi. Ovoga momenta ne postoji niti jedna cesta, željeznička pruga, most u Hrvatskoj gdje bismo se to moglo preuzeti. Znači mi bi morali graditi nove ceste, mostove od Krškog. Što se tiče dekomisije tu je problem s velikom kupolom. Što će se s njom dogoditi, može li se i gdje zakopati. Ljudi su posebno upozorili da je s naše strane tim za pregovore uvijek bio inferioran za razliku od Slovenije koja je instalirala na prvoj momčadi. S naše strane ima puno zainteresiranih stranaka koje nisu nezavisne. To vrijedi za HEP, Institut "Hrvoje Požar" i mnoge druge ljude koji vrlo vješto svoje privatne interese transformiraju na nacionalnu potenciju. Ovdje branimo nacionalne interese, a da su prije toga neki ljudi odigrali posao, upozorio je Zlatko Kramarić.

Ozbiljna tema pretvara se u krčmu

Kolega Zlatko Kramarić koristio je formulaciju da se licitira s brojkama, kazao je **Anto Đapić (HSP)**. Međutim, kada se govorilo o šteti nitko nije licitirao napamet. Koristili su se službeni podaci HEP-a. Dr.sc. **Anto Kovačević (HKDU)** je podsjetio da je Zlatko Kramarić rekao da su zastupnici iznosili špekulacije. Međutim to su tvrde činjenice. Slovenci su krali struju. Ne vraćaju novac štetišama. Sa svojom su vojskom stali na hrvatski teritorij na Svetoj Geri. Da ne govorimo o Sunčanom Hvaru i Piranskom zaljevu. Otkud baš to da u svemu tome sudjeluju Slovenci? Kolega Zlatko Kramarić ocijenio je da sa slovenske strane igra prva momčad, a s naše treća liga, što nije točno, smatra **Ljubo Česić-Rojs (HDZ)**. Igrali su legalno izabrani članovi slovenske i naše

vlade. Vjerujem da se bliži kraj i SDP-ovim i HDZ-ovim i drugim boljševicima.

U ime Kluba zastupnika HSS-a **Ante Markov (HSS)** naglasio je da u političkom smislu ova rasprava ima legitimitet. Vlada je trebala pokrenuti da Hrvatski sabor razmotri potrebu za stavljanje izvan snage Zakona o potvrđivanju Ugovora. O ovoj ozbiljnoj političkoj temi, koja ima nacionalnu dimenziju, nije dobro voditi raspravu u ovakvom ambijentu koji narušava dignitet parlamenta i ove ozbiljne točke. Rasprava koja ovu ozbiljnu temu o nuklearci Krško pretvara u krčmu nije dobra. I za manje slučajeve imali smo čitav niz eksperata, konzultanata i pravnih savjetnika, a u ovom slučaju nismo

Rasprava koja ovu ozbiljnu temu o nuklearci Krško pretvara u krčmu nije dobra.

učinili dosta da tu poziciju međunarodnog konzaltinga, pravnog savjetništva, do kraja jasno postavimo. Iščitavajući prijedlog HSLŠ-ovog zakona, koji je ministar gospodarstva Ljubo Jurčić u ime Vlade vrlo jasno odbacio, može se postaviti zaključak - jedna od strana nije u pravu. Netko ovdje mora biti u pravu, a netko nije u pravu. Svima onima koji su stavili svoj potpis i koji su branili stajališta želimo vjerovati. Hrvatska je kasnila 3 ili 4 dana s ratifikacijom, a Slovenija osam mjeseci. I nakon toga Hrvatska nema kompletnu involviranost u sami sporazum. Elektrana nije vraćena u sustav HEP-a, odbijaju se priznati fakture za neisporučenu električnu energiju od 1. 7. prošle godine. Ne sudjeluje se u izradi poslovnog plana za 2003. godinu. Nismo preuzeli vlasnički portfelj, osim nominalno. Slovenija je donijela dva zakona koji nisu u skladu sa samim Ugovorom. Klub zastupnika HSS-a smatra da je nužno da Vlada posebno razmotri mogućnost određene ekspertize u određenom vremenu, a da se u tom vremenu stvori pravna mogućnost u kojoj ne bi nastupile posljedice koje su dogovorene u intervalu kako je donesen sporazum. Želimo vjerovati da je sve ono što je izrečeno točno.

Kolega Ante Markov govorio je da ovu temu ne pretvorimo u krčmu, rekao je **Ljubo Česić-Rojs (HDZ)**. Glavna firma koja vrši transakcije je off shore firma koja je otvorila 14

bankovnih računa u Tel Avivu. Za transakciju od 300 milijuna dala je suglasnost Deutsche Bank iz Zagreba. Preko sada Nove ljubljanske banke lako je namaknula ovaj iznos. Tu su bili uključeni bivši slovenski i naš današnji premijer.

Ugovor o Krškom najkrupniji promašaj Vlade

Klub zastupnika HSP-HKDU-a već osam mjeseci vodi ogorčenu bitku kako bismo upozorili hrvatski javnost na štetnost ovog Ugovora, rekao je **Anto Đapić (HSP)**. Trećeg srpnja 2002. Hrvatski sabor unatoč našem protivljenju ratificirao je Ugovor Hrvatske i Slovenije o nuklearci Krško. Ratifikacijom Ugovora Hrvatska je sebi vezala ruke u svim arbitražama. Svaka arbitraža za Hrvatsku bila je i jest bolje sročena od ovakvog Ugovora. Hrvatska je još 1998. godine trebala pokrenuti arbitražu i zatražiti od Slovenije isplatu naše polovice investicije u nuklearci, koja iznosi najmanje 700 milijuna dolara. Umjesto toga dobili smo ovaj Ugovor. Ugovor je najkrupniji politički, gospodarski, financijski i ekološki promašaj ove Vlade. Njegove posljedice će osjećati brojne generacije Hrvata. Odgovornost za to snose oni koji su sudjelovali u pregovorima. Ovdje se kao mudri stručnjaci i ugledni građani tretiraju oni koji su Hrvatsku ovim katastrofalnim Ugovorom oštetili za milijardu dolara. To nije licitiranje. Nasuprot tome svi oni u Hrvatskoj koji na ovakve poteze Vlade godinama prigovaraju u javnosti se prikazuju kao nedemokrati i bezveznjaci.

Slovenija se u ovom slučaju ponašala kao uvrijeđena europska država koja brani svoje interese. Mi se nemamo što na njih ljutati. Problem je kod nas. Hrvatsku je zastupao Roman Nota, malo viši administrativac iz Ministarstva gospodarstva, dok je Ministarstvo zaštite okoliša bilo isključeno. Čitav je niz razloga radi kojih ovaj Ugovor nije trebalo ratificirati. Tadašnji slovenski premijer Janez Drnovšek priznao je kako do potpisivanja ovog Ugovora Hrvatska nije imala obvezu sufinanciranja i preuzimanja 50% radioaktivnog otpada i istrošenog nuklearnog goriva što će nas koštati barem 500 milijuna dolara. Ovakvi ustupci Sloveniji ničim se ne mogu opravdati.

Ili se radi o neodgovornosti, ili se radilo o svjesnom djelovanju u korist Slovenije pri čemu ne treba zanemariti ni sukob interesa naših pregovarača.

Naglasak današnje rasprave je na realizaciji zaključka Hrvatskoga sabora usvojenog 3. srpnja 2002. godine. Sabor je posve naivno dao Sloveniji početak od šest mjeseci za ratifikaciju Ugovora. Upozoravali smo da je taj rok predug, te da bi bio prihvatljiviji rok od najviše 60 dana. Naime, prema međunarodnoj energetskoj povelji od 1. srpnja 2003. godine nastupa zastara za slovensko oduzimanje nuklearke. HEP je pripremio predarbitražni zahtjev, točnije prijedlog nagodbe kojim je od slovenske strane zatražio naknadu štete od 920 milijuna dolara. Zato je trebalo pod hitno u siječnju ove godine odbaciti ovaj Ugovor. Vlada i vladajuća koalicija učinili su sve kako bi spriječili odbacivanje Ugovora s naše strane. Slovenci su ga konačno ratificirali 25. veljače. To su učinili zato da onemoguće arbitražu koju bi sigurno izgubili. Naime, tek nakon ratifikacije u obje države ovaj Ugovor postaje polazna točka u svezi s

Ugovor o Krškom najkrupniji je politički, gospodarski, financijski i ekološki promašaj ove Vlade.

elektranom Krško za sve daljnje sporove. Ugovor se još može i mora danas pod hitno odbaciti i pokrenuti arbitražu, ali vrijeme ubrzano istječe. Jer 1. 7. ove godine nastupa zastara za slovensku otimačinu našeg vlasništva. Slovenska diplomatska nota još nije zaprimljena u Hrvatskoj, ali stiže danas - sutra. Dakle, Hrvatska još ima vremena za pokretanje međunarodne arbitraže. Posve je nejasno zašto je hrvatska Vlada požurila sa slanjem diplomatske note Sloveniji. Nota je odasлана još u kolovozu 2002. godine. Nejasno je tko je i zašto od strane Vlade onemogućavao HEP-u pokretanje arbitraže. Nejasno je zašto postupak odbacivanja Ugovora o Krškom nije pokrenut još u siječnju ove godine. Očito je bila riječ o opstrukciji od strane Vlade na štetu gospodarskih interesa Hrvatske. Ako nam Slovenci do 1. srpnja ove godine ne prepuste suupravljanje na Krškom, može se ostvariti najluđa, ali vrlo moguća vizija da ne dobijemo struju, a da temeljem Ugovora bude-

mo obvezni sufinancirati zatvaranje nuklearke i zbrinjavanje njenog otpada. Ovaj Ugovor ne regulira stanje nakon 1. 7. 2002. godine. Slovenci nam i ovih osam mjeseci nisu isporučili struju čime nas oštećuju sa dodatnih barem 50-60 milijuna dolara. Već i zato bilo bi potrebno pokrenuti posebnu arbitražu.

Zastupnici HSP-a i HKDU-a predlažu slijedeće zaključke. Prvo, prihvaća se Zakon o prestanku važenja Zakona o potvrđivanju Ugovora Hrvatske i Slovenije o NE Krško, tj. odbacuje se ovaj štetan Ugovor. Drugo, obvezuje se Vlada da u Sloveniji isходи naknadu štete za neisporučivanje električne energije od 1. 7. prošle godine. Treće, obvezuje se Vlada da u Sloveniji isходи plan razgradnje nuklearne elektrane koji neće uključivati unos radioaktivnog materijala na teritorij Hrvatske.

Činjenica je da smo inferiorni u odnosima sa Slovenijom već godinama. Kada se god o tome pokuša povesti oštra rasprava onda se takva vrsta retorike tretira kao ekstremizam ili narušavanje odnosa sa susjedima. Nisu nam krivi Slovenci nego smo mi krivi sami sebi. Ne mogu biti dvije istine o ovom slučaju. Ovdje netko laže, rekao je Anto Đapić.

Opet se ovdje radi o milijardama, upozorio je **Franjo Kučar (SDP)**, a to nije dobro zbog hrvatske javnosti. Gospodin Anto Đapić kaže da je Hrvatska izgubila milijardu dolara. Mislim, to nije istina. Ako netko ispravlja krivi navod onda ne može reći: "ja mislim da to nije točno", reagirao je **Miroslav Rožić (HSP)**.

Preuzima li Hrvatska fizičko preuzimanje otpada?

Nekoliko zastupnika isticalo je da se ovdje licitiralo s brojkama, podsjetio je u ime predlagatelja **Dražen Budiša (HLSL)** te dodao da je brojke iznosio na temelju dokumenata koje ima, a koje zastupnici nemaju. Sama činjenica da smo danas osam mjeseci nakon ratificiranja Ugovora u dvojbi o financijskim pokazateljima pokazuje da kada se taj Ugovor sklapao nije bilo jasne bilance i da se naslijepo potpisivalo. Nije bilo procjene vrijednosti nuklearke niti je ima sada, pa onda niti procjene naših potraživanja i obveza. S kojim pravom se ulazilo u taj sporazum a da nemamo račun? To je pitanje koje se postavlja pred ovu Vladu. Činjenica je

da je pokrenut spor pred zagrebačkim Trgovačkim sudom u iznosu od 300 milijuna dolara. Tu su i naše obveze prema neplaćenju struji do 1998. godine kao i obveze prema investicijama u kojima Hrvatska nije sudjelovala. Drugo je pitanje zbog čega nije sudjelovala.

Nuklearna elektrana mora biti priključena na najmanje dva dalekovoda. Slovenci su se otkacili od Hrvatske i ostali visjeti samo na jednom vodu, onom prema Mariboru. Bilo je to svjesno dovođenje u opasnost sigurnost nuklearke.

Nadalje, kada bi bila u pravu gospođa Dragica Zgrebec da ovaj Ugovor ne pretpostavlja i naše fizičko preuzimanje nuklearnog otpada, kada bi to bio stav koji bi mogla potvrditi i Vlada, onda u bitnom segmentu ovog Ugovora mi bismo prihvatili da smo pogriješili. Ali članak 10. Ugovora govori o preuzimanju materijala. Ne osporava Hrvatska svoju financijsku obvezu. Logično je da suvlasnici snose i te troškove, ali ovim Ugovorom prvi put Hrvatska je pristala na fizičko preuzimanje nuklearnog otpada. Ono se treba izmjestiti iz Krško. Gdje? Teoretska mogućnost postoji da prodamo otpad. Kome, kada, gdje i po kojoj cijeni? Mi nemamo taj plan, a preuzeli smo obvezu. Naša argumentacija da bi se trebalo okrenuti budućnosti a ne gledati na ono što je bilo, bila je u funkciji pridobivanja zastupnika Hrvatskoga sabora oko donošenja odluke koja neće biti opterećena činjenicom što se u ovoj Sabornici dogodilo prije osam mjeseci ili što se dogodilo mojoj strani, naglasio je Dražen Budiša. Nismo u tome uspjeli, jer da je bilo razumijevanja za to naš bi Prijedlog došao na dnevni red prije nego što je Ugovor slovenski parlament ratificirao. U pravu su svi koji govore da smo se sada našli u teškoj situaciji, gdje nemamo dobrog poteza. Postoji, međutim, načelo pacta sunt servanda kojeg slovenska strana u pogledu nuklearke nikada nije poštivala. Svi su ugovori bili izigrani. Sada nam se najavljuje i povlačenje ratifikacije sa slovenske strane u slučaju da Hrvatska ne ispoštuje odredbe Zakona o ratifikaciji, a koje nisu sadržane u osnovnom sporazumu. HLSL uz sve

ove argumente, svjestan situacije da smo u nepovoljnijem položaju ne odustaje od svog Prijedloga zakona.

Kolega Dražen Budiša ukazao je na odredbu članka 10. koji govori da će oba partnera s lokacije nuklearne elektrane Krško pospremiti otpad, rekao je **Josip Leko (SDP)**. Nema obveze gdje. Drugom izjavom se predviđa da će se raditi sporazum o pospremanju nuklearnog otpada, a da će o tom sporazumu odluku donijeti Hrvatski sabor. Zaključak zaista postoji o roku, ali nije sastavni dio međunarodnog Ugovora.

Kolega Dražen Budiša je rekao da HLSL svojim prijedlogom nije pridobio zastupnike. Mene jest, potvrdio je **Ljubo Česić-Rojs (HDZ)**. Upravo iz tih razloga vječitih igara Vi ste napustili ovu Vladu.

Hrvatska predarbitražom misli ozbiljno

Slovenija je 25. veljače ratificirala većinom glasova međudržavni sporazum o nuklearci Krško, rekla je na početku u ime Kluba zastupnika Demokratskog centra **Vesna Škare-Ožbolt (DC)**. Ne puno prije bili smo svjedoci kako su slovenski premijer Anton Rop i ministar za okoliš i prostor Janez Kopač uvjeravali lokalnu zajednicu Krško da odustane od referenduma kojim se trebalo spriječiti ratifikaciju sporazuma s Hrvatskom. Prema njihovom scenariju objavljenom u medijima, Slovenija će ratificirati sporazum, a onda se pozvati na članak 13. Sporazuma i Hrvatsku izvesti iz nuklearke uz naknadu od maksimalno 150 milijuna dolara. To je taktika sa slovenske strane koja će se ne trgne li se Hrvatski sabor sigurno i ostvariti. Nakon što je Hrvatska Sloveniji poslala predarbitražni prijedlog kojim se od nje traži 932 milijuna dolara za svoju polovicu nuklearke, Slovenci su shvatili da konačno Hrvatska misli ozbiljno i da će Slovenija u slučaju arbitraže izgubiti. Objavili su stoga taktiku kojom će prvo ratificirati sporazum, a onda izvesti Hrvatsku. Formalni povod za izvlaštenje bila bi direktiva Europske unije prema kojoj je Slovenija jedina obvezna preuzeti radioaktivni otpad iz nuklearke. Hrvatskoj izlaska iz ove pat situacije tada sigurno ne bi bilo. Položaj Hrvatske danas je lošiji nego što je trebao biti da smo na vrijeme poništili

ratifikaciju Ugovora o Krškom. Hrvatska strana je potpisala i svjesno ratificirala jedan nepovoljan Ugovor kao znak dobre volje, kako je to bilo tada predočeno. Slovenska strana nije se držala rokova iz Ugovora, odnosno ratifikacije do točno ugovorenog roka. Izgleda da je postalo pravilo da se u odnosu prema Hrvatskoj slovenska strana jednostavno ne želi držati ugovora, a kamoli dogovora. Kada smo mi u pitanju ne žele se držati ni međunarodnih konvencija. Stoga je i izuzetno problematična bila odluka slovenske strane o prekidu isporuke struje Hrvatskoj 1998. godine. Elektranu Krško povezana je s dva 400 kilovatna dalekovoda prema Zagrebu i jednim 400 kilovatom prema Mariboru. Nuklearna elektranu mora, prema propisima iz sigurnosnih razloga, biti priključena na najmanje dva dalekovoda. Slovenci su se praktički otkočili od Hrvatske i ostali visjeti samo na jednom vodu, onom prema Mariboru. Ovakvu

Klub zastupnika HDZ-a tvrdi da je Hrvatska već do sada u vezi s nuklearkom pretrpjela štetu od blizu 900 milijuna dolara.

odluku možemo okarakterizirati kao svjesno dovodenje u opasnost sigurnost nuklearke. Nakon toga četiri godine se ne isporučuje Hrvatskoj struja. Prodaje se hrvatska struja na tržištu i sada Hrvatska to sve oprašta. Pa što je 250 milijuna dolara za dobre susjede? Susjede koji su i prema izjavi svojih ministara četiri godine krali struju Hrvatima. Dakle, mi imamo dug od 13 milijardi dolara, a s druge strane velikodušno opraštamo dugove. Ne samo to nego smo preuzeli nekih 400 do 500 milijuna dolara novih obveza. Spremni smo preuzeti polovicu radioaktivnog otpada i njegovo zbrinjavanje.

Rastu novi dugovi i tek kada je bilo jasno da HEP pokreće arbitražu slovenska strana ratificira Ugovor i praktički stavlja tih 250 milijuna dolara u svoj proračun. Klub zastupnika DC-a nije protiv nuklearke. Hrvatska nema dovoljnu proizvodnju električne energije. Nedostaje joj tridesetak posto struje. Ugovor koji smo potpisali ne garantira nam najjeftiniju struju. Ona ovakvim Ugovorom postaje skuplja od struje iz

bilo kojega drugog izvora. Sada je posljednji trenutak popravljnja učinjene štete. Hrvatska mora problem upravljanja, eksploatacije i sigurnosti nuklearne elektrane Krško staviti pred međunarodnu arbitražu. Kad je već snagom ruku ratificiran Ugovor te iste ruke donijele su i zaključak kojim ratifikacija vrijedi do 1. siječnja 2003. godine. Pitam se kada će konačno doći trenutak da pokažemo da nam je prije svega stalo do zaštite nacionalnih interesa, naglasila je Vesna Škare-Ožbolt.

Ispravak netočnog navoda se odnosi na izneseni podatak da je Hrvatska dužna 13 milijardi dolara, rekao je **Željko Glavan (HSL)**. Hrvatska narodna banka objavila je da je Hrvatska dužna preko 15 milijardi dolara. **Franjo Kučar (SDP)** ponovio je da je netočan navod od 300 milijuna dolara za neisporučenu električnu energiju. Cijena kilovat sata proizvedene električne energije je 2,5 centi. Mi nismo preuzimali struju, ali nismo ni plaćali troškove. Prema tome može se govoriti samo o razlici, eventualnoj nabavi električne struje koju je HEP plaćao više od 2,5 centi.

Da ne bi bilo dvojbi koje smo obveze preuzeli ratifikacijom sporazuma **Dražen Budiša (HSL)** pročitao je neke stavke sporazuma, a koje se odnose na program odlaganja radioaktivnog otpada te preuzimanje i odvoženje radioaktivnog otpada i istrošenog nuklearnog goriva s lokacije nuklearne elektrane i to svaka ugovorna strana po polovicu. Citirajući odredbe iz Ugovora kolega **Dražen Budiša** naglasio je samo jednu stranu, upozorio je **Josip Leko (SDP)**. Međutim, nije riječ o preuzimanju u Hrvatskoj nego o obvezi koja je postojala.

Razgradnja nuklearke će Hrvatsku koštati 200 milijuna dolara

Nije ništa čudno da danas vodimo ovakvu raspravu, ustvrdila je u ime Kluba zastupnika HDZ-a **Marina Matulović-Dropulić (HDZ)**. Očito ne posjedujemo dokumente koje smo tražili već prilikom prvog čitanja Zakona. Tražili smo da se svim saborskim zastupnicima dostave svi ugovori i sporazumi iz 1970, 1974. i 1982. godine, definitivan financijski plan i svi troškovi koji su nastali plus sva potraživanja. Nismo dobili od toga ništa. Govorimo o 300 milijuna

dolara. Postoji tužba. Ako je HEP rekao da je to 300 milijuna dolara onda je to tako. Hrvatski sabor je 3. srpnja 2002. godine donio Zakon o potvrđivanju Ugovora između vlada Hrvatske i Slovenije o Krškom. Zaključeno je također ako se do 31. 12. 2002. godine ne steknu uvjeti za stupanje na snagu Ugovora da Hrvatski sabor razmotri stavljanje izvan snage Zakon o potvrđivanju Ugovora. Sada je potpuno jasno da Vlada i vladajuća većina nije ozbiljno mislila odmah nakon 1.1. 2003. raspravljati o Ugovoru. Slovenski parlament je 25. veljače 2003. godine ratificirao Ugovor uz odugovlačenje od osam mjeseci. Razlog odugovlačenja je što slovenska strana nije željela započeti s isporukom struje Hrvatskoj. Slovenska strana nije se držala ničega. Sumnjamo da će se i današnjih ugovora držati. Znali smo da će Slovenija ratificirati Ugovor, jer se rješava sudskih potraživanja HEP-a od 300 milijuna dolara. Drugo, uvlači Hrvatsku kao partnera u nove obveze dekomisije i zbrinjavanja radioaktivnog otpada što će opet koštati barem 300 milijuna dolara. Nadalje, poništava se prijetnja arbitraže i time odštetni zahtjev HEP-a od 935 milijuna dolara.

Klub zastupnika HDZ-a i dalje tvrdi da Ministarstvo gospodarstva i HEP nisu u pregovorima postavili odgovorno braneći hrvatske interese, da su prihvatili manje-više sve ono što je tražila slovenska strana, a da Hrvatski sabor nije mogao u predloženom i potpisanom Ugovoru ništa promijeniti. Sada čekamo notu slovenske Vlade te formiranje radne skupine obiju strana koja je trebala započeti s radom 7. siječnja 2002. godine na temelju zajedničke izjave potpisane 19. prosinca 2001. godine. No to nije ispoštovano. Umjesto poštivanja ugovora i sporazuma iz 1970, 1974. i 1982. godine slovenska strana je jednostrano 30. 7. 1998. preoblikovala nuklearnu elektranu Krško u javno poduzeće čime je potpuno iz vlastila HEP. Od sredine 1998. prekinuta je isporuka struje Hrvatskoj. Time je oštećena Hrvatska za više od 300 milijuna dolara. Samovoljno je smanjen ulog HEP-a sa 180 na 90 milijuna dolara. Dalje, slovenska strana neotplaćene kredite prenijela je na nuklearku za razliku od Hrvatske koja i dalje otplaćuje uzete kredite za izgradnju nuklearne elektrane Krško. Taj kredit iznosi 128

milijuna dolara. Ugovor je ratificiran, a da se uopće ne zna koliki je temeljni kapital nuklearne elektrane Krško niti koliko je Hrvatska uložila u izgradnju, uređenje i opremanje samog mjesta Krško. Tu je izgradnja cesta, mostova, porezi, prirezi koji su ostajali u Sloveniji. Procjena HEP-a je da su ta ulaganja oko 500 milijuna dolara. Umjesto da hrvatska strana traži da se taj iznos prebije s iznosom za dekomisiju, ona i od toga odustaje. Bivša hrvatska Vlada 1998. godine to je tražila od slovenske Vlade, ali su se oni na sve oglušili. Klub zastupnika HDZ-a tvrdi da je hrvatska država već do sada temeljem svega pretrpjela štetu od blizu 900 milijuna dolara. I sada slijedi najgore od svega. Prvo, Hrvatska se obvezala ratificiranim Ugovorom sudjelovati u razgrađivanju nuklearne elektrane što znači plaćati do 2023. godine ili neke druge godine koju oni utvrde u poseban fond koji je formirala slovenska Vlada i koji se nalazi u Sloveniji. To godišnje iznosi 8-9 milijuna dolara. Razgradnja će nas koštati 200 milijuna dolara što je po HEP-ovim proračunima previše. I najvažnije, Hrvatska se obvezuje zbrinuti, preuzeti i prevesti 50% radioaktivnog otpada. Gdje i na koji način Vlada nije rekla. Taj problem će ostati nekoj drugoj vladi. Do ovog Ugovora Hrvatska je trebala pokriti troškove odlaganja i zbrinjavanja otpada, a danas ga treba preuzeti i zbrinuti. Klub zastupnika HDZ-a upozorava da se nigdje jasno ne utvrđuje da je HEP ratifikacijom Ugovora s obje strane postao i da će ostati vlasnik 50% nuklearne elektrane. Klub zastupnika HDZ-a je odmah u srpnju 2002. godine podnio ustavnu tužbu oko načina glasovanja i prihvaćanja ratifikacije ovog Ugovora, ali na to nije još uvijek dobio nikakav odgovor. Klub traži da se prihvati Prijedlog zakona o prestanku važenja Zakona o potvrđivanju Ugovora o Krškom. Ovih dana čulo se i od ljudi iz HEP-a da je ovaj Ugovor neprovediv. Očito je da će se morati napraviti novi ugovor koji će morati doći na ratifikaciju u Hrvatski sabor.

Kompromisom nešto gubiš, a nešto dobivaš

Mi u Libri iskreno smo sumnjali u opravdanost uvrštavanja ove točke u dnevni red Hrvatskog sabora, rekao je **Mladen Godek (LIBRA)**. Ponovo se

raspravlja gotovo identičnim argumentacijama i gotovo istih ljudi ili istih stranaka, na isti način, kao što se to radilo onog 3. srpnja prošle godine. Ne iznosi se ništa novo. Što postizemo ako bismo prihvatili prijedlog HSLS-a da se ratifikacija poništi? Očigledno ono što smo imali 2. srpnja 2002. godine. Istu situaciju ali uz neke dodatne negativne konzekvence i reperkusije. Bit će vrlo ozbiljno doveden u pitanje dignitet Hrvatskog sabora i međunarodni dignitet Hrvatske. To nije nešto što je neopipljivo nego nešto što će postati itekako opipljivo i štetiti nama na način i u iznosima koje sada nitko živ ne može predvidjeti. Jednu stvar sigurno se može tvrditi - štetit će nam. Takav postupak sigurno neće pomoći dobrosusjedskim odnosima sa Slovenijom.

To što ćemo doći u posjed polovine nuklearke nešto je što je apsolutno pozitivno.

Kolega Damir Kajin iznio je podatak da prema nekim računicama Slovenci svake godine ovdje ostavljaju 800 milijuna dolara u turizmu. U nekakvom lošijem odnosu bi značilo da će ostavljati manje ili u onom najlošijem odnosu da će ostavljati ništa.

Što smo postigli ratificiranim Ugovorom? Poznato je da je Hrvatska suvlasnik jedne polovine nuklearke Krško. Možete odgovoriti da to uopće nije bilo sporno. Bilo je sporno, jer Slovenci to nisu priznavali. Mogli smo pokrenuti arbitražni postupak. Što bi bilo da smo 100% u arbitražnom postupku uspjeli? Priznali bi nam polovinu suvlasništva u nuklearki Krško. Međunarodna arbitraža zahtijeva vrijeme, novac i osjećaj nelagode ili opasnosti kao što to uvijek biva kada netko nekome sudi. Hrvatska bi uspjela 100% ali bi to platila i čekala. Šada to imamo, a to je osnova svega. Što smo mi izgubili? Jasno je da smo nešto morali i izgubiti. Čim se postigne sporazum, kompromis onda nešto gubiš, a nešto dobivaš i sad je samo umijeće da se ocijeni što se više isplati. Izgubili smo naknadu za struju do 3. srpnja 2002. godine. Koji je to iznos? Predlagatelj Zakona kaže da je to 300 milijuna dolara štete Hrvatskoj zbog vrijednosti neisporučene struje. Gospodin Damir Kajin je rekao 770 milijuna dolara. Gospodin Tonči Tadić u

novinama daje intervju s naslovom da je Hrvatska oštećena za milijardu dolara. Međutim, nitko u ovom trenutku ne može sa sigurnošću reći koliko to vrijedi. To je strahovito kompleksno pitanje. Zašto? Zato što ta brojka koja se izbacuje očigledno je obračun vrijednosti struje. Međutim, postoji trošak da se do te struje dođe. I za taj trošak nužno se to mora smanjiti. Jedan od osnovnih postulata kod naknade štete je taj da oštećeni mora sve poduzeti da šteta bude što manja. Pitanje je da li je Hrvatska poduzela sve da šteta bude što manja. Dakle, visina štete je jako bitna. I to bi ponovo zahtijevalo arbitražu.

Čuli smo predlagatelja gdje kaže - pa zamislite čime se hvali ova Vlada, ona je uspjela poslije ovog Ugovora doći u posjed nuklearne elektrane Krško. Pa naravno da se time hvali. Pet godina nismo bili u posjedu. To što ćemo doći u posjed je nešto što je apsolutno pozitivno. Kaže se da je Hrvatska oštećena 300 milijuna dolara. To je vrijednost struje. A sada kažemo da preuzimamo obvezu da zbrinemo atomski otpad. Pa zar se stvarno misli da možemo dobiti 300 milijuna dolara, a da nemamo tu obvezu. U krajnjoj liniji ako dobijemo te novce imat ćemo također obvezu da bar u toj vrijednosti snosimo troškove otpada. Nadalje, postavlja se pitanje što će biti u razgradnjom nuklearke jednom kada će do toga doći. Prestanak rada nuklearke veliki je i kompliciran posao. Niti riječi nije trebalo govoriti u ovom Ugovoru, a Hrvatska bi tu obvezu imala. Investitori imaju tu obvezu. Najmanje 15 godina Hrvatska je koristila struju iz nuklearke. Pa zar se stvarno mislilo da mi dalje ništa s tim nemamo i kakav nuklearni otpad da nas tereti. Ne postoji taj sud koji nas u takvom slučaju ne bi obvezao da snosimo troškove svega onoga što smo imali. Čuju se i ovakve tvrdnje: zamislite u kojoj je situaciji Hrvatska. Ona je jedina zemlja na svijetu koja će morati pospremati atomski otpad, a elektrana nije na njenom teritoriju. Sasvim točno. Uz dodatak. Hrvatska je jedina zemlja na svijetu koja uzima električnu energiju iz atomske centrale, a da ona nije smještena na njezinom teritoriju. Pa ocijenite što je bolje. Rečeno je da je Vlada ili pojedini ministri kolaboracionisti. Strašna je to optužba. Kolaboracionizam kao pojam nastaje kad je rat. Mi nismo u ratu sa Slovenijom. Želimo dobrosusjedске odnose. Ako je već netko

kriv, onda smo to mi koji smo u Hrvatskom saboru Ugovor ratificirali. Mi smo krivi, a ne Vlada, ako uopće krivnja postoji, zaključio je Mladen Godek, dodajući da se Libra uopće ne osjeća krivom.

Za ispravak krivog navoda javila su se četiri zastupnika. Prvo je dr.sc. **Anto kovačević (HKDU)** podsjetio da je Mladen Godek rekao da bi povučemo li ratifikaciju došao u pitanje hrvatski dignitet na međunarodnom i unutarnjem planu, a to nije točno. Nadalje, barata se brojkama od 300 milijuna, 750 milijuna, milijardu dolara i to nastoji zastupnik Mladen Godek karikirati. Bez obzira na brojke činjenica je da je krčmara bilo puno, a računa još nema. Bojim se da ste više zabrinuti za slovenski, nego za hrvatski dignitet, poručio je Anto Kovačević.

Gospodin Mladen Godek je rekao da Slovenci ne bi trošili 800 milijuna dolara u Hrvatskoj kao turisti da nismo ratificirali Ugovor. To je besmislica, tvrdi **Željko Glavan (HSLs)**. Slovenci su masovni vlasnici nekretnina na našoj obali. U Hrvatskoj ni za prijašnje ni za sadašnje vlasti nikome nije palo na pamet da nacionalizira slovensku imovinu, za razliku od Slovenaca koji su nacionalizirali našu imovinu vrijednu nekoliko stotina milijuna dolara. Dok je gospodin Mladen Godek govorio imao sam osjećaj da sam u slovenskom, a ne hrvatskom parlamentu, rekao je Željko Glavan. Predsjedavajući predsjednik Hrvatskoga sabora Zlatko Tomčić (HSS) zbog zadnje Glavanove rečenice izrekao mu je opomenu.

Puno smo pravno jači s Ugovorom koji smo ratificirali nego bez njega.

Jadranka Katarinčić-Škrlić (HSLs) također je ispravljala navod zastupnika Mladena Godeka oko antislovenskog raspoloženja. Svaki put kada se u hrvatskoj javnosti pokuša otvoriti rasprava o otvorenim pitanjima između dviju zemalja onda se lansira teza kojoj nije ni jedan drugi cilj, nego da zanemari činjenice koje postoje. Uzvratilo je Mladen Godek upozorivši da se ovdje dva puta dogodilo da se citira da je rekao nešto što nije.

Potom je i zastupnik **Ante Beljo (HDZ)** ispravljao krivi navod Mladena Godeka. U svom izlaganju zastupnik

Godek je rekao da bi se prihvaćanjem prestanka važenja zakona narušio dignitet Hrvatskoga sabora. Dignitet ovog Sabora je narušen 3. srpnja 2002. godine kada se na onaj način glasovalo za ovako štetan Ugovor.

Društveni ugovor o trgovačkom društvu NE Krško

Od proteka roka 31. 12. prošle godine Hrvatski sabor je mogao bilo kada staviti ovu temu na dnevni red, upozorio je u ime Kluba zastupnika SDP-a mr.sc. **Mato Arlović (SDP)**. Slanjem ovog materijala na prijedlog Kluba zastupnika HSLs-a 7. veljače u proceduru izazvane su određene posljedice. U međuvremenu je u

Ako pobornici ove ratifikacije tvrde da smo mi dobili svoj dio elektrane, onda priznaju da su nam ga Slovenci ukrali.

Sloveniji došlo do rasprave i ratificiranja sporazuma. Moramo biti vrlo pragmatični. Prvo, tražiti svoje interese kao država te ih ostvarivati preko našeg subjekta, a to je Hrvatska elektroprivreda. Svi pokazatelji nas upućuju da Hrvatska ima interes da zadrži svoje vlasništvo. Drugo, da dobije struju iz nuklearne elektrane Krško, jer je ona jeftinija. Ako mi nećemo zaštititi i pokušati se izboriti za svoj interes, što nam ostaje? Ostaje nam obveza plaćanja međunarodnog kredita. Ostaje obveza izdvajanja i saniranja nuklearnog otpada koji već postoji. U isto vrijeme ostaje nam mogućnost da spor vodimo prvo mirnim putem, a onda eventualno arbitražom i da sudom tražimo naknadu štete. HEP je podnio zahtjev prema Sloveniji da mirnim putem naknadi štetu Hrvatskoj, odnosno HEP-u za neisporučenu električnu energiju. To je dobar zahtjev. Slovenska strana ima rok od tri mjeseca da odgovori na to. Taj rok ističe 28. travnja. Sad je situacija vrlo interesantna. Sporazum između ostalog uredio je i pitanja rješavanja sporova. Kojim ćemo putem u slučaju da otklonimo ratifikaciju i da prihvatimo prijedlog da se donese Zakon o prestanku ratifikacije štiti našu poziciju? Puno smo pravno jači s Ugovorom koji smo ratificirali nego bez njega. Zašto? Zato što u tom Ugovoru izričito stoji u članku 13. da odredbe prethodnih stavaka vrijede

jednako i za prihod od ulaganja te u slučaju djelomične ili potpune likvidacije. Naša pozicija sad je povoljnija nego što bi bila da nemamo Ugovor. To ne znači da je ona idealna u odnosu na naše zahtjeve koje bismo željeli imati spram druge strane.

Sastavni dio ovog Ugovora je i Društveni ugovor o trgovačkom društvu Nuklearne elektrane Krško u kojem se također ponavljaju svi odnosi oko vlasništva, udjela, upravljanja, oko struje i svega ostaloga. Ima jedna posebna klauzula u Ugovoru o zaštiti prava na temelju ulaganja, a to je međusobni sporazum Hrvatske i Slovenije o poticanju i zaštiti ulaganja. I taj je sporazum rađen na temelju međunarodnih konvencija i u tom pogledu on ostaje i dalje na snazi.

Zahtjev da se mirnim putem pokuša riješiti šteta za neisporučenu energiju koju smo mi trebali dobiti, ako se ne postigne sporazum između vlada, odnosno elektroprivrede Slovenije i Hrvatske, sasvim sigurno će doći pred sud ili na arbitražu. Arbitražu će morati presuditi. U članku 25. Društvenog ugovora, koji je sastavni dio Ugovora, kaže se: Svaki član društva ima pravo i obvezu otkupa 50% ukupne raspoložive snage električne energije na pragu nuklearne elektrane Krško u skladu s ovim Društvenim ugovorom. Ako članovi društva ne iskoriste u cijelosti svoj dio raspoložive snage 50% snose troškove itd. kao da su koristili. Hrvatska nikad nije rekla da ona ne želi iskoristiti električnu energiju nego je uvijek tražila da joj se ta električna energija isporučuje ili da se plati, ali pod istim uvjetima kao što je to i za drugu slovensku stranu.

Na kraju Mato Arlović je izvijestio da će zastupnici SDP-a glasovati za prijedlog Odbora za zakonodavstvo po kojem se ne treba prihvatiti donošenje Zakona kojim prestaje važiti Zakon o potvrđivanju Ugovora vlada Hrvatske i Slovenije o nuklearnoj elektrani Krško.

Za 20 godina iz Krškog 53 milijarde kilovat sati

U ime Vlade riječ je tražio ministar gospodarstva **Ljubo Jurčić**. On je naglasio da Krško ima više aspekata - energetske, ekonomske, ekološke, pravne, upravljačke, menadžerske, međunarodne. Sa stajališta Hrvatske kad se radi o energetske aspektu

onda proizvodnja i količina električne energije koju bi trebala Hrvatska dobivati iz Krškog činila bi oko 17% ukupno potrebne energije. Ako bi nuklearna elektrana radila do 2023. godine ukupno bi Hrvatska povukla iz Krškog negdje oko 53 milijarde i 750 milijuna kilovat sati. Troškovi proizvodnje tih 53 milijarde kilovat sati bili bi oko milijardu i 500 milijuna dolara. Ako bi se ta energija nadomjestila iz drugih izvora u Hrvatskoj onda bi ta proizvodnja koštala najmanje dvije milijarde i 200 milijuna dolara.

Postavlja se pitanje zašto opraštamo i dopuštamo nastajanje novih dugova te preuzimamo nove obveze. To što je slovenska Vlada napravila 1998. godine podržavivši cijelu elektranu je jedan oblik krađe.

Nuklearna elektrana Krško je neprofitna organizacija. Znači, ugovorne stranke ili osnivači samo pokrivaju troškove proizvodnje, ne rade na profit da se određuje cijena energije prema cijeni koja vlada na tržištu. Ta cijena energije koja u sebe uključuje i doprinose i troškove za zbrinjavanje kreće se negdje oko 2,6 ili 2,7 centi dok je najjeftinija energija koju danas plaća HEP preko 3 centa. Naravno, tu postoji i ekološko pitanje po samoj definiciji za razgradnju iskorištenog nuklearnog otpada. Međutim, temelj svih ovih rješenja je vlasništvo. Kroz Ugovor Hrvatska dolazi ili vraća u svoj posjed ponovno nacionalnu imovinu. Naravno svaki je ugovor kompromis. Mora se imati u vidu da su u vezi s ovim ugovorima i dogovorima koji su sklopljeni obje strane procjenjivale kako bi presudila arbitraža, ako bi arbitraža rješavala sporove. Kad je riječ o načelima o uređenju financijskih odnosa treba upozoriti da se stupanjem na snagu Ugovora HEP odriče svih potraživanja prema nuklearnoj elektrani za štetu, odnosno za naknadu za neisporučenu energiju. Ali isto tako nuklearna elektrana se odriče svih potraživanja prema HEP-u iz naslova isporučene električne energije i snage te će se u tom smislu u cijelosti odreći tužbenih zahtjeva iz tih osnova. Isto tako nuklearna elektrana se odriče svih potraživanja prema HEP-u s naslova

obračunatog doprinosa za financiranje razgradnje nuklearne elektrane i odlaganje radioaktivnog otpada te će se u tom smislu u cijelosti odreći tužbenih zahtjeva s tog osnova. Nuklearna elektrana se također odriče svih potraživanja s naslova udruženih sredstava amortizacije kod oba osnivača, te s naslova pokrivanja gubitaka iz proteklih godina. Dakle, ovaj Ugovor i dogovor rezultat je kompromisa dviju strana. Isto tako nuklearna elektrana će svoju bilancu stanja na dan 31. prosinca 2001. godine preurediti tako da u njoj ne bude iskazano potraživanje prema HEP-u kao ni obveza prema Fondu za financiranje razgradnje nuklearne elektrane i odlaganje radioaktivnog otpada iz elektrane. Pored toga u njoj neće biti iskazane obveze prema banci koje su nastale prijenosom otplate investicijskih kredita slovenskog osnivača na nuklearnu elektranu Krško. Na osnovi konverzije dugoročnih uloga HEP-a i izuzeća kredita povećat će se kapital nuklearne elektrane Krško.

Ovi ugovori i dogovori o Krškom su sklopljeni na temelju načela utvrđenih Ugovorom o energetskej povelji i Konvencijom o nuklearnoj sigurnosti. Tu je i Zakon o zaštiti međusobnih ulaganja. Što se tiče štete za neisporučenu električnu energiju Ugovor i Društveni ugovor stavili su točku na sve sa 1.7.2002. godine. Hrvatskoj Vladi i HEP-u jasno je da je nestupanjem na snagu Ugovora sa 1.7. prošle godine i neulaženjem u vlasništvo nastao trošak ili izgubljeni dobitak za HEP. To će se također rješavati Ugovorom. Svi sporovi se rješavaju u skladu s člankom 18. koji rješava međudržavno povjerenstvo. Ako ono to ne može riješiti onda će to riješiti arbitraža. Što se pak tiče pitanja zbrinjavanja radioaktivnog otpada on je riješen člankom 10. Ugovora. Na kraju treba reći da se vlasništvo vraća 50:50%. Sva prava i obveze proizlaze iz tog odnosa. Tako je i sa zbrinjavanjem nuklearnog otpada. Međutim, ima jedna činjenica. Planiralo se izgraditi u Hrvatskoj jedna "blizanac" centrala. Povodom toga bilo je riječi da će se oni brinuti o svom otpadu, a da će se Hrvati brinuti o svom otpadu iz te nuklearne elektrane koja se trebala napraviti na Prevlaci.

Za ispravak netočnog navoda javio se zastupnik **Mario Kovač (HSL)**. U svom izlaganju ministar Ljubo Jurčić naveo je isplativost kupovanja

električne energije iz nuklearne elektrane Krško govoreći kako je ta struja jeftinija od struje iz domaćih izvora. U posjedu sam dokumenta koji je 1999. godine predsjednik Uprave HEP-a uputio na adresu Zlatka

Slovenski parlament ratificirao je Ugovor o Krškom 56 dana nakon roka koji smo im definirali.

Mateše, tada predsjednika Vlade, rekao je Mario Kovač. Među ostalim tu piše kako HEP nema nikakav komercijalni interes niti potrebu za preuzimanjem električne energije iz nuklearne elektrane Krško, pod uvjetima koje postavlja slovenska strana.

Lopovi

Ovdje je sigurna šteta Hrvatske i sigurna korist Slovenije. O tome nema dvojbe, naglasila je **Dorica Nikolić (HSL)**. To sami Slovenci priznaju. A to što Slovenci znaju zastupati svoje interese, a što Hrvatska ne zna, to nisu krivi Slovenci. Često puta spominjemo da je ovo kompromisno

Ako je nešto u Hrvatskoj još uvijek sačuvano to je zrak, voda, obala, priroda i naši ljudi.

rješenje. Ali kompromis moraju trpjeti obje strane. Što je to izgubila slovenska strana? Od 1998. godine ne daje struju. Kad je Hrvatska bila u ratu nismo dobivali struju iz Slovenije. Ako pobornici ove ratifikacije tvrde da smo dobili svoj dio elektrane, onda priznaju da su nam ga Slovenci ukrali. Kažimo ukrali. Zašto se mi toga bojimo. Pa to kaže njihov ministar, ne naš. Njega nije sram reći da su nam ukrali. A nas je sram reći da su nam ukrali i da su lopovi, da ne bi povrijedili dobrosusjedske odnose. To je ono: "mene tuku, a meni neugodno".

Mi ćemo ući u povijest kao jedina zemlja koja se želi pridružiti Europi, a da će zbrinjavati nuklearni otpad, a to po ni jednom međunarodnom pravilu ne treba. Jer, jasno je pravilo da zemlja na čijem je teritoriju nuklearna elektrana mora zbrinjavati otpad. Ovom ratifikacijom mi moramo zbrinjavati otpad. Do tada nismo morali, ali bili smo vlasnici i jesmo

vlasnici pola nuklearke. Mi smo cijelo vrijeme vlasnici i cijelo vrijeme trebamo govoriti: "Gospodo lopovi, pokrali ste nas i za to postoji jedna stvar, a to je sud". Sve ostalo su gluposti, trabunjanje, kao što trabunja hrvatska politika u zadnje tri godine kad god je u pitanju međunarodna politika, kad god je u pitanju koja susjedna zemlja. Pustimo Prevlaku, skinimo zastavu. Pustimo Krško, Savudrijsku valu, jer se to sviđa Slovencima. Na ovom pitanju raspala se jedna Vlada i izabrala druga. Na ovom pitanju se gotovo raspala jedna stranka. Zato jer je nekima bilo ugodnije da stave glavu dole, ruke gore i ostanu sjediti na svojim mjestima, jer su uzimali kredite, pa bi im bilo opasno da nemaju visoku plaću. Svatko je ovdje tko je za to dignuo ruku imao svoj osobni interes. Do zadnjeg zastupnika tko je za to dignuo ruku imao je svoj osobni interes.

Ne možete vrijeđati zastupnike ovako, reagirao je predsjedavajući predsjednik Hrvatskoga sabora Zlatko Tomčić te dodao da je priča Dorice Nikolić završena. Zaslužili ste 14 opomena, ali nisam Vam želio podijeliti ni jednu.

Nije točno da Slovenci znaju štiti svoje interese, a Hrvatska ne zna, rekao je **Ljubo Česić-Rojs (HDZ)**. Hrvatska zna štiti svoje interese, ali pojedincima su osobni interesi ispred hrvatske države, naroda. Radi se samo o pojedincima, boljševicima kojih se moramo riješiti.

Sporazum o državnoj granici je nešto što čeka novu hrvatsku Vladu.

Točno je ono što je primijetio kolega Mladen Godek da u odnosu na prošlogodnju raspravu i ovu danas gotovo se čuju isti argumenti koje ističu isti ljudi, rekla je **Jadranka Katarinčić-Škrlić (HSL)**. Ipak ima nešto što je bitno novo, a to je da se svi koji su govorili slažu da je pravna situacija u kojoj se sada nalazi Hrvatska složenija nego što je bila prošlo ljeto. Bila sam protiv ratifikacije Ugovora iz dva razloga. Prvo, što je višestruko štetan za Hrvatsku i njene građane. Drugo, što nije bilo nužno ovom otvorenom pitanju nuklearke Krško pristupiti upravo na takav način preko ovog Ugovora. Stajale su nam na raspolaganju i druge mogućnosti.

Nikada lošiji odnosi

Klub zastupnika HSL-a 16. rujna 2002. godine predložio je da se na sjednici Hrvatskoga sabora otvori rasprava o bilateralnim odnosima Hrvatske i Slovenije s prijedlogom za njihovo unapređenje. Iza sebe imali smo priču oko nuklearke, ali i vruću priču oko ugovora o granici. Sve što se tada u političkoj javnosti govorilo išlo je za ocjenom da nikada nisu odnosi sa Slovenijom u posljednjih deset godina bili lošiji nego što su bili u tom trenutku. Pogrešno je svaki put u parlamentu ili u javnosti, kad se govori o neriješenim odnosima sa Slovenijom, reći da iza toga stoji stvaranje antislovenskog raspoloženja u Hrvatskoj. To je laž. Moramo govoriti o činjenicama, problemima otvoreno. Kroz debatu trebamo odrediti što su naši ciljevi i kako stići do njih. Ne isključujemo da je potrebno raditi kompromise.

Slovenci danas drže svoju vojsku na Svetoj Geri koja je naš teritorij.

Zašto protiv Ugovora? Prije svega zbog svih financijskih pokazatelja. Nitko nema u ovoj zemlji točnije podatke nego što ih može imati HEP. Upravo ti podaci govore o gubitku od 300 milijuna dolara od 1998. godine do danas. Kad Ugovor stupi na snagu s novom obvezom, a to je zbrinjavanje nuklearnog otpada te troškovi zatvaranja nuklearke, onda se tu procjenjuje novih 600 milijuna dolara. Treći trošak je 39 milijuna dolara koji je posljedica neisporučivanja struje od 1. 7. prošle godine do danas. To su financijski pokazatelji koji u zbroju dovode do onih milijardu dolara koje Hrvatska gubi s tim Ugovorom. To je definitivno štetan Ugovor. Sada smo u teškoj pravnoj situaciji, jer ne znamo kako izaći.

Postavlja se logično pitanje: zašto opraštamo, preuzimamo nove obveze, dopuštamo nastajanje novih dugova. U mišljenju Vlade se kaže zato, a to se nudi kao krunski razlog, da bi ponovo Hrvatska mogla upravljati svojim dijelom nuklearke.

Treba podsjetiti da je samo tjedan dana nakon što je Hrvatski sabor prošlo ljeto raspravljao o Krškom slovenska Vlada produžila svoju odluku iz 1998. godine o raspolaganju nuklearkom u njenom stopostotnom dijelu. To što je slovenska Vlada napravila 1998.

godine, dakle podržavila cijelu nuklearku, nije ništa drugo nego jedan oblik krađe.

Mogao se naći drugi način izlaska iz ove situacije. Sa slovenske strane tri puta je probijen rok i nikome ništa. Što sada? Za nama je propali ugovor o granici s obzirom na to da je povučen paraf. Ovo je isto jedan negativan Ugovor i čeka nas šteta. Zato je bolje da se spasi ono što se spasiti može. Pogriješili smo. Ovaj Ugovor treba proglasiti ništavnim, zaključila je Jadranka Katarinčić-Škrlić.

56 dana nakon roka

Imali smo vrlo različita stajališta u raspravi o nuklearnoj elektrani Krško prošlo ljeto, podsjetila je **Vesna Pusić (HNS)**. Tada smo čuli argumente koje smo čuli i danas. Na kraju je Hrvatski sabor glasovanjem odlučio da ratificira sporazum sa Slovenijom. Pretpostavljam da nitko u ovom parlamentu nije očekivao da slovenska strana neće ratificirati sporazum. Išli smo u ratifikaciju s pretpostavkom da će ga slovenski parlament također ratificirati. Dogodilo se da smo u toj raspravi odredili rok unutar kojeg očekujemo da će Slovenija ratificirati taj sporazum. Slovenski parlament ratificirao je sporazum 56 dana nakon roka koji smo mi definirali. Ne vidim što se u sadržaju sporazuma, obvezama koje iz njega proizlaze, našoj poziciji, slovenskoj poziciji, poziciji nuklearne elektrane, promijenilo u tih 56 dana. Nije dobro da je slovenska strana prekoračila rok. Ali što se merituma stvari tiče tih 56 dana ni na koji način nisu ništa promijenili niti su se pojavili neki novi momenti. Prema tome ovo je rasprava samo o tome da li činjenicom da je slovenski parlament ratificirao Ugovor 56 dana nakon roka Hrvatsku dovodi u situaciju u kojoj ona treba povući svoju ratifikaciju. To nije dovoljan argument da se na bilo koji način derogira odluka koju smo donijeli. Ratifikacija sporazuma sa Slovenijom oko nuklearne elektrane Krško mora stajati, a sve ostale probleme ćemo morati temeljem tog Ugovora rješavati.

Učestalo spominjanje probijanja roka od samo 56 dana iskrivljuje sliku, rekla je **Jadranka Katarinčić-Škrlić (HSL)**. Naime, rok je probijen tri puta, a rok je bio 1. srpnja 2002. godine i to je datum s kojim stupa na snagu i ovaj Ugovor.

Još 6. rujna 2001. godine uvrštena je u dnevni red Hrvatskoga sabora informacija o odnosima između Hrvatske i Slovenije i do dandanas to nije došlo na raspravu, podsjetio je **Željko Glavan (HSL)**. Da smo prije godinu i pol dana o tome raspravljali možda bi sve bilo bolje i Hrvatska bi manje gubila na ugledu, jer ovdje se zamjenjuju teze. Neće Hrvatska izgubiti na ugledu ako odustane od nečega što je nepovoljno za nju, nego će izgubiti na ugledu ako se brzopleto ulazi u nekakav sporazum pa se onda temeljem rasprave u Hrvatskom saboru vidi da je to štetno za Hrvatsku. Najbolji primjer je granični sporazum sa Slovenijom. Tamo smo davali svoje za svoje. Još jedanput se ponavlja i ovdje da dajemo svoje za svoje. Kad smo kod elektrane činjenica je da su se mnogi predomislili. Bilo je prijedloga za javnost da se Slovincima ustupi nuklearna elektrana Krško za jednu kunu. Prevelika je stvar u igri. Bez obzira o kojoj je brojci riječ to je za Hrvatsku beskonačno velika brojka. Radi se i o budućnosti naše djece. Da li se misli o svojoj djeci, što ćemo s nuklearnim otpadom. Ako je što u Hrvatskoj još uvijek sačuvano to je zrak, voda, obala, priroda i to su ljudi. Dakle, iz materijalnih interesa čak smo spremni žrtvovati i naš najveći kapital. Gospođa Vesna Pusić je rekla što se to promijenilo. Ništa se nije promijenilo samo što mnogi ni onda nisu vidjeli bit posljedica ovog sporazuma, a ne vide ni sad.

Nešto smo ipak uspjeli. Uspjeli smo spriječiti sramni sporazum o granici sa Slovenijom. Šteta je što nismo i ovaj sporazum uspjeli spriječiti. Na pitanje ministru gospodarstva Ljubi Jurčiću o pismu iz HEP-a uz sugestiju Vladi da se preispita odnos spram ratifikacije sporazuma ministar je odgovorio: "Dobili smo to pismo na razmišljanje". Nisu ga prosljedili Vladi. Dakle, bilo je upozorenje struke. Nije ovo prvi prekid struje. Slovenci su tijekom rata prekinuli dovod prema Hrvatskoj i time ugrozili cijelu regiju, jer po međunarodnoj konvenciji svaka nuklearna elektrana mora imati dva izlaza. Ostao je samo odvod prema Mariboru. Prijašnja i sadašnja naša vlada glede tog ugrožavanja sigurnosti u ovom dijelu Europe nijedan međunarodni spor nisu pokrenule.

Kolega Željko Glavan iznio je krivi navod. Rekao je da je Slovenija u tijeku rata prekinula isporuku

električne energije. Nije točno, nego je to učinila 1998. godine, rekao je **Franjo Kučar (SDP)**.

Ljubljanska banka

Nije moguće o ovome raspravljati bez da analiziramo realno stanje odnosa Hrvatske i Slovenije, kazao je **Mate Granić (DC)**. Što se tiče državne granice, nesretno parafirani sporazum, kojega je odbacila hrvatska politička javnost, pravni stručnjaci, oporba i najveći dio stranaka vladajuće koalicije, blokirao je rješavanje tog važnog pitanja. Hrvatska umjesto da aktivnim lobiranjem prisili Sloveniju da prihvati obvezujuću međunarodnu arbitražu ne radi ništa. Sada je to već irelevantno, jer je jasno da ova Vlada nema kredibiliteta u ovom trenutku otvarati to pitanje. To je nešto što čeka novu vladu.

Što se tiče Ljubljanske banke situacija je slična ili još gora - 450 milijuna eura ili sa zateznom i redovnim kamatama gotovo dvije milijarde eura. U ovom trenutku s tim radi Ljubljanska banka i slovenska država. Bivša i ova hrvatska Vlada tražile su da se bilateralno riješi problem. Slovenija ne želi nego u okviru sukcesije. Da tragedija bude veća potpisan je okvirni sporazum o sukcesiji koji nije riješio ovo pitanje nego ga je prebacio na Banku za međunarodna poravnanja u Baselu.

U vezi s nuklearnom elektranom prvo je pitanje je li ovo potpuno zakašnjela rasprava. Ne znamo da li su diplomatske note razmijenjene ili ne. Ako su razmijenjene onda ova rasprava nema nikakvog smisla. Jer u tom slučaju su stupili na snagu sporazumi i Hrvatsku bi koštalo skupo da prekine ovaj sporazum. Ako nisu razmijenjene note, onda još uvijek ima vremena za raspravu iako je pravi trenutak za raspravu bio nakon prvog siječnja ove godine, kada Slovenija nije ratificirala ovaj Ugovor. Tada je bilo još ozbiljne šanse da se u našem Saboru poništi ovaj Ugovor. U tom slučaju ne bi na idućoj arbitraži nešto bitno više dobili od ovog Ugovora, ali bi dobili nešto drugo - onih 300 milijuna dolara definitivno Slovenija ne bi mogla da ne plati. Za neisporučenu struju. To smo propustili. U sadašnjoj situaciji jasno je da će arbitraža biti samo za onih 50 milijuna dolara. Veliki je propust učinjen što se nije odmah započelo s raspravom u Hrvatskom saboru

nakon 1. siječnja 2003. u skladu sa zaključkom Sabora.

Slovenci kupuju vrijeme

Držim da danas trebamo u Hrvatskom saboru napraviti zaokret i odbaciti ovaj Ugovor koji je štetan i katastrofalan za hrvatske interese, predložio je dr.sc. **Anto Kovačević (HKDU)**. Odrekli smo se ovim Ugovorom svega na što imamo pravo, a prihvatili smo obveze koje nam nisu bile potrebne, koje su štetne i koje nikako ne bi mogli prihvatiti normalni ljudi. Krčmara je bilo puno, još se samo treba vidjeti koliki su računi. Ne vidim u čijem je interesu potpisati ovako katastrofalan i štetan Ugovor. Možda su pojedinci iz hrvatske Vlade ili koalicije ucijenjeni, ali se ne smije ucijenjivati hrvatski narod. Dok Hrvati mudruju Slovenci hrvatsko kupuju. Oni nisu krivi što su naši političari nesposobni. Oni kupuju vrijeme. S hrvatske strane postoje prodavači vremena. Ako do 1. srpnja ne damo ovo na međunarodnu arbitražu onda nam spasa nema.

U Europi 34 posto energije dobiva se iz nuklearnih elektrana.

Ne želim stvarati nikakvo anti-slovensko raspoloženje, rekao je Anto Kovačević. Želim da cvate ljubav i suradnja među ljudima bez obzira kojem narodu i vjeri pripadali. Ali sam i za obranu hrvatskih nacionalnih interesa. Činjenica jest da Slovenci danas drže svoju vojsku na Svetoj Geri, na našem teritoriju. Činjenica jest da su uzeli hrvatski novac. U onom trenutku 1998. godine, kada su donijeli odluku da neće isporučivati struju Hrvatskoj, tada smo se svi trebali dići na noge u obrani svojih nacionalnih interesa. To nismo učinili i pitam se zašto. Činjenica jest da svaka prevara sa slovenske strane njima polazi za rukom. Kako je to moguće? Sporazum o pograničnom prometu, Sporazum o Piranskom zaljevu. Da nije bilo hrabrih hrvatskih ribara pored političara izgubili bismo Piranski zaljev. Dok su jedni igrali tenis sa Slovincima i trgovali s hrvatskim nacionalnim bogatstvom ribari su se digli na uzbunu. Slovenci uzimaju našu struju, vlasništvo, pravo da kontroliramo nuklearku koja je vrlo opasna. Što ako dođe do kvara na tom

objektu? Nije slučajno da su se i u "Sunčanom Hvaru" upravo oni našli. Za ono novca što su oni nama do sada pokrali, ukoliko vjerujemo u brojku od 300 milijuna dolara, mogli smo sanirati sve naše probleme u turizmu. Zalažem se da se ovaj Ugovor povuče. Ne znam od kuda ljudima hrabrost da potpisuju nešto, a da ne razmišljaju da će zbog toga završiti iza brave. Slovenci kupuju vrijeme. Ukoliko ne riješimo ovaj problem 2. srpnja će Krško biti slovensko, upozorio je Anto Kovačević.

Scenariji

U ime Vlade ministar gospodarstva **Ljubo Jurčić** dao je neka pojašnjenja. Rekao je da se u Europi 34 posto energije dobiva iz nuklearnih elektrana. Krško spada u sigurnije elektrane. Ovdje se često spominje razgradnja nuklearne elektrane i zbrinjavanje otpada. U cijenu električne energije ugrađeni su troškovi zbrinjavanja otpada i razgradnje nuklearne elektrane. Znači kada pričamo o cijeni energije iz nuklearne elektrane od 2,5, 2,6 ili 2,7 centi po kilovatu, onda je u toj cijeni najveći iznos trošak zbrinjavanja nuklearnog otpada i razgradnje elektrane. Smatra se do oko 10% te cijene čini gorivo za nuklearnu energiju.

O tome kako postupiti u određenom trenutku ako Slovenci ratificiraju sporazum ili ako ne ratificiraju od 11. mjeseca radili smo različite analize i scenarije. Kako slovenska strana nije ratificirala Ugovor do kraja godine pokrenuli smo predarbitražni postupak da zaštitimo hrvatski interes. Vlada je dala suglasnost da se pokrene predarbitražni postupak.

Slovenci su bili 100% u posjedu nuklearne elektrane Krško Sloveniji nije bio u interesu ovaj Ugovor kojim se vraća elektrana 50% hrvatskoj strani. Oni su stupili u ovaj Ugovor prijetnjom arbitraže. Što se tiče tužbenih zahtjeva Hrvatske na arbitraži on iznosi 717 milijuna dolara. U dogovoru s HEP-om napravili smo različite scenarije i varijante. Varijanta u kojoj Državni zbor Slovenije ratificira Ugovor predviđa da će u razumnom roku, odnosno kad se izmijene note, Ugovor stupiti na snagu. Točka jedan: bez obzira što Ugovor nije stupio na snagu u planiranom vremenu ne postoje okolnosti koje bi dovele u pitanje provedivost Ugovora u cjelini. Drugo, stupanjem na snagu Ugovora u

skladu s tim sklapanjem Društvenog ugovora HEP-u prestaje status izvlaštenika u odnosu na investiciju u nuklearnoj elektrani, pa će nastavno slijediti povlačenje zahtjeva za isplatu nakanade tražene u predarbitražnom postupku. Treće, nakon stupanja na snagu Ugovora ostat će otvoreno pitanje štete koju će HEP i NE Krško trpjeti od dana stupanja na snagu Ugovora uslijed činjenice da Ugovor rješava pitanja međusobnih financijskih odnosa samo zaključno s danom 30. lipnja 2002. godine. Ovo su zaključci suradnje HEP-a, Ministarstva gospodarstva i Vlade. Također držimo korisnim da Vlada Hrvatske predloži Vladi Slovenije dogovorno rješavanje određenih pitanja, odnosno aktivnosti. Prvo, pitanje naknade HEP-u za štetu koju objektivno trpi jer nije u posjedu imovine na ugovoreni datum 1.7.2002. godine. Drugo, umanjenje obveze HEP-a, odnosno hrvatske strane za troškove radioaktivnog otpada i iskorištenog nuklearnog goriva te za obveze prema financiranju i razgradnji NE Krško za razdoblje od 1.7.2002. do datuma početka preuzimanja električne energije. Također, treba utvrditi poslovni status elektrane na relevantne datume, reviziju plana poslovanja za 2003, izradu pravnih akata sukladno Ugovoru. Dakle, HEP i Ministarstvo gospodarstva čitavu situaciju prate i kontroliraju. U skladu s tim pokrenuli smo i predarbitražni postupak da u konačnom slučaju, ako slovenska strana ne ratificira Ugovor ili se ne pridržava Ugovora, imamo pripremljenu arbitražu.

Gospodin ministar Ljubo Jurčić rekao je da su prije ratifikacije Ugovora Slovenci bili vlasnici 100% elektrane. Po kojem principu su oni postali vlasnici, pitao je **Ante Beljo (HDZ)**.

Kako završava radni vijek nuklearki?

Ovaj Ugovor godinu dana izaziva burne rasprave u hrvatskoj javnosti i to zato jer je po mišljenju mnogih pisan po mjeri Slovenije, naglasio je **Tonči Tadić (HSP)**. Ministar Ljubo Jurčić spomenuo je da Slovenci nisu rado stupili u Ugovor jer su imali 100% vlasništvo. Oni su 1998. godine jednostrano prekršili sporazume kojima je građena nuklearka u Krškom. Trebale su biti građene dvije

nuklearke. Bila je to kopija sporazuma Belgije i Francuske koje su gradile na taj način dvije nuklearke. Slovenci su odustali od gradnje druge, ali to ne znači da su odustali i izmijenili obvezu da oni i samo oni brinu za zatvaranje Krškog.

Postali smo vlasnici imovine koju je Slovenija uzela. Međutim, nitko nije rekao zbog čega je Slovenija 1998. godine to učinila.

Slovenci su se bojali što će biti na arbitraži, jer prosječni financijski efekt dnevne energije predane iz Krškog iznosi 482.000 eura. Godišnje, dakle, Krško preda energije u iznosu od 176 milijuna eura. Pola od toga je hrvatski novac. Dakle, 88 milijuna eura godišnje Hrvatska gubi kao suvlasnik u 50-postotnom vlasništvu. Da smo išli na bilo koju arbitražu prema tim prvim sporazumima, sigurno da bi bila bolja od ovakvog Ugovora koji je sada sklopljen. Zato tražimo da on danas bude odbačen od Hrvatskog sabora.

Pristali smo na 50% otpada čak i za razdoblje od 1998. do 2002. godine kad uopće nismo primali struju. Pristali smo i na prebijanje potraživanja. Opraštamo im dugove, oni nama opraštaju naše, ali tako da je Hrvatska u konačnici u minusu za 200 milijuna dolara. Jednako tako pristajemo pokriti 50% svih troškova u nuklearki, ali prema troškovniku koji je napravila slovenska strana.

Postoje dva načina na koji se može završiti radni vijek nuklearke. Može se završiti dekomisioniranjem, dakle konzerviranjem na licu mjesta ili potpunim rastavljanjem. Ne znamo što će Slovenci odlučiti, ali će odlučiti o tome samo oni jer to govori ovaj sporazum. I mi ćemo tu polovicu morati platiti. Radioaktivni otpad nije samo istrošeno nuklearno gorivo. Istrošeno nuklearno gorivo pak ulazi u posebnu priču o konvenciji o nuklearnoj sigurnosti, ali u tom slučaju je radioaktivni otpad kompletan čelik i beton koji štiti reaktor, sve cijevi, tekućine, pumpe, dizalice, stepeništa, sve što se nalazi unutar zgrade reaktora. Pola od toga moramo preuzeti mi, za to izgraditi poluautocestu do odlagališta i nakon toga napraviti i odlagalište te ga čuvati daljnjih 200 godina. O tome se radi i to košta. Dakle, to opterećuje ne

samo ovu nego i sve iduće generacije Hrvata. Kada se govori o troškovima njemački konzultanti su procijenili da će to koštati između 690 i 785 milijuna maraka, ali samo za preuzimanje istrošenog goriva. Slovenska Vlada mrtvo hladno je procijenila kompletan postupak na samo 450 milijuna dolara, što je drska laž. Češki Temelin je koštao milijardu dolara. Prema tome, pola od toga ne može biti manje od 500 milijuna dolara za nas, ne računajući troškove uređenja odlagališta i ne znamo koliko ima problema na terenu. Jer, Hrvatska ni iz svojih geomorfoloških karakteristika nema lokacije za odlagalište otpada. Ugovor nas nepotrebno obvezuje s iznimno velikim obvezama. Rokove u svemu tome određuju Sovenci. Imamo situaciju da moramo pristati na činjenicu da do 2004. napravimo plan razgradnje zajedno s njima, da odlagalište odredimo do 2008., a da počnemo odlagati u njih da 2013. godine. O tim rokovima ovisi cijena energije iz nuklearke, jer sve kalkulacije o cijeni od 2,5 centi po kilovatu temelje se na procjeni da će nuklearka raditi do 2023. godine. Dolazimo do činjenice da ako će se radni vijek nuklearke bitno skratiti da onda nuklearka i njezina struja koštaju više. Koliko nuklearka uopće vrijedi? Hoćemo li vjerovati slovenskoj Vladi koja nam nudi 150 milijuna dolara za polovicu nuklearke ili ćemo vjerovati nalazima slovenskog instituta za tržišna istraživanja koji je 1996. godine procijenio nuklearku na 2,5 milijardi dolara. Na kraju postavlja se pitanje što ako ovaj Ugovor bude na snazi. Može li ga se odbaciti? Može ga se odbaciti, ako to bude isplativo Hrvatskoj, rekao je Tonči Tadić.

Za repliku se javio **Nenad Stazić (SDP)**. Ako Hrvatska godišnje iz nuklearke povuče struju u vrijednosti od 88 milijuna eura, onda to za 20 godina iznosi milijardu i 760 milijuna eura. Rok nuklearke je 20 godina. Ako su troškovi razgradnje 500 milijuna dolara, onda je razlika milijardu i 260 milijuna dolara u korist Hrvatske. Ove brojke koje ste naveli u potpunoj su suprotnosti s onim za što se zalazete, rekao je Nenad Stazić. Upravo u tome i jest problem, odgovorio je **Tonči Tadić**. Jer, ako kupujemo struju onda bi trebalo biti svejedno kupujemo li je od nuklearke po većoj cijeni ili je kupujemo na međunarodnom tržištu.

Dakle, ako će cijena iz nuklearke koštati 2,5 ili čak 3,5 i više centi po kilovatu, onda je isplativije ići na međunarodno tržište i kupiti po 1,9 ili 2 centa.

Gospođa Vesna Škare-Ožbolt, rekla je **Dorica Nikolić (HSL)**, a sada i zastupnik Tonči Tadić govore da je slovenska tržišna procjena polovice nuklearke 150 milijuna dolara. Po zadnjem slovenskim izračunima to iznosi 82 milijuna eura.

U Hrvatskoj nema autoceste široke osam metara, a to nalažu europski standardi, preko koje bi se otpad transportirao.

Ugovorom koji smo prihvatili postali smo i vlasnici imovine koju je Slovenija uzela, rekao je **Franjo Kučar (SDP)**. Međutim, nitko nije rekao zbog čega je Slovenija 1998. godine to i učinila. Elektranu proizvodi za nas 2,5 milijardi kilovata sati godišnje. Cijena tako proizvedenog jednog kilovata sata je između 2,5 i 2,8 centi. I tu je ono sporno što nastojim opovrgnuti o 300 milijuna dolara. Ako je najniža cijena 2,5 centi za četiri godine je 10 milijardi kilovata sati. Kad se to izračuna onda ispadne da bi zapravo ta postavka o 300 milijuna dolara bila točna da nema troškova proizvodnje. Treba reći da bi za 20 godina mi dobivali još 50 milijardi kilovata sati iz tog našeg objekta.

Ugovor regulira osim pitanja vlasničkih odnosa i ravnopravno angažiranje tvrtki obiju država, te jednakost u stipendiranju i zapošljavanju kadrova u nuklearci. Što je problem oko nuklearke izuzev političkih pitanja? Da li je to istrošeno nuklearno gorivo ili je razgradnja? Činjenica je da je nuklearna elektrana desetak kilometara od nas. Ona je tu. Činjenica je da smo potpisom Ugovora preuzeli i svoj dio te elektrane. Naravno, još ima niz radnji koje treba napraviti. Preuzeli smo i odgovornost i nadzor nad radom te nuklearne elektrane. Da li je normalno da kao vlasnici elektrane kontroliramo i budemo prisutni u njoj ili nije normalno? Da li treba prodati svoj dio? Pa to je odluka vlasnika. O svemu tome možemo razgovarati na dva načina. Jedan je da li politiziramo stvar ili ne politiziramo ili imamo činjenice na stolu. A činjenice govore da svoj dio imovine moramo preuzeti

i preuzeti odgovornost za njih, zaključio je Franjo Kučar.

Kolego Franjo Kučar stalno govori o brojkama, primijetila je **Dorica Nikolić (HSL)**. Tužba postoji na sudu za 297 milijuna dolara. Ravnajmo se prema onome gdje postoje egzaktni pokazatelji. Gospodin Franjo Kučar premda je obećao nije nam rekao zašto je Slovenija iz vlastila Hrvatsku iz nuklearke, upozorio je **Željko Glavan (HSL)** te zamolio da se ne zapetljivamo u brojke. Je li 200 ili 500 milijuna dolara to je za Hrvatsku u ovoj gospodarskoj situaciji veliki novac. **Franjo Kučar (SDP)** odgovorio je kako nije rekao da je Slovenija iz vlastila Hrvatsku nego da je prekinula isporuku električne energije. Prekinula je zbog duga od tridesetak milijuna dolara HEP-a. Što je slovenska Vlada iza toga napravila, otela elektranu to je neko drugo pitanje. Za ispravak netočnog navoda javio se **Mario Kovač (HSL)**. On je podsjetio da je kolega Franjo Kučar u nekoliko navrata isticao spornost tužbenog zahtjeva pred Trgovačkim sudom u Zagrebu u iznosu od 300 milijuna dolara. Pri tome ističe da je izračun kriv zbog troškova proizvodnje. U dokumentima HEP-a piše da je dug odnosno tužbeni zahtjev u iznosu od 297 milijuna dolara. Zašto Vi, kolega Kučar, ne sugerirate Vladi u kojoj Vaša stranka drži većinu da umanjiti tužbeni zahtjev, upitao je Mario Kovač, izrazivši čuđenje da zastupnik Hrvatskoga sabora ustrajno brani interes Slovenije u ovom slučaju.

Hrvatska zaslužuje bolji ugovor

Oko pitanja Ugovora između Hrvatske i Slovenije vezano uz nuklearnu elektranu Krško postojala su i prije ratifikacije, kao i sada, potpuno oprečna stajališta, ustvrdila je **Marijana Petir (HSS)**. U društvu potrebno je voditi rasprave posebno o temama od nacionalnog interesa. U ovakvim raspravama dobro su došli prijedlozi, kritike, teoretske teze kako bi se donijela najbolja moguća odluka. Ako politika na temelju dostupnih informacija nije sigurna što je najbolje učiniti treba zatražiti mišljenje nezavisnih stručnjaka. Slovenska Vlada tražila je od slovenskog parlamenta okvir za pregovore s Hrvatskom o rješavanju statusnih i drugih pravnih pitanja oko nuklearne elektrane Krško. Bilo bi dobro da je isto učinila i hrvatska Vlada.

Nisam podržala Zakon o potvrđivanju Ugovora o nuklearci Krško koji su potpisale dvije vlade, kaže Marijana Petir, ne zato što mislim da sporazum ne treba postići, već zato što Hrvatska zaslužuje bolji sporazum. Ovaj Ugovor obvezuje nas na fizičko preuzimanje polovice nisko i srednje radioaktivnog otpada kao i ozračenog goriva što do sada nije bio slučaj. Također moramo preuzeti i onaj otpad koji je nastao u vrijeme kad Hrvatskoj nije bila dostavljana električna energija.

Ovim Ugovorom odričemo se svih međusobnih potraživanja. Nemogućnost raspolaganja imovinom u nuklearci Krško u zadnjih pet godina kao i nepripremljen ulazak HEP-a u nuklearku nakon stupanja sporazuma na snagu mogu imati značajan negativan utjecaj na poslovanje HEP-a. Slovenija može aktivirati članak 13. iz ratificiranog Ugovora i nastaviti s izvlaštenjem te pritisnut HEP na obeštećenje po članku 16. Energetске povelje. Nove okolnosti koje Sloveniji propisuje Europska unija o odlaganju radioaktivnog otpada podrazumijevaju i određivanje lokacije za odlagalište radioaktivnog otpada do 2008. godine i ishođenje građevne dozvole. Ako se program razgradnje ne provede do 2008. godine, kaže slovensko Ministarstvo okoliša, Slovenija će raskinuti međudržavni Ugovor. To znači da bi i Hrvatska trebala imati lokaciju i građevnu dozvolu za odlaganje radioaktivnog otpada do 2008. godine. Hrvatska takvu lokaciju nema jer geološka struktura u Hrvatskoj nije pogodna za odlaganje nuklearnog otpada. U Hrvatskoj nema autoceste široke osam metara, kako nalažu europski standardi, preko koje bi se taj otpad transportirao.

Agencija za posebni otpad bez terenskog istraživanja predložila je moguće potencijalne lokacije za gradnju odlagališta nisko i srednje radioaktivnog otpada. Pri tome nisu poštivani kriteriji koje je propisala Vlada Hrvatske. To upućuje na zaključak da se Trgovačka gora našla tu samo kako bi mogli reći da imamo kakvu-takvu lokaciju. Ostaje nikad odgovoreno pitanje zašto je Agencija za posebni otpad predložila kapacitet odlagališta od 18.000 metara kubnih. Otpad koji je nastao u pet godina neisporuke električne energije Hrvatskoj čini 10% ukupne količine otpada. Nadalje, ne znamo koliko je nuklearna elektrana zadužena, a HEP

nije imao mogućnost sudjelovanja u izradi poslovnog plana za 2003. godinu. Slovenija nije dozvolila HEP-u da utvrdi poslovno stanje elektrane i da se zajednički pripreme osnivački dokumenti.

Bilo bi idealno da smo se u razdoblju od 1990. do sada kao Slovenija pripremali za prijelaz na novi sustav gospodarstva. Da smo kroz obrazovni sustav stvarali svoje elite, da smo odgajali menadžere, a ne profitere. Sadašnja generacija mora nacionalne resurse tako koristiti kako time budućoj generaciji ne bi nametnula preveliki teret, zaključila je Marijana Petir.

Austrija pritišće Sloveniju

Prema riječima **Marija Kovača (HSLS)** doista je nepodnošljiva lakoća kojom se hrvatska Vlada upustila u avanturu rješavanja svih prijepora vezanih uz odnose sa Slovenijom. Poslije brodoloma u Savudrijskoj vali odnosno u Piranskom zaljevu, hrvatski se premijer ovim Ugovorom potvrdio kao političar koji nije u stanju kvalitetno obraniti interese Hrvatske. Što je razlog ovakvom ponašanju teško je decidirano reći, ali je sasvim sigurno da su ti razlozi krupni i značajni. Naime, ili se radi o nesposobnosti i nekompetentnosti ili smo pak svjedoci puno mutnijih igara koje igra recentna hrvatska Vlada.

O pitanju eventualnog smještaja nuklearnog otpada u Hrvatskoj bi se trebao provesti referendum.

Činjenice su neumoljive. Hrvatska je do 30. srpnja 1998. godine bila suvlasnik nuklearne elektrane. Tada je Slovenija ekspropriirala imovinu Hrvatske u nuklearnoj elektrani te prekinula isporuku električne energije. S osnova neisporučivanja električne energije pokrenut je spor pred nadležnim Trgovačkim sudom u Zagrebu. Vrijednost predmeta spora je 300 milijuna dolara. Hrvatska bez participacije u korištenju nuklearne elektrane otplaćuje kreditne obveze proizišle iz suvlasništva odnosno participaciju u troškovima njene izgradnje. Ti krediti prema dokumentaciji HEP-a iznose negdje oko 200 milijuna dolara.

Ovim spornim Ugovorom preuzimamo i najveći teret, a to je obveza zbrinjavanja otpada. Troškovi toga bi

iznosili oko 600 milijuna dolara. Hrvatska takvih obveza do sada nije imala, niti ima definiranu lokaciju a teško će je i definirati. Time Hrvatska postaje turistička zemlja koja će na svojem obrazu imati veliku crnu ekološku mrlju. Jednako tako Hrvatska će preuzeti i obvezu financiranja razgradnje elektrane kao i preuzeti dio kredita za izmjenu parogeneratora u iznosu od 130 milijuna dolara. Kada sve to zbrojimo Hrvatska će da bi preuzela udio u vlasništvu snositi troškove od oko milijardu dolara.

Austrija već godinama pritišće Sloveniju da zatvori nuklearku, jer su Austrija i Italija zatvorile svoje, a Njemačka je definirala datum zatvaranja svojih. Evidentan je trend zatvaranja takvih elektrana u nama najbližim zemljama Europske unije. Ti će pritisci vjerojatno rasti i na Hrvatsku kao buduću suvlasnicu, temeljem ovog sporazuma.

U dijelu stručnih krugova govori se i o tzv. rezervnoj slovenskoj kombinaciji koja bi imala po prilici slijedeći scenarij. Slovenija ratificira Ugovor te on postaje punovažan. Pošto je takav Ugovor zastario, teško je primjenjiv stvarajući velike probleme za Hrvatsku. Tim bi Ugovorom Slovenija pritisla Hrvatsku da jeftino proda svoj udio u nuklearnoj elektrani, čiju bi vrijednost tada umanjila za obveze koje Hrvatska nije imala prije ratifikacije prema razgradnji i otpadu. Tako bi Slovenija na kraju održala postojeće stanje, zapravo 100-postotno vlasništvo elektrane, a Hrvatska bi postala vlasnik novih obveza ili bi pak bila isplaćena po simboličnom iznosu.

O pitanju eventualnog smještaja nuklearnog otpada u Hrvatskoj

U slučaju Krškog izražavam ozbiljnu sumnju da se radi i o mitu i korupciji.

trebalo bi provesti referendum. Za anticipirati je da bi takav referendum rezultirao negativnim odgovorom hrvatskih građana. Dakle, scenarij o jeftinoj prodaji hrvatskog udjela u nuklearci nije nerealna, zaključio je Mario Kovač. Uz to naglasio je kako se hrvatska politika nasukala u Piranskom zaljevu, čini se slomila jarbol na Sunčanom Hvaru, a torpedirala ju je nuklearka. Spasimo ono što se spasiti daje, te deratificirajmo ovaj sporazum, zatražio je Mario Kovač.

Tko laže?

Kada istekom roka koji smo kao Hrvatski sabor odredili Slovincima za ratifikaciju sporazuma hrvatska Vlada i vladajuća koalicija nisu odmah stavili u proceduru Zakon kojeg je predložio Klub zastupnika HSLS-a, to odgađanje me uvjerilo do kraja da s ovom cijelom pričom nešto ne štima, naglasio je **Vlado Jukić (HSP)**. Ta će se priča u sljedećim godinama i desetljećima iskristalizirati. Blizu smo Slovenije, gledamo slovensku televiziju, sjednice njihovog parlamenta, tiskovne konferencije. Svi oni koji su sa slovenske strane sudjelovali u ovom procesu postigli su izvanredne rezultate. Jedan odgovor na pitanje ostaje visjeti u zraku u ovoj cijeloj raspravi: laže li gospodin Janez Drnovšek ili ne. On je svojim zastupnicima izjavio da je Hrvatska preuzela obveze koje prije nije imala. Je li to točno ili nije? Bilo bi korektno od hrvatske Vlade da zastupnicima odgovori je li Hrvatska preuzela obveze koje prije nije imala ili nije. Iz svega što čujemo proizlazi da bi za Hrvatsku bilo najbolje da nismo uopće ušli u sporazum. Da smo sada na početku, da nas čeka arbitraž, mi bismo kao država bili u izvršnoj poziciji. Sada nakon svega što se dogodilo ne možemo biti u gorjoj poziciji, a u izvršnoj poziciji nalazi se Slovenija.

U bankarskom miljeu povlači se informacija da je Slovenija otkupila dio hrvatskog teritorija iz fondova Ljubljanske banke.

Postavlja se pitanje postoji li ičija odgovornost za ovo što se dogodilo? Postoji odgovornost onih koji su u tom procesu sudjelovali i onih koji su odluku donijeli. Hrvatska Vlada govori o energetske interesima. Struka kaže da nije tolika hitnja za potrebama za energijom i neće je biti u sljedećem razdoblju. Postoje navodno neki politički interesi, pritisci. Ništa konkretno Vlada nije iznijela. Gospodarski interesi ne postoje. Postoji druga priča. Nije elektrana Krško prvi put u sumnjivim pričama. Kada se ona gradila gradila se istovremeno njezina blizanka na Filipinima kod Marcosa. Proširila se priča o tome kako je moguće da elektrana kojoj je vijek jednak u tadašnjoj Jugoslaviji košta nekoliko

postotaka više nego ona na Filipinima. Priča je završila tako da se konstatare da je očito netko uzeo postotak, mito i korupcija. Ondašnji krugovi tzv. jugoslavenski lobiji danas su ugledni poslovni ljudi. Sada nakon 30 godina mi se time bavimo. Logično je pretpostaviti da postoje osobni interesi. Drugog odgovora nema. Te osobne interese imaju oni koji su zainteresirani da Hrvatska ima veze s nuklearnom elektranom Krško i s nuklearnim otpadom. Takav lobi u Hrvatskoj postoji. Žalosan je pretpostaviti da je taj lobi toliko jak da može natjerati Vladu i politiku da uđe u jedan ovakav štetan proces za Hrvatsku, da bi uža interesna grupa osigurala sebi budućnost. Ta interesna grupa postoji. Očito vodeći ljudi tog lobija nalaze se u vrhovima hrvatske vlasti, pa je jedan istaknuti njihov član i zamjenik premijera. Ako ima 5% istine u onome što smo sve čuli vezano za ovu priču, onda je kolega Tonči Tadić bio preblag u svom ekscesu. Jer bi se onda tom pričom trebala baviti nadležna pravosudna tijela. Izražavam ozbiljnu sumnju da su ovdje osobni interesi prevladali nacionalne, javne i državne. Drugih logičnih objašnjenja nema. Na najvišoj razini bi trebalo razmišljati o mitu i korupciji. U ovom slučaju izražavamo izobilju sumnju da se i o tome radi. O tome kakvo je stanje u elektrani Krško Hrvatska ne može znati jer nije tamo, ne upravlja, ne raspolaže, ne nadzire. Hrvatska Vlada je u taj posao ušla bez tih saznanja, rekao je Vlado Jukić.

- Kolega Jukić, ako izražavate ozbiljnu sumnju da postoji mito i korupcija u ovom konkretnom slučaju preporučam da pokrenete istražno povjerenstvo. Uvjeren sam da će svi klubovi zastupnika iza takvog istražnog povjerenstva stati, rekao je predsjedavajući potpredsjednik Hrvatskog sabora **Mato Arlović**.

Povjerenstva beskorisna

Može se osnovati stotine povjerenstava, ali na kraju neće biti nikakvih rezultata, smatra **Ljubo Česić-Rojs (HDZ)**. On dodaje da je to samo da se zamagle oči. Danas je kolegica Vesna Pusić meni rekla: "Gospodine zastupniče, budete li nastavili tako izlagati završit ćete u zatvoru." U redu, završit ću, ali će završiti i oni koji su se ogriješili o mito i korupciju. Radi se o izuzetno značajnom problemu za našu zemlju.

Nisu nama problem Slovenci. Problemi su naši pojedinci koji su očito upali u neke ralje i ne mogu se iz njih izvuci. Radi se i o "Sunčanom Hvaru", Piranskom zaljevu, Svetoj Geri, Ljubljanskoj banci. Naš je predsjednik Vlade dobro informiran od svojih savjetnika o svemu onome što bi mu mi mogli ovdje pripočiti. Međutim, dobro poznajem tu boljševičku filozofiju i taktiku političke škole iz Kumrovcu. Jer sam je osjetio i na vlastitim ledima. Borba protiv unutarnjeg i vanjskog neprijatelja nazivala se šifrom 3K. Svi dobro znate 3K. To je kapitalizam, kler i kapital.

U bankarskom miljeu povlači se informacija da je Slovenija otkupila dio hrvatskog teritorija iz fondova Ljubljanske banke. Banka je od hrvatske štednje s iznosima većim od 600 milijuna maraka ostvarila dobit. To je 300 milijuna dolara ili eura ostvarila dobit iz koje je mogla isplatiti i otkupiti hrvatsko Jadransko more i kopno. Dogovor i transakcije izravno su se vodili na najvišem nivou, a to je predsjednik hrvatske Vlade i u to vrijeme predsjednik slovenske Vlade, a današnji predsjednik Slovenije. Poslanici u svim tim dogovorima bili su najveće face u državi, a to je gospodin Vrhovnik. Sa slovenske strane to je gospodin Ribičič. Rasprodjela je slijedeća. Od ovih 300 milijuna maraka SDP-u ide 25%. Napomena kaže: sa 75 milijuna maraka SDP može cementirati vlast i vodeću ulogu u Hrvatskoj. Osim SDP-a tu se radi o velikim facama. Radi se o predsjedniku Vlade Ivici Račanu, njegovom zamjeniku Goranu Granicu, Damiru Vrhovniku, Cirilu Ribičiču, Janezu Drnovšku, tajnici za granice i još nekima.

Predsjednik hrvatske Vlade izravno koristi svoj model kojeg je Carla del Ponte objeručke prihvatila. Ona neprekidno otvara nove optužnice generalima koji bi mogli povesti ovaj narod od Ante Gotovine, Janka Bobetka, Mirka Norca, Mladena Markača do Ivana Koradea. Ovih dana bit će još novih. Vršljaju nešto i oko mene, ali ja se ne bojim. Ja sam spreman ići ako treba i u Haag, kaže Ljubo Česić-Rojs.

Izričem vam opomenu zbog omalovažavanja drugih zastupnika i predstavnika stranih država, rekao je potpredsjednik Hrvatskog sabora Mato Arlović, dodavši kako su to samo ipak insinacije.

Ostali samo loši potezi

Miroslav Rožić (HSP) upozorio je da je dug Slovenije u proteklih osam mjeseci narastao za daljnjih 50 milijuna dolara. Mi im to također opraštamo kao i onih prvih 250 milijuna dolara. Ugovor o nuklearnoj elektrani Krško izuzetno je štetan za Hrvatsku i izuzetno povoljan za Sloveniju. To kažu i vodeći političari u Sloveniji. Krajnji je čas, jer ovo je popravni ispit Hrvatskoga sabora, da ukinemo Sporazum kojega smo posve pogrešno ratificirali. Gospodin Dražen Budiša rekao je da smo se doveli ratifikacijom sporazuma u situaciju da sada praktički nemamo dobrog poteza. Možda nemamo dobrog poteza, ali to ne znači da nemamo nikakvog poteza. Ostali su nam samo loši potezi na raspolaganju. Najlošiji je zadržati ovaj Sporazum. Mnogo manje loš potez od toga je da krenemo u deratifikaciju tog sporazuma. Što se tiče Slovenije ona će se držati ovog sporazuma, jer joj ide apsolutno u prilog.

Hrvatski će porezni obveznici plaćati ekološku naknadu slovenskim građanima koji su možda udaljeniji od NE Krško nego što se nalaze hrvatski građani s ove strane granice.

Prema članku 3. sporazuma kada se unutar paritetno sastavljene uprave NE Krškog ne postigne suglasnost, odlukom će se smatrati ona odluka za koju je glasovao predsjednik uprave, dakle slovenska strana. S druge strane ugovori koji slijede iz ovog sporazuma temelje se na odredbama Zakona o trgovačkim društvima Slovenije, a ne Hrvatske. Treće u članku 10. jasno i glasno se kaže da će program razgradnje izraditi stručne organizacije najkasnije u roku od 12 mjeseci. Međutim, program razgradnje potvrđuje međudržavno povjerenstvo, ali odobrava upravni organ Slovenije.

Danas gotovo nitko ovdje nije govorio o ogromnim zaduženjima koja će preko ovog sporazuma Hrvatska preuzeti ne samo za preuzimanje i zbrinjavanje nuklearnog otpada i istrošenog nuklearnog goriva nego se ovdje govori i o mogućnostima da se svakih pet godina daljnje preuzimaju drugi dijelovi koji su radioaktivni i koje će trebati zbrinuti. To može

trajati neograničeno dugo. Hrvatska će morati sudjelovati sa 50% u svim naknadama koje će Slovenija davati gradovima i općinama u blizini i na području na kojem se nalazi NE Krško. Ta ekološka renta može trajati neizmjerljivo dugo. Visinu rente će određivati organi uprave Slovenije. Hrvatski će porezni obveznici plaćati ekološku naknadu slovenskim građanima koji su možda udaljeniji od NE Krško nego što se nalaze hrvatski s ove strane granice.

U ime Kluba zastupnika HSS-a **Ante Markov (HSS)** s indignacijom je odbio one političke ocjene kojima su se pokušale stvoriti tvrdnje i omalovažiti sve one koji su glasovali za verifikaciju ovog sporazuma. Ne prihvaćamo takve tvrdnje. Klub zastupnika HSS-a neće podržati prijedlog o deratifikaciji, a pokušat će svojim zaključcima ojačati provedbu Ugovora, rekao je Ante Markov.

Ovo je moja zadnja rasprava u Hrvatskom saboru o Krškom, najavio je **Tonči Tadić (HSP)**. Nakon današnjeg dana ističu sve pravne mogućnosti koje Hrvatski sabor može učiniti. Svega je četiri mjeseca do zastare slovenske otimačine nuklearke i Hrvatska ima vrlo malo vremena za arbitražu. Čak i ako Hrvatski sabor danas odbaci sporazum u Vladi ne postoji spremnost da se ide na arbitražu. To je neshvatljivo. Nejasno je zašto je Hrvatska srljala u to da još prije sedam mjeseci uputi Slovincima svoju notu. Očito je s hrvatske strane postojala vruća želja da se ovaj sporazum ovakav kakav je ratificira. Tu vruću želju HSP povezuje s nečijim sukobom interesa.

U ovom Sporazumu nije jasno koliko će nas koštati razgradnja, koliko će nuklearka trajati, koliki će biti gubici. Onoga časa kada smo bili razvlašteni 1998. godine Hrvatski sabor i bivša Vlada trebali su pokrenuti arbitražu, ali nisu. To nije učinila ni ova vlast. Umjesto toga serviran nam je ovaj sporazum. Ovaj sporazum je protuustavna rabota i to zato jer je samo pregovaranje o sporazumu koji predviđa uvoz radioaktivnog materijala u Hrvatsku protivno hrvatskom Ustavu. Zakon o zaštiti od ionizirajućeg zračenja striktno zabranjuje uvoz radioaktivnog materijala na tlo Hrvatske. Mi smo podnijeli ustavnu tužbu koja se još uvijek čeka i odlugovlači na Ustavnom sudu, ne njihovom krivnjom jer Vlada ne da potrebne akte da se o njoj provede rasprava.

Podržavamo zahtjev kolega iz HSLS-a da se ovaj sporazum stavi izvan snage. Danas je za to krajnje vrijeme, rekao je Tonči Tadić.

Svega je četiri mjeseca do zastare slovenske otimačine nuklearke i Hrvatska ima vrlo malo vremena.

Time je zaključena rasprava o ovom temi. Izjašnjavanje o Zakonu kojeg je predložio Klub zastupnika HSLS-a i o najavljenim zaključcima predviđeno je za idući tjedan. **Joško Kontić (HSLS)** apelirao je da se tog tjedna provede i rasprava o privatizaciji "Sunčanog Hvara". Predsjedavajući sjednice, potpredsjednik Hrvatskog sabora Mato Arlović informirao je da je preostalo još 45 točaka dnevnog reda te da postoje neki prioriteti. Rekao je da se neće ništa dogoditi ako ta ili neka druga točka budu prebačene na narednu sjednicu. Neće se ništa dogoditi, ali ne bi bilo zgodno da završi turistička sezona, a da mi to ne stavimo na dnevni red, odgovorio je Joško Kontić.

Tjedan poslije

Idućeg tjedna prije nego što se prešlo na glasovanje, predsjednik Hrvatskoga sabora **Zlatko Tomčić (HSS)** predložio je da se razmotre nove okolnosti nastale nakon završetka rasprave. Nove okolnosti su prispjele note Vlade Slovenije i primitak priloga iste note. Dogovoreno je s Ministarstvom vanjskih poslova da se pojasne novi momenti.

Sve naše kalkulacije o cijeni električne energije bile su za razdoblje od idućih 20 godina trajanja nuklearne elektrane Krško.

Zamjenik ministra vanjskih poslova **Ivan Šimonović** osvrnuo se na slovensku notu i Zakon o ratifikaciji dajući pravno mišljenje. Dakle, 19. siječnja 2001. godine potpisan je Ugovor koji se tiče Krškog. Ugovor stupa na snagu kada dvije strane razmijene instrumente o ratifikaciji Ugovora u skladu s nacionalnim zakonodavstvima dviju zemalja. Hrvatski sabor ratificirao je Ugovor 3. srpnja 2002. godine. To isto učinilo je slovensko predstavničko tijelo 25. veljače 2003. godine. Notom od 10.

ožujka 2003. godine hrvatska strana obaviještena je o tome da je i slovenska strana ratificirala Ugovor te da je time stupio na snagu. Ono što, međutim, predstavlja novost jest da je dostavljen zajedno s notom i Zakon o ratifikaciji. Zakon sadrži članak 3. koji glasi: "Ukoliko će nakon ratifikacije ovoga Ugovora Republika Slovenija kao članica Europske unije biti dužna preuzeti odgovornost za ispunjavanje rokova konačnog uređenja upravljanja radioaktivnim otpadom i istrošenim nuklearnim gorivom slovenski dio međudržavne komisije iz članka 18. ovoga Ugovora će prilikom potvrđivanja programa odlaganja radioaktivnog otpada i istrošenog nuklearnog goriva odnosno prilikom njegovog povremenog revidiranja (treći stavak članka 10. Ugovora) biti vezan rokovima koji će biti određeni aktom Europske unije."

Hrvatska strana će stupanjem na snagu Ugovora biti u puno boljoj poziciji kod rješavanja eventualnih nesuglasica koje bi mogle proizaći iz ulaganja, iskorištavanja i razgradnje nuklearne elektrane Krško.

Ključno je pitanje kakvi su učinci ovog članka 3. Zakona o ratifikaciji. Bitno je istaknuti da temeljem razgovora s ekspertima ovaj dodatak ne mijenja karakter samog Ugovora i da je primitkom slovenske note Ugovor stupio na snagu. Međutim, što je s novim elementima koje donosi Zakon o ratifikaciji? U kojoj mjeri utječe na sadržaj Ugovora? Što se tiče vezanosti i neposrednih obveza koje proizlaze iz članka 3. one neposredno vežu isključivo slovenski dio međudržavne komisije iz članka 18. To je međudržavna komisija koja se sastoji od paritetnog hrvatskog i slovenskog dijela. Ovim člankom obvezuje se slovenski dio međudržavne komisije da se ravna po pravilima koja će tek u budućnosti donijeti Europska unija. Međutim, pitanje je može li se ovo odnositi i na hrvatski dio povjerenstva. Odgovor je može i to ako bi došlo do neslaganja hrvatskog i slovenskog dijela povjerenstva. U tom slučaju bi vjerojatno za rješavanje takve situacije bila arbitraža. U arbitraži odredba članka 3., nakon što je s notom prosljeđena hrvatskoj strani, mogla bi potencijalno utjecati na arbitražu. Obavijest o vezanosti

slovenskog dijela određenim, pa makar i budućim pravilima, mogla bi utjecati na odluku arbitra u slučaju spora. Dakle, to predstavlja novost u ovom aranžmanu. Zato je hrvatska Vlada odlučila staviti pitanje Ugovora na dnevni red današnje svoje sjednice, rekao je Ivan Šimonović.

Tri dokumenta

Ostajemo kod svih naših argumenata koje smo iznijeli o Prijedlogu zakona o poništavanju Ugovora. Nota slovenske Vlade i obrazloženje zamjenika ministra vanjskih poslova Ivana Šimonovića dodatno nas je uvjerilo u ispravnost onoga što smo poduzeli, rekao je u ime predlagatelja Zakona **Dražen Budiša (HSL)**. Dobili smo notu i Zakon o ratifikaciji. Ali bilo bi dobro da zastupnici i članovi Vlade imaju uvid u još tri dokumenta koji nisu dostavljeni. To su slovenski Zakon o ionizirajućem zračenju, Zakon o radioaktivnom otpadu i priopćenje Ministarstva za zaštitu okoliša koje je objavljeno prije desetak dana. U priopćenju se predviđa odstupanje od međudržavne pogodbe ukoliko se ne poštuje ono što sada sadrži i dodatak uz notu, a to je bitno skraćivanje rokova u razgradnji i svih obveza koji uz to idu u odnosu na one koje su predviđene sporazumom. Svi naši računi su polazili od činjenice da obveze Hrvatske prema zbrinjavanju nuklearnog otpada i preuzimanju počinje 2025. godine to jest dvije godine nakon završetka roka trajanja nuklearke.

Ugovor sa Slovenijom o Krškom nije stupio na snagu.

Europska unija još u studenom 2002. godine objavila je direktivu, uputu o ravnanju s izrabljenim nuklearnim otpadom. U toj direktivi stoji da zemlje članice Europske unije do 2008. godine moraju predvidjeti lokaciju za odlaganje nuklearnog otpada. Zatim, da se do 2013. godine mora odobriti građevinska dozvola za tu lokaciju, da bi najkasnije do 2018. godine bio pohranjen nuklearni otpad na tu lokaciju ili eventualno se prodao u druge zemlje. Dakle, ta direktiva već postoji. Sve naše kalkulacije o cijeni električne energije bile su za razdoblje od 20 idućih godina, dakle do roka trajanja nuklearne elektrane.

Imamo dvije nepovoljne činjenice nakon što je Hrvatski sabor 3. srpnja 2002. ratificirao Ugovor. Prvo,

nemamo odgovora što će biti s 50 milijuna dolara za neisporučenu struju od 1. srpnja 2002. do današnjeg dana. Ministar okoliša slovenske Vlade Janez Kopač izjavio je da Hrvatska ove godine vjerojatno neće dobiti električnu energiju iz nuklearne elektrane. Dodatni negativni element je taj što ulazimo u jedno posve neizvjesno područje, pa je i gospodin zamjenik ministra Ivan Šimonović najavio mogućnost arbitraže oko spornih pitanja koja mogu iskrnuti.

Interes je Hrvatske da posebice u ovim novim okolnostima vrati cijelu stvar na početak, da se pokrene novi krug pregovora sa slovenskom stranom oko ovih pitanja te da ne izgubimo rok za predarbitražni, odnosno arbitražni postupak koji se neće odnositi samo na ova sporna pitanja nego i na pitanja koja su pokrenuta prije nego je u Hrvatskom saboru ratificiran Ugovor.

Od Vlade zatraženo tumačenje je li Ugovor o NE Krško stupio na snagu

Nakon ovoga izlaganja Dražena Budiše određena je stanka da bi se dobile informacije što je Vlada odlučila te za konzultacije klubova zastupnika s predstavnicima Vlade. Nakon poduzeće stanke, predsjednik Hrvatskoga sabora **Zlatko Tomčić** ustvrdio je da se još nije izašlo iz nastale situacije. Klubovi zastupnika su završili svoje sjednice. Od Vlade je zatraženo egzaktno i vrlo određeno tumačenje je li Ugovor stupio na snagu ovakvom notom slovenske strane ili nije.

Sutradan zamoljen je predstavnik Vlade da se izjasni o pitanju je li Ugovor stupio na snagu ili nije.

Nastavno na notu Ministarstva vanjskih poslova Slovenije Vlada Hrvatske smatra da je Ugovor stupio na snagu 11. ožujka 2003. godine, rekao je ministar gospodarstva Ljubo Jurčić. Stupanjem na snagu Ugovora hrvatska strana dolazi u mogućnost korištenja svih svojih prava koja proizlaze iz njene investicije u nuklearnu elektranu Krško. Hrvatska strana će stupanjem Ugovora na snagu biti u boljoj poziciji kod rješavanja eventualnih nesuglasica koje bi mogle proizaći iz Ugovora, iskorištavanja i razgradnje nuklearne elektrane Krško. U eventualnom slučaju rješavanja nesuglasica kroz

arbitražu s Ugovorom na snazi hrvatski položaj je puno bolji nego bez Ugovora. Klub zastupnika HSS-a predlaže zaključke koji će dodatno ojačati hrvatsku stranu u ovome odnosu.

Notu Slovenije hrvatska Vlada treba odbaciti te time učiniti Ugovor ništavnim.

Za ispravak navoda javio se **Ljubo Česić-Rojs (HDZ)**. Ugovor je stupio na snagu 11. ožujka 2003. godine. Nije točno da će hrvatska Vlada biti u puno boljoj poziciji. Nuklearni otpad po Ustavu se ne može kod nas zbrinjavati.

Loši potezi

U ime predlagatelja govorio je **Dražen Budiša (HSLŠ)**. Rekao je da ima staro pravilo koje kaže kada se nešto loše započne ne može drukčije završiti. Što su hrvatska Vlada i Hrvatski sabor učinili loše od samog početka pregovaranja do danas? Prvo, loše je bilo sklapanje Ugovora. Drugo, loša je bila ratifikacija Ugovora 3. srpnja 2002. godine. Treće, loša je bila nota Vlade Hrvatske, prvo zato što je ona poslana prije nego što je slovenski parlament ratificirao Ugovor i drugo, što je i ona sadržavala elemente koji u pravilu u notama ne postoje. Nadalje, loše je da Hrvatski sabor nije ostvario svoj zaključak od 3. srpnja 2002.

Bez trećega, arbitra ili međunarodnih sudaca, politički establishment Ljubljane i Zagreba više nisu u stanju zatvoriti niti jedno otvoreno hrvatsko-slovensko pitanje.

godine da će staviti na dnevni red pitanje ništavnosti Ugovora, ako on ne bude ratificiran u slovenskom parlamentu do 31. prosinca 2002. godine. Hrvatski sabor i Vlada su to propustili. Loš je potez što nije bio prihvaćen prijedlog HSLŠ-a da se obavi rasprava i glasovanje o Prijedlogu zakona o proglašavanju Zakona ništavnim prije nego je slovenski parlament ratificirao sporazum. Zatim loše je što nije povučena naša nota dok je još bilo vrijeme, prije ratifikacije tog sporazuma u slovenskom parlamentu.

I zadnje loše što ćemo učiniti je ako se prihvate ovi prijedlozi zaključaka, a ne prihvati prijedlog HSLŠ-a. Ovim zaključcima postali bismo neozbiljni kao država, jer su oni neostvarivi i u suprotnosti su sa sporazumom. Između ostalog zaključci predviđaju da se u roku od 60 dana cjelovit sporazum mora ostvariti, a u njemu postoje odredbe koje se odnose na godine.

Netočna je tvrdnja gospodina **Dražena Budiše**, rekao je **Mladen Godek (LIBRA)**, da je ovaj sporazum loš za Hrvatsku. Sporazum koji nam osigurava suvlasništvo polovine nuklearke, osigurava jeftiniju struju može biti samo povoljan za Hrvatsku. Ne razumijem zašto je gospodin Budiša promijenio svoje mišljenje od srpnja prošle godine kada je predsjedavao Vladi koja je prije nego što je došao u Hrvatski sabor sporazum ocijenila povoljno, zapitao je Mladen Godek. Vlada je prihvatila sporazum pod jednim uvjetom, a to je da se postigne konsenzus, pojasnio je Dražen Budiša (HSLŠ). Konsenzus nije postignut.

Sve ili ništa

Ključno je pitanje da li je ili nije Ugovor sa Slovenijom stupio na snagu, naglasio je u ime Kluba zastupnika HDZ-a **Vladimir Šeks (HDZ)**. Tvrdim nije. Zašto? Prema Zakonu o sklapanju i izvršavanju međunarodnih ugovora Hrvatske, a identičan je i Slovenije, međunarodni ugovor je sporazum utemeljen na sukladnom očitovanju najmanje dviju međunarodnopravnih subjekata. Hrvatski sabor je ratificirao sporazum između Hrvatske i Slovenije. Slovenski Državni zbor je u taj Ugovor dodao članak 3. Međunarodni se ugovori u skladu s Bečkom konvencijom i zakonodavstvom Hrvatske i Slovenije, mogu prihvatiti ili odbiti po načelu sve ili ništa. Mi smo to prihvatili. Slovenski Državni zbor sebi prisvaja pravo da u taj ratificirani Ugovor u Hrvatskom saboru protivno i zaključku i sporazumu između hrvatske i slovenske vlade ubacuje članak 3. kojim unaša bitne promjene u ratificirani Ugovor. Ugovor nije mogao stupiti na snagu jer nije u istovjetnom tekstu izglasao i u slovenskom zakonodavnom tijelu. Nota slovenskog ministarstva kojim obavještava da je ratificiran Ugovor u biti je netočna. Sa stajališta HDZ-a nije na snazi sporazum između Hrvatske i Slovenije o nuklearki Krško.

Dočekana slovenska pogreška

U situaciji kada je praktički ratificiran Ugovor bitno je da hrvatska strana odmah inzistira na provedbi samog Ugovora te da sadržaj Ugovora, njegov smisao i koristi što prije dođu do izražaja, rekao je u ime Kluba zastupnika HSS-a **Luka Trconić (HSS)**. Bitno je da se svaka dvojba otkloni o primjeni članka 3. slovenskog Zakona o ratifikaciji i da se otkloni svaka mogućnost zamagljivanja tog problema. Vrlo je bitno da se odmah slovenska strana na aktivan način uključi u provedbu Ugovora. Prihvaćanjem predloženih zaključaka Kluba zastupnika HSS-a Hrvatska bi bitno poboljšala svoje pozicije bez obzira na ponašanje slovenske strane.

Slovenska je strana zadovoljna što je izbjegla arbitražu.

Gospodin **Luka Trconić** je naveo da će zaključci HSS-a pridonijeti otklonu mogućeg zamagljivanja sa slovenske strane, rekao je u ispravku krivog navoda **Mario Kovač (HSLŠ)**. To je netočno, jer se u točki c. predloženih zaključaka spominje rok od 60 dana. Međutim, u sporazumu stoje rokovi od 6 mjeseci za pokušaj usklađivanja stavova prije odlaska na arbitražu i rok od 20 godina za rješavanje problema deponiranja nuklearnog otpada. Ovi zaključci su iznimno nekvalitetni i neprimjenjivi. Gospodin **Luka Trconić** konstatirao je da je praktično ratificiran Ugovor, rekao je **Tonči Tadić (HSP)**. Ugovor praktično nije ratificiran s obzirom na to da je pri ratifikaciji prekršena Bečka konvencija o potvrđivanju međunarodnih ugovora.

Klub zastupnika HSP-a i HKDU-a od samog početka tvrdi da je sporazum o NE Krško izuzetno nepovoljan za Hrvatsku i puno povoljniji za Sloveniju te da ostavlja ogromne mogućnosti Sloveniji da izigrava sporazum i da njime manipulira, upozorio je u ime Kluba **Miroslav Rožić (HSP)**. Slovenija tijekom cijelog ovog procesa nije učinila niti jednu grešku. Mislili smo da se ništa ne da spasiti. No izgleda da je u svojoj bahatosti i aroganciji slovenska strana ipak učinila pogrešku. Oni su u svojoj noti izmijenili svojim Zakonom o ratifikaciji određene dijelove ovog sporazuma i na taj način nam omogućili da se iz svega toga izvučemo. Zato držimo da treba notu

Slovenije hrvatska Vlada odbaciti te odbacivanjem te note učiniti sporazum ništavnim.

Figura u džepu i prazna puška

Hrvatsko-slovenski odnosi su nedopustivo loši, konstatirao je u ime Kluba zastupnika IDS-a **Damir Kajin (IDS)**. Bez trećega, da li će to biti arbitar ili međunarodni suci, politički establishment Ljubljane i Zagreba više nisu u stanju zatvoriti niti jedno otvoreno hrvatsko-slovensko pitanje. Odnosi su loši. Vlade si ne vjeruju, čak si podmeću. Građani sve više na onu drugu stranu gledaju kao na neprijatelje. To je loše. Što se tiče Krškog bilo je dobro što smo ratificirali sporazum. Sloveniji smo poslali poruke da je na nju red da nešto isto tako razriješi. Još je bolje bilo to što je Sloveniji dat rok do 31. 12. 2002. godine za ratifikaciju. Hrvatska strana pokrenula je predarbitražni postupak, a nije bila voljna nakon prvog siječnja ove godine reći - gospodo, sada Ugovor stavljamo van snage i dalje krećemo prema arbitraži. Dapače, čekali smo i de facto anulirali slovenskoj strani obvezu koju bi vjerojatno morala nakon arbitraže ispuniti prema Hrvatskoj. Sada smo svjedoci nove kvalitete. Sporazum o NE Krško stupio je na snagu. Slovenska je strana zadovoljna što je izbjegla arbitražu. Slovenskoj strani u ovom času kada treba završiti ceste, aerodrome, željeznice, ne odgovara da svoj proračun tamo negdje 2008. ili 2009. godine optereti s nekoliko stotina milijuna dolara za gradnju atomskog skladišta. To ne odgovara ni Hrvatskoj. I Hrvatska je spram slovenske strane išla s figom u džepu. Hrvatska u ovom času prijeti praznom puškom. Ne treba se previše ljutiti na slovensku Vladu nego na hrvatsku, koja nam je ovo zadovoljstvo priuštila.

Kolega Damir Kajin je rekao da su odnosi loši između hrvatske i slovenske strane, upozorio je **Ljubo Česić-Rojs (HDZ)**, te ustvrdio da to nije točno. Odnosi su dobri. Nije kriva slovenska strana nego pojedini naši političari koji su ili ucijenjeni ili su korumpirani. Netočno je što je rekao gospodin Damir Kajin da Slovincima nije stalo potrošiti novce, tvrdi **Tonči Tadić (HSP)**. Naime, njihov Zakon kaže da do konca 2004. moraju prirediti program razgradnje, odrediti odlagalište do 2008. Odlagališta moraju postati funkcionalna do 2013.

To su sami odlučili. Sada je stvar bila u tome da nađu najbližeg naivca to jest hrvatsku Vladu koja će im to sufinancirati. A to su uspjeli. Nije točna tvrdnja zastupnika Damira Kajina da je Hrvatska imala figu u džepu, kazao je **Vladimir Šeks (HDZ)**. Ugovor nije stupio na snagu, jer nisu ratificirani istovjetni tekstovi. Kolega Damir Kajin naveo je da Hrvatska Sloveniji sada prijeti praznom puškom. To nije točna konstatacija, upozorio je **Mario Kovač (HSL)**. Integralni dio note koji je Slovenija uputila Hrvatskoj je i Zakon o ratifikaciji. U okviru te note i Zakona imamo članak 3. gdje se mijenjaju bitni sastojci Ugovora koji je ratificirao Hrvatski sabor. Naša država je dovedena u zabludu i ima pravo pozivati se na ništavnost ovakvog Ugovora. Prema tome to nije prazna puška. Nije točno kako Sloveniji nije stalo opteretiti svoj proračun, naglasio je **Miroslav Rožić (HSP)**. Slovenija ulazi u Europsku uniju. Mora pri tome poštovati direktive Europske unije. Htjeli oni ili ne svoj proračun će morati opteretiti.

O otpadu u treće zemlje

U ime Kluba zastupnika HNS, PGS, SBHS potom je govorila **Vesna Pusić (HNS)**. Ovaj parlament je ratificirao Ugovor o nuklearnoj elektrani Krško većinom glasova i ta ratifikacija stoji. Slovenski parlament je ratificirao Ugovor i ta ratifikacija također stoji. Ratificirali su te ugovore u istovjetnim tekstovima. Ono što nije istovjetno su zakoni o ratifikaciji. Slovenska nota sadrži i Zakon o ratifikaciji koji sadrži sporni članak 3. Taj članak govori o skladištenju

Bilo bi dobro ući u pregovore sa Slovenijom o mogućnosti nalaženja zajedničkog rješenja skladištenja nuklearnog otpada u trećim zemljama.

nuklearnog otpada, što i jeste najsporniji dio Ugovora. To je ozbiljan problem. Mišljenje Kluba zastupnika HNS-a, PGS-a, SBHS-a je da bi bilo možda bolje da umjesto da se pokušavamo nadmudrivati sa Slovenijom vidimo kako će se riješiti problem skladištenja nuklearnog otpada. Umjesto da gledamo tko će u tom nadmudrivanju koga prevariti bilo bi bolje da Hrvatska uđe u

pregovore o mogućem skladištenju nuklearnog otpada u budućnosti i razmatranje mogućnosti skladištenja toga nuklearnog otpada u trećim zemljama. Europska unija razmatra mogućnost skladištenja nuklearnog otpada u trećim zemljama. Smatramo da bi bilo dobro ući u pregovore sa Slovenijom o mogućnosti nalaženja zajedničkog rješenja. Mogli bi zajednički naći rješenje i mogućnost skladištenja nuklearnog otpada u trećim zemljama.

Javilo se osam zastupnika za ispravak netočnih navoda zastupnice Vesne Pusić. **Vladimir Šeks (HDZ)** kaže da je netočan navod kako je Ugovor slovenski parlament ratificirao u istom tekstu kao i Hrvatski sabor, jer je dodan članak 3. Slovenski parlament nije smio ništa dodavati u potpisani sporazum između dviju vlada. **Tonči Tadić (HSP)** upozorio je da ne želimo sufinancirati skladištenje radioaktivnog otpada niti razgradnju nuklearke, jer to nismo bili obvezni po ugovoru iz 1970. i 1982. godine. A po ovom Ugovoru ćemo prvi put to morati. A o tome gdje će to ići i koliko ćemo mi to sve skupa platiti neće odlučivati hrvatska strana. Gospoda Vesna Pusić, podsjetio je **Željko Glavan (HSL)**, rekla je da je ovo sve skupa nadmudrivanje između Hrvatske i Slovenije. Prijedlog HSL-a nije nikakvo nadmudrivanje, nego zaštita hrvatskih nacionalnih interesa. A **Dorica Nikolić (HSL)** dodala je da je ovdje Hrvatska nadmudrena, a njoj je neugodno. Kolegica Vesna Pusić rekla je da se ovdje radi o tome da li će hrvatska strana prevariti Sloveniju ili će slovenska strana prevariti hrvatsku stranu, a to nije točno, upozorio je **Ljubo Česić-Rojs (HDZ)**. Prihvaćanjem ovog Ugovora mi moramo prihvatiti da zbrinemo otpad. I **Jadranka Kosor (HDZ)** naglašava da se ovdje ne radi o nadmudrivanju nego prije svega o zaštiti nacionalnih i državnih interesa. Ovdje se radi o golemoj šteti koju bi Hrvatska trpjela. **Ivan Milas (HDZ)** rekao je da Ugovor nije stupio na snagu. Nije ratificiran u istom tekstu. Moramo se suprotstaviti ovakvoj praksi, jer ćemo postati kolonija, a već smo polukolonija, rekao je Ivan Milas.

Mišljenje stručnjaka

Klub zastupnika Liberalne stranke konzultirao je stručnjake za međunarodno pravo, rekao je **Zlatko**

Kramarić (LS). Oni kažu da je Ugovor stupio na snagu, a da će se Zakon o ratifikaciji tretirati kao dio slovenskoga nacionalnog prava. Od samog početka slučaja Krško suočavali smo se sa čitavim nizom nejasnoća. Zbunjuje da smo od početka 90-tih godina naovamo neprestano zasipani informacijama koje nisu bile prave, koje su bile djelomične, nepotpune. Posljednja nejasnoća u kojoj sudjelujemo je da se pitamo zašto Hrvatski sabor nije reagirao poslije 1. siječnja ove godine, kada smo mi kao Sabor donijeli odluku ako Slovenci do tada ne ratificiraju Ugovor da ćemo onda mi od tog Ugovora odustati.

Slovenci su čekali jamstvo da će ući u Europsku uniju. Kada su ga dobili ratificirali su Ugovor o Krško.

Slovenci su čekali jamstvo da će ući u Europsku uniju. Kada su to jamstvo dobili oni su 25. veljače ove godine pristupili ratifikaciji. Odmah su kazali što nas sve čeka, da s ulaskom u Europsku uniju mogu nastupiti novi momenti. Hrvatska se sada nalazi u dvostrukom paradoksu. Što god činimo neće biti sjajno i dobro. Naše prednosti proizlaze iz činjenice da smo ušli u posjed, da smo postali vlasnici od 50%. Sada se postavlja pitanje vrijedi li to vlasništvo svih ovih posljedica. U prvom redu obveze da ćemo se morati početi brinuti za zbrinjavanje otpada. Očito da je to prevelika cijena. Budući da Klub zastupnika i ni jedan član Liberalne stranke ni na koji način nisu sudjelovali u ovome prilikom glasanja bit ćemo suzdržani, najavio je Zlatko Kramarić.

Ponavljaju se tvrdnje da je Ugovor stupio na snagu, rekao je u ispravku krivog navoda **Ivan Penić (HDZ)**. Ugovor nije stupio na snagu. Ugovor nije ratificiran, jer nije u istom tekstu. Za nas proizvodi nove, velike obveze u budućnosti. Nije točna tvrdnja gospodina Zlatka Kramarića da je Hrvatski sabor svojim zaključkom utvrdio da će prestati važiti govor ako ga slovenska strana ne ratificira do 31. 12. 2002. godine. U zaključku Sabora stoji da će u tom slučaju razmotriti stavljanje izvan snage svoj Zakon, upozorio je **Vladimir Šeks (HDZ)**. Kolega Kramarić je u novinama izjavio da u Hrvatskom saboru sjede neznalice, kazao je **Ljubo Česić-Rojs (HDZ)**. Ako

smo neznalice nismo ni mogli pokrenuti postupak stavljanja izvan snage Ugovora. **Miroslav Rožić (HSP)** podsjetio je da je Zlatko Kramarić govorio o tome kako Slovenija treba prihvatiti neke buduće direktive Europske unije. Nisu to nikakve buduće direktive. To su direktive koje je Europska unija donijela u studenome 2002. godine.

Dodatni pritisak na Hrvatsku

U ime Kluba zastupnika Demokratskog centra **Mate Granić (DC)** rekao je da se diplomatska nota Slovenije, odnosno Zakon o ratifikaciji sastoji od dva dijela, jednog uobičajenog za potvrđivanje međunarodnih ugovora i sporazuma te drugog potpuno neuobičajenog, tendencioznog i neprihvatljivog za hrvatsku stranu i zasigurno protivnog Bečkoj konvenciji. Sasvim je jasno da je ova diplomatska nota, odnosno Zakon o ratifikaciji dodatni pritisak na Hrvatsku. Hrvatska Vlada nedovoljno je odlučna i ne odgovara na ovakve izazove Slovenije. Vlada je trebala prema zaključku Hrvatskog sabora odmah poslije nove godine organizirati raspravu i započeti proces deratifikacije sporazuma. Ako hrvatska Vlada propusti ovu šansu onda će biti odgovorna za sve štete koje će proizaći iz prihvatanja ove note, odnosno slovenskog Zakona o ratifikaciji. Notu i Zakon treba odbaciti. Kakav će slijed događaja biti? Ako to Slovenija ne prihvati onda idemo na arbitražu. Onda ćemo barem u arbitraži sigurno izbaciti članak 3. Zakona o ratifikaciji.

Sasvim je jasno da je ova diplomatska nota, odnosno Zakon o ratifikaciji, dodatni pritisak na Hrvatsku.

Klub zastupnika SDP-a glasat će protiv prijedloga da se povuče potvrđivanje Ugovora između vlada Hrvatske i Slovenije, najavio je **Mato Arlović (SDP)**. Istovremeno glasat će za zaključke koje je predložio Klub zastupnika HSS-a. Ugovor koji je ratificiran, kao i ovi novi zaključci, omogućuju bolju poziciju Hrvatskoj. Omogućuju joj da na temelju Ugovora i ovih zaključaka u roku sljedećih 60 dana pokrene i zatraži pokretanje postupka u provedbi Ugovora, te da razriješi pitanje štete od 30. lipnja 2002. godine do sada. Smatramo da

treba odvojiti Zakon o ratifikaciji, jer u noti se govori da je on u prilogu, a ne da je on sastavni dio note. Cijenimo da članak 3. izražava namjeru Slovenije što će učiniti ukoliko dode do dokumenta Europske unije po kojem bi Slovenija bila dužna da preuzme odgovarajuće odgovornosti. Smatramo da i u tom pogledu i nas i Sloveniju sukladno ovom Ugovoru već obvezuju neki međunarodni dokumenti. U preambuli Ugovora kaže se da se polazi od Europske energetske povelje, Ugovora o energetskej povelji, Konvencije o nuklearnoj sigurnosti i Zajedničke konvencije o sigurnosti i zbrinjavanju istrošenog nuklearnog goriva. Zaključci koje je predložio Klub zastupnika HSS-a ne samo da osnažuju Hrvatsku nego i ohrabruju hrvatsku Vladu da pristupi što prije provođenju Ugovora i da istodobno podnese zahtjeve da se naknadi šteta.

Gospodin Mato Arlović je rekao da predloženi zaključci jačaju poziciju Hrvatske. Oni su mrtvo slovo na papiru i dimna zavjesa, tvrdi **Željko Glavan (HSLŠ)**. **Vladimir Šeks (HDZ)** upozorava da nije točan navod Mate Arlovića kako u članku 3. stoji namjera slovenskog dijela međudržavne komisije da bude vezan rokovima koji će biti određeni aktom Europske unije. Nije namjera nego je imperativ. Slovenska nota, kaže gospodin Mato Arlović ne obvezuje Hrvatsku, ponavlja **Tonči Tadić (HSP)**. Međutim, slovenski upravni organ po članku 10. Ugovora odobrava plan razgradnje nuklearke. On će se rukovoditi slovenskim zakonima. On će, dakle, Hrvatskoj propisati što ćemo i gdje zbrinuti te za koje novce. Slovenski zakoni i nota itekako obvezuju Hrvatsku. Netočan je navod gospodina Mate Arlovića da ovaj Zakon o ratifikaciji i ova nota ne obvezuju Hrvatsku, istog je mišljenja kao i Tonči Tadić Dorica Nikolić. To obvezuje Hrvatsku. Na kraju će se dogoditi to da mi nećemo moći ispuniti obveze. Na to Slovenci idu.

Društveni ugovor

U ime Kluba zastupnika HSLŠ-a **Dražen Budiša (HSLŠ)** upozorio je ako je Ugovor stupio na snagu notom slovenske Vlade, onda treba voditi računa o tome da je stupio na snagu i Društveni ugovor o poduzeću nuklearne elektrane Krško. Naime, Društveni ugovor stupa na snagu u istom trenutku kada stupa na snagu

i sporazum. Zna li Vlada Republike Hrvatske što to znači? Postavlja se pitanje ako je stupio Društveni ugovor na snagu koje su ingerencije Hrvatskog sabora, hrvatske i slovenske vlade da rješavaju sporove koji nastaju. Njih više nema. Zato ovaj Sabor može prihvatiti Zakon kojeg je predložio HSLŠ, ali ne može prihvatiti zaključke, jer ih ne može donijeti. Prihvaćanjem stava da je Ugovor stupio na snagu svaki postupak koji se može pokrenuti prema slovenskoj strani može biti pokrenut od Hrvatske elektroprivrede, a ne hrvatske Vlade i Sabora.

Slovenija je svoje mišljenje o vlasništvu nuklearke dala još 1998. godine kada je prestala s isporukom struje, rekla je u ime Kluba zastupnika Hrvatskog bloka **Zdravka Bušić (HB)**. Okolnosti su se promijenile njenim skorijim pristupanjem Europskoj uniji. Danas kada Slovenija treba nekoga da podijeli teret razgradnje, financijske i fizičke, odnosno lokacijske Hrvatska je naivno pružila ruku i odrekla se svih potraživanja za neisporučenu struju. Zašto? Za privilegiju da plati troškove slovenskoga radioaktivnog otpada i zbrine ga na svom teritoriju. Hrvatski blok će podržati prijedlog HSLŠ-a i to zbog sljedećih razloga. Prvo, sadržaj sporazuma štetan je za Hrvatsku. Drugo, slovenski parlament je uvođenjem članka 3. u Zakonu o ratifikaciji unio novinu u sadržaj sporazuma, kojim se Hrvatskoj nameću drugi rokovi i iziskuju dodatni financijski troškovi.

Članak 3. potencijalno relevantan

Prema dogovoru Vlada se očitovala o pitanjima koja su iznijeli pojedini predstavnici klubova te o predloženim zaključcima. Zamjenik ministra vanjskih poslova Ivan Šimonović podsjetio je da je zastupnik Dražen Budiša iznio niz prilika kada je Hrvatska mogla ući u arbitražu. Važno je reći da je dobar ili loš trenutak za arbitražu za Hrvatsku mjerljiv u milijunima dolara. Hrvatska nakon što je izvršila ratifikaciju i o tome obavijestila slovensku stranu, primila je od Slovenije obavijest da je Državni zbor sa Zakonom, koji se dostavlja u prilogu, ratificirao Ugovor. U noti se ne navodi da je njen sastavni dio Zakon o ratifikaciji. On se samo dostavlja u prilogu. U članku

2. Zakona ponovljen je točni tekst Ugovora i zajedničke izjave u slovenskom i hrvatskom originalu i tu nije promijenjen nikakav tekst. Dakle, problem koji Hrvatska ima s njihovom ratifikacijom nije u tome da nije poštovan tekst Ugovora, nego da je pridodan u Zakonu o ratifikaciji članak 3. koji se u tom kontekstu može smatrati naputkom slovenskom dijelu međudržavne komisije. Taj naputak je obavezan za sve slovenske državljanke. To je slovenski zakon, posebice obavezan za apostrofirane slovenske članove međudržavne komisije.

Važno je reći da je dobar ili loš trenutak za arbitražu za Hrvatsku mjerljiv u milijunima dolara.

Pitanje je sada mijenja li ovaj članak 3. bitno odredbe Ugovora ili ne. Odlučivanje u međudržavnoj komisiji je zasnovano na paritetu. Postoji paritetni broj hrvatskih i slovenskih članova te komisije. U svakom spornom pitanju, a ne samo kad se radi o otpadu, kad ne uspije sporazum između dva dijela te komisije odlučuje se arbitražom.

Ne može se govoriti o mijenjanju smisla Ugovora. Međutim, smatramo da članak 3. jest potencijalno relevantan za neke situacije. Za koje? Ako naši predstavnici u tom međudržavnom povjerenstvu u nekim pitanjima koja se tiču nuklearnog otpada neće moći postići suglasnost sa slovenskim predstavnicima, ta pitanja će se rješavati arbitražom. Potencijalno bi arbitri mogli uzeti kao prednost slovenske strane njihovo pozivanje na to da je Hrvatska bila upoznata s vezanošću slovenskih predstavnika onim što je sadržano u njihovom Zakonu o ratifikaciji. Međutim, da bi se takva mogućnost spriječila u prijedlogu zaključaka Kluba zastupnika HSS-a postoji točka b koja ukazuje da Hrvatski sabor ne prihvaća nikakve obveze u provedbi Ugovora koje bi proizlazile iz članka 3. slovenskog Zakona o ratifikaciji i u tom smislu obvezuje hrvatsku Vladu i druga državna tijela.

Ako slovenska strana ima čiste namjere glede ovog papira koji nam je dostavljen zašto onda uopće ovaj članak 3, upitao je **Mario Kovač (HSLŠ)**. Jer članak 64. Bečke konvencije o pravu međunarodnih ugovora jasno kaže ako nastane nova

imperativna norma općeg međunarodnog prava svaki ugovor koji je suprotan toj normi postaje ništavan i prestane. Radi se o vrlo bitnim promjenama Ugovora, rekao je **Ivan Penić (HDZ)**. Jer, kaže se "ukoliko bude dužna", a bit će dužna, jer ne bi to pisali kada ne bi bili dužni. Što iz toga proizlazi? Proizlaze ubrzani rokovi. Ako im mi nećemo moći udovoljiti onda idu sve one sankcije uključujući do velikih financijskih minusa Hrvatske. Bitne su dakle izmjene Ugovora. Ovaj članak 3. težak je puno desetina milijuna eura.

Direktive Europske unije

U ime Vlade zastupnicima se ponovo obratio ministar gospodarstva **Ljubo Jurčić**. Osvrnuo se na pitanje u vezi s direktivama Europske unije, da li su usvojene ili nisu. Europska komisija izradila je konačni prijedlog direktiva. Radi se o dvije direktive. Očekuje se da će ih europski parlament usvojiti sljedećih mjeseci. Predlaže se da se primjenjuju od 1. siječnja 2004. godine. Te direktive obvezuju slovensku, a ne hrvatsku stranu. Dalje, člankom 10. međudržavnog Ugovora kaže se da će program odlaganja radioaktivnog otpada i iskorištenog nuklearnog goriva izraditi stručne organizacije koje će odrediti ugovorne stranke, a potvrdit će ga međudržavno povjerenstvo. Izaslanstvo Hrvatske u međudržavnom povjerenstvu zauzet će stajalište o potvrđivanju programa uz prethodnu suglasnost Hrvatskog sabora.

Izaslanstvo Hrvatske u međudržavnom povjerenstvu zauzet će stajalište o potvrđivanju programa odlaganja radioaktivnog otpada i istrošenog nuklearnog goriva uz prethodnu suglasnost Hrvatskog sabora.

Riječ je u ime Kluba zastupnika Liberalne stranke zatražio **Zlatko Kramarić (LS)**. Budući da Vlada i pravni stručnjaci smatraju da je Ugovor stupio na snagu, onda je stupio na snagu i Društveni ugovor. A u Društvenom ugovoru sljednici su naša i slovenska elektroprivreda. Bojim se da se ne dogodi, kada Vlada

bude od slovenske Vlade tražila mišljenje, da će nam lijepo reći da smo promašili adresu. U vezi s tim želimo obrazloženje od Vlade, zatražio je Zlatko Kramarić.

Nakon kraće stanke ministar gospodarstva Ljubo Jurčić potvrdio je da Društvenog ugovora ne bi bilo bez Ugovora između vlada Hrvatske i Slovenije. Društveni ugovor koji su sklopile elektroprivrede Hrvatske i Slovenije zapravo čini osnivački akt društva kapitala koje se zove NE Krško, kojim se određuje sjedište društva, trajanje društva, predmet poslovanja, zastupanje, predstavljanje itd. U članku 64. piše da ovaj Društveni ugovor stupa na snagu pod uvjetom da prethodno stupi na snagu međudržavni Ugovor. Međudržavni Ugovor hijerarhijski je iznad Društvenog ugovora. Sva ona pitanja koja nisu riješena društvenim ugovorom riješit će se u skladu s međudržavnim Ugovorom. Međudržavni Ugovor predviđa osnivanje međudržavnog povjerenstva koje će u skladu sa člankom 18. toga Ugovora rješavati sva pitanja koja nisu uređena Društvenim ugovorom.

Kada bi to bilo tako onda se nalazimo pred slijedeći problemom, upozorio je **Dražen Budiša (HSL)**. Naime, svaki spor između jedne ugovorne stranke sa članovima društva iz druge ugovorne stranke rješavat će se prvenstveno u dobroj namjeri sporazuma. U slučaju da se spor ne može riješiti sporazumno u roku od 6 mjeseci od dana pisanog izvješća drugoj ugovornoj stranci oštećeni član društva može po svojoj prosudbi spor dati na rješavanje. Ovo je odredba iz sporazuma. Ne iz Društvenog ugovora. Prema tome predloženi zaključci su zbog toga bespredmetni, jer su u suprotnosti sa

sporazumom, zaključio je **Dražen Budiša**.

Glasovanje

Time je rasprava bila okončana. Pristupilo se glasovanju o predloženom zaključku radnih tijela Hrvatskog sabora prema kojemu se ne prihvaća Konačni prijedlog zakona o prestanku važenja zakona o potvrđivanju Ugovora između Vlade Hrvatske i Vlade Slovenije o uređivanju statusnih i drugih pravnih odnosa vezanih uz ulaganje, iskorištavanje i razgradnju nuklearne elektrane Krško. Na zahtjev Kluba zastupnika HSL-a zastupnici su poimenično glasovali.

Zaključak kojim se ne prihvaća Konačni prijedlog zakona o prestanku važenja Zakona o potvrđivanju Ugovora između Vlada Hrvatske i Slovenije o nuklearnoj elektrani Krško donesen je većinom od 71 glasa "za", 41 "protiv" i 3 "suzdržana".

Potom je dat na glasovanje prijedlog zaključaka Kluba zastupnika HSS-a. Prvi (pod a) zaključak je isti kao i onaj radnih tijela koji je već usvojen. Pod b, predložen je zaključak: Hrvatski sabor ne prihvaća nikakve obveze u provedbi Ugovora koje bi proizlazile iz članka 3. slovenskog zakona o ratifikaciji i u tom smislu obvezuje Vladu Republike Hrvatske i druga državna tijela. Zaključak c) glasi: Obvezuje se Vlada Republike Hrvatske da od Republike Slovenije odmah zatraži cjelovito i dosljedno provođenje Ugovora i da postigne dogovor o naknadi štete nastale Republici Hrvatskoj zbog neizvršenja zaključenog Ugovora nakon 30. lipnja 2002. godine, sve to u roku od 60 dana. Zaključak d) glasi: U slučaju neuspjeha u provođenju

zaključaka iz točke c) obvezuje se Vlada Republike Hrvatske da pokrene arbitražni ili drugi postupak pred nadležnim institucijama radi zaštite interesa Republike Hrvatske.

Većinom od 62 glasa "za", 39 "protiv" i 9 "suzdržanih" doneseni su ovi zaključci.

Odbor za zakonodavstvo je povukao predloženi zaključak. Klub zastupnika HSP-HKDU-a predložio je slijedeće zaključke: prvo, obvezuje se Vlada Republike Hrvatske da od Republike Slovenije ishodi naknadu štete za neisporučivanje električne energije iz NE Krško od 1.7. 2002. godine. Drugo, obvezuje se Vlada Hrvatske da od Republike Slovenije ishodi plan razgradnje NE Krško koji neće uključivati uvoz radioaktivnog materijala na teritorij Republike Hrvatske. Predloženi zaključci nisu prihvaćeni. Glasovalo je 38 zastupnika "za", 59 "protiv", a 13 je bilo "suzdržanih".

Klub zastupnika Demokratskog centra povukao je zaključak koji je predložio. Pri tome je **Tonči Tadić (HSP)** upozorio da je člankom 36. Zakona o zaštiti od ionizirajućih zračenja već zabranjen uvoz radioaktivnog materijala u Hrvatsku. Ne treba pisati nikakav poseban zakon, što je inače predložio Klub zastupnika DC-a, nego treba provesti postojeći članak Zakona.

Na kraju dat je na glasovanje prijedlog zaključaka Kluba zastupnika HSP-HKDU-a koji glasi: Obvezuje se Vlada Republike Hrvatske da Vladi Republike Slovenije vrati Notu broj ZMP - 554/93 (5710) od 10. ožujka 2003. u svezi s ratifikacijom ovog Ugovora. Zaključak nije donesen, jer je "za" glasovalo 38 zastupnika, "protiv" je bilo 66 zastupnika, a 6 je bilo "suzdržanih".

A.Š.

PRIJEDLOG ZAKONA O IZBORNIM JEDINICAMA ZA IZBOR ZASTUPNIKA U ZASTUPNIČKI DOM HRVATSKOGA DRŽAVNOG SABORA; PRIJEDLOG ZAKONA O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O IZBORNIM JEDINICAMA ZA IZBOR ZASTUPNIKA U ZASTUPNIČKI DOM HRVATSKOGA DRŽAVNOG SABORA

Izborne jedinice bez promjene

Radna tijela podržala da se o oba zakonska prijedloga provede prvo čitanje, s tim da se izborne jedinice utvrđuju nakon opredjeljenja za određeni izborni sustav, ali zastupnici prijedloge odbili.

Hrvatski sabor nije prihvatio zakonski prijedlog Kluba zastupnika DC-a o izbornim jedinicama niti predložene izmjene i dopune Zakona o izbornim jedinicama što su ga zatražili zastupnici dr.sc. Zlatko Kramarić (LS) i Damir Kajin (IDS), iako su oba zakonska prijedloga prethodno podržana u Odboru za Ustav, Poslovnik i politički sustav i Odboru za zakonodavstvo.

O PRIJEDLOZIMA

Klub zastupnika DC-a predložio je osam izbornih jedinica. Prva bi obuhvaćala Grad Zagreb - područje Grada u cijelosti, a druga Zagrebačku županiju, Krapinsko-zagorsku, Varaždinsku i Međimursku županiju (svaku ponaosob - u cijelosti). U trećoj bi izornoj jedinici, prema Prijedlogu, bili Karlovačka, Sisačko-moslavačka, Bjelovarsko-bilogorska, Koprivničko-križevačka i Virovitičko-podravska, četvrta Osječko-baranjska, Vukovarsko - srijemska, Brodsko-posavska i Požeško-slavonska, također sve u cijelosti.

Petu izbornu jedinicu činili bi Istarska županija, Primorsko-goranska, Ličko-senjska i Zadarska županija, a šestu Šibensko-kninska, Splitsko-dalmatinska, Dubrovačko-neretvanska županija u cijelosti.

Prema prijedlogu DC-a, sedma, zasebna, izborna jedinica bila bi za hrvatske državljane koji nemaju prebivalište u Republici Hrvatskoj, a osmu bi sačinjavali pripadnici autohtonih nacionalnih manjina koji bi birali svoje zastupnike u parlament u jednoj izornoj jedinici - za cjelokupno područje Republike Hrvatske.

Predmet izmjena što su ih zatražili zastupnici Kramarić i Kajin ponajprije su članci 1, 12. i 13. odnosno

naziv zakona (u skladu s izmijenjenim, 2000. godine naziva parlamenta - iz Hrvatski državni sabor u Hrvatski sabor) te članci 14. i 15. važećeg zakona (kako stoji u obrazloženju, riječ je o "istrošenim" odredbama prijelaznog karaktera koje su konzumirane stupanjem na snagu Zakona o izbornim jedinicama za izbor zastupnika u Zastupnički dom Hrvatskoga državnog sabora 1999. godine.

RADNA TIJELA

Podrška

Odbor za Ustav, poslovnik i politički sustav te Odbor za zakonodavstvo u objedinjenoj su raspravi podržali da se o oba zakonska prijedloga provede prvo čitanje, s tim da se izborne jedinice utvrđuju nakon opredjeljenja za određeni izborni sustav. Predloženo je da se sve primjedbe, prijedlozi i mišljenja upute predlagateljima da ih uzmu u obzir kod pripreme konačnih prijedloga zakona.

RASPRAVA

Obrazlažući prijedlog Kluba zastupnika DC-a, Vesna Škare-Ožbolt rekla je da bi svaka izborna jedinica u prosjeku imala 750 tisuća birača s prosjekom odstupanja od plus, minus 7 posto. Vodio se računa o županijskim granicama, koje su ujedno i granice izbornih jedinica, kao i o regionalnoj zastupljenosti - budući da više nema Županijskog doma i ovakva podjela Hrvatske, u šest izbornih jedinica, odgovara i regionalnoj zastupljenosti.

U izlaganju u ime Kluba zastupnika LIBRE, Jozo Radoš uvodno je napomenuo kako bi trebalo nešto učiniti s obzirom na to da Parlament u poslijepodnevnom satima "bolesno

ovisi o tome ima li ili ne televizijskog prijenosa". Rekao je zatim da se u svijetlu ustavne problematike nameće upit neće li se donošenjem novog zakona ući, u najmanju ruku, u raspravu o nekim ustavnim aspektima te je li DC-ov prijedlog uopće novi zakon. On je, naime, po modelu jednak važećemu, ali uvodi manji broj izbornih jedinica pa se to može smatrati bitnom izmjenom zakona. Po ocjeni Kluba, predloženi je zakon u pogledu zastupljenosti regija te njihova mogućeg većeg utjecaja bolji od važećega. No, ustavne i političke okolnosti zapravo ne govore u prilog njegovu donošenju (male su šanse da prođe) unatoč, naglasio je, prirodnoj podjeli u manjem broju izbornih jedinica.

Govoreći o prijedlogu zastupnika Kramarića i Kajina, zastupnik Radoš je izjavio kako će ovaj vjerojatno biti usvojen te da ne donosi ništa novo (samo nomotehničke izmjene). Ne dira u izborne jedinice, a one su veliki problem toga zakona. Ukazujući na njihovu "neprirodnu strukturu", on je rekao da su četiri krajnje neprirodne. Protežu se od Zagreba, a završavaju - jedna na Dravi (prolazi kroz 4 ili 5 županija), jedna na Uni (kroz isti broj županija), dok se jedna proteže do obale. Može se zamisliti, rekao je, u kakvoj je situaciji zastupnik koji ih zastupa - apsolutno ne može i interese Grada Zagreba i interese tih hrvatskih regija.

Jozo Radoš se založio za to da se Zagreb sačuva u dvije kompaktne izborne jedinice, a da se preostali dio pokuša najprirodnije grupirati tako da izborne jedinice koje čine više županija čine prirodnu cjelinu. Klub zastupnika LIBRE će za drugo čitanje vidjeti ima li smisla predložiti ove promjene, rekao je na kraju.

Hrvatski sabor odbio je ove zakonske prijedloge sa 84 glasa "protiv" 7 "za" i 17 "suzdržano".

J.R.

PRIJEDLOG I KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O IZMJENI ZAKONA O GRADNJI

Ovaj zakon izglasan je hitnim postupkom - jednoglasno i bez rasprave, uz prethodnu podršku u Odboru za zakonodavstvo i Odboru za prostorno uređenje i zaštitu okoliša. Njime je uređena nadležnost Ministarstva zaštite okoliša i prostornog uređenja za izdavanje građevnih dozvola za sve vrste graničnih prijelaza (dosad, za međunarodne).

U obrazloženju izmjena predlagatelj, Vlada RH, ukazuje na obveze temeljem Sporazuma između Republike Hrvatske i Republike Slovenije o pograničnom prometu i suradnji i Sporazuma o pograničnom prometu i suradnji s Bosnom i Hercegovinom te s državama Europske unije i međunarodnim institucijama (Svjetska banka, Europska komisija - CARDS

program) - na potrebu izgradnje i otvaranja graničnih prijelaza u vrlo kratkom roku. Vodenjem postupka izdavanja građevne dozvole na jednom mjestu ubrzalo bi se njihovo izdavanje. Dosad je, naime, međunarodnu dozvolu izdavalo Ministarstvo, a za druge vrste - uredi državne uprave u županijama.

J.R.

PRIJEDLOG I KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O IZMJENI ZAKONA O PRIZNANJU HRVATSKOG SABORA "ZLATNI GRB"

Ovaj zakon izglasan je jednoglasno, hitnim postupkom u tekstu predlagatelja - zastupnice HSS-a, Ljubice Lalić. Njime se utvrđuju razlozi za oduzimanje priznanja Hrvatskog sabora "Zlatni grb". On će se oduzeti pravomoćno kazneno osuđenim osobama za kazneno djelo protiv: života i tijela; slobode i prava čovjeka i građanina; dostojanstva osobe i morala; braka; obitelji i mladeži; gospodarstva; imovine; pravosuđa; javnog reda i pravnog prometa;

službenih dužnosti i javnih ovlasti te protiv Republike Hrvatske, kao i osobama osuđenim na bezuvjetnu kaznu zatvora u trajanju od najmanje tri godine.

U obrazloženju zakonskog prijedloga ukazuje se na konstituirajuću sjednicu Odbora za dodjelu "Zlatnog grba", u veljači ove godine, kada je jednoglasno zaključeno da se pitanje oduzimanja priznanja Hrvatskog sabora "Zlatni grb" uredi izmjenom Zakona. Postupak za oduzimanje bit

će ureden provedbenim propisom kojega će donijeti Odbor za dodjelu "Zlatnog grba".

Zakon je predložen i donesen hitnim postupkom - uz podršku Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav i Odbora za zakonodavstvo - kako bi se što prije mogao donijeti provedbeni propis iz članka 10. Zakona o priznanju Hrvatskog sabora "Zlatni grb".

J.R.

KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O PSIHOLOŠKOJ DJELATNOSTI

Jedinstvena zakonodavna regulativa za psihološku djelatnost

Predlagatelj Zakona, Odbor za rad, socijalnu politiku i zdravstvo uputio je Konačni prijedlog ovoga zakona u saborsku proceduru još u rujnu lani, a kako su prilikom rasprave o tom zakonskom aktu podneseni brojni amandmani, Odbor je u veljači ove godine odlučio, radi bolje preglednosti, uputiti Hrvatskom saboru novi tekst Konačnog prijedloga zakona usklađen s podnesenim amandmanima i mišljenjem Vlade. O novom tekstu Konačnog prijedloga

zakona zastupnici i njihovi klubovi izrekli su pohvale, te jednoglasno donijeli Zakon kojim se Hrvatska pridružila europskim državama koje psihološku djelatnost također reguliraju zakonom.

O PRIJEDLOGU

Psihološka djelatnost, unatoč svojoj razgranatosti i prisutnosti gotovo u

svim područjima društvenih i pravnih odnosa u RH, ostavljena je bez jasnog razgraničenja od drugih djelatnosti i djelatnika, s kojima psiholozi surađuju u rješavanju određenih problema (liječnici, pedagozi, socijalni radnici, ekonomisti, pravnici, prosvjetni djelatnici, odgajatelji i drugi). Nije niti određen status psihološke djelatnosti i psihologa, a napose važnost njihove uloge u odnosu na druge suradne djelatnosti i djelatnike.

Primjena psihologije dokazuje se kroz rad psihologa u zdravstvu, prosvjeti, odgoju, socijalnoj skrbi, gospodarstvu, športu, prometu, policiji, vojsci i pravosuđu, a prisutna je i u društvu prilikom situacija većih razmjera (prirodne nepogode, rat).

Psihološkom djelatnošću kao zanimanjem mogli bi se baviti samo psiholozi, a ta bi se djelatnost mogla obavljati jedino na temelju dopusnice.

Ocjena stanja psihološke djelatnosti u Hrvatskoj određena je i uzrokovana nedostatkom posebnog Zakona o psihološkoj djelatnosti i nepostojanjem stručne organizacije - Komore. Temeljni problemi s kojima se susreću psiholozi u svom radu jedinstveni su za psihološku djelatnost bez obzira na područje djelovanja, a mogu se iskazati kroz nedostatak jedinstvenog zakonodavnog uređenja.

Ovim Zakonom uređuje se njegov sadržaj, definira djelatnost i područje koje obuhvaća te cilj psihološke djelatnosti u Hrvatskoj. Psihološkom djelatnošću kao zanimanjem mogli bi se baviti samo psiholozi. Psihološka bi se djelatnost mogla obavljati samo na temelju dopusnice, koju bi na zahtjev psihologa izdavala Hrvatska psihološka komora, u skladu s uvjetima, kriterijima i na način propisan ovim zakonom. Taksativno je navedeno za koje psihološke djelatnosti nisu obuhvaćene dodiplomskim obrazovanjem, psiholog mora imati uz osnovnu i posebnu dopusnicu, te način na koji se stječe posebna dopusnica. Također je određeno razdoblje na koje se izdaju dopusnice, navedeni slučajevi u kojima se ista može oduzeti psihologu kao i tijelo ovlašteno na oduzimanje dopusnice. Utvrđen je postupak izdavanja dopusnica, tijela kojima se podnosi žalba te odredba koja utvrđuje da žalba odgađa izvršenje.

Psihološku djelatnost psiholog bi mogao obavljati u privatnoj praksi ili po osnovi ugovora s drugim pravnim osobama. Odobrenje na osobni zahtjev izdavala bi Komora pod uvjetima propisanim ovim zakonom. Propisani su i načini na koji Komora provjerava ispunjava li psiholog potrebne uvjete. Kad je riječ o korisniku psiholoških usluga, on bi imao pravo upoznat se s rezultatima procjene vlastitog

psihičkog stanja u skladu s Kodeksom etike. U Zakonu je detaljno razrađeno kad i pod kojim uvjetima psiholozi mogu odjaviti privatnu psihološku praksu, odnosno kada ona prestaje po sili zakona. Predviđen je i dvostupanjski žalbeni postupak protiv rješenja o davanju odnosno, pres tanku odobrenja za obavljanje privatne psihološke prakse. Zakonom je propisano čuvanje podataka o psihičkom i zdravstvenom stanju korisnika kao profesionalna tajna, a Komora bi u svojim propisima, a u suradnji s Hrvatskom liječničkom komorom predvidjela mjere kojima će zaštititi mjerne instrumente i spriječiti njihovu uporabu izvan struke.

Predloženi zakon predviđa osnivanje Hrvatske psihološke komore kao strukovne organizacije psihologa, sa svojstvom pravne osobe, koja bi skrbila o organizaciji, razvoju, stručnosti i etičnosti psihološke djelatnosti u Hrvatskoj. Izdvojeni su i poslovi koje bi Komora obavljala kao javne ovlasti, te pobrojani ostali poslovi koje bi obavljala. Također se propisuje obveza psihologa da se osigura od odgovornosti za štetu koji bi mogao počinuti trećim osobama obavljanjem privatne psihološke prakse. Komora bi donijela Statut uz suglasnost Ministarstva rada i socijalne skrbi. Statutom i drugim provedbenim propisima Komora bi utvrdila organizaciju i ustrojstvo, zadaće, nadležnost, sastav, način izbora i odlučivanje tijela Komore, prava i obveze njenih članova kao i sva druga pitanja od značaja za psihološku djelatnost u Hrvatskoj. Imenici, upisnici i druge evidencije koje vodi Komora, a koje su javne knjige i njihovi izvadci koji su javne isprave određeni su ovim zakonom odnosno Statutom Komore. Zakon utvrđuje odgovornost psihologa vježbenika, koji odgovara samo za štetu koju je prouzročio namjerno ili iz grube nepažnje. S više zakonskih odredbi utvrđuje se disciplinska odgovornost psihologa i psihologa vježbenika. Utvrđeno je, naime, za koje postupke i u kojim slučajevima psiholog i psiholog vježbenik disciplinski odgovaraju, kao i tijela koja provode disciplinski postupak, te navedeni slučajevi težih i lakših povreda, disciplinske mjere, ovlaštenja za pokretanje postupka te odredbe o zastari i prizivu. Nadzor nad radom psihologa koji obavljaju psihološku djelatnost u privatnoj

praksi, odnosno kod privatnog poslodavca provodila bi Hrvatska psihološka komora, a način, uvjete i okolnosti u kojima bi se obavljao stručni nadzor propisivala Komora. Stručni nadzor nad radom psihologa koji obavljaju psihološku djelatnost u ustanovama s javnim ovlaštenjima provodila bi nadležna ministarstva. Protiv odluka Komore donesenih temelje članka 57. Zakona dopuštena je žalba Ministarstvu rada i socijalne skrbi. Konačno, u zakonskom prijedlogu nalazimo i kaznene odredbe za određena ponašanja kod obavljanja psihološke djelatnosti suprotno odredbama Zakona te predložen raspon novčanih kazni.

RADNA TIJELA

Odbor za zakonodavstvo podupro je donošenje ovoga Zakona (novi tekst), a na Konačni prijedlog nije imao primjedbe. Spomenimo samo da je **Odbor za obrazovanje, znanost i kulturu** razmotrio stari tekst Konačnog prijedloga zakona i podržao ga.

MIŠLJENJE VLADE

Vlada je podržala intenciju zakona i uputila više primjedbi za njegovo poboljšanje te ukazala na nedostatke pravno-tehničke naravi, što je predlagatelj uvažio kod pripreme novog teksta Konačnog prijedloga zakona.

AMANDMANI PREDLAGATELJA ZAKONA

Predlagatelj zakona je izašao sa četrnaest amandmana na tekst Konačnog prijedloga zakona, a mi izdvajamo najvažnije. U obrazloženju prvog amandmana na članak 2. Odbor objašnjava da su terminom "psihološki tretman" koji je širi od naziva "terapija" koji se briše, obuhvaćeni svi postupci iz djelokruga rada psihologa namijenjeni zaštiti i poboljšanju zdravlja pojedinaca i skupina, dok je odredbom točke d. istog članka bilo preširoko definirano područje koje obuhvaća psihološku djelatnost, budući da se Zakon ne može primjenjivati na znanstvenike i sveučilišne nastavnike. Izmijenjenim člankom 6. utvrđuje se da Komora može izdavati dopusnice i druga

propisana odobrenja pod uvjetima, kriterijima i na način propisan ovim Zakonom. A amandmanskom intervencijom u članku 7. taksativno navodi za koje to psihološke djelatnosti koje nisu obuhvaćene dodiplomskim obrazovanjem, psiholog mora imati uz osnovnu i posebnu dopusnicu, te utvrđuje kako se stječe dopusnica. Izmijenjenim člankom 8. određeno je razdoblje na koje se izdaju dopusnice (na vrijeme od šest godina uz mogućnost obnavljanja), navode slučajeve u kojima se psihologu može oduzeti dopusnica, kao i tijelo ovlašteno na oduzimanje dopusnice, dok se amandmanskom intervencijom na članak 9. utvrđuje postupak izdavanja dopusnice, tijela kojem se podnosi žalba i precizira da žalba odgaga izvršenje. Prema amandmanu na članak 11. uvjeti pod kojima psiholog može obavljati privatnu psihološku djelatnost utvrđuju se ovim Zakonom, a ne propisima Komore. Također su propisani i načini na koji Komora provjerava da li psiholog ispunjava potrebne uvjete. Amandmanskim prijedlogom na članak 13. propisani su uvjeti pod kojima prestaje pravo na obavljanje privatne prakse. Dodavanjem novih članaka iz članka 13. detaljnije je razrađeno kad i pod kojim uvjetima psiholozi mogu odjaviti privatnu psihološku praksu odnosno kad ona prestaje po sili Zakona. Predviđen je dvostupanjski žalbeni postupak protiv rješenja o davanju odnosno o prestanku odobrenja za obavljanje privatne psihološke prakse.

Smisao amandmana Odbora na članak 15. je da Komora samostalno utvrđuje cijene usluga u privatnoj psihološkoj praksi, te ih nije obvezna objavljivati u "Narodnim novinama", a amandmana na članak 21. da Komora svojim propisima, a u suradnji s Hrvatskom liječničkom komorom predvidi mjere koje će zaštititi mjerne instrumente i spriječiti njihovu uporabu izvan struke. Izmijenjenim člankom 23. na jasan su način izdvojeni poslovi koje Komora obavlja kao javne ovlasti, a slijedećim amandmanom na članak 24. taksativno navedeni ostali poslovi koje ona obavlja, osim poslova javne ovlasti iz članka 23. Slijedećim amandmanom (na članak 27.) zapravo se precizira da Komora donosi Statut uz suglasnost Ministarstva rada i socijalne skrbi. Novim člankom 35a. utvrđena je odgovornost psihologa vježbenika, koji odgovara samo za

štetu koju je prouzročio namjerno ili iz grube nepažnje. Slijedećim amandmanom Odbor ne samo da mijenja naziv cijele Glave VI. u Disciplinska odgovornost psihologa i psihologa vježbenika nego i sve članke koji se odnose na odgovornost psihologa i psihologe vježbenike. Disciplinska odgovornost psihologa i psihologa vježbenika preuređena je na način da je jasnije utvrđeno za koje postupke i u kojim slučajevima psiholog i psiholog vježbenik disciplinski odgovaraju, kao i tijela koja provode postupak. Taksativno su navedeni slučajeve težih i lakših povreda, disciplinske mjere i ovlaštenja za pokretanje postupka, te dodane odredbe o zastari i prizivu. Dodavanjem novog članka 46a. utvrđena je nadležnost Komore da provodi stručni nadzor isključivo nad radom psihologa koji obavlja psihološku djelatnost u privatnoj praksi, a nadzor u djelatnostima iza članka 46a. provodila bi nadležna ministarstva. Spomenimo još i amandman kojim se dopunom članak 50. uređuje i priznavanje položenog stručnog ispita i time stjecanje uvjeta za dobivanje posebne dopusnice za psihologe koji su danom osnivanja Komore zatečeni na radu u drugim sustavima kao što je to navedeno primjerice u članku 7. stavku 1. Zakona.

AMANDMANI ZASTUPNIKA

Još početkom prosinca 2002. zastupnica **Milanka Opačić (SDP)** podnijela je amandmana na članak 6. Konačnog prijedloga zakona tražeći da se iza stavka 2 dodaju još dva nova stavka. Zastupnica drži da bi se usvajanjem tog amandmana otvorila mogućnost da se djelatnost kliničkih psihologa temeljito uredi posebnim zakonom.

Na novi zakonski tekst u ožujku ove godine amandman je podnio mr.sc. **Miroslav Rožić (HSP)**. U zakonskom prijedlogu taksativno su navedeni svi slučajevi u kojima psihologu koji ima ovlaštenje za rad, po sili zakona prestaje odobrenje za obavljanje privatne prakse, pa je tako naveden i slučaj kada psiholog koji ima odobrenje za rad, zasnuje radni odnos s punim radnim vremenom, podsjeća **Rožić**. To ujedno znači, da kad ovlaštenom psihologu - koji zasnjuje radni odnos s nepunim (skraćenim) radnim vremenom - ne bi po sili

zakona prestalo odobrenje za obavljanje privatne prakse, upozorava **Rožić**. Zato bi, smatra zastupnik, u smislu odredbe iz članka 16. ovog zakona trebalo dopuniti odredbu članka 12. (o tome kada psiholog može obavljati privatnu psihološku praksu) tako da se dodaju riječi: "s punim radnim vremenom". Psihologija je relativno mlada znanstvena djelatnost u Hrvatskoj, a skromni opseg psihologijske prakse mogao bi se povećati tako što bi se ujednačili uvjeti iz članka 12. Konačnog prijedloga zakona s uvjetima iz članka 16. istog zakona, upozorava zastupnik. Tako bi se, drži zastupnik **Rožić**, izjednačili uvjeti za obavljanje privatne psihologijske prakse koje moraju zadovoljavati svi ovlašteni psiholozi, a napose omogućilo ovlaštenim psiholozima da uz svoju privatnu praksu, obavljaju i neku drugu djelatnost, ali u skraćenom radnom vremenu.

RASPRAVA

Predstavnica predlagatelja, predsjednica Odbora za rad, socijalnu politiku i zdravstvo **Snježana Biga-Friganović** uvodno je objasnila kronologiju pripreme Konačnog prijedloga zakona. Iako je predlagatelj zakona Odbor, zakonski je akt nastao u okviru struke tj. Hrvatskog psihološkog društva. Nakon prvog čitanja u kojem je zakon dobio punu podršku zastupnika, Odbor je pripremio i u rujnu lani uputio Konačni prijedlog zakona o psihološkoj djelatnosti u saborsku proceduru. Kako su prilikom rasprave na tekst Konačnog prijedloga zakona podneseni brojni amandmani odlučeno je da se radi

Psiholozi danas obavljaju jedan izuzetno društveno koristan posao često puta neprimjetno ostajući u sjeni drugih profesija, pogotovo kada je u pitanju timski rad.

bolje razvidnosti, uputi u saborsku proceduru novi tekst Konačnog prijedloga zakona, usklađen s podnesenim amandmanima i mišljenjem Vlade RH te Odbora za zakonodavstvo.

Vrijeme rezervirano za klubove zastupnika prvi je iskoristio pred-

stavnik Kluba zastupnika LIBRE **Viktor Brož** dr.med. Rekao je da će Klub podržati donošenje zakona te očekuje i vjeruje da će njegova primjena pridonijeti boljem i uspješnijem radu psihologa, te tako doprinijeti stvarnom unapređenju i kvalitete rada i života pojedinaca i ukupne društvene zajednice. Psiholozi danas obavljaju jedan izuzetno društveno koristan posao, često puta neprijetno ostajući u sjeni drugih profesija, pogotovo kada svoje usluge pružaju u timskom radu sa drugim stručnjacima. Iako psiholozi danas rade u mnogim područjima života nije postojao cjelovit zakon koji bi regulirao njihov rad i strukovno udruživanje. Predloženi bi zakon trebao otkloniti te manjkavosti, a samim time i određene poteškoće u radu ovih stručnjaka, (neujednačenost rada psihologa, nedostatak određene kontrole i nadzora nad njihovim radom, izostanak obveznog stručnog usavršavanja, problem dobivanja dopusnica za rad itd.). Zastupnik je zamjerio prenormiranost zakona u nekim dijelovima što bi moglo stvoriti određene poteškoće, a kao primjer naveo je članak 27. kojim se preciziraju poslovi koje obavlja Hrvatska psihološka komora kao javne ovlasti da bi već u sljedećem članku bili pobrojani ostali poslovi koje će ista obavljati.

Zadovoljstvo što se ovaj zakon nalazi pred zastupnicima u svom konačnom zakonskom obliku izrazila je **Sonja Borovčak** u ime Kluba zastupnika SDP-a. Također vjeruje da će zakon dobiti potporu svih zastupnika pogotovo nakon što je predlagatelj pripremajući Konačni prijedlog zakona uvažio sve primjedbe, mišljenja, a napose amandmane. Donošenjem predloženog zakona Hrvatska bi se pridružila europskim državama koje psihološku djelatnost također reguliraju zakonom. Vjeruje kako će oko 2000 psihologa, koliko ih danas ima u Hrvatskoj, biti zadovoljni pokušajem da se zakonom riješe bitna pitanja njihovog statusa, rada, i udruživanja, te tako osigura bolji status njihove profesije, pogotovo u timskom radu gdje su, na neki način, podcijenjeni iako obavljaju vrlo važne poslove. Slaže se s primjedbom zastupnika Broža da su neke stvari u ovom zakonu prenormirane, posebno kada su u pitanju odredbe o Hrvatskoj psihološkoj komori, ali kako se kod nas psihološka djelatnost prvi put

uređuje zakonom možda je dobro, kaže, da se svi poslovi Komore nabroje u zakonu kako ne bi bilo zabune ili dileme da li će se statutom Komore npr. možda nešto drugačije odrediti.

Iako Klub zastupnika HDZ-a nije osobito oduševljen ovim zakonom, prepoznao je značenje zakonskog okvira za ovu djelatnost i glasovat će za predloženi zakon, podvukao je **Josip Sesar**. Primijetio je da su u novom tekstu Konačnog prijedloga zakona izbačena neka preklapanja sa zdravstvenom djelatnošću te prihvaćena sugestija da ovaj zakon ne može ograničavati pravo znanstvenicima drugih područja znanosti da sudjeluju u znanstveno psihološkim istraživanjima. Sukladno tome ovaj se zakon ne može primjenjivati na znanstvenike i sveučilišne nastavnike. Predloženi zakon izdiže psihološku djelatnost iznad uobičajenih zakonskih normi u drugim djelatnostima, nastavlja Sesar te dodaje kako je možda bolje dati veći prostor psiholozima u Zakonu o zdravstvenoj zaštiti. U Prijedlogu zakona o zdravstvenoj zaštiti (raspravljen na ovoj sjednici) ističe se da zdravstvenu djelatnost uz doktore medicine i stomatologe mogu obavljati i diplomirani inženjeri medicinske biokemije sa svojim suradnicima, pa se postavlja pitanje da li se na sličan način moglo riješiti i pitanje sudjelovanja psihologa u zdravstvenoj zaštiti, ističe Sesar. Za tako nešto, drži, postoje valjani razlozi budući da postoji jedinstvo psihičkog i fizičkog zdravlja i u bolesti, pa i poremećaji psihičkih funkcija. Uostalom, svaki upućeni čovjek zna da je nemoguće strogo dijeliti psihičke od tjelesnih funkcija. Što se tiče predloženog zakona smatra da bi bilo dobro da za Statut Komore i neke podzakonske akte suglasnost daje Ministarstvo zdravstva, a ne samo Ministarstvo rada i socijalne skrbi koje je nadležno za provođenje ovoga zakona.

Budući da smo se u zakonodavnoj sferi opredijelili za kompatibilnost našeg zakonodavstva europskom tada je logično da se u donošenju Zakona o psihološkoj djelatnosti ravnamo po tome kako su određena pitanja iz ove domene riješena u zakonodavstvu država EU-a, naglasio je **Želimir Janjić** u ime Kluba zastupnika HSLS-a. U većini europskih zemalja broj zaposlenih psihologa znatno premašuje takav broj psihologa u Hrvatskoj. U Hrvatskoj danas je, kaže, zaposleno oko 1400 psihologa, a približno toliko

ih je nezaposleno. U prosvjeti ih je vrlo malo angažirano, a u posljednje vrijeme čak je tendencija da se u obrazovanju primjenjuju represivne mjere, pa se tako najavljuje zapošljavanje zaštitara. U HSLS-u drže da je takva orijentacija pogrešna, pače Klub se protivi uvođenju represivnih mjera, a zalaže za preventivno djelovanje uvjeren da bi angažiranje psihologa dalo bolje rezultate ali je svjestan da je za tako nešto potreban dulji rok. Svjetle primjere primjene psihologije ovaj zastupnik vidi u gospodarstvu (svjedoci smo brojnih uspješnih spotova okrenutih mladom naraštaju kao što su spotovi VIP-a i HT-a koji su potaknuli eksploziju korištenja mobilnih uređaja) te u bankarstvu gdje se sve više angažiraju psiholozi.

Predloženi zakon otvara mogućnost psiholozima da otvore privatnu praksu što Klub posebno pozdravlja, a ako želimo poticati poduzetništvo to je jedna od sjajnih prilika. Klub drži da će s rastom standarda rasti i angažman psihologa, a ovim će se zakonom afirmirati njihova struka, a napose zaštititi od ataka kojima je bila izložena u prošlosti. Zaključujući raspravu Janjić je ustvrdio kako Klub nema primjedbi na ovaj zakon te će ga podržati.

Zakon popunjava pravnu prazninu

Konačni zakonski prijedlog nudi kvalitetna zakonska rješenja i stvara pretpostavke za još kvalitetniji rad psihologa te ga zbog toga Klub zastupnika HSS-a podržava, podvukao je **Miroslav Furdek** dr.med. Klub izražava zadovoljstvo što se nakon dužih, ali očito vrlo kvalitetnih konzultacija svih zainteresiranih pojavio u ovom tekstu u saborskoj proceduri. U kraćem istupu Furdek je pobrojao brojna područja života u kojima je prisutna djelatnost psihologa, založio se za to da se više računa povede o brojčanom povećanju psihologa u školama, te upozorio na nenadoknativ doprinos psihologa tijekom Domovinskog rata u pružanju psihološke i psihosocijalne skrbi svim ratnim stradalnicima, ranjenicima, invalidima, zatočenicima srpskih logora, ratnoj siročadi, udovicama, roditeljima poginulih branitelja, prognanicima i izbjeglicama. Naglašava da je oko 600 psihologa na najrazličitije načine

sudjelovalo u pružanju različitih oblika psihološke i psihosocijalne pomoći, a svoj su posao obavili izuzetno savjesno, požrtvovno i profesionalno. U obavljanju posla nailazili su na brojne probleme pa se ukazala potreba za donošenjem jednog ovakvog zakona koji popunjava tu prazninu i donosi izuzetno kvalitetna rješenja.

Rastom standarda rast će i angažman psihologa, a ovim će se zakonom afirmirati njihova struka i zaštititi od ataka kojima je bila izložena u prošlosti.

U pojedinačnoj raspravi prva je govorila **Jadranka Kosor (HDZ)**. I ova je zastupnica iskoristila priliku te zahvalila svim psiholozima koji su tijekom agresije na Hrvatsku napravili golem i nemjerljiv posao nesebično pomažući svima koji su u ratu stradali. Glede današnjih aktivnosti psihologa zastupnica podupire sva nastojanja da se stručnjacima psiholozima širom otvore vrata osnovnih i srednjih škola i pruži mogućnost da svojim stručnim znanjem pomognu u borbi protiv svih oblika ovisnosti, posebno o drogi. Zastupnica misli kako psiholozi svojim znanjem itekako mogu pridonijeti da se taj trend koji je kod nas nažalost, uzlazni zaustavi. U članku 26. Konačnog prijedloga zakona precizira se da je Hrvatska psihološka komora strukovna samostalna organizacija koja čuva ugled, čast i prava psihologa i psihologa vježbenika, a zastupnica dodaje da ona čuva i čast i ugled drugih ljudi o kojima skrbi. To je, tvrdi, temeljni razlog zašto se javila za raspravu te pojašnjava da se radi o jednom neobično važnom mišljenju Hrvatskog psihološkog društva koje je stalo na stranu branitelja oboljelih od posttraumatskog stresnog poremećaja, a koji se protive, odnosno uznemireni su zbog vještačenja i novih testova koje moraju prolaziti. Radi se o sada već čuvenom testu MMP-2. Hrvatsko psihološko društvo je dalo svoje zaključke i preporuke o načinu pripreme i provođenja postupka utvrđivanja postotka oštećenja organizma HRVI Domovinskog rata, a vezano uz novi Zakon o pravima hrvatskih branitelja i Pravilnik na temelju kojega se postupka u svezi s tim zakonom. S tim

u vezi Društvo kaže kako taj postupak nije uvijek bio sukladan s osnovnim načelima psihološke i psihijatrijske struke te da se obje struke zalažu za pravodobno i potpuno obavještanje ljudi uključenih u bilo koje psihološke, psihijatrijske i dijagnostičke postupke. Hrvatsko psihološko društvo također preporučuje da se psihološko testiranje obavlja individualno, a ne skupno, o čemu govore i hrvatski branitelji, a u slučaju da branitelj iz bilo kojih objektivnih razloga nije u mogućnosti ispuniti taj upitnik, priznaje i primjenu nekog drugog psihološkog instrumenta. Posebno je važno, ističe zastupnica, što se u mišljenju Društva preporučuje da se u Pravilnik o utvrđivanju postotka oštećenja organizma invalida Domovinskog rata unesu detaljnija obrazloženja postupka i uključivanja spomenute preporuke. Konačno, preporučuju da ubuduće uz sve postupke vezane uz ocjenu postotka oštećenja organizma invalida Domovinskog rata, uz predstavnike stručnih službi i Ministarstva hrvatskih branitelja sudjeluju i predstavnici udruga invalida Domovinskog rata, a napose predstavnici Hrvatskog psihološkog društva i Hrvatskog psihijatrijskog društva te psiholozi i psihijatri koji rade na provedbi propisanog postupka. Zastupnica podržava te preporuke i podupire donošenje ovoga zakona.

Vlada podržava ovaj zakon pogotovo nakon što su primjedbe, prijedlozi i sugestije koji su priječili daljnju proceduru njegova donošenja našli svoje mjesto na maksimalno dobar način u Konačnom prijedlogu zakona, i nakon iznesenih stajališta klubova zastupnika u ovoj raspravi, ustvrdio je dr.sc. **Bože Borčko Žaja**, zamjenik ministra rada i socijalne skrbi. Vlade ne misli da će ovaj zakon predstavljati neku povijesnu prekretnicu u djelovanju psihologijske struke u Hrvatskoj ali visoko cijeni napore i zalaganja da se ovaj zakon donese te drži da on otvara mogućnost ne samo psihološkoj profesiji i društvu da na optimalan način koristi psihologe nego možda danas-sutra i nekim drugim da na ovaj način ili na tragovima ovih rješenja uredi svoje profesije.

U završnoj riječi, predsjednica Odbora za rad, socijalnu politiku i zdravstvo **Snježana Biga-Friganović** izrazila je zadovoljstvo što je Konačni prijedlog ovog zakona dobio nepo-

dijeljenu podršku zastupnika i njihovih klubova, a od samog početka i članova spomenutog Odbora kao predlagatelja. Tu je, dakako, bila izuzetno važna i podrška Vlade, Ministarstva rada i socijalne skrbi, a napose stručnjaka koji su pomogli u pripremi zakona. Neki su zastupnici upozorili na nestajanje psihologa u nekim segmentima društva pa tako i u prosvjeti gdje su ih zamijenili zaštitari, a napose nestanak psihologa iz brojnih timova u zdravstvu (samo u Kliničkom bolničkom centru Zagreb u nekoliko proteklih godina zatvorilo se čak osam mjesta psihologa). Gospođa Biga-Friganović vjeruje da će ovaj zakon biti jedan pozitivan korak prema vraćanju psihologa u društvo. Slaže se sa zastupnikom Cesarom da bi psiholozi svoje mjesto trebali naći u Zakonu o zdravstvenoj zaštiti, ali upozorava na prisutnost psihologa u različitim područjima našeg života te činjenicu da zbog toga rad psihologa nije moguće definirati samo kroz taj zakon, jer su čak dvije trećine radnih mjesta vezanih uz ovu profesiju u socijalnoj skrbi. To naravno nije razlog da se već kod rasprave o Zakonu o zdravstvenoj zaštiti resornom ministarstvo ne predloži da psiholozima vrati status zdravstvenih djelatnika koji im je oduzet 1995. godine.

U nastavku govorila je o tijeku pripreme ovog zakonskog prijedloga koja datira još od rujna 2000. godine s tim što je rasprava o potrebi definiranja zakona krenula još 1995. godine ali tada nije bila klima da se ovakav zakon ustroji. Vjeruje da je ovo dobar zakon, a na opasku da je dugo trajalo usuglašavanje oko zakona odgovara da je bolje i to nego ga često mijenjati i dopunjavati.

Zastupnici Kosor poručila je da je iz konteksta vadila zaključke Hrvatskog psihološkog društva kada je govorila o MMP-e testu koji je u javnosti bio silno ispolitiziran. Spomenuti je test samo jedan u nizu dijagnostičkih instrumenata kod postavljanja dijagnoze. Zastupnica se pozvala na zaključke Stručnog savjeta za provedbu Nacionalnog programa psihosocijalne pomoći stradalnicima iz Domovinskog rata pri Ministarstvu hrvatskih branitelja (sastavljen je isključivo od psihijatarata i psihologa). Iz tih se zaključaka razabire da se radi o kvalitetnom dijagnostičkom instrumentu koji se koristi u slučajevima kada se nije moguće koristiti nekim drugim instrumentom u vrijeme

postavljanja dijagnoze, a omogućava individualni pristup.

Ispravljajući netočan navod **Jadranka Kosor (HDZ)** je zaniijekala da je govoreći o zaključcima i preporukama

Ovim se zakonom stvaraju pretpostavke za još kvalitetniji rad psihologa.

Hrvatskog psihološkog društva iste vadila iz konteksta već ih je samo, kaže, čitala. Drži također da se na nju ne odnosi opaska da se o spomenutom testu silno politizira, te dodaje kako misli da je bolje da o svemu prije

svega govori struka, a što manje političari.

Iz izlaganja gospode Biga-Friganović o spomenutom testu proizlazi da je to stajalište Odbora kojemu je ona na čelu, što nije istina jer to radno tijelo uopće o tome nije detaljnije raspravljalo, primijetio je **Juraj Njavro dr.med. (HDZ)**. Osobno misli da nije dobro što se spomenuti test ovako koristi kako se koristi, te da nije primjeren za naše uvjete. U ponovnom istupu **Snježana Biga-Friganović** primijetila je kako s obzirom na temu ove rasprave uopće ne bi spominjala test MMP-e da to nije učinila zastupnica Kosor. Zastupniku

Njavri poručila je da tijekom istupa niti jednom riječju nije spominjala mišljenje Odbora glede ovog testa te mu rekla još i ovo: "Vi ste, međutim, ovoga trenutka dali određene kvalifikacije o tom testu za koje mislim da su zaista nedopustive".

Nakon što je Snježana Biga-Friganović prihvatila amandman zastupnika Miroslava Rožića, zastupnici su jednoglasno sa 107 glasova "za" donijeli Zakon o psihološkoj djelatnosti - novi tekst tj. onako kako ga je predložio Odbor za rad, socijalnu politiku i zdravstvo zajedno s prihvaćenim amandmanom.
J.Š.

KONAČNI PRIJEDLOG ZAKONA O REGISTRU GODIŠNJIH FINANCIJSKIH IZVJEŠTAJA

Za 2002. (iznimno) financijski izvještaji do 30. travnja 2003.

Hrvatski sabor izglasao je ovaj zakon većinom glasova u tekstu predlagatelja, s usvojenim amandmanima (svi, osim amandmana Odbora za zakonodavstvo na članak 20).

O PRIJEDLOGU

Umjesto prikaza Konačnog prijedloga evo što je o razlikama između njega i Prijedloga zakona rekao mr.sc. **Damir Kuštrak**, zamjenik ministra financija, naglasivši kako se prihvaćanjem ovog zakona stvaraju uvjeti da se napokon, na jednom mjestu, mogu dobiti financijski izvještaji, za razliku od dosadašnje prakse (na tri mjesta).

Usvojene su primjedbe: Odbora za zakonodavstvo (pojašnjen pravni položaj registra); Kluba zastupnika SDP-a (financijske izvještaje potrebno je predavati tek kada se utvrde porezne obveze); Kluba zastupnika

HDZ-a i Darija Vukića (broj pravilnika koje donosi ministar financija); Odbora za financije i državni proračun (pri donošenju pravilnika kojim se utvrđuje visina naknade treba voditi računa da iznos naknade ne bude neprimjereno visok, da se ne opte-

Umjesto kao dosad na tri, financijski izvještaji podnosit će se na jednom mjestu - FINI za Registar godišnjih financijskih izvještaja.

rećuje gospodarstvo); Kluba zastupnika HSLS-a (da državna tijela ne budu izuzeta od plaćanja naknade).

Za raspravu, Konačnom prijedlogu zakona priloženi su Prijedlog pravilnika, kojega će po usvajanju zakona potpisati ministar financija, i obrasci za predaju izvještaja.

Zamjenik ministra još je izvijestio zastupnike da su amandmani uglavnom prihvatljivi predlagatelju.

RADNA TIJELA

Odbor za zakonodavstvo razmotrio je Konačni prijedlog zakona o podnio šest amandmana. Većinom je riječ o usklađivanju izričaja, s predloženim odredbama ili amandmanima, ali tu je i sadržajan amandman, na članak 15. U njegovu obrazloženju ukazuje se da je zakasnina institut ugovornog prava te da se svako zakašnjenje (a ne samo ono iznad šest mjeseci), budući da se radi o obvezi dostavljanja izvještaja, mora smatrati prekršajem.

Odbor za financije i državni proračun podnio je amandman na članak 6. Konačnog prijedloga, kojim se predviđa da će ministar financija propisati podatke iz Registra koji se ne mogu davati bez pisane suglasnosti obveznika. O obrazloženju se s tim u svezi ukazuje kako u praksi većina tvrtki ne dopušta javno objavljivanje njihovih poslovnih podataka pa bi, sukladno Zakonu o državnoj statistici, članak trebalo dopuniti na predloženi način. Još je preporučeno Vladi RH da

vodi računa o usklađenosti rokova za dostavu financijskih izvještaja, prema predmetnom zakonu, s drugim zakonskim propisima, napose onima koje će se predložiti Hrvatskom saboru u 2003. godini.

U raspravi u ovom radnom tijelu upozoreno je, u svezi s amandmanom, da bi javnost podataka trebalo određivati ovisno o tome radi li se o dioničkom društvu ili društvu s ograničenom odgovornošću. Naime, dionička društva kao javne kompanije trebala bi redovito izvještavati javnost i dioničare o svom poslovanju. Jedan od glavnih nedostataka dioničarstva kod nas je neinformiranost dioničara o poslovanju dioničkih društava. Na obvezu izvješćivanja dioničkih društava kod nas trebala bi se primjenjivati ista pravila i kriteriji kao i u zemljama Europske unije. Uz to je rečeno da bi minimalni podaci, koji bi bili svakom dostupni bez potrebe dokazivanja pravnog interesa, trebali sadržavati bar podatke koje tvrtke moraju objavljivati na burzi.

ZASTUPNIČKI AMANDMANI

Tonči Žuvela (SDP) podnio je pet amandmana. Prvim se nedvojbeno definira Registar koji će se formirati prenošenjem podataka iz sudskog registra i Registra obveznika poreza na dobit porezne uprave.

Nakana je drugog amandmana - jasnije i cjelovitije definirati podatke koji se za svakog obveznika upisuju u registar te podatke koje trebaju sadržavati financijski izvještaji. U preostalim amandmanima riječ je o pojašnjavanju odnosno usklađivanju odredbi Konačnog prijedloga odnosno amandmana i Konačnog prijedloga.

RASPRAVA

O Konačnom prijedlogu uvodno je govorio zamjenik ministra financija, mr.sc. **Damir Kuštrak**, a zatim predsjednik Odbora za financije i državni proračun, **Tonči Žuvela**.

U ime **Kluba zastupnika HSLŠ-a**, Konačni prijedlog podržala je **Jadranka Katarinčić-Škrlić**, ne - kako je naglasila samo zato što su uvažene njihove primjedbe već stoga što drže da je dobro ustrojiti na jednom mjestu sve financijske pokazatelje - bazu podataka dostupnu svim zainteresiranim subjektima.

Klub je upozorio da bi trebalo pravno raščistiti pitanje mogućnosti financiranja Registra i iz zakasnina, povodom amandmana Odbora za zakonodavstvo koji dvoji je li takvo što moguće odnosno sugerira da se to utvrdi prekršajno. Doista je pitanje - mogu li se prihodi jedne institucije planirati od potencijalnih kazni.

Ne objavljujati podatke koji su poslovna tajna

U ime **Kluba zastupnika SDP-a**, **Tonči Žuvela** je najprije uvodno napomenuo kako je bitno i to što se zakonom osigurava identifikacija obveznika koji ne ispunjavaju obvezu objavljivanja izvještaja (neobjavljivanje je sada čest slučaj, i to bez sankcioniranja) te što se Hrvatska time približava standardima zemalja razvijenog tržišta.

Zakasnina je institut ugovornog prava te se svako zakašnjenje (a ne samo ono iznad šest mjeseci mora smatrati prekršajem.

Intervencije u Prijedlog podigle su kvalitetu zakonskog prijedloga, ali bi trebalo riješiti još neka pitanja - rekao je. Prije svega trebalo bi naglasiti kako se zakonom ustrojava registar obveznika predaje financijskih izvještaja i to na način da preuzima podatke iz glavne knjige sudskog registra i podatke i registra obveznika poreza na dobit kod porezne uprave. Treće poglavlje trebalo bi izmijeniti naziv u Predaja financijskih izvještaja (umjesto "financijsko izvještavanje"). Kad je riječ o predviđenom dopunskom roku od osam dana za predaju izvještaja, ovaj klub je predložio da se za izvještaje koji su predani nepotpuni ili su netočni predvidi, u svakom trenutku, korištenje roka - najmanje do 31. ožujka.

Komentirajući prijedlog o javnosti podataka (da se stave na raspolaganje svim zainteresiranim subjektima), predstavnik SDP-a je rekao kako osobno smatra da je uvođenje javnosti u gospodarstvo nužnost, ali da pritom valja voditi računa da se ne objavljuju podaci koji su poslovna tajna. Objašnjavajući takav stav prema pitanju javnosti, rekao je kako se mogućnost i sposobnost svake tvrtke, pa i urednost u poslovanju, može jasno istaknuti svim poslovnim

partnerima, što je osobito značajno za male i srednje tvrtke. Mjera javnosti može se propisati i pravilnikom, rekao je zastupnik.

Iz ovog izlaganja još izdajamo: pohvalu presedan predlagatelja - uz Konačni prijedlog dostavio je i pravilnik, što omogućuje bolji uvid u operativnu provedbu zakona (to bi trebala biti praksa i kod drugih zakona; ocjenu kako će Registar pridonijeti lakšem uočavanju sivih odnosno nezakonitih poslovnih aktivnosti te pridonijeti transparentnosti tržišta.

Nikako kroz državnu agenciju

Klub zastupnika HSP-a načelno podržava ustrojavanje Registra, ali će biti suzdržani pri glasovanju jer se pitaju je li ovo pravi način da se to učini - izvijestio je zastupnik **Tonči Tadić**, upozorivši da u europskim zemljama registre ne vode državne već privatne, neovisne agencije. Ako je svrha zakona davanje informacije poslovnim subjektima o uspješnosti poslovanja drugih fizičkih i pravnih osoba zašto je to potrebno raditi kroz FINU, upitao je, uz pod pitanje - je li to, možda, samo identifikacija obveznika koji ne ispunjavaju obvezu dostavljanja financijskih izvještaja (radi povećanja učinkovitosti nadležnih tijela pri kontroli). Ako je

Jasnije i cjelovitije definirati podatke koji se za svakog obveznika upisuju u registar te podatke koje trebaju sadržavati financijski izvještaji.

tome tako, država raspolaže nizom drugih kontrola (koje proizlaze iz zakona o računovodstvu, porezu na dobit i o državnoj statistici i o Financijskoj agenciji) i nije potrebno uvoditi još jednu.

Po ocjeni Kluba, dložila jer je svjesna da je ovakva Komora nekompetentna za taj posao - rekao je Tadić. On je podsjetio na svojevremeni prijedlog HSP-a da se donese zakon o industrijskim i trgovačkim komorama, kojim bi se omogućilo i predloženo, ali to vladajuća koalicija nije prihvatila.

Ispravljajući Tadićev navod, **Jadranka Katarinčić-Škrlić (HSLŠ)** skrenula mu je pozornost na činjenicu da je Zakonom o FINI predviđeno da se ona transformira u agenciju, koja će sutra biti na tržištu.

Potrebni registri poduzeća i zaduženosti pojedinaca

Rekavši da predloženi zakon podržava, dr.sc. **Juraj Njavro (nezavisni)** je izjavio kako je predloženi zakon još jedan primjer kamo vodi brzopleto i nedovoljno promišljeno mijenjanje zakona. Hrvatska je, naglasio je, već imala ono što bi trebao uspostaviti ovaj zakon. Zavod za platni promet je uredno sabirao financijska izvješća i premda nisu u svim stavkama bila kako bi se željelo poduzeća su znala kamo ih, redovito, slati, a onaj tko je želio informaciju o kvaliteti poslovanja nekog poduzeća znao je kamo se obratiti.

Zastupnik je ovom prilikom upitao kako će se organizirati poštene izbore ako se više bez jedinstvenog matičnog broja građana ne može identificirati tko je tko. Ukinuta je, rekao je, jedna tekovina koju mnoge zemlje u svijetu nemaju (neke imaju), a pomoću koje se moglo sagledati svačije ukupno imovinsko, poslovno i svako drugo stanje. I već su se javili problemi u

dijelu poreznog sustava, u mirovinskoj reformi, a javit će se vjerojatno u izborima.

Zastupnik je izrazio nadu da će Registar biti dostupan i u elektronskom formatu, a ne da se - kao u Hrvatskom saboru (zastupni-

Predloženi zakon još jedan primjer kamo vodi brzopleto i nedovoljno promišljeno mijenjanje zakona. Hrvatska je, naglasio je, već imala ono što bi trebao uspostaviti ovaj zakon (a što je radio ukinuti Zavod za platni promet).

cima) na uvid daju snimci sjednica u kilogramima i kilogramima papira.

Iz njegova izlaganja još izdvajamo: napomenu kako je nepostojanje registra zaduženosti poduzeća bio jedan od ozbiljnih razloga pojave bankarske krize u Hrvatskoj, 1997, 1998; upozorenje kako u razvijenim trži-

štima postoje i kreditni registri, kojima se prati zaduženost pojedinca ili obitelji (ona je u Hrvatskoj od 1993. sa oko 2 milijarde narasla na više od 40 mlrd. kuna); apel da se dovrše registri za poduzeća i zaduženost pojedinaca (Hrvatska bi se trebala pripremiti za "stečajevne" građana, jer nije zakonodavno riješena situacija za slučaj kad prezadužena obitelj nije u stanju vraćati kredite).

Mr.sc. **Damir Kuštrak** izvijestio je zastupnike da predloženi model (ustrojavanja Registra) može poslužiti i za sve druge registre kojih trenutno nema (o zaduženosti osoba, obitelji, registar koncesija i sl.)

Vlada RH prihvatila je sve amandmane Odbora za zakonodavstvo (osim onoga na članak 20, kojega je Odbor povukao), amandmane Odbora za financije i državni proračun te Tončija Žuvele.

Hrvatski sabor je većinom glasova (103 "za" i 4 "suzdržana") prihvatio Konačni prijedlog u tekstu predlagatelja i s uvažanim amandmanima.

J.R.

izvješća
**HRVATSKOGA
SABORA**

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK:
dr. Željko Sabol

OSNIVAČ I IZDAVAČ: Hrvatski sabor, 10000 Zagreb, Trg sv. Marka 6

REDAKCIJA: Mirjana Kozar, Marija Krakić (zamjenica glavnog i odgovornog urednika), Đurđa Krmpotić, Marta Micek, Mirjana Milić, Jasna Rodić, Mario Selnik, Jasenka Šarltija, Sanja Šurina i Vjekoslav Žugaj

GRAFIČKI UREDNIK: Branislav Tanasijin

RAČUNALNA OBRADA: Ivo Rada

TAJNICA REDAKCIJE: Božica Šolić

ADRESA REDAKCIJE: 10000 Zagreb, Trg sv. Marka 6,

tel: 01/4569-722

fax: 01/6303-018

Web: www.sabor.hr

E-mail: sabor@sabor.hr

POŠTARINA: plaćena u pošti 10000 Zagreb

PRETPLATA NA ŽIRO-RAČUN BR: 2390001-1100016162

Hrvatski sabor, 10000 Zagreb, Trg sv. Marka 6

TISAK: Tiskara Hrvatskog sabora